

20.2 Namnändring

Förslag: Skolformen svenskundervisning för invandrare byter namn till utbildning i svenska för invandrare. Förkortningen sfi utmönstras ur skollagen.

Skollagsberedningen förslag

Benämningen svenskundervisning för invandrare bör ersättas av utbildning i svenska för invandrare. Det finns flera skäl till detta. Utbildningen innefattar mer än svenskundervisning. Den syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket, men även läs- och skrivinläring för de som behöver det. Läs- och skrivinläringen kan ske på elevens modersmål. Namnet bör också ändras för att skapa en enhetlig namnstruktur inom vuxenutbildningen, samt för att förtydliga att utbildningen är en språkutbildning för invandrare.

Som en konsekvens av namnändringen bör även förkortningen sfi utmönstras ur lagen. Även om benämningen sfi inte kommer att användas i lagtexten finns det dock inget formellt hinder för en fortsatt användning av begreppet i andra sammanhang. Beteckningen sfi är väl inarbetad och etablerad bland brukarna.

20.3 Övergripande mål

Förslag: För utbildning i svenska för invandrare ska följande övergripande mål gälla.

Utbildning i svenska för invandrare syftar till att vuxna invandrare stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja

den personliga utvecklingen. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Skollagsberedningens förslag

De övergripande målen som föreslås för utbildning i svenska för invandrare överensstämmer i stor utsträckning med de mål för vuxenutbildningen som riksdagen antog för första gången i slutet av 1960-talet och som helt eller delvis återfinns i flera styrdokument. Senast våren 2001 beslutade riksdagen om mål och strategier för vuxnas lärande (prop. 2000/01:72).

De övergripande målen innefattar ett individmål, ett demokratimål och ett tillväxtpolitiskt mål. Denna sammansatta målbild är av stor betydelse för utbildning i svenska för invandrare, inte minst ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Ur ett tillväxtpolitiskt perspektiv är det även viktigt att beakta arbetsmarknadens behov även om utgångspunkten enligt de övergripande målen ska vara den enskildes behov. Detta gäller t.ex. utbildningens förläggning i tid och rum, val av metoder samt innehåll. I övrigt kvarstår de syften som gäller i dag avseende sfi.

20.4 Individuella studieplaner

Förslag: För varje elev i utbildning i svenska för invandrare ska det finnas en individuell studieplan. Den ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna. Rektor ansvarar för att en sådan individuell studieplan upprättas.

Skollagsberedningens förslag

Individuella studieplaner är idag inte obligatoriska inom sfi. Det saknas enligt Skollagsberedningens bedömning sakliga skäl för detta. Undersökningar visar att för att kunna bedriva en effektiv sfi-utbildning är det viktigt att tidigt ta ett samlat grepp om individens kunskaper, förutsättningar och målsättning med sina studier i svenska. Ofta är det i vägledningssammanhang som en individuell studieplan bör upprättas. Den individuella studieplanen bör innehålla uppgifter om elevens studieväg, om vilka kurser som individen avser att genomgå och planerad omfattning av studierna. Dessutom bör studieplanen innehålla uppgifter om hur kunskapsinhämtningen fortskrider.

Den individuella studieplanen bör vara ett viktigt underlag för huvudmannens analysarbete i syfte att fastställa vilka kurser som skall genomföras samt i vilken form. Studieplanen bör således spegla den enskildes behov, önskemål och förutsättningar. Detta bör i sin tur innebära en större träffsäkerhet när det gäller analys av vilka utbildningar som ska genomföras i kommunerna samt hur resurserna därmed ska fördelas och användas. Det är viktigt att studieplanen följs upp, utvärderas och revideras regelbundet.

Regeringen bör även i framtiden ange ytterligare bestämmelser om den individuella studieplanen i förordning.

20.5 Kommuners skyldighet att tillhandahålla utbildning

Förslag: Utbildning i svenska för invandrare ska även fortsättningsvis finnas att tillgå för den som har rätt till sådan utbildning senast inom tre månader från det att rätten inträtt. Endast om det finns särskilda skäl ska kommunen få dröja längre än tre månader med att tillhandahålla utbildningen.

Skollagsberedningens förslag

Enligt 1985 års skollag är kommunerna skyldiga att se till att sfi finns att tillgå för den enskilde inom tre månader från det att han eller hon fick rätt till sådan utbildning. Rätten till utbildning uppstår i princip från det datum personen folkbokförs i kommunen. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader från det att rätten till utbildning uppstod. Vad som kan utgöra särskilda skäl har behandlats i prop. 1993/94:126 s. 21. Särskilda skäl kan t.ex. föreligga om det till en kommun inom en nära framtid väntas anlända invandrare som lämpligen kan ingå i samma undervisningsgrupp eller om invandraren efter det att uppehållstillstånd har beviljats och folkbokföring skett, bor kvar i förläggning i avvaktan på att flytta till en annan kommun.

En bearbetning av Statistiska Centralbyråns (SCB) grunddata som gjorts inom utbildningsdepartementet visar att medianen för väntetid från folkbokföringsdatum till utbildningsstart för alla som har påbörjat sfi-studier sedan läsåret 2002/03 ligger på nästan fyra månader. Endast fyrtiofem procent av dem som har rätt till sfi har påbörjat utbildningen inom tre månader. Det finns inte några uppgifter om vad orsaken till väntetiden är, dvs. om det är individen själv som väljer att inte påbörja utbildningen eller om det är kommunen som inte tillhandahåller utbildningen inom tre månader.

Enligt 1985 års skollag och enligt Skollagsberedningens förslag har kommunerna ett ansvar för att söka upp och motivera invandrare att delta i sfi. Det är viktigt att kommunerna uppfyller dels sin skyldighet att tillhandahålla utbildning i svenska för invandrare så snart som möjligt, dels sin skyldighet att söka upp och motivera invandrare att delta i sfi. Ur ett integrationsperspektiv är det angeläget att inte skjuta upp en av de viktigaste integrationsåtgärderna. Eventuella problem med för små undervisningsgrupper bör som huvudregel kunna lösas genom t.ex. samarbete med andra kommuner. Endast i undantagsfall ska det vara möjligt för kommunen att vänta med att tillhandahålla ut-

bildning i svenska för invandrare för enstaka individer. Dessa undantagsfall ska enligt skollagsberedningen vara om det föreligger sådana särskilda skäl som det ursprungligen var tänkt, dvs. om det till en kommun inom en *nära* framtid väntas anlända invandrare som lämpligen kan ingå i samma undervisningsgrupp eller om invandraren efter det att uppehållstillstånd har beviljats och folkbokföring skett, bor kvar i förläggning i avvaktan på att *inom kort* flytta till en annan kommun.

Skolverket har på regeringens uppdrag vidtagit åtgärder för att förbättra statistiken avseende svenskundervisning för invandrare (U2008/6302/SV). Vidare har SCB tagit initiativ till att ytterligare förbättra kunskapsunderlaget genom en enkät till sfi-studerande om deras synpunkter på sfi.

20.6 Betyg och intyg

Förslag: Vissa bestämmelser om betyg ska utan materiella förändringar flyttas från förordning till lag. Även bestämmelser om intyg flyttas från förordning till lag.

Intyg ska utöver vad som gäller i dag kunna utfärdas om den person som slutfört en kurs vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg. Huvudmannen ansvarar för att den studerande informeras om möjligheten att få ett intyg. Intyg utfärdas av rektor.

Bestämmelserna om rättelse och ändring av betyg ska även gälla när kunskaper har dokumenterats i ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om betyg och intyg.

Regeringen ska få föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning.

Skollagsberedningens förslag

I avsnitt 3.4.2 föreslås att allmänna bestämmelser om betyg ska regleras i lag i stället för i förordning. Här föreslås att vissa bestämmelser om betyg och intyg som i dag återfinns i sfi-förordningen ska föras över till den nya skollagen.

Riksdagen har nyligen beslutat om en ny betygsskala som ska användas när betyg sätts inom det offentliga skolväsendet (prop. 2008/09:66. bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i Skollagsberedningens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. För närmare beskrivning av betygskalan, se avsnitt 3.4.2.

Det är inte alltid givet att en vuxen behöver ett betyg som dokumentation. Betyg används företrädesvis vid antagning till högre utbildning. För en vuxen kan det vara mer relevant att kunna visa vilka kunskaper hon eller han har. Detta bör särskilt vara betydelsefullt då det handlar om kunskaper i svenska språket. I förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning finns bestämmelser som innebär att en elev som så önskar kan välja att få sina kunskaper dokumenterade genom intyg, även om det enligt bestämmelserna är möjligt att få betyg på kursen. I avsnitt 18.13 föreslås att bestämmelserna förs upp till lag. Skollagsberedningen föreslår att det även inom utbildning i svenska för invandrare bör vara möjligt att få sina kunskaper dokumenterade i ett intyg. Läraren ska emellertid inte kunna avstå från att sätta betyg på de kurser där betyg ska sättas även om den enskilde bara vill ha ett intyg. Den enskilde ska dock kunna avstå från att ta emot betyget. Huvudmannen bör ha ansvar för att informera eleverna om möjligheten att få ett intyg i stället för eller som komplement till betyg.

Regeringen bemyndigas meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning inom sfi. I och med detta kan dagens möjlighet att utfärda intyg inom den del av utbildningen som avser läs- och skrivinläring finnas kvar.

20.7 Validering och prövning

Förslag: Validering ska kunna göras även i utbildning i svenska för invandrare.

Vissa bestämmelser om prövning i utbildning i svenska för invandrare ska finnas i skollagen.

Skollagsberedningens förslag

Motiven till att införa vissa bestämmelser om validering och prövning i skollagen har redogjorts för i avsnitten 18.14 och 18.15.

Det är väsentligt att vuxna ges möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade för att synliggöra och tillvarata dessa oavsett hur, när och var de förvärvats. Detta gäller även kunskaper i svenska språket. Skollagsberedningen föreslår därför att det ska vara möjligt att få sina kunskaper och sin kompetens validerade även inom ramen för utbildning i svenska för invandrare.

Vissa regler om prövning bör på samma sätt som i andra skolformer föras upp från förordning till lag.

20.8 Disciplinära åtgärder

Förslag: Samma regler för disciplinära åtgärder som gäller för övrig vuxenutbildning inom skolväsendet ska gälla för utbildning i svenska för invandrare.

Skollagsberedningens förslag

I förordningarna om kommunal vuxenutbildning och om vuxenutbildning för utvecklingsstörda finns bestämmelser om av-

stängning m.m. från utbildningen. Motsvarande regler saknas i skolformen svenskundervisning för invandrare. Skollagsberedningen bedömer att det saknas sakliga skäl till att undanta elever i sfi från bestämmelserna om disciplinära åtgärder. I dag kan en studerande delta samtidigt i t.ex. grundläggande vuxenutbildning och sfi. Huvudmannen kan då stänga av eleven från den ena skolformen men inte från den andra. För att få en överensstämmelse mellan skolformerna och för att öka tydligheten i systemet både för eleven och för huvudmannen föreslår skollagsberedningen att samma regler ska gälla för alla de tre vuxenutbildningsformer som ingår i skolväsendet.

De materiella detaljerna i förslagen om disciplinära åtgärder redogörs för i avsnitt 5.

21 Entreprenad och samverkan

21.1 Inledning

Förslagen i detta kapitel syftar till att göra gällande bestämmelser om bl.a. entreprenadverksamhet i olika utbildningsformer mer överskådliga och enhetliga. Bestämmelser från olika författningar har därför sammanförts i ett särskilt kapitel i lagen. Därutöver lämnas endast smärre förslag på materiella förändringar avseende entreprenadverksamhet.

Förslag: Dagens bestämmelser om entreprenad ska förtydligas och sammanföras till ett kapitel i skollagen. Med entreprenad ska avses att kommuner eller landsting med bibehållet huvudmannaskap sluter avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen. De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet ska i huvudsak även gälla vid entreprenad.

Det bemyndigande som i dag finns i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan (entreprenadlagen) ska överföras till skollagen.

Skollagsberedningens förslag

Utanför skollagstiftningen finns regler som möjliggör samverkan mellan kommuner i form av kommunalförbund och gemensam nämnd.

Entreprenadverksamhet regleras på flera ställen i skollagen och i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden i skolan (entreprenadlagen). Bestämmelserna reglerar delvis olika förhållanden. De skillnader som finns mellan utbildningsformerna i olika avseenden påverkar även förutsättningarna för entreprenadverksamheten i skolan och på andra områden. Det är en brist att det saknas en enhetlig definition av begreppet entreprenad i nuvarande skolförfattningar. En definition kan underlätta särskiljandet av entreprenad inom skolförfattningarnas område från annan kommunal respektive enskild verksamhet samt ge begreppet entreprenad stadga i skollagstiftningen, så att de tolkningssvårigheter som tidigare förelegat kan undvikas i framtiden.

Skollagsberedningen föreslår att dagens bestämmelser om entreprenad förtydligas och sammanförs till ett kapitel i förslaget till ny skollag.

Med entreprenad avses i detta sammanhang att en kommun eller ett landsting med bibehållet huvudmannaskap uppdrar åt en enskild fysisk eller juridisk person att för kommunens eller landstingets räkning utföra viss kommunal verksamhet. Kommunen eller landstinget ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll men låter någon annan sköta själva utförandet. Bibehållet huvudmannaskap innebär att även om en entreprenör av en kommun eller ett landsting ges i uppdrag att utföra uppgifter inom t.ex. utbildning, så är det fortfarande fråga om en kommunal verksamhet i förhållande till brukarna, dvs. barn, elever och vårdnadshavare. Huvudmannen beslutar om verksamhetens mål, inriktning, omfattning och kvalitet samt ansvarar för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Den myndighetsutövning som får överlämnas vid entreprenad är främst lärares betygssättning. Huvudmannen svarar för övrig myndighetsutövning.

Enligt kommunallagen (1991:900) ansvarar kommunen eller landstinget även för kontroll och uppföljning av att entreprenören verkligen fullföljer sina åtaganden enligt avtalsvillkoren. Den ansvariga nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de nationella mål samt de övriga mål och riktlinjer som gäller för verksamheten. Nämnden ska också se till att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt och att avtalet utformas så att medborgarna tillförsäkras insyn i hur entreprenören utför uppgiften.

Entreprenad ska inte sammanblandas med bidragsfinansierad enskild verksamhet. En sådan verksamhet föreligger när t.ex. en kommun ger bidrag till en enskild som bedriver egen verksamhet utan något uppdrag direkt från kommunen, exempelvis en fristående förskola. Kommunen är då inte huvudman och har inget direkt ansvar för verksamheten gentemot brukarna. Begreppet enskild definieras i den nya skollagens första kapitel.

En kommun eller ett landsting får enligt nuvarande bestämmelser inte sluta entreprenadavtal med en annan kommun, ett annat landsting eller statligt organ i annat fall än om utförande av kommunens uppgifter inom förskolan, fritidshemmet eller den kommunala vuxenutbildningen.

De bestämmelser som finns för en utbildning i skollagen och andra författningar på skolområdet, exempelvis läroplaner och kursplaner, gäller även vid entreprenad, liksom reglerna om vem som ska sätta betyg. Detta följer av att kommunen eller landstinget är huvudman för verksamheten.

Skollagskommittén har föreslagit att den tystnadsplikt som i dag gäller enligt entreprenadlagen ska överföras till kapitlet om entreprenad i skollagen. Bestämmelser om tystnadsplikt för personal i enskild verksamhet som bedrivs med stöd av skollagen, t.ex. entreprenadverksamhet, införs dock i 28 kap. Övriga bestämmelser i den föreslagna lagen. Därmed behövs inga särskilda bestämmelser om tystnadsplikt i kapitlet om utbildning på entreprenad m.m. Till skillnad från vad kommittén har föreslagit föreslår Skollagsberedningen att det bemyndigande som finns i entreprenadlagen för regeringen eller den myndighet som

regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter ska överföras till kapitlet om entreprenad och samverkan i skollagen.

Entreprenader i förskola, fritidshem och förskoleklass

Gällande bestämmelser ger stor frihet att lägga ut utbildning inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklass på entreprenad till en enskild genom att ”sluta avtal med någon annan”. Verksamheten kan även läggas ut på en annan kommun.

De enda begränsningar som finns avser överlämnandet av myndighetsutövning. Någon förändring i sak är inte avsedd. Gränsen mellan exempelvis förskola eller fritidshem på entreprenad, som bygger på ett avtal mellan kommunen och entreprenören, och enskild förskola eller fritidshem som bygger på ett beslut av kommunen om bidrag enligt 2 a kap. 17 § i dagens skollag, är oklar. Genom att bestämmelserna om entreprenad samlas under rubriken Entreprenad i den föreslagna lagens kapitel om entreprenad och samverkan blir gränserna tydligare på detta område. En definition av begreppet entreprenad i lagen är också ämnad att tydliggöra skillnaden. Definitionen av entreprenad innebär att avtal mellan två offentliga huvudmän inte kan utgöra entreprenad i lagens mening. Sådan samverkan regleras emellertid i samma kapitel i lagen under rubriken Samverkan.

21.2 Uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen

Förslag: I entreprenadkapitlet ska föras in en bestämmelse som innebär att kommuner, inom grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola får överlämna uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen på entreprenad.

Skollagsberedningens förslag

Enligt 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900) får en kommun efter beslut av fullmäktige lämna över vården av en kommunal angelägenhet, för vilken särskild ordning inte föreskrivits, till en enskild. Bestämmelsen innebär att en kommun inte endast med stöd av kommunallagen kan lämna över sådana uppgifter på entreprenad, för vilka det föreskrivits att en nämnd ska ansvara för uppgiften. I förslaget till ny skollag finns sådana särskilda bestämmelser om att en nämnd ska fullgöra kommunens uppgifter enligt lagen (se kap. 2).

Med stöd av bestämmelserna i entreprenadlagen kan bl.a. viss undervisning i gymnasieskolan lämnas ut på entreprenad. Den möjlighet som finns för regeringen att medge dispens avser likaså avtal om att bedriva undervisning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Såväl skolskjuts som skolmåltider är verksamheter som ligger inom det kommunala nämndansvaret. Skollagsberedningen bedömer att det bör införas ett uttryckligt lagstöd att avtala om entreprenad avseende verksamhet enligt skollagen som inte utgör undervisning, t.ex. skolskjuts, skolmåltider och elevhälsa.

I vårt förslag till ny skollag kommer även elevhälsan att regleras i skollagen och ligga inom det kommunala nämndansvaret. Det finns i dag möjligheter för en kommun att lägga uppgifter inom skolhälsovården på landstinget, se 1 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194), 1 kap. 5 § särskoleförordningen (1995:206), 1 kap. 14 § gymnasieförordningen (1992:394) och 1 kap. 12 § gymnasiesärskoleförordningen (1994:741). Vårt förslag om det nya verksamhetsområdet elevhälsa redovisas närmare i avsnitt 2.7. Vi bedömer att det även ska finnas möjlighet för kommuner att avtala om att lägga ut elevhälsan på entreprenad.

21.3 Entreprenader i gymnasieskolan

Förslag: Möjligheten att inom gymnasieskolan överlämna uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil på entreprenad till en enskild ska behållas.

I nu gällande skollag regleras endast två former av huvudmannaskap för gymnasial utbildning av ungdomar. Det är dels den kommunala gymnasieskolan som kommunen är skyldig att anordna, dels fristående gymnasieskolor. Parallellt med kommunernas gymnasieutbildning får landstingen under vissa förutsättningar anordna motsvarande utbildning. Enligt entreprenadlagen får kommuner och landsting sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att denne ska bedriva viss undervisning *inom gymnasieskolan*. Avtalet får endast avse undervisning i *karaktärsämnen* som har en *yrkesinriktad* eller *estetisk profil*. I 2 § entreprenadlagen ges en möjlighet för kommuner och landsting att om det finns särskilda skäl få dispens från lagens bestämmelser.

21.4 Entreprenader inom vuxenutbildning tillhörande offentliga skolväsendet

Förslag: Möjligheten att inom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare uppdra åt andra att anordna utbildning ska behållas.

I nu gällande skollag får en kommun eller ett landsting uppdra åt andra att anordna kommunal vuxenutbildning (komvux), vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux) och svenskundervisning för invandrare (sfi). Om en kommun eller ett landsting

uppdrar åt någon annan att anordna sådan verksamhet, får kommunen eller landstinget till denna överlämna endast den myndighetsutövning som hör till lärares uppgifter. Det innebär att rektors myndighetsutövning inte får överlämnas vid entreprenad. Vi föreslår att motsvarande ska gälla vid entreprenader avseende såväl kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

I promemorian *En utökad betygsrätt för enskilda utbildningsanordnare, kommunal överlåtelse av myndighetsuppgifter, sfi i folkhögskola, m.m.* (U2008/6038/SV) har Utbildningsdepartementet lämnat förslag om ändringar i regelverket kring entreprenad i vuxenutbildningen. Förslagen har remissbehandlats. Promemorian bereds i särskild ordning inom Regeringskansliet.

21.5 Entreprenadmöjligheter för enskilda huvudmän

Lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan ger kommuner och landsting rätt att sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att denne ska bedriva viss undervisning på entreprenad. För att överlämna myndighetsutövning till en enskild krävs lagstöd. I dag finns inte något lagstöd för att fristående skolor ska kunna lägga ut viss undervisning på entreprenad. Frågan om enskilda huvudmäns möjligheter att anlita entreprenörer utreds för närvarande av Utredningen om villkoren för fristående skolor (U 2007:5).

21.6 Dispens

Förslag: Den möjlighet för regeringen att medge dispens som finns i entreprenadlagen ska behållas och överföras till skolagens kapitel om entreprenad.

Skollagsberedningens förslag

I dag kan kommuner och landsting enligt 2 § entreprenadlagen, om det finns särskilda skäl, få dispens av regeringen från vissa av lagens bestämmelser. Denna dispensmöjlighet överförs till skollagen. Detta innebär att regeringen även i framtiden kan medge undantag från vissa bestämmelser om entreprenad. Dispensmöjligheten avser dels vilken undervisning som kan få läggas ut på entreprenad, dels vem som kan vara entreprenör. Dispens kan således ges avseende avtal som är vidare än den definition av entreprenad som föreslagits i avsnitt 21.1. Den föreslagna möjligheten för regeringen att medge undantag avser undervisning för barn och ungdomar inom skolväsendet med offentlig huvudman, vilket även omfattar bl.a. förskolan. I dag avser dispensmöjligheten undervisning inom det offentliga skolväsendet, där förskolan inte ingår. Dagens möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om möjlighet för enskilda och andra utomstående att svara för enstaka inslag i verksamhet med offentlig huvudman inom skolväsendet förs över till den nya skollagen.

21.7 Bestämmelser för utbildning på entreprenad

21.7.1 Myndighetsutövning

Förslag: Om en kommun eller ett landsting överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad till en enskild, ska kommunen eller landstinget till den enskilde få överlämna endast den myndighetsutövning som hör till lärares undervisningsuppgift.

Skollagsberedningens förslag

Av 11 kap. 6 § regeringsformen framgår att uppgifter som innefattar myndighetsutövning endast kan överlämnas till enskilda

juridiska eller fysiska personer om det finns stöd för det i lag. I dag anges i entreprenadlagen att huvudmannen får överlämna den myndighetsutövning som hör till uppgiften. I syfte att förtydliga vilken uppgift som avses har den föreslagna bestämmelsen utformats så att det framgår att den myndighetsutövning som kan överlämnas är endast den som hör till *lärares undervisningsuppgift*. Vid utbildning på entreprenad får läraren utföra den myndighetsutövning som hör till hans eller hennes åligganden, såsom t.ex. betygssättning. Lärarnas myndighetsutövning, främst betygssättning, hör intimt samman med deras undervisningsuppgifter. Det är därför naturligt att denna myndighetsutövning får överlämnas. Skollagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg gäller även hos entreprenören, med undantag för de krav på föreskriven utbildning eller på anställning utan tidsbegränsning. De lärare som är verksamma hos och anställda av en entreprenör har därigenom samma ansvarsområde som lärare anställda hos kommunen. De kan och ska således sätta betyg. De befogenheter avseende myndighetsutövning som tillkommer huvudmannen och rektor genom bestämmelser i skollagen ska däremot inte kunna överlämnas till entreprenören. Rektors ansvar för att utfärda betygsdokument kvarstår således oförändrat. Detta innebär att det för lärare som är anställda hos entreprenören görs ett undantag från det föreslagna kravet att betyg ska beslutas av lärare som uppfyller kraven för tillsvidareanställning utan tidsbegränsning.

21.7.2 Krav på lärares utbildning och kompetens

Förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om utbildning på entreprenad.

Den föreslagna huvudregeln om lärares behörighet ska gälla även för undervisning som läggs ut på entreprenad. Undantag bör i särskilda fall kunna göras för viss typ av utbildning.

Skollagsberedningens förslag

I avsnitt 2.6 har redogjorts för att Skollagsberedningen, i avvaktan på att förslagen från Lärarutredningen (SOU 2008:52) har beretts, inte lämnar några förslag till ny reglering av behörighet och anställningsvillkor m.m. för lärare. Huvudregeln enligt 1985 års skollag är att huvudmännen är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna. Det senare undantaget syftar till att förhindra att en huvudman i sin undervisning ska tvingas använda en lärare som visserligen har rätt utbildning men som är direkt olämplig att använda med hänsyn till eleverna, t.ex. vid missbruksproblem (prop. 1990/91:18 s. 38 och 48). Av förarbetena framgår vidare att en total överensstämmelse mellan lärares utbildning och samtliga undervisningsuppgifter inte kan krävas. Hur långt kravet ska sträckas måste prövas från fall till fall (samma prop. s. 47).

När det gäller undervisning som läggs ut på entreprenad gäller i dag olika krav på lärares behörighet i olika skolformer. När det gäller vuxenutbildning gäller huvudregeln, som redogjorts för ovan, även vid entreprenadförhållanden. I entreprenadlagen, som gäller för barn- och ungdomsutbildning, gäller i stället för huvudregeln att för undervisningen ska användas lärare som har en kompetens avsedd för den undervisning de ska bedriva. Detta innebär enligt förarbetena till lagen att lärare som är verksamma hos en entreprenör inte behöver ha en fullständig formell lärarutbildning. Motiven till undantagsregeln anger att det inte är realistiskt att tro att företag inom t.ex. yrkesutbildningsområdet

kan tillhandahålla personal som till alla delar förutom ett aktuellt, adekvat yrkeskunnande också har en formell lärarutbildning. Läraren ska dock ha en adekvat utbildning för den undervisning som han eller hon ska bedriva och pedagogisk insikt. Lärarens kompetens ska vara sådan att undervisningen håller samma kvalitet som annars krävs inom det offentliga skolväsendet (se prop. 1992/93:230 s. 33 och 89).

Möjligheten för en kommun att sluta avtal om att vissa delar av utbildningsverksamheten ska bedrivas på entreprenad av en enskild syftar till att knyta arbetsliv och skola närmare varandra. Entreprenadverksamhet kan utgöra ett värdefullt komplement till den kommunala utbildningsverksamheten. För att få en tidsenlig yrkesutbildning krävs ofta moderna resurser i form av teknisk utrustning och spetskompetens som inte alltid kan erbjudas av skolan.

Skollagskommittén föreslog att samma regler avseende behörighet och kompetens ska gälla för entreprenören som för huvudmannen (*Skollag för kvalitet och likvärdighet*, SOU 2002:121 s. 477). Skollagsberedningen delar skollagskommitténs uppfattning. Huvudregeln ska därför vara att de regler som gäller i vanliga fall kring lärares behörighet även ska gälla i entreprenadfallen. Det kan emellertid undantagsvis finnas skäl att använda sig av lärare med en spetskompetens som inte har en formell lärarutbildning. Detta är främst aktuellt för undervisning i ämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil. Skollagsberedningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om utbildning på entreprenad. Bedömningen är att regeringen i sådana föreskrifter bör kunna göra undantag från lärares behörighetsregler vid utbildning på entreprenad där sådan spetskompetens som beskrivits ovan är önskvärd.

Läroverstyrelsen har bl.a. föreslagit att endast legitimerade lärare självständigt ska få sätta betyg (*Legitimation och skärpta behörighetsregler*, SOU 2008:52 s. 192). Detta och andra förslag i betänkandet kan komma att påverka den slutliga utformningen

av bestämmelserna kring lärares behörighetsregler vid utbildning på entreprenad.

21.8 Ansvar för medicinska insatser

Förslag: En kommun ska såsom huvudman få överlåta ansvaret för medicinska insatser till ett landsting, om de är överens om detta. På samma sätt ska ett landsting få överlåta ansvaret till en kommun. Staten eller en enskild ska såsom huvudman få överlåta ansvaret för medicinska insatser till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

Skollagsberedningens förslag

Bestämmelserna om skolhälsovård i dagens skolformsförordningar förs samman i två paragrafer i den nya skollagen. I avsnitt 2.7 redogörs för ett förslag om elevhälsa. Dessutom ges en huvudman för enskilt bedriven verksamhet möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

Av 2 kap. följer att en kommunal, statlig eller enskild huvudman har möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till någon annan. Detta innebär givetvis inte att skolhuvudmannen kan avhända sig det yttersta ansvaret för att de medicinska insatserna kommer till stånd. Däremot kan skolhuvudmannen med stöd av den bestämmelsen överlämna ansvaret att såsom vårdgivare utse en verksamhetschef enligt kraven i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Vidare innebär 2 kap. att inom vissa skolformer med offentlig huvudman får elevhälsan överlämnas på entreprenad.

Skollagskommittén har föreslagit att bestämmelsen ska placeras i det kapitel som reglerar utbildning på entreprenad. Eftersom bestämmelsen avser all utbildningsverksamhet enligt skollagen bedömer Skollagsberedningen, i likhet med kommittén, att detta är den lämpligaste placeringen. Vi vill dock särskilt påpeka att en överlåtelse av ansvaret för medicinska insatser inte är att betrakta som entreprenad, eftersom det är just ansvaret för verksamheten som överläts till någon annan.

21.9 Avtal mellan stat och kommun

Förslag: Den nuvarande möjligheten för staten att såsom huvudman för sameskolan sluta avtal med en kommun om att fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan ska kvarstå.

I dag kan staten i egenskap av huvudman för de statliga skolformerna specialskolan och sameskolan, efter avtal med en kommun, fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklassen och fritidshemmet. Samma sak gäller beträffande sameskolan även för kommunens uppgifter inom förskolan. Skollagsberedningen har inte funnit skäl att föreslå någon ändring avseende sameskolans möjlighet att avtala om att fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan.

Av författningskommentarerna till 2 kap. 4 § framgår att staten föreslås vara huvudman för förskoleklass och fritidshem i anslutning till skolenheter inom specialskolan och sameskolan. Likaså framgår det att kommunerna genom avtalslösningar kan anordna förskoleklass och fritidshem för elever vid dessa skolenheter.

22 Särskilda utbildningsformer

22.1 Inledning

I likhet med 1985 års skollag ska den nya skollagen innehålla ett kapitel där bestämmelser samlas för verksamheter som i något avseende ersätter eller kompletterar sådana delar av grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer som ingår i skolväsendet för barn och ungdomar. Några nya verksamheter tillkommer eller flyttas hit, nämligen internationella skolor och vissa verksamheter för barn på sjukhus.

En av de nuvarande särskilda utbildningsformerna, riksinternatskolor förs till skolväsendet för barn och ungdomar. I Skollagsberedningens förslag definieras inte skolformerna utifrån vem som är huvudman. Riksinternatskolorna blir därmed grundskolor respektive gymnasieskolor och inte som hittills utbildningar som motsvarar dessa. Riksinternatskolor behandlas närmare i avsnitt 28.9. Utbildning vid särskilda resurscentrum blir specialskolor som behandlas närmare i avsnitt 11.2.

I detta kapitel finns sålunda bestämmelser om internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, utbildning vid sjukhus eller liknande institutioner och bestämmelser om annat sätt för att fullgöra skolplikten. Här finns även vissa gemensamma bestämmelser om olika bemyndiganden, som rör de särskilda utbildningsformerna. Ytterligare bestämmelser om tystnadsplikt, tillsyn och uppgiftsskyldighet finns i kapitlen Tillsyn m.m. (24 kap.) och Övriga bestämmelser (28 kap.).

22.2 Internationella skolor

Förslag: Den som endast för en kortare tid har sitt hem i Sverige eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola med en enskild huvudman ska få fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Huvudmannen ska vid mottagande av en elev pröva elevens skäl att få sin utbildning vid skolan.

Skollagsberedningens förslag

I skollagen (1985:1100) har ändringar genomförts avseende internationella skolor. Riksdagen har i enlighet med förslagen i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16) beslutat att villkoren för internationella skolor på grundskolenivå ska utgå från Skolverkets beslut om godkännande och rätt till bidrag och på gymnasienivå från Skolverkets beslut om rätt till bidrag. Sedan den 1 oktober 2008 är det Statens skolinspektion som beslutar om godkännande och rätt till bidrag.

I ovan nämnda proposition framgår lagförslag och författningskommentarer om vilka villkor och övriga bestämmelser som en internationell skola ska uppfylla för att godkännas eller ges rätt till bidrag. Riksdagen har beslutat i enlighet med dessa förslag. Vi föreslår att dessa bestämmelser överförs till den nya skollagen. I juli 2004 redovisades promemorian *Internationella skolor och annan internationellt inriktad utbildning i Sverige* (U2004/2874/S). Promemorian utarbetades av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från Utbildningsdepartementet. I promemorian lämnades förslag till nya och ändrade bestämmelser om internationella skolor i 1985 års skollag. Förslagen har bl.a. behandlats i den ovan nämnda budgetpropositionen. I promemorian föreslogs även att skälen för att kunna tas emot på en internationell skola skulle förtydligas och att begreppet andra

skäl skulle ersättas av begreppet andra särskilda skäl. Skollagsberedningen ansluter sig till detta förslag.

Elever vid internationella skolor på grundskolenivå

Den som endast för en kortare tid har sitt hem i landet eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola med enskild huvudman ska få fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet.

Det finns anledning att förtydliga vilka skäl som kan ligga till grund för mottagande av en elev i en internationell skola. Vårt förslag är att begreppet *andra skäl* i dagens skollag ska ersättas med begreppet *andra särskilda skäl*. Med elever som har *andra särskilda skäl* att få sin utbildning i en internationell skola avses, som framgår av författningskommentaren till 22 kap. 2 §, exempelvis elever som visserligen stadigvarande är bosatta i Sverige men där familjen planerar att inom en inte alltför avlägsen framtid lämna landet antingen för gott eller för åtskilliga år. Sådana elever kan vara barn till forskare, barn med svenska föräldrar som är anställda i olika internationella företag eller barn till svenska diplomater. Även familjeskäl kan utgöra sådana särskilda skäl som här avses. Det kan då röra sig om att en eller båda föräldrarna eller någon annan familjemedlem kommer från ett annat land och att eleven i sin hemmiljö regelbundet använder det språk som är undervisningsspråk i den internationella skolan. Det kan också vara fråga om elever som tidigare gått i skola utomlands och som vill fullfölja sin utbildning i Sverige. Därutöver har det förekommit att skolorna tagit emot elever som nyligen flyttat till Sverige under en övergångsperiod, innan eleven börjar i en skola inom skolväsendet för barn och ungdomar. Enligt vår mening utgör inte detta ett särskilt skäl.

Vi föreslår vidare att en internationell skola ska åläggas att vid mottagande av en elev göra en prövning av elevens skäl att få sin utbildning i skolan. Därvid bör skolan bland annat beakta hur

lång tid den skolpliktiga eleven ska vistas i landet, om familjen har tidsbegränsat uppehållstillstånd, om eleven har svenskt eller ett annat medborgarskap, om eleven är barn till utländsk beskickningspersonal eller om några andra särskilda skäl föreligger. Syfte med den nya regleringen är att stärka elevernas rättssäkerhet genom att säkerställa att skolorna ser över sina rutiner för mottagande och gör en prövning av de skäl eleverna har för att få sin utbildning vid skolan.

Oavsett skälen till att en elev önskar gå i en internationell skola ska det krävas att en sådan skolgång framstår som ett fullgott alternativ för den enskilda eleven, trots att kunskaperna i svenska språket och om svenska förhållanden får antas bli sämre än om eleven hade fått sin utbildning inom skolväsendet för barn och ungdom.

Elever vid internationella skolor på gymnasienivå

Hemkommunen ska lämna bidrag för en elev som är folkbokförd i landet eller som har rätt till utbildning i gymnasieskola med stöd av bestämmelserna om vilka som ska anses som bosatta i landet (22 kap. 6 § andra stycket) och eleven antingen för en kortare tid har sitt hem i landet eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola.

De andra särskilda skäl som ligger till grund för skyldigheten att utge bidrag kan tolkas vidare än de skäl som krävs för att en skolpliktig elev ska få tas emot till utbildning vid en internationell skola. Ett sådant särskilt skäl kan t.ex. vara att eleven tidigare fått sin utbildning vid en internationell skola på grundskolenivå genom att skolan fått regeringens medgivande att ta emot även sådana elever som inte befunnits ha andra särskilda skäl.

22.3 Utbildning vid särskilda ungdomshem

Förslag: Skolpliktiga barn som vistas på ett särskilt ungdomshem ska i förekommande fall även ges möjlighet till utbildning som, med nödvändiga avvikelser, motsvarar grundskolan eller specialskolan.

Ungdomar som inte längre är skolpliktiga och vistas på särskilt ungdomshem ska utan behovsprövning ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Skollagsberedningens förslag

De barn och ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem får vård med det tydliga syftet att de ska få förutsättningar att leva ett liv utan missbruk och kriminalitet. I denna vård är utbildning ett viktigt inslag.

Att skolpliktiga barn och ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem, och inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ges möjlighet att fullgöra sin skolplikt genom att delta i utbildning vid ett särskilt ungdomshem är en viktig rättighetsfråga. I de allra flesta fall handlar det om en utbildning motsvarande den som ges i grundskolan, men skolpliktiga barn och ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem bör i förekommande fall även ha tillgång till utbildning motsvarande den som ges i grundsärskolan eller specialskolan.

Även om utbildningen som ges till skolpliktiga barn och ungdomar på särskilda ungdomshem så långt som möjligt bör motsvara utbildningen inom skolväsendet måste den anpassas till ungdomshemmens övergripande uppdrag. Syftet med vården på särskilda ungdomshem och miljön på dessa institutioner gör att vissa avvikelser från den reguljära utbildningen måste accepteras. Avvikelsen får dock inte vara större än vad som är att betrakta

som nödvändigt. Det är även rimligt att graden av avvikelser kan variera beroende på vilken skolform utbildningen ska motsvara.

Även för elever som inte längre är skolpliktiga och vistas på särskilda ungdomshem är rätten till utbildning en viktig fråga. Dessa ungdomars rätt till utbildning bör därför förtydligas genom att den koppling som i dag finns till ett behov hos eleven tas bort. Statens institutionsstyrelse ansåg i sitt remissvar över Skollagskommitténs förslag att det är mycket angeläget att kunna bedriva skolverksamhet som motsvarar utbildningen i det reguljära skolväsendet. Detta görs redan i dag och utgör en del av verksamheten vid ungdomshemmen.

22.4 Utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt

Förslag: I skollagen ska införas en bestämmelse avseende utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Skollagsberedningens förslag

Enligt 1985 års skollag är de personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt inte behöriga att tas emot till komvux eller särvox. När styrsystemet för det offentliga skolväsendet förändrades i början av 1990-talet ansågs det lämpligast att lägga ansvaret för utbildning av intagna hos den myndighet som ansvarar för kriminalvården, i dag Kriminalvården. Utbildningen regleras sedan 2007 i förordningen (2007:152) om utbildning vid kriminalvård i anstalt. I denna ges Kriminalvården möjlighet att, förutom komvux och särvox, anordna utbildning som motsvarar sfi, trots att intagna har rätt till sfi i sin hemkommun. Intagna byter ofta anstalt. Dessutom ställs det inom vissa anstalter höga krav på säkerhet vid användning av modern teknik. Detta sammantaget gör det svårt för de intagnas respektive hemkommuner att ge dem en bra utbildning. Det ansågs därför önskvärt att Krimi-

nalvården även fick anordna utbildning som motsvarar sfi när den ovan nämnda förordningen infördes. Den utbildning som anordnas enligt förordningen är likvärdig med motsvarande vuxenutbildning inom det offentliga skolväsendet. Detta understryks av att det i förordningen anges att betyg som har satts inom kriminalvårdens utbildning får tas med i ett slutbetyg från motsvarande utbildning inom det offentliga skolväsendet. Likvärdigheten ska enligt Skollagsberedningens mening vara oförändrad.

Av 18 och 19 kapitlen i förslaget till skollag framgår att de intagna inte omfattas av bestämmelserna som gäller för behörighet till kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Skollagsberedningen föreslår att det i den nya skollagen görs en hänvisning till vad som gäller i fråga om utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

22.5 Särskild undervisning m.m.

Förslag: Om ett barn vårdas på sjukhus eller i någon annan institution, ska huvudmannen för institutionen sörja för att barnet får tillfälle att delta i verksamhet som motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete ska särskild undervisning anordnas på ett sjukhus eller en motsvarande institution. Sådan undervisning ska så långt som möjligt motsvara den utbildning som eleven inte kan delta i.

Särskild undervisning ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

Särskild undervisning ska anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen

även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet. Dagens ersättningssystem ska behållas.

För sådana elever som inte vårdas på sjukhus eller motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i. Särskild undervisning ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det. Särskild undervisning får endast ske om elevens vårdnadshavare, eller eleven själv i de fall denne är myndig, samtycker.

Skollagsberedningens förslag

Vissa verksamheter för barn på sjukhus

Skollagsberedningen bedömer att ansvaret för att anordna verksamheter på sjukhus eller motsvarande institution bör flyttas från skolhuvudmannen till den kommun där sjukhuset eller motsvarande institution är beläget. Dagens ersättningssystem bör kvarstå.

Särskild undervisning

Dagens reglering är till viss del otydlig och svåröverskådlig när det gäller särskild undervisning på sjukhus eller liknande institutioner. För gymnasieskolans del saknas bestämmelser om vem som ansvarar för den särskilda undervisningen. Med Skollagsberedningens förslag blir regleringen enhetlig för de olika skolformer, som undervisningen motsvarar, med tydliga anvisningar om både ansvar och målgrupp. Förslaget gäller liksom tidigare endast elever som är sjuka *en längre tid*. För andra elever ligger ansvaret alltså på elevens skolhuvudman. I sådana fall står det fritt för skolhuvudmannen att ordna undervisningen så att den bäst tillgodoser elevens behov under sjukdomstiden.

Förslaget innebär att särskild undervisning utgör en särskild utbildningsform vid sidan av skolväsendet för barn och ungdomar. Syftet med särskild undervisning på sjukhus eller motsvarande institution är att kompensera för den undervisning som eleven inte kan delta i. Det är även i fortsättningen av yttersta vikt att eleverna ges möjlighet att inhämta de kunskaper som de går miste om på grund av en längre sjukhusvistelse. Det är dessutom viktigt att kommunerna i sitt uppdrag att kompetensutveckla sina lärare även tar hänsyn till denna lärargrupp och den kompetens som behövs för undervisning på sjukhus. Det handlar om ämneskunskaper men kan även handla om fördjupade psykologiska kunskaper för att kunna undervisa elever på sjukhus på ett professionellt sätt. Särskild undervisning får endast nekas en elev om dennes medicinska tillstånd är sådant att detta är uppenbarligen olämpligt. En elev får således inte förvägras att delta i undervisningen på grund av att han eller hon inte deltagit i eller betett sig på ett önskvärt sätt i den medicinska behandlingen.

Särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats

Regleringen avser särskild undervisning för elever som inte anordnas på sjukhus eller någon annan liknande institution. Vårt förslag är att bestämmelsen om särskild undervisning på sjukhus eller liknande institution respektive särskild undervisning i elevens hem eller på annan lämplig plats delas upp i två delar. Anledningen är att ansvaret för undervisningen fördelas på olika huvudmän beroende på var den särskilda undervisningen kommer till stånd. Särskild undervisning i hemmet får endast ske om elevens vårdnadshavare samtycker. Vårt förslag är att ett tillägg görs som innebär att om eleven är myndig ska denna samtycka till särskild undervisning i hemmet.

Ansvar för att anordna särskild undervisning och ersättningssystem

Vårt förslag om att ansvaret för att anordna särskild undervisning på sjukhus överförs från skolhuvudmannen till den kommun där sjukhuset är beläget innebär en effektivisering av verksamheten. Även i detta sammanhang är barnperspektivet viktigt och elevernas behov ska tillgodoses så ändamålsenligt och effektivt som möjligt. Enligt vår bedömning kommer det att bli enklare att överblicka verksamheten och att garantera att eleverna får den undervisning de har rätt till när de vistas på sjukhus, om sjukhuset endast behöver samverka med en part, det vill säga kommunen där sjukhuset är beläget. I lagen föreslås ett bemyndigande som möjliggör föreskrifter om vad som ska gälla när ett sjukhus är beläget i två eller flera kommuner.

Enligt dagens ersättningssystem lämnas statsbidrag till kostnaderna för sjukhusundervisning från anslaget 1:6 Särskilda insatser på utbildningsområdet. Bidrag till kommuner för särskild undervisning på sjukhus m.m. Dessa medel disponeras och fördelas efter ansökan av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Ersättning betalas till den kommun där sjukhuset ligger. Ersättningens storlek grundas på antalet tjänster och varierar därför mellan olika kommuner. Vi anser att dagens ersättningssystem fungerar väl och harmonierar med förslaget i övrigt. Detta förslag innebär således en tydlig reglering där både anordnansvaret och rätten till ersättning finns hos kommunen där sjukhuset är beläget.

22.6 Annat sätt för att fullgöra skolplikten

Förslag: Villkoren för att få fullgöra skolplikten på annat sätt ska skärpas genom att det måste föreligga synnerliga skäl för att medgivande ska kunna lämnas. Som tidigare ska ett beslut om återkallande av ett medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt gälla omedelbart om inte annat beslutas.

Skollagsberedningens förslag

Bestämmelserna om möjligheten att fullgöra skolplikten på annat sätt kvarstår i princip oförändrade sedan nuvarande skollags tillkomst. Bestämmelsen förknippas ofta med s.k. ”hemundervisning” och i förarbeten till bestämmelserna (prop. 1985/86:10 s. 50 f., s. 125 f.) anges bl.a. att hemundervisning i enstaka fall, och då främst i de lägre årskurserna, kan tänkas vara en godtagbar ersättning för skolgång om någon speciell yttre omständighet föreligger. Som exempel på en sådan omständighet nämns att barnet bor i glesbygd eller behöver särskild vård. Av praxis på området framgår också att bestämmelsen ofta aktualiseras när föräldrar av olika skäl, t.ex. filosofiska eller religiösa, vill ge sina barn undervisning i hemmet.

Av i dag gällande skolförfattningar framgår tydligt att undervisningen i skolan ska vara allsidig och saklig och därigenom utformas så att alla elever kan delta, oberoende av vilken religiös eller filosofisk uppfattning som eleven och hennes eller hans vårdnadshavare har. Mot denna bakgrund är det Skollagsberedningens uppfattning att det i dag inte finns något behov av en bestämmelse i skollagen som ger utrymme för hemundervisning p.g.a. religiös eller filosofisk uppfattning hos familjen. Sammantaget innebär detta att den nu föreslagna ändringen inte kan anses stå i strid med Sveriges internationella förpliktelser.

Det behövs emellertid även framöver ett visst utrymme för att under begränsad tid få medgivande till skolpliktens fullgörande på annat sätt. Som nämns i förarbetena till dagens bestämmelse kan det t.ex. handla om fall då en elev flyttat hit från något grannland men väljer att gå kvar i grannlandets skola under återstoden av en termin eller att en elev deltar i en filminspelning eller dylikt. Bestämmelsen bör också kunna aktualiseras när elever gör längre resor. I bestämmelsens lydelse ligger att den ska tillämpas med stor restriktivitet. Alla barns rätt till en likvärdig utbildning är en av grundstenarna i det svenska utbildningssystemet och den aktuella verksamheten måste för den begränsade tid som ett medgivande kan avse (upp till ett år i

sänder) framstå som ett fullgott alternativ till den reguljära undervisningen. Bedömningen om synnerliga skäl föreligger ska utgå från elevens intressen.

22.7 Gemensamma bestämmelser om bemyndigande

Förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, beträffande utbildning och annan verksamhet som omfattas av detta kapitel, meddela föreskrifter

1. om enskilds ansökan om godkännande eller förklaring
2. om rätt till bidrag och ansökningstid, antagning till, organisation av och det närmare innehållet i utbildningen eller verksamheten, samt 3. betygssättning.

Regeringen meddelar även föreskrifter om och vid vilken tidpunkt ett beslut om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas.

Skollagsberedningens förslag

I 1985 års skollag finns bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter gällande vissa utbildningar utanför det offentliga skolväsendet, som i Skollagsberedningens förslag motsvaras av utbildningar som regleras i 22 kap. i skollagen. Det gäller exempelvis utbildning i särskilda ungdomshem och utbildning vid sjukhus eller liknande. Skollagsberedningen finner det lämpligt att nu samla dessa bemyndiganden i en gemensam paragraf.

I lagen har tidigare angetts vid vilket sista datum en ansökan ska vara inlämnad för att en enskild huvudman ska kunna godkännas eller förklaras bidragsberättigad för ett visst år. För att möjliggöra en större flexibilitet på området föreslås i stället att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer nu

också bemyndigas att meddela föreskrifter om ansökningstid. Motsvarande bemyndigande föreslås också när det gäller en ansökan om godkännande som huvudman för en fristående skola. Förslag i frågan har lämnats av Utredningen om villkoren för fristående skolor i betänkandet Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122).

Tidigare har betygsbestämmelser i utbildningsväsendet varit förordningsreglerade. Eftersom betygsbestämmelserna nu i stor utsträckning lyfts till lagen föreslår vi att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också bemyndigas att meddela föreskrifter om betyg i de utbildningar som är aktuella. Även framdeles kommer det att finnas utrymme för flexibilitet när det gäller dessa utbildningar, vilket är motiverat bl.a. för att det inte i dag kan förutses hur dessa utbildningsformer kommer att utvecklas.

23 Annan pedagogisk verksamhet

23.1 Huvudprinciperna för vissa pedagogiska verksamheter i dagens skollag ska ligga fast

Förslag: Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska regleras som annan pedagogisk verksamhet och inte bilda egna skolformer. Huvudprinciperna för dessa verksamheter i dagens lagstiftning ska ligga fast.

Skollagsberedningens förslag

Familjedaghem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet utgör i dag delar av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Dessa verksamheter regleras i 2 a kap i 1985 års skollag. Även omsorg under s.k. obekväm arbetstid regleras inom bestämmelserna för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. I sammanhanget ska nämnas att riksdagen nyligen har beslutat om lagändringar med anledning av regeringens proposition 2008/09:115 *Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar*. Ändringarna avser bl.a. bestämmelser om kommunal bidragsskyldighet (barnomsorgspeng) till enskild verksamhet utöver förskola och fritidshem, mottagande i en kommuns verksamhet av barn från en annan kommun, interkommunal ersättning samt om utökad kommunal informationsskyldighet

om kommunala och enskilda verksamheter inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i kommunen. Ändringarna har beaktats i Skollagsberedningens förslag.

Skollagsberedningen föreslår att sådana bestämmelser som reglerar verksamheter som i något avseende ersätter eller kompletterar förskolan och fritidshemmet samlas i ett särskilt kapitel under benämningen *Annan pedagogisk verksamhet*. Benämningen på familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter föreslås bli *pedagogisk omsorg*. Övriga verksamheter som ingår i kapitlet är öppen förskola, öppen fritidsverksamhet samt omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Ytterligare bestämmelser för verksamheterna t.ex. om tystnadsplikt och uppgiftsskyldighet finns i kap. 28 Övriga bestämmelser. Tillsyn regleras i kap. 24 Tillsyn m.m..

Av kap. 21 Entreprenad och samverkan framgår att kommunen får sluta avtal med någon annan kommun (samverkan) om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom annan pedagogisk verksamhet.

Skollagsberedningens förslag syftar till en tydligare reglering i jämförelse med Skollagskommitténs förslag. Detta innebär dock ingen förändring av kraven på kvalitet i verksamheterna jämfört med nuvarande lagstiftning.

23.2 Pedagogisk omsorg

Förslag: Benämningen på familjedaghem och flerfamiljslösningar och andra verksamheter i olika varianter ska vara pedagogisk omsorg. Verksamheten ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande. Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den främjar social gemen-

skap samt förbereder barnen för fortsatt lärande. Läroplanen för förskolan ska vara vägledande för verksamheten.

Kommunen ska i stället för förskola eller fritidshem sträva efter att erbjuda ett barn pedagogisk omsorg, om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Skollagsberedningens förslag

Mångfald och valfrihet är viktiga kvalitetsfrågor och andra lösningar än förskola och fritidshem bör därför stimuleras. Med familjedaghem avses en pedagogisk verksamhet, där dagbarnvårdare i kommunal eller enskild regi tar emot inskrivna barn från andra familjer. Verksamheten är i allmänhet förlagd till dagbarnvårdarens hem. Föräldrar har dock olika behov och önskemål. Det finns därför skäl att förtydliga att alternativen till förskola och fritidshem inte endast kan vara familjedaghem utan även kan vara flerfamiljslösningar och andra verksamheter i olika varianter där det bedrivs pedagogisk verksamhet. Benämningen på de former som inte är förskola, fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet eller omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska ges en enhetlig benämning i enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 2008/09:115.

Familjedaghem utgör i dag ett viktigt komplement till förskolan och fritidshemmet av flera skäl. Av valfrihetsskäl är det viktigt att familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter finns för barn, vars föräldrar önskar dessa verksamhetsformer för sina barn. Vissa barn kan också behöva vara i mindre grupper än vad förskolan och fritidshemmet kan erbjuda. Vidare kan det geografiska avståndet vara för långt till närmaste förskola eller så kan föräldrarnas arbetstider passa bättre med t.ex. familjedaghemets möjlighet till tidsmässig flexibilitet.

Familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter ska genom pedagogisk verksamhet och

omsorg stimulera barns utveckling och lärande. Läroplanen för förskolan ska vara vägledande men inte bindande för pedagogisk omsorg på samma sätt som idag gäller för kommunala familjedaghem. Det innebär att verksamheterna kan tillämpa delar av läroplanen utifrån de förutsättningar som dessa verksamheter ger. Läroplanens avsnitt om normer och värden är lika relevanta för pedagogisk omsorg som för förskolan och blir därmed vägledande i samband med kvalitetsbedömningen vid prövningen av enskild verksamhet. Statens skolverk har på regeringens uppdrag utformat allmänna råd för familjedaghem (1999:3).

I likhet med vad som gäller enligt dagens lagstiftning ska verksamheten utgå från varje barns behov. Dagens reglering ska också behållas för att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. För att betona kopplingen till de övriga verksamheter som regleras i skollagens föreslår Skollagsberedningen även att det i lagen anges att verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt lärande.

Erbjudande om pedagogisk omsorg

I dagens skollag ingår familjedaghem som en del i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Kommunerna ska utan oskäligt dröjsmål erbjuda antingen förskola eller familjedaghem respektive fritidshem eller familjedaghem, varvid kommunen ska ta skäligen hänsyn till önskemål från barnets vårdnadshavare om omsorgsform.

Skollagskommittén föreslog att kommunen ska sträva efter att i stället för förskola erbjuda ett barn familjedaghem om vårdnadshavarna önskar det. Riksdagens beslut med anledning av prop. 2008/09:115 innebär ändringar i skollagen som gäller benämningen på förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och som ska träda i kraft den 1 juli 2009. Ändringarna innebär att sådan verksamhet som inte är förskola eller fritidshem och inte

heller öppen förskola eller öppen fritidshemsverksamhet ska benämnas pedagogisk omsorg. Begreppet familjedaghem ersätts med pedagogisk omsorg i skollagen och annan lagstiftning. Pedagogisk omsorg utgör på det sättet ett samlingsbegrepp där familjedaghem är en av flera tänkbara varianter. Jämfört med dagens bestämmelser kommer en förändring av skollagen på denna punkt att innebära en förstärkning av föräldrarnas möjligheter att välja pedagogisk omsorg som verksamhetsform. Familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter betonas därmed som viktiga komplement till förskolan och fritidshemmet.

Olika former av pedagogisk omsorg i enskild regi väntas främja en större variation av utövare som uppfyller kvalitetskraven. Detta ökar föräldrarnas frihet att välja verksamhetsform för sina barn. Dessa reformer avses tillförsäkra föräldrar tillgång till olika drifts- och verksamhetsformer och underlätta att besluten fattas så nära medborgarna som möjligt. Familjerna ska kunna välja verksamhet för sina barn utifrån sina behov och önskemål. Kommunen ska enligt vårt förslag sträva efter att tillgodose önskemål från barnets vårdnadshavare om pedagogisk omsorg i stället för förskola eller fritidshem.

23.3 Öppen förskola

Förslag: En kommun ska kunna anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som dessa ges möjlighet till social gemenskap.

Skollagsberedningens förslag

Öppen förskola ingår i dagens skollag som en del av förskoleverksamheten och har till uppgift att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn fostran och omvårdnad. Den öppna förskolan definieras som en kompletterande verksamhet till förskola och familjedaghem men skiljer sig från dessa i flera avseenden. Skollagsberedningen föreslår att bestämmelsen om öppen förskola ska ange verksamhetens syfte och målgrupp samt även framhålla den öppna förskolans kompletterande funktion till förskola och till pedagogisk omsorg i form av familjedaghem samt flerfamiljslösningar och andra verksamheter.

Kommunerna är inte skyldiga att anordna öppen förskola. Barn och föräldrar har ingen formell plats att ta i anspråk och barnen är inte inskrivna i den öppna förskolan. Verksamheten vänder sig till barn och föräldrar som är hemma på dagarna, t.ex. under föräldraledigheten. För dessa är verksamheten en viktig social träffpunkt, där barnen ges tillfälle att tillsammans med en förälder eller annan vuxen delta i en verksamhet i gruppens form, som syftar till att ge pedagogisk stimulans.

I många kommuner använder familjdaghemmen den öppna förskolan som resurs och mötesplats. Dagbarnvårdare deltar tillsammans med barnen i den öppna förskolans verksamhet. Där kan de under ledning av förskollärare få stöd för den pedagogiska utvecklingen av sin egen verksamhet. Även andra former av pedagogisk omsorg bör kunna använda öppna förskolan som resurs för erfarenhetsutbyte, social gemenskap och som stöd i utvecklingen av sin verksamhet.

Statens skolverk har på regeringens uppdrag utformat allmänna råd för den öppna förskolan (Allmänna råd med kommentarer för öppen förskola 2000:1). Råden har anknytning till förskolans läroplan, som inte gäller för den öppna förskolan men kan vara vägledande i verksamheten.

Öppen förskola drivs i dag även av andra huvudmän än kommunen eller är samorganiserad med till exempel barn- eller mödrahälsovården och socialtjänsten i s.k. familjecentraler. Det

är även fortsättningsvis viktigt att verksamheten utvecklas utifrån lokala behov.

23.4 Öppen fritidsverksamhet

Förslag: Öppen fritidsverksamhet ska kunna erbjudas elever i grundskolan och motsvarande skolformer samt i andra utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras, i stället för fritidshem från och med höstterminen det år eleven fyller 10 år till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. Öppen fritidsverksamhet ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i skolan. Verksamheten ska erbjuda barnen rekreation och en meningsfull fritid samt möjlighet till utveckling och lärande.

Skollagsberedningens förslag

Verksamhetens uppdrag

Öppen fritidsverksamhet ska kunna erbjudas i stället för fritidshem till barn i åldern 10–13 år. Den öppna fritidsverksamheten ska komplettera skolan, både tids- och innehållsmässigt samt bidra till att barnen ges möjlighet till utveckling och lärande. Verksamheten ska, som framgår av nuvarande lagstiftning, utgå från varje barns behov. För barn i behov av sådant särskilt stöd som endast kan ges i fritidshem ska en kommun dock alltid erbjuda plats i fritidshem.

Tillgången till öppen fritidsverksamhet varierar kraftigt mellan kommunerna. Hösten 2007 fanns det 605 verksamheter och de anordnades i endast var fjärde kommun. Skolverkets föräldraenkät som genomförts 1999, 2002 och 2005, visar att efterfrågan på öppen fritidsverksamhet är betydligt större än tillgången.

Statens skolverk har på regeringens uppdrag utformat allmänna råd för öppen fritidsverksamhet (Allmänna råd med kommentarer för öppen fritidsverksamhet, 2000:2). Råden har anknytning till läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Läroplanen gäller inte för öppen fritidsverksamhet men kan vara vägledande för verksamheten. Den pedagogiska verksamheten ska enligt råden utgå från den syn på barns utveckling och lärande som kommer till uttryck i läroplanen.

Den öppna fritidsverksamheten är en enklare form av verksamhet som inte erbjuder samma grad av omsorg och tillsyn och barngrupperna kan vara mer flexibla i jämförelse med fritidshemmen. I gengäld ska verksamheten anpassas mer till äldre barns behov. Vilken form, fritidshem eller öppen fritidsverksamhet, som är mest lämplig i ett enskilt fall beror på barnets behov och förutsättningar samt önskemål från barnets vårdnadshavare. Huvudmannen har ett ansvar för att den öppna fritidsverksamheten uppfyller de kvalitetskrav, som det är rimligt att ställa på pedagogisk verksamhet för barn. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att barnen erbjuds en säker och utvecklande miljö, även om det sker i friare former än i fritidshemmet.

Barn i behov av särskilt stöd

Eftersom den öppna fritidsverksamheten har andra förutsättningar och en annan inriktning än fritidshemmet har personalen inte samma möjlighet att ge barn särskilt stöd. Även i den öppna fritidsverksamheten bör dock personalen uppmärksamma barn i behov av särskilt stöd och medverka till att barnen får det stöd de behöver. Utifrån önskemål från barnets vårdnadshavare kan också ett barn i behov av särskilt stöd delta i öppen fritidsverksamhet, om dess behov kan tillgodoses i sådan verksamhet.

23.5 Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

Förslag: Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt.

Skollagsberedningens förslag

Det är en viktig utgångspunkt att omsorg för barn ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete, studier eller barnets eget behov. Detta är också en förutsättning för kvaliteten i förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet att dessa anpassas till barns och föräldrars behov, även om föräldrars arbetstider varierar i omfattning och tidsmässig förläggning.

Enligt 2 a kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag ska förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov. I förarbetena till denna bestämmelse (prop. 1993/94:11 s. 33) framhålls att det givetvis är önskvärt att verksamheten om möjligt även erbjuds till barn, vars föräldrar har s.k. obekväma arbetstider eller t.o.m. nattarbetar. Det skulle dock enligt propositionen leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamheten ska kunna erbjudas på andra tider än vad som kan anses som normal arbetstid på dagtid under vardagar.

Statens skolverk har tidigare tolkat bestämmelserna i dagens skollag i samband med tillsynsbeslut. Myndigheten har då kommit fram till att kommunerna är skyldiga att erbjuda omsorg för barn också under föräldrars s.k. obekväma arbetstid. Skolverket har anfört att kommunerna är skyldiga att göra en individuell prövning av varje ansökan om omsorg för barn på obekväma

arbetstid. I senare tillsynsbeslut har Skolverket dock intagit en mer restriktiv hållning till möjligheten att få omsorg under s.k. obekväm arbetstid.

Omsorg för barn under s.k. obekväm arbetstid har även varit föremål för domstolsprövning. I en dom från Regeringsrätten (RÅ 2007 ref. 2) konstateras att även om kommunen är skyldig tillhandahålla förskola i den omfattning som behövs för att även småbarnsföräldrar ska kunna förvärvsarbeta på heltid och att det innebär att kommunen bör förlägga verksamheten till sådana tider som passar de flesta förvärvsarbetande föräldrar, så finns ingen skyldighet att tidsmässigt anpassa verksamheten till enskilda föräldrars önskemål.

Utgångspunkten för Skollagsberedningens förslag är att det i ett modernt samhälle ska gå att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Många yrkesgrupper, t.ex. inom kulturområdet, har arbetstider helt eller delvis förlagda till kvällar, nätter eller helger. Här bör dock vägas in i bedömningen om arbetsgivaren har möjligheter att förlägga arbetet till vardagar under dagtid för de föräldrar som behöver det. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med omsorgen för sina barn, även om de arbetar andra tider än dagtid måndag till fredag. Om män och kvinnor ska ges samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, utvecklingsmöjligheter i arbetet och delat ansvar för hem och barn, krävs det att samhället ger stöd till dem som arbetar inom yrken som medför tjänstgöring på udda tider. Inte minst för ensamstående föräldrar är omsorg för barn under s.k. obekväm arbetstid viktig. Även för näringslivet på en ort kan det vara viktigt att omsorg anordnas även under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds för att kunna behålla och rekrytera rätt kompetens.

Gällande lagstiftning har tolkats olika av de inblandade parterna och olikheterna mellan kommunerna har uppmärksamats. Många kommuner erbjuder dock omsorg under föräldrars obekväma arbetstider på ett kvalitativt mycket bra sätt genom nattöppna förskolor, familjedaghem eller barnvårdare i det egna hemmet.

Av Skolverkets officiella statistik för 2007 framgår att av de cirka 780 000 barn som var inskrivna i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen hade knappt 3 600 barn omsorg under s.k. obekväma arbetstider i 128 kommuner. Det rör sig således om en liten grupp barn, men antalet har ökat med 248 fler barn i ytterligare fyra kommuner jämfört med 2004.

Det finns behov av att förtydliga regelverket kring omsorg under kvällar, nätter och helger. Vi föreslår därför att en bestämmelse införs med den innebörden att kommunerna under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska sträva efter att tillhandahålla omsorg för barn vars föräldrar har förvärvsarbete på s.k. obekväm arbetstid. Utgångspunkten bör vara att omsorg ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt, om föräldrarna inte själva kan ordna omsorgen. Som exempel på vad som kan utgöra familjens situation i övrigt kan nämnas ensamstående föräldrar samt barn med förälder som fullgör värnplikts-tjänstgöring, är intagen på behandlingshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande. Sådan omsorg bör erbjudas från och med ett års ålder till och med vårterminen det år barnet fyller 13 år.

Att sträva efter innebär enligt vårt förslag att en kommun inte utan vidare kan avstå från att tillhandahålla sådan omsorg. Ambitionen måste vara att tillhandahålla omsorg även under s.k. obekväm arbetstid åt familjer som har behov av det. Om kommunen vid en viss tidpunkt inte har någon efterfrågan måste kommunen ändå planera för att tillhandahålla omsorg, när situationen förändras.

Detta innebär att det inte bör vara möjligt för en kommun att generellt avskaffa tillgången till kommunalt finansierad omsorg för barn till föräldrar som förvärvsarbetar under s.k. obekväma tider. Å andra sidan innebär det ingen rättighet att i enskilda fall få omsorg under obekväm arbetstid. Föräldrars ansvar för att hitta lösningar på barnets behov av omsorg kvarstår.

Kommunen bör, för varje ansökan om plats, göra en individuell bedömning utifrån de lokala förutsättningarna och besluta om plats därefter. I bedömningen bör även ingå föräldrarnas

reella möjligheter att ordna omsorg för sina barn själva. Ansvarig nämnd och förvaltning för förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem bör svara för behovsprövningen.

Omsorg för barn under s.k. obekväma arbetstider ska inte betraktas som en skolform, till skillnad mot förskolan, och inte heller åläggas de krav som ställs på en sådan verksamhet. Det är viktigt att bygga vidare på de kunskaper och goda erfarenheter som redan finns av denna verksamhet. Omsorgen ska som i dag kunna erbjudas i olika former som nattöppna förskolor, familjedaghem eller barnvårdare i det egna hemmet. Naturligtvis kan även omsorg under s.k. obekväm arbetstid anordnas i flerfamiljslösningar och andra verksamheter. Det ska vara upp till kommunen att besluta i vilka former verksamheten ska bedrivas samt tidpunkten för när kvällsomsorgen tar vid efter dagtid. Syftet med förslaget är att i lagstiftningen förtydliga gällande rättsläge. Förslaget innebär därför inte några utökade ekonomiska krav på kommunerna.

23.6 Gemensamma bestämmelser för annan pedagogisk verksamhet

23.6.1 Övergripande utgångspunkter

Förslag: Verksamhet i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, såsom människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska främja och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på.

Var och en som verkar inom verksamheten ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Skollagsberedningens förslag

De övergripande målen i förslaget till ny skollag gäller för samtliga skolformer samt fritidshemmet men däremot inte för annan pedagogisk verksamhet. Det är dock viktigt att det i den nya skollagen även för pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet anges övergripande mål, som bygger på de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som samhället vilar på. Detta ska även gälla för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Den värdegrund och de normer och värden som anges i läroplanerna för förskolan och det obligatoriska skolväsendet ska genomsyra annan pedagogisk verksamhet. Se vidare avsnitt 23.5.

Barnkonventionen och de rättigheter som uttrycks där ska genomsyra all lagstiftning som rör barn. För att tydliggöra detta anges att verksamheten ska utformas med respekt för barnets rättigheter. Bestämmelserna i 1 kap. 9 § i den nya lagen gäller därför även för annan pedagogisk verksamhet. Bestämmelsen anger att i all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klargöras. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Det är grundläggande att verksamheterna utgår från en helhetssyn på barns behov och utveckling samt främjar allsidiga kontakter och social gemenskap både mellan barnen och mellan barn och vuxna. Pedagogiken ska utgå från att utveckling och lärande ständigt sker. Detta har sin motsvarighet i bestämmelser

för andra pedagogiska verksamheter och ska gälla även pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

23.6.2 Kvalitet i verksamheten

Förslag: Verksamhet i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med lämplig sammansättning och storlek. För sådan verksamhet ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera verksamhet i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i en verksamhet ska kommunen vidta nödvändiga åtgärder. Kommunen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas av kommunen på lämpligt sätt.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen anser att reglering av verksamhetens kvalitet och därmed vilka krav som kan ställas på verksamheten, liksom i dag måste framgå av bestämmelserna. För att skapa en verksamhet av god kvalitet måste hänsyn tas till strukturella faktorer som barngruppens storlek och personaltäthet. Detta samspelar i sin tur med personalens kompetens, lokalernas stor-

lek och utformning samt barngruppens sammansättning socialt, etniskt, köns- och åldersmässigt.

Dagens lagstiftning rörande barngrupper och lokaler ska därför bibehållas. Barnens självkänsla och identitet utvecklas i samspelet med andra barn och vuxna. Barngruppens sammansättning och storlek har en stor betydelse för barnens trivsel och utveckling och ger pedagogiska förutsättningar för verksamhetens utformning. Det är också viktigt ur säkerhetssynpunkt att dagbarnvårdare och annan personal kan ha överblick över barnen. Det finns däremot inga belegg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan. Gruppernas storlek och sammansättning i öppen förskola och öppen fritidsverksamhet kan dessutom variera från dag till dag. Verksamheten bör därför vara flexibel och bestämmelserna ska tillämpas utifrån verksamheternas varierande förutsättningar.

Lokalerna ska vara anpassade för sitt ändamål. Dagbarnvårdare, annan personal, andra vuxna och barn i verksamheterna ska vistas i en säker, god och hälsosam miljö. Lokalernas storlek och utformning, miljö och material ska vara beskaffade så att uppgiften att ge en god pedagogisk verksamhet understöds och kan genomföras.

Personalens kompetens och engagemang är den viktigaste faktorn för verksamhetens kvalitet. Kompetensen hör ihop med erfarenhet, utbildning, möjligheter till kompetensutveckling och tillgång till pedagogisk handledning. För att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet ska kunna tillgodoses bör dagbarnvårdare och personal i annan pedagogisk omsorg samt personal i öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, precis som i dag ha en utbildning med inriktning mot barn eller erfarenhet av att arbeta med barn i de åldrar det gäller.

Systematiskt kvalitetsarbete

Alla barn ska erbjudas en verksamhet som är likvärdig och av god kvalitet. Detta uppdrag kräver utvecklade arbetsformer i varje kommun för att planera, säkra och utveckla kvaliteten på lokal nivå. Kvalitetsarbetet ska utgöra ett stöd för det lokala förbättringsarbetet, för dialog mellan föräldrar och personal om verksamhetens måluppfyllelse, för behovet av utveckling samt för att stödja dialogen mellan verksamheten och den centrala nivån i kommunen.

Vårt förslag utgår från kommunernas ansvar för styrning, ledning och planering. Kommunerna måste följa upp och utvärdera verksamheten för att kunna se om den bedrivs i enlighet med de nationella och kommunala målen. Det är därför av stor vikt att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under den tid då förskola och fritidshem inte erbjuds. Kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Detta motsvaras till viss del av det som gäller inom skolväsendet för barn och ungdomar.

Om det vid uppföljning, utvärdering, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i en verksamhet ska kommunen vidta nödvändiga åtgärder. En kommun måste därför ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas av kommunen på lämpligt och lättillgängligt sätt.

23.6.3 Avgifter och bidrag

Förslag: För plats i pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt sådan omsorg som erbjuds under tid då förskola och fritidshem inte erbjuds ska avgifter få tas ut på det sätt som anges i de kapitel som behandlar förskola respektive fritidshem.

Kommunen ska lämna bidrag till enskild huvudman för pedagogisk omsorg förutsatt att verksamheten uppfyller vissa

krav. Dessa krav är att kommunen tillförsäkras insyn i verksamheten, att den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet, att verksamheten inte medför påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet, att verksamheten är öppen för alla barn och att avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet.

Om en enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev ska bidrag lämnas av hemkommunen, om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller kvalitetskraven och avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen ska även kunna lämna bidrag till övrig annan pedagogisk verksamhet som bedrivs av en enskild huvudman. Kraven är att kommunen tillförsäkras insyn i verksamheten, att verksamheten uppfyller kvalitetskraven och att avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad i motsvarande verksamhet.

Skollagsberedningens förslag

I likhet med Skollagskommitténs förslag, dagens bestämmelser samt de avgiftsbestämmelser för plats i förskola eller fritidshem som framgår av lagens 7 och 13 kap., föreslår vi att en kommun får ta ut skäliga avgifter för plats i pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. Avgifterna får tas ut enligt grunder som kommunen bestämmer.

Bidrag

Etableringsfriheten omfattar i dagens lagstiftning enbart förskolor och fritidshem. Den omfattar inte t.ex. familjedaghem och öppen förskola. Enligt nuvarande bestämmelser i skollagen är kommunen inte skyldig att lämna bidrag till dessa verksamheter. Kommunen har dock möjlighet i 2 a kap. 17 § fjärde stycket skollagen att lämna bidrag till sådan verksamhet om den uppfyller de i 2 a kap. 3 § skollagen angivna kraven på personalens utbildning eller erfarenhet, barngruppernas sammansättning och storlek, lokalernas ändamålsenlighet samt att avgifterna inte är oskäligt höga.

För att stimulera ökad mångfald, en större variation av anordnare som uppfyller kvalitetskraven, bredda utbudet samt öka föräldrarnas valmöjlighet föreslås ytterligare ändringar i skollagen. Riksdagen har antagit regeringens proposition 2008/09:115 *Barnomsorgspeng och allmän förskola även för tre-åringar*. Bestämmelserna om bidragsskyldighet (barnomsorgspeng) till enskild verksamhet bereds därför även i detta sammanhang. Ändringarna innebär i huvudsak en fortsättning på de reformer som inleddes med införandet av etableringsfrihet för enskilda förskolor och fritidshem. Förslaget innebär en ytterligare utvidgning av kommunernas bidragsskyldighet till att gälla även familjedaghem samt flerfamiljslösningar och andra verksamheter (barnomsorgspeng). Kommunen ska lämna bidrag under vissa förutsättningar till pedagogisk omsorg, som anordnas av enskild. Bidrag ska lämnas om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet, verksamheten är öppen för alla barn. Något krav på att söka kommunens godkännande bör inte finnas, men godkännande ska vara en förutsättning för att enskilda verksamheter ska ha rätt till offentliga bidrag för de barn som tas emot.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen mot-

svarande verksamhet. Om ett barn har omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för kommunen.

För fritidshem som anordnas av enskild huvudman kommer huvudmännen att vara garanterade bidrag från kommunen enligt 13 kap. 16 §. Samtidigt får huvudmannen rätt att erbjuda elever från tio års ålder öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem. Av den anledningen behövs även en bestämmelse som garanterar enskilda huvudmän bidrag för öppen fritidsverksamhet.

Kommunen ska, under vissa förutsättningar, kunna lämna bidrag till andra verksamheter som anordnas av enskild. Det gäller öppen förskola, öppen fritidsverksamhet, som anordnas av enskild som samtidigt inte är huvudman för en fristående skola, samt omsorg under tid då förskola och fritidshem inte erbjuds. Bidrag kan lämnas om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten och de kvalitetskrav som anges uppfylls. Bidragsbeloppet bör inte oskäligt avvika från kommunens kostnad för motsvarande verksamhet.

24 Tillsyn m.m.

24.1 Inledning

I ett system där ansvaret för verksamheten är decentraliserat till kommuner och enskilda huvudmän och som bygger på principen om mål- och resultatstyrning krävs en tydlig och effektiv uppföljning, utvärdering, granskning och tillsyn. En likvärdig skola kräver att rättssäkerheten och kvaliteten i verksamheten kan säkerställas. För elevernas skull är det av yttersta vikt att tidigt uppmärksamma och påpeka brister i en skola. De krav som ställs i skollagen och andra föreskrifter måste hävdas aktivt och staten måste fordra att åtgärder vidtas, när kraven inte är uppfyllda.

Statens skolinspektion har tillsyn över och svarar för kvalitetsgranskning av skolväsendet m.m. Den prövar ärenden om godkännande av utbildningar som motsvarar förskoleklassen som bedrivs av fristående skolor och fristående skolor som motsvarar grundskolan eller särskolan och internationella skolor på grundskolenivå, samt återkallande av sådant godkännande. Skolinspektionen prövar även ärenden om rätt till bidrag till fristående skolor motsvarande gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan och internationella skolor på gymnasienivå, samt återkallande av sådan rätt.

24.2 Ansvar för nationell uppföljning och utvärdering

Förslag: Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp och utvärdera skolväsendet samt övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolinspektions tillsyn. Skolverket ska även följa upp och utvärdera annan pedagogisk verksamhet som regleras i skollagen.

Huvudmannen för en utbildning eller en verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska lämna sådana uppgifter och sådan verksamhetsredovisning till Skolverket som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter eller vilken verksamhetsredovisning som ska lämnas samt vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs.

Skolverket får förelägga en huvudman att fullgöra sina skyldigheter enligt ovan.

Skollagsberedningens förslag

Uppföljning och utvärdering på nationell nivå av skolväsendet ger såväl regering och riksdag som allmänhet överblick över utvecklingen inom verksamhetsområdet. Skolverket bidrar till uppföljningen och utvärderingen med underlag för Skolinspektionens verksamhet. I dag regleras ansvaret för uppföljning och utvärdering i förordningen (2008:612) med instruktion för Statens skolverk och omfattar skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Skollagsberedningen föreslår att Skolverkets ansvar för nationell uppföljning och utvärdering av skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt av särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet ska regleras i skollagen. Ett skäl för detta

är uppföljningens och utvärderingens centrala betydelse för arbetet med att värna en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Det är också rimligt mot bakgrund av att huvudmannens ansvar för att planera, följa upp och utvärdera den egna verksamheten ska regleras i den nya skollagen.

Vi föreslår att huvudmannen för en utbildning eller en verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska vara skyldig att lämna de uppgifter och den verksamhetsredovisning till Skolverket som verket behöver för sin uppföljning och utvärdering.

Skolverket föreslås få rätt att förelägga en huvudman för en utbildning eller en verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering eller annan som ska lämna upplysningar att fullgöra sin skyldighet.

Vidare föreslås regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer få ett bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs.

24.3 Definition av tillsyn

Förslag: Med tillsyn avses i denna lag en oberoende och självständig granskning som syftar till att den utbildning eller annan pedagogisk verksamhet som granskas uppfyller de villkor som följer av lag, EG-förordning eller annan föreskrift eller de särskilda villkor som har meddelats med stöd av en sådan föreskrift. Med tillsyn avses även beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den huvudman som bedriver verksamheten.

Skollagsberedningens förslag

Enligt propositionen Ansvaret för skolan (prop. 1990/91:18 s. 108) ska tillsynen komplettera uppföljningen och utvärderingen. Tillsynen ska syfta till att rätta till brister och förhållanden som inte kan ge utslag i en samlad utvärdering, men som kan ha betydelse för enskilda. Tillsynen gäller områden som är viktiga för den enskilde eleven: elevens rätt, integritet och rättssäkerhet samt bestämmelser som är viktiga för den nationella likvärdigheten. Tillsynen är en kontroll av att offentliga och enskilda skolhuvudmän följer bestämmelserna i bl.a. skollagen och läroplanerna. Någon värdering därutöver görs inte inom ramen för tillsynen.

Riksdagens revisorer lämnade förslag angående tillsynen av skolan (1993/94:RR11) om en bredare och mer aktiv tillsyn. Revisorerna ansåg att Skolverket i sin tillsyn inte tillräckligt beaktat kommunernas skyldighet att själva kontrollera sin skolverksamhet. Utbildningsutskottet (bet. 1994/95:UbU1) föreslog bifall till revisorernas förslag och att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen om utökad och mer aktiv tillsyn. Utskottet betonade bl.a. tillsynen i frågor som rör hur skolhuvudmannen tar ansvar för sin egenkontroll av skolverksamheten.

Enligt Tillsynsutredningen (SOU 2002:14) är tillsyn ett samhällsstyrande instrument i situationer där staten har garanterat medborgarna att en viss verksamhet ska nå upp till en viss standard. Kärnan i tillsynsrelationen är rätten för ett tillsynsorgan att granska ett tillsynsobjekt, dvs. den verksamhet som är föremål för de av staten fastställda normerna, och att rikta krav mot den som är ansvarig för tillsynsobjektet, dvs. huvudmannen.

Skollagsberedningen föreslår att tillsynsbegreppet inom skollagens område definieras så att tillsyn ska avse en oberoende och självständig granskning, som syftar till att den utbildning eller annan pedagogisk verksamhet som granskas uppfyller de villkor som följer av lag, EG-förordning eller annan föreskrift eller de

särskilda villkor som har meddelats med stöd av en sådan föreskrift.

24.3.1 Dagens reglering av ansvaret för tillsyn

Statens skolinspektions tillsynsansvar regleras huvudsakligen i förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion. Enligt denna ska myndigheten granska kvaliteten i skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt ha tillsyn över:

- det offentliga skolväsendet samt den av det allmänna anordnade förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen,
- kommunernas skyldighet att hålla sig informerade om icke skolpliktiga ungdomar (kommunernas uppföljningsverksamhet),
- hur kommunen fullgör sitt tillsynsansvar i fråga om enskilda förskolor och enskilda fritidshem samt enskilda förskoleklasser som inte Skolverket har tillsyn över,
- kommunernas skyldighet att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning,
- utbildning vid fristående skolor (enligt 9 kap. skollagen),
- utbildning vid riksinternatskolor,
- utbildningen vid särskilda ungdomshem enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
- sjukhusundervisning/motsvarande för skolpliktiga elever,
- visstidsutbildning vid särskilda resurscenter,
- kommunens handläggning av frågor som rör fullgörande av skolplikten på annat sätt än som annars anges i skollagen,
- vissa andra utbildningar och verksamheter i den omfattning som följer av särskilda bestämmelser eller särskilda beslut.

Tillsynen över verksamhet med enskild huvudman regleras i dag även i lag. Av 9 kap. 11 och 13 §§ skollagen (1985:1100) framgår att fristående skolor för barn och ungdom ska stå under tillsyn av Statens skolinspektion. Vidare framgår av 2 a kap. 15 § samt 2

b kap. 8 § skollagen att kommunerna har tillsyn över enskild förskola och enskilt fritidshem, samt enskild förskoleklass om denna inte står under tillsyn av Statens skolinspektion.

24.3.2 Ansvaret för tillsyn ska regleras i skollagen

Förslag: Statens skolinspektion ska ha tillsyn över skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt verksamhet som bedrivs enligt bestämmelserna om särskilda utbildningsformer med visst undantag samt annan pedagogisk verksamhet med offentlig huvudman.

Varje kommun ska inom sitt område utöva tillsyn över enskild verksamhet som godkänns av kommunen. Det gäller förskolor med enskild huvudman samt fritidshem och förskoleklass med enskild huvudman samt annan pedagogisk verksamhet vars huvudman inte godkänns av staten. Statens skolinspektion ska ha tillsyn över hur kommunen fullgör detta tillsynsansvar. Länsstyrelserna och Socialstyrelsen ska utöva tillsyn över viss verksamhet.

Statens skolinspektion ska dessutom ha tillsyn över hur kommunen fullgör sitt ansvar för att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning samt kommunens handläggning av frågor som rör fullgörande av skolplikten på annat sätt. Myndigheten ska vidare ha tillsyn över hur hemkommunen informerar sig om icke skolpliktiga ungdomars sysselsättning.

Skollagsberedningens förslag

Det är angeläget att ansvaret för tillsynen över skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna tydligt framgår av skollagen. I dag finns ingen lagreglering av Skolinspektionens tillsyn av verksamheter med offentlig huvudman. I dag är enbart tillsynen av fristå-

ende skolor reglerad i skollagen, medan tillsynsuppdraget i övrigt främst framgår av förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion. Vidare finns bestämmelser om tillsyn i ett antal statsbidragsförordningar. Behovet att i lag reglera tillsynsmyndighetens mandat att utöva tillsyn har framförts inte bara av Skollagskommittén (SOU 2002:121) utan även av Riksrevisionsverket (RRV 2001:24), Riksdagens revisorer (2001/02:13), Tillsynsutredningen (SOU 2002:14) samt Svenska Kommunförbundet (*Kommunal självstyrelse Statlig tillsyn av kommunerna – delrapport, 1994*). Den dåvarande regeringen redovisade sin syn i denna fråga i sin utvecklingsplan om kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 2001/02:188). Liksom Tillsynsutredningen konstaterade regeringen att förhållandet att tillsynen inte är reglerad i lag skiljer skolområdet från andra samhällsområden. I utvecklingsplanen gjorde regeringen bedömningen att tillsynen av förskolan och det offentliga skolväsendet borde regleras i skollagen.

En lagreglering av tillsynen motiveras, enligt vår uppfattning, främst av att de sanktioner som är förknippade med tillsynen är uttryck för en långtgående myndighetsutövning. Ambitionen är också att regleringen av verksamhet i offentlig och enskild regi ska vara så likvärdig som möjligt. Ett första steg är att tillsynen i båda fallen regleras i lag. Det är dock inte möjligt att i alla avseenden skapa en helt likformig reglering för offentlig och enskild verksamhet, bl.a. på grund av att den offentliga huvudmannen har ett mer långtgående ansvar att erbjuda alla barn och ungdomar utbildning än den enskilda huvudmannen.

Skollagsberedningen föreslår att det statliga mandatet att utöva tillsyn och granska verksamhetens kvalitet ska regleras i skollagen. Vi föreslår att det utformas så att tillsynen avser efterlevnaden av skollagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen samt bestämmelser om utbildningen som kan finnas i annan författning. Regleringen innebär inte något hinder mot regeringens möjlighet att föreskriva om tillsyn över verksamhet, som inte omfattas av skollagen i de fall regeringen meddelar föreskrifter om verksamheten.

Skollagsberedningen föreslår vidare att skollagen ska ange de områden som staten ska utöva tillsyn över. Vi föreslår att bestämmelserna utformas så att det tydligt framgår att staten ska ha tillsyn över skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna, i den mån kommunen inte har tillsyn över verksamheten, samt verksamhet enligt reglerna om särskilda utbildningsformer (22 kap. i förslaget till skollag) och annan pedagogisk verksamhet med offentlig huvudman (23 kap. i förslaget till skollag).

Vi föreslår att kommunen ska ha tillsyn över sådan verksamhet vars huvudman kommunen godkänner, dvs. fristående förskolor och fristående fritidshem. För förskola och fritidshem är detta i dag reglerat i 2 a kap. 15 § skollagen, för förskoleklassen i 2 b kap. 8 § samma lag. Statens skolinspektion ska ha tillsyn över hur kommunen fullgör sitt tillsynsansvar i fråga om fristående förskolor och fristående fritidshem och sådana förskoleklasser samt annan pedagogisk verksamhet som staten inte har tillsyn över. Här kan erinras om att barn enligt 1 kap. 9 § ska ges möjlighet att komma till tals i alla frågor som rör honom eller henne.

Vi föreslår vidare att det i lag regleras att tillsynsmyndigheten ska ha tillsyn över hur kommunen fullgör sitt ansvar för att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning i enlighet med vad som framgår av lagen. Myndigheten ska också ha tillsyn över kommunens handläggning av frågor som rör fullgörande av skolplikten på annat sätt än som annars anges i skollagen. I båda fallen framgår detta i dag av förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion. Vi föreslår även att Statens skolinspektion ska ha tillsyn över hur hemkommunen informerar sig om icke skolpliktiga ungdomars sysselsättning.

Med detta förslag kommer tillsynen att omfatta verksamhet med såväl offentlig som enskild huvudman. Skollagsberedningen bedömer att detta sätt att reglera det statliga tillsynsansvaret möjliggör tillsyn över efterlevnaden av såväl skollagen som föreskrifter vilka meddelats med stöd av denna. Detta gäller också, i de fall där det är relevant, andra bestämmelser av betydelse för verksamheten. Den huvudsakliga utgångspunkten för tillsynen bör vara skollagen och tillhörande författningar. Det är emeller-

tid viktigt att tillsynsmyndigheten, när det är påkallat, kan rikta kritik även från ett mer allmänt förvaltningsrättsligt perspektiv.

I sitt remissvar med anledning av Skollagskommitténs betänkande påpekar JO att med de bestämmelser om tillsyn som kommittén föreslår, kan vissa förvaltningsrättsliga frågor komma att falla utanför det som omfattas av tillsynen, t.ex. skyldigheten att svara på brev eller handläggningen av en framställan om att få ta del av allmän handling. Enligt JO:s mening är det t.ex. rimligt att en ordinarie tillsynsmyndighet inte bara prövar frågor som hänför sig till författningarna på själva sakområdet utan att myndigheten även från ett mer allmänt förvaltningsrättsligt perspektiv kan granska verksamheten. JO understryker också att det är angeläget att det klargörs vad tillsynsuppdrag innebär.

Den statliga skolmyndighetens tillsyn begränsas dock om tillsynen faller inom någon annan myndighets särskilda område. Detta kan inträffa om andra myndigheter har tillsynsansvar, t.ex. Datainspektionen när det gäller hantering av personuppgifter och Arbetsmiljöverket när det gäller arbetstids- och arbetsmiljölagstiftningen.

För såväl den statliga myndigheten som för kommunerna, i de fall dessa svarar för tillsynen, ska tillsynen också omfatta kontroll av att huvudmannen iakttar de skyldigheter som i dag följer av lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskola, skola och fritidshem m.m.

Det är av stor vikt att myndigheter med ansvar för tillsyn över samma tillsynsobjekt samverkar om tillsynen. Detta gäller t.ex. elevhälsan. Den del av elevhälsans personal som utgör hälso- och sjukvårdspersonal står under Socialstyrelsens tillsyn i yrkesutövningen. Tillsynsansvaret för denna del av verksamheten åligger Socialstyrelsen. Skolhälsovården är i dag en gren inom hälso- och sjukvården. För verksamheten gäller de författningar av allmän karaktär som är giltiga för all annan hälso- och sjukvård, t.ex. hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:8) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvård. Socialstyrelsen har befogenhet att meddela föreskrifter och allmänna råd om skolhälsovården. Vi föreslår

inga förändringar i denna ansvarsfördelning vid övergången till en samlad elevhälsa.

Enligt förvaltningslagen (1986:223) ska varje myndighet lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten. Samverkan mellan myndigheter bör enligt Tillsynsutredningen (SOU 2004:100) ske för att deras verksamhet ska bli mer effektiv, men också för att det ska bli enklare för enskilda att ha kontakt med myndigheterna. Tillsynsutredningen ansåg dock inte att de allmänna reglerna om samverkan är tillräckliga för tillsynsområdet och lämnade förslag för att ytterligare skärpa kravet på samverkan och samordning.

24.4 Tillsynsbesök

Förslag: En tillsynsmyndighet ska för sin tillsyn ha rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under dess tillsyn och ska få inhämta upplysningar samt ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Tillsyn ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än nödvändigt hos den som bedriver den verksamhet som granskas.

Den vars verksamhet granskas ska på begäran av tillsynsmyndigheten, i den mån det är nödvändigt för tillsynen, lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och det övriga material som behövs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten ska få förelägga den vars verksamhet granskas att fullgöra denna skyldighet. En sådan begäran och ett sådant föreläggande ska även få riktas mot en annan person som innehar upplysningar, handlingar eller annat material som har betydelse för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den

som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för tillsynen.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen föreslår att en tillsynsmyndighet uttryckligen ska få rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under myndighetens tillsyn och få inhämta upplysningar samt ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Även Tillsynsutredningen gjorde bedömningen att tillsynsorgans rätt till tillträde och undersökning samt skyldigheten för de objektsansvariga att lämna upplysningar bör regleras i lag. Tillsynsutredningen lämnade i sitt slutbetänkande *Tillsyn – förslag om en tydligare och effektivare offentlig tillsyn* (SOU 2004:100) förslag till sådana bestämmelser i förslaget till tillsynslag.

Vårt förslag innebär att motsvarande ska gälla även för en kommun när den utövar tillsyn över enskild verksamhet. I dag framgår detta av den nuvarande skollagen. Vidare föreslås bestämmelsen gälla även för länsstyrelserna och Socialstyrelsen vid deras tillsyn över elevhemsboendet vid utbildning som är anpassad för rörelsehindrade elever (Rh-anpassad utbildning), specialskolor och resurscenter. Även detta framgår av den nu gällande skollagen.

Förslaget innebär att samma regel gäller för inspektion, oavsett tillsynsorgan. För kommunernas tillsyn innebär detta, jämfört med i dag, att de även kommer att få ta del av annat material utöver handlingar vid sin tillsyn.

Det finns inte några hinder för tillsynsmyndigheten att inspektera oanmält, vare sig med nuvarande regler eller med de förändringar, som föreslås här. Behovet av att inspektera om en skolenhet anmäls av en elev eller vårdnadshavare måste bedömas i varje enskilt fall.

Skyldighet att lämna upplysningar m.m.

Den vars verksamhet granskas föreslås bli skyldig att lämna den hjälp som behövs vid tillsynen i form av upplysningar, handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen. I dag saknas uttryckliga bestämmelser om detta för Skolinspektionens tillsyn. Vi anser att denna rätt bör tydliggöras genom en bestämmelse i skollagen, även om det i och för sig inte har framkommit att Skolverket eller Skolinspektionen stött på svårigheter i dessa hänseenden. Sådan uppgiftsskyldighet föreslås gälla för huvudmannen och personer som är anställda hos huvudmannen. En sådan begäran och ett sådant föreläggande ska även få riktas mot en annan person som innehar upplysningar, handlingar eller annat material som har betydelse för tillsynen.

Vi föreslår även att tillsynsmyndigheten ska få förelägga den vars verksamhet granskas att fullgöra sin skyldighet att lämna den hjälp som behövs för tillsynen. Ett sådant föreläggande föreslås även kunna få förenas med föreläggande om vite.

Vidare föreslås regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer få ett bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för tillsynen.

24.5 Statlig kvalitetsgranskning

Förslag: Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i de utbildningar och verksamheter som omfattas av myndighetens tillsyn.

Inriktningen på kvalitetsgranskningen ska vara kvaliteten i den granskade utbildningen eller verksamheten i förhållande till mål och andra gällande riktlinjer.

Enligt förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion ska myndigheten genom utbildningsinspektion granska kvaliteten i skolväsendet och ha tillsyn.

I skrivelsen *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet* (skr. 1996/97:112) bedömde den dåvarande regeringen att Skolverkets tillsyn borde kompletteras med kvalitetsbedömningar gjorda av statliga utbildningsinspektörer knutna till myndigheten. I 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) presenterades ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. En nationell inspektionsnämnd skulle inrättas och knytas till Skolverket. Nationella utbildningsinspektörer skulle lämna offentliga rapporter över sin granskning av enskilda skolor och kommuner. Den nationella kvalitetsgranskningen av skolan startade hösten 1998.

I utvecklingsplanen *Utbildning för kunskap och jämlikhet* (skr. 2001/02:188) bedömde den dåvarande regeringen att granskningen av kvalitet och kvalitetsarbete i skolor och kommuner borde stärkas och bli en av Skolverkets centrala myndighetsuppgifter. I budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) uttalades ambitionen att inspektionen på sikt skulle fördubblas. I budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1) angavs målet att inspektionen genom att fördubblas skulle omfatta varje kommun och alla skolor vart sjätte år. En utgångspunkt var att inspektionen skulle omfatta totalt cirka 6 000 enheter inom barn- och ungdomsskolan.

Inspektionsverksamheten byggdes ut under 2003 och 2004. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt vuxenutbildning inspekteras främst på huvudmannanivå. Fristående skolor inspekteras senast under skolornas tredje verksamhetsår som en del av inspektionen i en kommun.

Regeringen har i budgetpropositionerna för 2007 och 2008 konstaterat att den statliga utbildningsinspektionen behöver stärkas. Fokus ska ligga på måluppfyllelsen. Inspektionsresultaten ska vara jämförbara och offentliga, dvs. lättillgängliga för var och en. I enlighet med regeringens bedömning i budget-

propositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) att Skolinspektionens anslag bör öka med 150 miljoner kronor från föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2009 att medel avsätts även för 2009.

Efter förslag i propositionen *Nya skolmyndigheter* (prop. 2007/08:50) har Statens skolinspektion inrättats som en ny myndighet för inspektion (Statens skolinspektion), dvs. kvalitetsgranskning och tillsyn, från den 1 oktober 2008. En särskild utredare har i betänkandet *Tydlig och öppen – Förslag till en stärkt skolinspektion* (SOU 2007:101) lämnat förslag till den statliga utbildningsinspektionens framtida inriktning och utformning – huvudsakligen såvitt gäller kvalitetsgranskning. Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Skollagsberedningens förslag

Ett mål- och resultatstyrt system förutsätter granskning av resultat och måloppfyllelse. En likvärdig skola kräver att kvaliteten i verksamheten kan säkerställas. Alla barn och ungdomar har rätt att gå i en bra skola – en skola där han eller hon trivs, kan utvecklas och har möjlighet att nå kunskapsmålen. Huvudmännen är i sin tur skyldiga att se till att alla skolor håller hög kvalitet. Om huvudmännen brister i detta ansvar måste staten snabbt kunna vidta åtgärder.

Därför är det viktigt att staten granskar den bedömning som görs lokalt, i syfte att säkerställa den nationella likvärdigheten. Genom regelbundna kvalitetsgranskningar kan Statens skolinspektion identifiera brister i verksamheten och visa på förbättringsområden för det lokala kvalitetsarbetet. Genom att brister och förbättringsområden påtalas kan förbättringar inom verksamheten påskyndas. Regelbunden granskning och uppföljning syftar till att höja skolornas kvalitet. Där det finns brister i måloppfyllelsen måste staten undersöka vad som ligger bakom bristerna samt vilka insatser som görs för att avhjälpa problemen.

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i de utbildningar och verksamheter som omfattas av myndighetens tillsyn. Inriktningen på kvalitetsgranskningen ska vara utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra gällande riktlinjer. Granskningen ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen i varje ämne. Skollagens bestämmelser om detta bör inte vara alltför detaljerade utan medge ett visst utrymme för regeringen att i föreskrifter meddela mer preciserade uppgifter för den statliga kvalitetsgranskningen.

24.6 Sanktioner m.m.

Kvalitetsutvecklingen inom skolväsendet gynnas av en aktiv dialog mellan tillsynsmyndigheten och huvudmännen. Detta utesluter dock inte behovet av sanktioner i vissa fall.

Skolverkets tidigare uppföljningar av tillsynsbeslut som rör kommunala och landstingskommunala skolhuvudmän visar att besluten genomgående diskuteras på politisk nivå och att huvudmännen som regel vidtar sådana åtgärder, som verket bedömer tillräckliga. Det finns dock, enligt Skolverket, tendenser till att huvudmän inte alltid rättar till konstaterade brister så snabbt och målmedvetet som man har rätt att kräva. Det har också förekommit exempel på kommunala direktiv som står i strid med lagstiftningen. När tillsynsmyndigheten konstaterar en brist måste den ha tillgång till olika former av sanktioner för att åstadkomma rättelse.

Med dagens författningsreglering kan Statens skolinspektion, om verket vid tillsyn finner allvarliga brister, rikta kritik mot huvudmannen. För fristående skolor finns dessutom särskilda regler (se avsnitt 24.6.9). Skollagsberedningen anser dock att möjligheten att rikta kritik är en otillräcklig sanktionsmöjlighet och att det finns behov av att förena tillsynen med utökade och mer ändamålsenliga sanktionsmedel. Vi föreslår därför att tillsynsmyndigheten ska få rätt att i vissa situationer förelägga en

huvudman att fullgöra sina åligganden. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite, som utgör själva sanktionsmedlet.

I dag finns inga sanktioner för tillsynsmyndigheten att tillgripa om en kommunal skola missköter sig. Regeringen kan visserligen med stöd av 15 kap. 15 § skollagen (1985:1100) meddela de föreskrifter för kommunen, eller på kommunens bekostnad vidta de åtgärder som behövs för att avhjälpa bristen. En sådan åtgärd är emellertid så ingripande att den aldrig har använts. Samtidigt finns, som ovan nämnts, ibland tendenser till att kommuner inte alltid rättar till konstaterade brister tillräckligt snabbt och målmedvetet. För att säkra likvärdigheten och kvaliteten i utbildningen måste staten kunna ingripa mot kommuner och landsting som allvarligt brister i sitt ansvarstagande. När det gäller fristående skolor har Statens skolinspektion möjlighet att återkalla godkännandet respektive bidragsrätten.

Skolverket har i kontakter med Utbildningsdepartementet framhållit följande. Sedan verket funnit allvarliga brister i en fristående skolas verksamhet har det kritiserat huvudmannen för dessa. När verket har följt upp sin kritik har huvudmannen åtgärdat bristerna, varför frågan om återkallelse av godkännandet eller rätten till bidrag fallit. Därefter har skolan återgått till den tidigare kritiserade ordningen. Detta har kunnat upprepas flera gånger utan att verket haft möjlighet att ingripa på annat sätt än att på nytt kritisera skolan.

Staten måste ha effektiva verktyg för att kontrollera och säkerställa att lagar och förordningar följs. På skolans område är kontroll en nödvändig del av en mål- och resultatstyrd organisation. Nationella krav måste hävdas aktivt och staten måste kunna kräva att åtgärder vidtas när kraven inte är uppfyllda. Det finns således starka skäl att i ett sammanhang se över sanktionssystemet för såväl offentlig som enskild utbildning för barn, ungdomar och vuxna.

Statliga sanktioner mot huvudmän – även offentliga – förekommer inom flera samhällssektorer (jfr 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen [1977:1160], 6 kap. 13 § lagen [1998:531] om yrkesverk-

samhet på hälso- och sjukvårdens område samt 13 kap. 6 § socialtjänstlagen [2001:453]).

Skollagsberedningens ambition är att skapa så lika villkor som möjligt för olika huvudmän. Dagens sanktionsmöjligheter skiljer sig väsentligt åt för det offentliga skolväsendet och för verksamhet i enskild regi. En fullständig likformighet är dock inte möjlig att åstadkomma. Att kommunen har det yttersta ansvaret för att erbjuda plats i förskolan liksom tillgång till gymnasieutbildning och att se till att alla barn har möjlighet att fullgöra sin skolplikt särskiljer kommunerna från enskilda huvudmän. Detta förhållande får återverkningar på sanktionssystemet, som därför inte kan bli helt likformigt.

Vi har övervägt möjligheterna att införa flera olika sanktionssteg och har stannat vid att föreslå en ”trappa” med fem steg. Det första steget innebär en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser, och därefter blir sanktionerna allt kraftigare. De fyra första stegen är lika för offentliga och enskilda huvudmän. För det femte steget skiljer sig sanktionerna åt för olika huvudmän beroende på skillnader i regelverken. Det femte steget innebär statliga tvångsingripanden mot kommunala huvudmän, som närmar sig vad som kan liknas vid ”tvångsförvaltning” av en kommunal skola, respektive återkallelse av godkännandet som huvudman för en fristående förskola eller skola. Proportionalitetsprincipen ska naturligtvis tillämpas, så att inte mer ingripande åtgärder tillgrips än vad som är nödvändigt med hänsyn till frågans art och bristens omfattning.

Offentliga och enskilda huvudmän	
1)	Anmärkning
2)	Föreläggande
3)	Föreläggande med vite
4)	Tillfälligt förbud att driva verksamhet
	Offentlig huvudman
	Enskild huvudman
5)	”Tvångsförvaltning” Återkallelse

En återkallelse kan även vara interimistisk (se avsnitt 24.6.7).

Skollagsberedningen har bedömt att flera steg med allt skarpare åtgärder är nödvändiga, då syftet med ett sanktions-system bör vara att så snabbt som möjligt avhjälpa konstaterade brister – inte att möjliggöra en onödigt långt utdragen process.

På högskoleområdet kan examensrätten bli indragen för en viss utbildning. På skolväsendets område skulle en motsvarighet kunna vara att en huvudman för utbildning på gymnasial nivå mister rätten att utfärda slutbetyg. En sådan sanktion skulle dock drabba eleverna hårdast och inte den huvudman som har ansvar för en bristfällig verksamhet.

24.6.1 Förebyggande åtgärder

Förslag: Om det vid tillsyn framkommer behov av åtgärder bör tillsynsmyndigheten försöka åstadkomma rättelse genom påpekanden.

Skollagsberedningens förslag

Eftersom tillsynens främsta uppgift är att verka i förebyggande syfte, bör tillsynsmyndigheten normalt som en första åtgärd bereda den som är föremål för tillsyn möjlighet att frivilligt avhjälpa bristen. Det innebär, i enlighet med förslaget om att till-

syn ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än nödvändigt hos den som bedriver den verksamhet som granskas, att den minst ingripande åtgärden ska användas innan en kraftfullare åtgärd vidtas.

24.6.2 Underlåtelse att ingripa

Förslag: Tillsynsmyndigheten får underlåta att ingripa endast om en överträdelse är ringa eller den vars verksamhet granskas vidtar nödvändiga åtgärder. Likaså får myndigheten underlåta att ingripa om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande.

Skollagberedningens förslag

Syftet med ett sanktionssystem är att åstadkomma rättelse av de brister som konstateras vid tillsyn och kvalitetsgranskning – inte att bestraffa dem som bär ansvaret för bristerna. Av detta följer att det under vissa omständigheter bör vara möjligt för tillsynsmyndigheten att underlåta att ingripa. Myndigheten ska inte behöva ingripa om en överträdelse är ringa. Samma sak bör gälla om den verksamhetsansvarige snabbt vidtar rättelse. Om den verksamhetsansvarige själv påtalat eller sökt komma tillrätta med regelöverträdelser eller brister i verksamheten, bör det också finnas en möjlighet för myndigheten att avstå från att ingripa.

24.6.3 Anmärkning

Förslag: Vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten ska huvudmannen tilldelas anmärkning.

Skollagsberedningens förslag

Vid mindre allvarliga överträdelser av regelverket ska tillsynsmyndigheten tilldela huvudmannen en anmärkning. Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Om huvudmannen underlåter att rätta till de brister som föranlett anmärkningen, kan myndigheten utfärda ett föreläggande.

24.6.4 Föreläggande

Förslag: Tillsynsmyndigheten får förelägga en huvudman att fullgöra sina åligganden, om huvudmannen inte följer de föreskrifter som gäller för verksamheten eller om en enskild huvudman inte följer de villkor som gäller för godkännandet eller rätten till bidrag. Har huvudmannen tilldelats en anmärkning får inte ett beslut om föreläggande meddelas innan huvudmannen haft tillfälle att vidta rättelse, om inte särskilda skäl föreligger.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska anse de påtalade bristerna avhjälpna.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen föreslår att tillsynsmyndigheten får förelägga huvudmannen att fullgöra sina åligganden, om huvudmannen inte följer de föreskrifter som gäller för verksamheten. Samma sak ska gälla om en enskild huvudman inte följer de villkor som gäller för godkännandet och bristerna inte har avhjälpats efter en anmärkning.

Om bristerna tidigare påpekats av tillsynsmyndigheten i form av en anmärkning ska en förutsättning för att tillsynsmyndig-

heten ska kunna utfärda ett föreläggande vara att huvudmannen inte har rättat till de aktuella bristerna.

24.6.5 Föreläggande vid vite

Förslag: Ett föreläggande som utfärdas av Statens skolinspektion, Statens skolverk eller av en kommun får förenas med vite.

Ett föreläggande om att lämna upplysningar, handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen får förenas med vite. Detta ska kunna tillämpas såväl gentemot verksamhetens huvudman som mot en annan person som innehar sådan information.

Ett beslut om föreläggande ska gälla omedelbart om inte annat beslutas.

Skollagsberedningens förslag

Skollagskommittén (SOU 2002:121) har utrett om statens sanktionsmöjligheter bör vidgas. Kommitténs bedömning är att så bör ske. Bland skälen *för* ökade sanktionsmöjligheter anfördes de preventiva syftena och symbolvärdet samt principen om att tillsynen över verksamheter med såväl offentlig som enskild huvudman bör omfattas av samma regelsystem. Den primära kontrollen av att bestämmelserna efterlevs måste utövas av huvudmännen själva. Staten måste emellertid, med sitt yttersta ansvar, kunna agera på ett effektivt sätt mot skolhuvudmän som allvarligt brister i sitt ansvarstagande. De starkaste skälen mot ökade sanktionsmöjligheter finner kommittén i riskerna för en förskjutning mot tvingande styrmedel och svårigheter att hitta ett effektivt och väl avvägt sanktionsmedel.

Riksdagen har tillkännagett som sin mening för regeringen (bet. 2005/06:UbU14, rskr. 2005/06:241) att regeringen ska

återkomma till riksdagen med förslag som ger Statens skolverk ett i skollagen reglerat tillsynsansvar för såväl offentliga som fristående skolhuvudmän, rätt att förelägga dessa skolhuvudmän att fullgöra sina ålägganden samt rätt att kunna förena föreläggandet med vite.

Skollagsberedningen har övervägt om tillsynsmyndigheten ska ges tillgång till ett sanktionsinstrument som är kraftfullare än dagens möjlighet att rikta kritik, men som är mildare än den yttersta sanktionen, som i dag i princip kan liknas vid tvångsförvaltning av kommunens verksamhet respektive återkallelse av godkännandet respektive bidragsrätten för fristående skolor.

För att garantera efterlevnaden av regelverket, inte minst av hänsyn till eleverna, finns det anledning att skärpa sanktionsmöjligheterna för skolor som inte följer regelverket eller brister kvalitetsmässigt och som inte snabbt åtgärdar detta. Skollagsberedningen anser därför att Statens skolinspektion bör få möjlighet att förelägga såväl kommunala som enskilda huvudmän vid vite. Därmed blir det möjligt att snabbt tillgripa sanktioner mot huvudmän – kommunala eller enskilda – vilkas verksamhet visar sig inte uppfylla lagstiftningens krav.

Skollagsberedningen föreslår att en kommun ska få förena ett föreläggande om att lämna upplysningar, handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen med vite. Ett föreläggande såväl gentemot verksamhetens huvudman som mot en annan person som innehar sådan information ska kunna förenas med vite.

En befogenhet att meddela förelägganden som kan förenas med vite förutsätter lagstöd. Föreläggandet bör riktas mot huvudmannen som ytterst ansvarig för utbildningen. Närmare bestämmelser finns i lagen (1985:206) om viten. Här kan särskilt framhållas att vite ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om huvudmannens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå denne att följa det föreläggande som förenats med vite (se 3 § lagen om viten).

Möjligheten att tillgripa föreläggande som kan förenas med vite tar i första hand sikte på att säkerställa att huvudmannen

fullgör sitt ansvar för utbildningen som helhet och eleverna som kollektiv. Avsikten är alltså inte att förelägganden ska användas i ärenden som rör enskilda individer där lagstiftningen anvisat en särskild överklagandemöjlighet.

En möjlighet att vitesföreläggande syftar i första hand till att vara förebyggande. Redan förekomsten av en sådan möjlighet torde i de flesta fall vara ett tillräckligt påtryckningsmedel för att förmå den vars verksamhet är föremål för tillsynen att rätta till de missförhållanden som tillsynsmyndigheten påtalat. Sådana förelägganden torde därför behöva tillgripas endast i undantagsfall.

Av rättssäkerhetsskäl bör tillsynsmyndighetens beslut om ett sådant föreläggande kunna överklagas till förvaltningsdomstol. Ett föreläggande ska endast tillgripas om andra medel för att få huvudmannen att åtgärda bristerna har prövats eller bedöms som verkningslösa. Det är därför viktigt att ärendet inte fördröjs genom att föreläggandet överklagas. Ett föreläggande bör därför kunna gälla omedelbart även om det överklagas. Så är fallet även inom hälso- och sjukvården samt arbetsmiljöområdet.

Införande av vitesföreläggande innebär att mer likvärdiga sanktionsmöjligheter införs för kommunala och enskilda huvudmän. För de fristående skolorna innebär detta även att ett mellansteg införs, så att huvudmannen kan ges möjlighet att rätta till bristerna innan en så extrem åtgärd vidtas som att återkalla godkännandet och därmed också rätten till bidrag.

24.6.6 Vissa bemyndiganden

Förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän för vissa verksamheter enligt skollagen att lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning, utvärdering, tillsyn och kvalitetsgranskning av verksamheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska vidare få meddela föreskrifter om skyldighet för enskilda huvudmän att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten.

Om en huvudman inte fullgör sina skyldigheter enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av ovanstående bestämmelser ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer vid vite få förelägga huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter.

Skollagsberedningens förslag

Enligt 15 kap. 11 § skollagen (1985:100) får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för skolhuvudmannen att lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering. Förordningen (1992:1083) om viss uppgiftsskyldighet för skolhuvudmän inom det offentliga skolväsendet m.m. ger Skolverket författningsstöd för att samla in underlag för den nationella uppföljningen och utvärderingen av skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Riksdagens beslut med anledning av *propositionen Kvalitet i förskolan* (prop. 2004/05:11, bet. 2004/05:UbU3, rskr. 2004/05:126) innebar bl.a. att det i 15 kap. 11 § infördes ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att lämna sådana sakuppgifter om förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt sådan verksamhetsredovisning, som behövs för uppföljning och utvärdering av verksamheten, motsvarande den skyldighet som redan fanns för skolan. I samma proposition aviserades att förslag till motsvarande bestämmelser för enskilt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skulle komma att lämnas. Vi föreslår därför att

regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också ges möjlighet att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmannen att lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering av förskolor och fritidshem med enskild huvudman.

Vi föreslår också regler om uppgiftsskyldighet för annan pedagogisk verksamhet i kommunal regi, dvs. pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet samt omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

Barn och föräldrar ska kunna ställa samma krav på kvalitet och insyn i verksamheten, oberoende av huvudman. Skollagsberedningen anser därför att lagstiftningen ska ställa samma krav på att lämna sakuppgifter och verksamhetsredovisning i annan pedagogisk verksamhet i enskild regi som i offentlig regi. Uppgiftsskyldigheten ska därför gälla även enskilt bedriven verksamhet men då i förhållande till kommunen.

Enligt förslaget ska kommunen tillförsäkra sig insyn i verksamhet som bedrivs av en enskild för att bidrag ska utgå. Kommunen ska i sin tur ha uppgiftslämnarskyldighet om annan pedagogisk verksamhet i enskild regi till Skolverket och till Statens skolinspektion.

Slutligen föreslår vi att det i lagtexten uttryckligen ska anges att bemyndigandet omfattar all annan verksamhet enligt skollagen, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild.

Uppgiftsskyldigheten gäller dels skolhuvudmännen inom det offentliga skolväsendet, dels huvudmännen för fristående förskolor, förskoleklass och skolor.

Skollagsberedningen föreslår att motsvarande skyldighet ska gälla för huvudmannen att även lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som Statens skolinspektion behöver för tillsyn och kvalitetsgranskning.

I dagens skollag finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmannen för en fristående skola att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten. En fristående skola kan således av regeringen åläggas att lämna en

ekonomisk redovisning över sin verksamhet till t.ex. Skolverket och till den kommun där skolan är belägen (se prop. 2001/02:35 s. 62). Regeringen får vidare enligt dagens skollag meddela föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelserna om uppgiftsskyldighet.

Skollagsberedningen föreslår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer vid vite får förelägga en huvudman att fullgöra sina skyldigheter enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av de föreslagna bemyndigandena. Vi föreslår även att ett beslut om ett sådant föreläggande ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

24.6.7 Tillfälligt verksamhetsförbud

Förslag: Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse av godkännandet för en fristående skola kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Ett sådant beslut ska gälla omedelbart och får, om inte annat beslutas, gälla i högst sex månader.

Motsvarande ska gälla för en skola med offentlig huvudman, om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder kommer att fattas.

Skollagsberedningens förslag

Vi föreslår att tillsynsmyndigheten, i mycket allvarliga fall, helt eller delvis ska kunna förbjuda verksamheten med omedelbar verkan. Denna möjlighet ska finnas såväl när verksamheten bedrivs av offentliga som enskilda huvudmän. Denna åtgärd ska

endast kunna tillgripas under speciella omständigheter. Dels måste det framstå som sannolikt att myndighetens utredning kommer att leda till ett beslut om statliga åtgärder i form av återkallelse av godkännande, dels ska det föreligga en allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet.

Vi föreslår att ett sådant beslut ska gälla omedelbart. Av rätts-säkerhetsskäl bör inte ett beslut om tillfälligt förbud att driva verksamheten vidare få gälla längre än sex månader.

24.6.8 Särskilda sanktioner mot kommuner och landsting som huvudmän

Förslag: Statens skolinspektion ska ha möjlighet att besluta om åtgärder för rättelse på kommunens eller landstingets bekostnad mot kommuner och landsting som grovt eller under längre tid åsidosätter sina skyldigheter och inte följer förelägganden.

Skollagsberedningens förslag

Enligt 15 kap. 15 § skollagen (1985:1100) får regeringen, om en kommun grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter, meddela de föreskrifter för kommunen som behövs för att avhjälpa bristen. Regeringen kan också besluta om åtgärder som ska vidtas på kommunens bekostnad. Bestämmelsen tillkom 1992, när sektorsbidraget till skolan avskaffades och ersattes med det generella statsbidraget till kommunerna. Liknande regler hade funnits även tidigare. Bestämmelsen har hittills aldrig tillämpats. Skollagsberedningen föreslår nu förändringar av bestämmelsen som primärt syftar till att skapa mer likartade sanktionsmöjligheter mot kommunala respektive fristående skolor

I förarbetena till nuvarande bestämmelse argumenteras för att staten, med det yttersta ansvaret för skolväsendet, har behov av konkreta korrektionsåtgärder om huvudmannen inte vidtar rättelse. Enligt vår mening är de skäl som då angavs fortfarande i allt väsentligt giltiga. Vi bedömer att det kan finnas behov av att i extrema situationer kunna ingripa genom att på kommunens bekostnad vidta åtgärder för rättelse av påtalade missförhållanden på såväl enhets- som huvudmannanivå. Vi föreslår emellertid att denna befogenhet bör tillkomma Statens skolinspektion. Det kan anses mindre väl förenligt med regeringens ställning och uppgifter att den ingriper som en tillsynsmyndighet i enskilda fall. En befogenhet för en statlig tillsynsmyndighet att besluta om rättelse på en felandes bekostnad förekommer på andra områden och kan också tillämpas mot kommuner, t.ex. på arbetsmiljöområdet (jfr t.ex. 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen [1977:1160] eller 26 kap. 18 § miljöbalken). Bestämmelsen bör utformas så att den ger utrymme för Skolinspektionen att anpassa åtgärderna efter omständigheterna vid den aktuella skolenheten eller hos den aktuella huvudmannen, eftersom de situationer där det kan bli aktuellt att tillämpa den kan antas vara av mycket skiftande karaktär. Även om ett beslut enligt bestämmelsen alltid har huvudmannen som adressat hindrar detta inte att de konkreta åtgärderna riktas mot en del av en kommuns skolväsende eller t.o.m. en enskild skolenhet inom detta. Skolinspektionen bör vid behov kunna anlita bistånd från andra statliga skolmyndigheter för att genomföra de åtgärder som Skolinspektionen beslutar. Vilka åtgärder som kan komma i fråga kommenteras närmare i författningskommentaren.

Med nuvarande lagstiftning gäller inte bestämmelsen om regeringens sanktionsmöjligheter när kommun grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Vårt förslag innebär att även dessa verksamheter kommer att omfattas av Statens skolinspektionens befogenheter, som en konsekvens av att lagstiftningen görs mer generell och likvärdig för olika verksamhetsformer. De argument som redovisats ovan för skolans del har lika stor

relevans för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet.

24.6.9 Särskilda sanktioner mot huvudmän som godkänts av staten

Förslag: Om en enskild som godkänts som huvudman för viss verksamhet eller förklarats ha rätt till bidrag inte följer ett föreläggande att fullgöra sina skyldigheter, och överträdelsen är allvarlig, ska myndigheten få återkalla godkännandet eller rätten till bidrag.

Myndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen föreslår att den myndighet regeringen bestämmer ska få förelägga huvudmannen för en fristående skola som godkänts av staten att uppfylla kraven, om huvudmannen inte längre uppfyller sina skyldigheter. Ett sådant föreläggande ska innehålla uppgift om de åtgärder som anses nödvändiga för att kraven för godkännande ska uppfyllas. Om huvudmannen inte följer föreläggandet och missförhållandena är allvarliga får myndigheten eller, i de fall kommunen godkänt verksamheten, kommunen återkalla godkännandet för verksamheten.

Det kan vara rimligt att en så kraftfull sanktion som att återkalla ett godkännande föregås av att de åtgärder som förväntas kommuniceras med huvudmannen på ett tydligt sätt. I dagens regelverk formuleras detta på olika sätt för olika verksamheter med enskild huvudman. För en fristående skola återkallas godkännandet eller bidraget för verksamheten om bristerna inte avhjälpes efter påpekande för huvudmannen. För enskild förskola sker detta efter föreläggande. I praktiken innebär detta inte

någon skillnad. Vi förslår därför att begreppet föreläggande används för samtliga verksamheter med enskild huvudman och att det av föreläggandet ska framgå vilka åtgärder huvudmannen väntas vidta.

Jämfört med vad som gällt hittills om sanktioner i förhållande till fristående skolor innebär förslaget en renodling genom att sanktionen blir återkallelse av godkännande. Hittills har det förekommit två beslut – dels beslut om återkallelse av godkännande, dels beslut om återkallelse av rätten till bidrag. Eftersom det enligt de nya bestämmelserna kommer att följa en automatisk rätt till bidrag om huvudmannen fått ett godkännande, kommer det inte att fattas något särskilt beslut om förklaring av rätt till bidrag. Detta medför att någon återkallelse av förklaring om rätt till bidrag i dessa fall inte längre behövs.

Skolverket har i rapporten *Skarpare rutiner vid tillståndsprövning och inspektion av fristående skolor* (dnr 01-2003:1995) föreslagit en ändring av skollagen. Enligt förslaget ska en återkallelse av godkännande och/eller rätt till bidrag för en fristående skola kunna gälla i princip omgående. Skälet för förslaget är den erfarenhet Skolverket har av återkallelse, som inneburit att huvudmannen fördröjt stängningen av en undermålig verksamhet genom att utnyttja rätten att överklaga beslutet till länsrätten. I extrema fall har en skola kunnat fortsätta verksamheten i mer än ett läsår efter det att Skolverket fattat beslut om återkallelse.

Beslut om återkallelse av godkännande ska som regel inte gälla omedelbart. I vårt förslag till ny skollag införs dock en möjlighet för myndigheten att efter en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet som en yttersta åtgärd besluta att frångå denna regel. Möjligheten bör emellertid begränsas till synnerligen allvarliga fall, där bristerna i verksamheten är sådana att det inte kan anses lämpligt att verksamheten får fortsätta i avvaktan på ett slutligt avgörande. Det kan exempelvis röra sig om att förhållandena i utbildningen framstår som undermåliga eller att eleverna far illa. Om beslutet gäller utan hinder av att det vunnit laga kraft, innebär det att det gäller även om beslutet

överklagas. Denna omständighet kan motverkas om den instans som prövar överklagandet kan besluta om inhibition, vilket innebär att det överklagade beslutet inte ska gälla i avvaktan på slutlig prövning av överklagandet.

Ett godkännande ska också, liksom i dagens lagstiftning, återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskola, skola och fritidshem m.m. och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen.

24.6.10 Sanktioner mot verksamhet som en kommun godkänt

Förslag: Om en enskild som godkänts som huvudman för viss verksamhet eller förklarats ha rätt till bidrag inte följer ett föreläggande att fullgöra sina skyldigheter, och överträdelsen är allvarlig, ska kommunen få återkalla godkännandet eller rätten till bidrag.

Kommunen får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen föreslår att en kommun får förelägga huvudmannen för en fristående förskola eller ett fristående fritidshem som kommunen godkänt samt annan pedagogisk verksamhet som kommunen beslutat har rätt till bidrag, att uppfylla kraven, om denne inte längre uppfyller kraven för godkännande. Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som anses nödvändiga för att kraven för godkännandet ska uppfyllas. Om huvudmannen inte följer föreläggandet får kommunen återkalla godkännandet för verksamheten. Detsamma gäller om huvudmannen utökar verksamheten utöver vad som anges i godkännandet.

Förslaget gäller för de enskilda verksamheter kommunen godkänner och har tillsyn över, dvs. fristående förskolor och fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet som kommunen beslutat har rätt till bidrag.

Jämfört med dagens bestämmelser är förslaget att föreläggandet ”ska innehålla uppgift om de åtgärder som anses nödvändiga för att kraven för godkännande ska uppfyllas” en nyhet.

Kommunen ska också, liksom enligt dagens lagstiftning, återkalla godkännandet om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskola, skola och fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen.

24.7 Överklagande

Skollagsberedningens uppfattning är att beslut om föreläggande av rättssäkerhetsskäl ska kunna överklagas till förvaltningsdomstol, vilket bör ses mot bakgrund av förslaget om att föreläggande är förenat med vite. Beslut om återkallelse av godkännande och förklaring om rätt till bidrag föreslås kunna överklagas (se kap. 26).

Även Skolinspektionens beslut enligt den nya bestämmelsen om åtgärder på en kommuns eller ett landstings bekostnad bör kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

25 Skolväsendets överklagandenämnd

25.1 Inledning

Förslag: Vissa föreskrifter om Skolväsendets överklagandenämnd ska föras in i skollagen för att säkerställa att förfarandet vid nämnden uppfyller Europakonventionens krav på rätt till domstolsprövning.

Skollagsberedningens förslag

När Skolöverstyrelsen och länskolnämnderna lades ner, uppstod behov av en ny instans som kunde överpröva sådana beslut av skolhuvudmännen som bedömdes vara särskilt viktiga för enskilda elever. Därför inrättades Skolväsendets överklagandenämnd år 1991. Vilka beslut som får överklagas hos nämnden anges uttryckligen i den nuvarande skollagen (1985:1100), samt i ett fall i grundskoleförordningen (1994:1194). Genom sin sammansättning av ledamöter har nämnden en särskild sakkunskap på skolområdet. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande får inte överklagas.

Under åren har antalet ärenden som kommit in till nämnden varierat mellan knappt 500 och knappt 1 500 ärenden per år. De i särklass största ärendegrupperna gäller frågor om mottagande av elever i gymnasieskolan och om mottagande av elever i kommunal vuxenutbildning. Tillsammans har de två ärende-

typerna varje år svarat för cirka 90 procent av samtliga ärenden. Den närmare regleringen av nämndens verksamhet återfinns i dag i förordningen (2007:948) med instruktion för Skolväsendets överklagandenämnd.

Sedan den 1 januari 1995 gäller Europakonventionen (Europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna) som svensk lag. I artikel 6 i Europakonventionen stadgas att envar, när det gäller dennes civila rättigheter och skyldigheter, ska vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som har upprättats enligt lag. Ursprungligen förutsattes att uttrycket civila rättigheter och skyldigheter syftade på sådant som traditionellt brukar räknas till civilrätten. Genom den praxisbildning som sker i Europadomstolen har innebörden av begreppet utvecklats och tillämpningen av artikel 6 kommit att utvidgas till områden som saknar privaträttsliga inslag.

Även om artikel 6 enligt hittillsvarande praxis inte har ansetts tillämplig beträffande rättigheter och skyldigheter på skolområdet, är det svårt att förutse det framtida tillämpningsområdet. Europadomstolen har även förklarat att termen "domstol" ("tribunal") i detta sammanhang inte ska tolkas så, att därmed avses enbart en domstol av traditionellt slag, som ingår i ett lands domstolsorganisation.

Mot denna bakgrund och för att säkerställa att förfarandet vid Skolväsendets överklagandenämnd uppfyller Europakonventionens krav på rätt till domstolsprövning, anser Skollagsberedningen, liksom Skollagskommittén, att grundläggande föreskrifter om nämnden ska införas i den nya skollagen. Övriga föreskrifter rörande nämnden ska finnas i nämndens instruktion.

25.2 Nämndens sammansättning m.m.

Förslag: Bestämmelser om nämndens sammansättning och ledamöternas kvalifikationer m.m. ska införas i skollagen.

Bestämmelserna i nämndens instruktion om antalet ledamöter, samt att det ska finnas en vice ordförande och högst två ersättare för de vanliga ledamöterna, föreslås införas i skollagen. Vice ordföranden ska benämnas ersättare för ordföranden.

Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap om barns och elevers förhållanden och behov samt skolverksamheten i övrigt. Ledamöterna och deras ersättare ska utses av regeringen för en period om minst tre år.

Skollagsberedningens förslag

Dagens skollag innehåller en paragraf med bestämmelser om Skolväsendets överklagandenämnd. I paragrafen anges bl.a. att nämndens ordförande ska vara jurist och ha erfarenhet som domare. Närmare bestämmelser om nämnden finns i dess instruktion. Där föreskrivs bl.a. att nämnden ska bestå av sex ledamöter, av vilka en ska vara vice ordförande och att vice ordföranden ska uppfylla samma krav som enligt dagens skollag gäller för ordföranden.

Artikel 6 i Europakonventionen innebär bl.a. att den som gör gällande en civil rättighet eller skyldighet har rätt till en prövning av en oavhängig och opartisk domstol som har upprättats enligt lag. Att vissa grundläggande regler om nämndens organisation, som t.ex. bestämmelserna om dess sammansättning, i dag finns i förordning och inte i lag innebär en viss osäkerhet i fråga om hur detta överensstämmer med konventionens krav.

Av hänsyn till konventionen bör i skollagen även regleras den kortaste period som ett förordnande kan avse. En mandatperiod på tre år har godtagits i Europadomstolens praxis. Denna tidsperiod överensstämmer dessutom med den tid som de nuvarande

förordnandena för nämndens ledamöter gäller. Tre år är därför enligt Skollagsberedningens uppfattning en lämplig tidsperiod.

Att nämndens ordförande och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare innebär en viss skärpning jämfört med i dag. Med hänsyn till den förändrade roll som Skolväsendets överklagandenämnd kommer att få till följd av Skollagsberedningens förslag till utökade möjligheter att överklaga beslut i form av s.k. förvaltningsbesvär (se vidare kap. 26), finns det skäl att i skollagen understryka vikten av att nämnden genom sin sammansättning tillförsäkras kunskap på alla berörda områden. Förutom jurister ska, liksom i dag, i nämnden ingå ledamöter med särskild sakkunskap både när det gäller elevers förhållanden och behov och skolverksamheten i övrigt.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om nya skolmyndigheter (prop. 2007/08:50), ansvarar Statens skolinspektion för kansligöromål, föredragning av ärenden, ekonomiadministration och därmed sammanhängande sysslor åt Skolväsendets överklagandenämnd. Dessa uppgifter har tidigare åvilat Statens skolverk. Skollagsberedningen anser inte att det kan betraktas som ett hot mot ledamöternas självständighet att Statens skolinspektion sörjer för att dessa uppgifter utförs åt nämnden. Motsvarande ordning har gällt för Statens skolverk sedan såväl verket som överklagandenämnden bildades år 1991, och finns också för t.ex. Högskoleverket och Överklagandenämnden för högskolan liksom Centrala studiestödsnämnden och Överklagandenämnden för studiestöd.

25.3 Bestämmelser om muntlig förhandling

<p>Förslag: Skolväsendets överklagandenämnd ska hålla muntlig förhandling om enskild part begär det samt om förhandlingen inte är obehövlig. Ett ytterligare villkor för att nämnden ska</p>

hålla muntlig förhandling ska vara att det inte finns särskilda skäl som talar mot att förhandling hålls.

Muntliga förhandlingar ska vara offentliga, men ska få hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt sekretesslagen (1980:100).

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet. En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, ska få ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle. Nämnden ska få bevilja förskott på ersättningen. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen.

Skollagsberedningens förslag

I artikel 6 i Europakonventionen föreskrivs en rätt för den enskilde till en rättvis och offentlig förhandling. Enligt förvaltningslagen (1986:223), som reglerar handläggning av överklagade beslut hos administrativa besvärmyndigheter – däribland Skolväsendets överklagandenämnd – tillgodoses kravet på rättvis förhandling genom att den som överklagar har rätt att, innan ett ärende avgörs, få del av alla handlingar i ärendet liksom eventuell utredning som nämnden därutöver kan ha inhämtat, samt tillfälle att yttra sig över allt som tillförts ärendet av någon annan.

Rätten till offentlig förhandling finns dock inte reglerad i förvaltningslagen. Rätten till offentlig förhandling innefattar enligt Europakonventionen dels att parterna ska få framträda direkt inför en domstol för att muntligen få lägga fram sin sak, dels att rättegången ska vara tillgänglig för allmänheten. Förhandlingarna vid Skolväsendets överklagandenämnd är i dag inte öppna för allmänheten, vilket alltså strider mot konventionen. Att en

enskild part har rätt att begära muntlig förhandling vid en prövning inför nämnden bör därför enligt Skollagsberedningens uppfattning tydliggöras i skollagen. Förhandlingen ska vara muntlig om den som överklagar har begärt det, om förhandlingen inte är obehörlig samt att det inte finns särskilda skäl som talar emot att en förhandling hålls. Dessa villkor har utformats på motsvarande sätt som i förvaltningsprocesslagen, som reglerar handläggningen av överklaganden vid förvaltningsdomstolarna.

Skollagsberedningen föreslår även, till skillnad från Skollagskommittén, att det i skollagen regleras att en särskild kallelse ska utgå till parterna till en muntlig förhandling, och att det av denna kallelse ska framgå att överklagandenämnden kan fatta beslut även om någon part uteblir från den muntliga förhandlingen.

Eftersom förvaltningslagen inte alls innehåller några bestämmelser om offentlighet och sekretess vid förhandlingar, föreslår Skollagsberedningen att den nya skollagen kompletteras med vissa sådana regler avseende Skolväsendets överklagandenämnd. Regler om offentlighet och sekretess vid muntlig förhandling finns i förvaltningsprocesslagen, den lag som reglerar förvaltningsdomstolarnas handläggning av överklagade beslut. Skollagsberedningen anser dock att det för närvarande inte i skollagen finns något behov av lika utförliga bestämmelser om offentlighet, ordning och sekretess vid muntlig förhandling som i förvaltningsprocesslagen. Om det visar sig att den föreslagna regleringen av muntliga förhandlingar vid Skolväsendets överklagandenämnd är otillräcklig i detta avseende, får behovet av eventuell ytterligare reglering bedömas då större erfarenhet finns av den föreslagna nya ordningen med offentliga förhandlingar.

För att möjligheten att utnyttja rätten till muntlig förhandling inte ska bli alltför begränsad ska det, i likhet med vad som gäller för en parts inställelse till en förhandling vid allmän förvaltningsdomstol, finnas vissa möjligheter att ersätta den enskilde för dennes kostnader för inställelsen till Skolväsendets överklagandenämnd. Därför föreslår Skollagsberedningen också att det i skollagen införs en bestämmelse om ersättning för parts

inställelse, enligt samma principer som i förvaltningsprocesslagen. Nämnden ska därför kunna bevilja förskott på kostnadsersättningen för resa och uppehälle.

26 Överklagande

26.1 Bestämmelsernas struktur och innehåll

Förslag: Bestämmelserna om överklagande samlas i ett kapitel i den nya skollagen. I detta anges samtliga beslut enligt skollagen som kan överklagas i den ordning som gäller för s.k. förvaltningsbesvär hos allmän förvaltningsdomstol eller hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Utökade möjligheter till överklagande i form av förvaltningsbesvär införs genom att vissa beslutstyper som i dag endast kan bli föremål för s.k. laglighetsprövning i stället får överklagas för en sakprövning (förvaltningsbesvär).

Vid överklagande av beslut som gäller med omedelbar verkan, främst vissa beslut om sanktionsåtgärder eller disciplinära åtgärder, finns möjlighet för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen anser, liksom Skollagskommittén, att rätt till överklagande stärker den enskildes rättssäkerhet. Dessutom, vilket inte är mindre viktigt, utgör denna rätt i många fall en garanti för skollagens grundläggande princip om rätten till likvärdig utbildning. Att samla bestämmelserna om överklagande i ett kapitel ger en bättre överblick över vilka beslut som kan överklagas och i vilken ordning detta ska ske. En sådan lösning

överensstämmer också med uppbyggnaden av dagens skolformsförordningar.

Inom förvaltningsrätten skiljer man på överklagande, s.k. förvaltningsbesvär, och laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900). Enskilda juridiska och fysiska personers rättigheter enligt skollagen får räknas som civila rättigheter enligt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). En genomgående strävan har därför varit att i förslaget till ny skollag endast använda begreppet rättighet när det föreligger möjlighet att överklaga ett beslut genom *förvaltningsbesvär*. Skollagsberedningen vill dock påpeka att begreppet rättighet även kan förekomma i lagen utan att det finns någon överklagandemöjlighet. Det gäller då vissa rättigheter av principiell eller medborgerlig art, exempelvis den rätt till utbildning som följer av regeringsformen. Det torde dock inte finnas något behov av att kunna överklaga beslut i sådana fall.

I dagens skollag finns bestämmelser om överklagande genom förvaltningsbesvär i anslutning till de s.k. materiella bestämmelserna i lagens olika kapitel. Vissa där angivna beslut fattade av t.ex. en kommun eller en rektor kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol eller hos Skolväsendets överklagandenämnd. Nämndens beslut får dock inte överklagas.

När det gäller vissa typer av beslut fattade av en kommun saknas överklagandebestämmelser. Beslutet kan då endast bli föremål för *laglighetsprövning* enligt kommunallagen. Enligt bestämmelserna om laglighetsprövning har varje medlem av en kommun eller ett landsting rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad av länsrätten. Rätten till laglighetsprövning gäller i huvudsak beslut av fullmäktige och beslut av en nämnd eller av ett partssammansatt organ, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art. Prövningen avser beslutets laglighet och kan avse fyra fall:

- huruvida beslutet har tillkommit i laga ordning,
- om beslutet hänför sig till något som enligt lag inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget,
- om det organ som har fattat beslutet har överskridit sina befogenheter, eller
- om beslutet strider mot lag eller annan författning.

Rätten till laglighetsprövning tillkommer som nämnts enbart kommun- och landstingsmedlemmar. Om exempelvis en elev eller elevens vårdnadshavare inte är medlem i kommunen eller landstinget har eleven eller elevens vårdnadshavare ingen möjlighet att överklaga lagligheten av kommunens eller landstingets beslut.

Vårt förslag i detta avsnitt syftar till att förtydliga vilka beslut som kan prövas i sak (förvaltningsbesvär). En sådan prövning skiljer sig från laglighetsprövning i viktiga avseenden. Generella bestämmelser finns i förvaltningslagen (1986:223). Enligt 22 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått henne eller honom emot och beslutet kan överklagas. Vissa inskränkningar av rätten att överklaga, liksom andra avvikelser från förvaltningslagens regler, kan dock finnas både i annan lag och i förordning. Prövningen av beslutet avser inte enbart dess laglighet utan även dess materiella innehåll. Den överprövande instansen har samma befogenheter som den myndighet som fattade beslut som första instans. Den kan alltså pröva den överklagade frågan i sak och ändra eller upphäva det överklagade beslutet. Överinstansen kan dock som regel inte gå utöver den klagandes yrkanden. Förvaltningslagen innehåller inte någon uppräknning av vilka specifika beslut som kan överklagas. Detta anges i stället ofta i den lagstiftning som reglerar respektive sakområde. Sådana beslut på skolans område kan fattas av en myndighet, en huvudman eller en rektor.

I flera fall sker överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. I andra fall ska beslutet överklagas hos en nämnd eller en annan förvaltningsmyndighet. På skolområdet gäller i dag att vissa beslut kan överklagas hos länsrätten. Länsrätt är alltså första in-

stans och därefter följer kammarrätt och Regeringsrätten. I de två senare instanserna krävs oftast ett särskilt prövningstillstånd för att ett överklagande ska prövas. Andra beslut kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Rätten till överklagande kan även vara avskuren genom ett uttryckligt överklagandeförbud.

Även om Skollagsberedningen föreslår att det införs utökade möjligheter till överklaganden, kommer många typer av beslut även i framtiden att endast kunna bli föremål för laglighetsprövning enligt kommunallagen. Sådana beslut är t.ex. beslut om plats i förskola och fritidshem. Även beslut som står i strid mot regelverket, som t.ex. kommuners beslut att ta ut avgift för skolmältider i grundskolan och motsvarande skolformer, kan bli föremål för laglighetsprövning.

Vissa beslut som ska kunna överklagas gäller med omedelbar verkan, dvs. utan att beslutet har vunnit laga kraft. Detta rör främst vissa beslut om sanktionsåtgärder eller disciplinära åtgärder som av akuta skäl bedöms behöva träda i kraft direkt, exempelvis beslut om återkallelse av godkännande av enskild huvudman, beslut om verksamhetsförbud och beslut om avstängning eller omplacering av elev. I sådana fall finns alltid en möjlighet för den klagande att begära s.k. inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas. Det innebär att den instans som prövar överklagandet har möjlighet att besluta att det överklagade beslutet inte ska gälla, i avvaktan på slutlig prövning av överklagandet. Möjlighet att begära inhibition finns vid överklagande till både allmän förvaltningsdomstol och Skolväsendets överklagandenämnd. De generella reglerna om möjligheterna till inhibition finns i 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och 29 § förvaltningslagen (1986:223). Förvaltningsprocesslagen reglerar förvaltningsdomstolarnas handläggning av överklagade beslut. För administrativa besvärmyndigheter, däribland Skolväsendets överklagandenämnd, gäller bestämmelserna i förvaltningslagen, om inte avvikande bestämmelser har meddelats.

De ärenden som i dag kan överklagas genom prövning i sak (förvaltningsbesvär) föreslås liksom i nuläget i huvudsak fördelas mellan allmän förvaltningsdomstol och Skolväsendets överklagandenämnd. Likaså bör principen för fördelningen av ärendena på domstolen respektive nämnden vara densamma som när denna ordning infördes. Som framgår av avsnitt 25.1 inrättades, i samband med omorganisationen av det statliga skolväsendet 1991, Skolväsendets överklagandenämnd för överprövning av vissa beslut på skolområdet. Fördelningen av ärenden mellan domstol och överklagandenämnden motiverades av de krav som enligt Europakonventionen ställs om rätt till domstolsprövning av civila rättigheter. I prop. 1990/91:115 *om vissa skolfrågor m.m.* anfördes att i de fall beslut kan anses angå någons civila rättigheter, i den mening som detta begrepp har enligt Europakonventionen eller ligger nära sådana beslut, bör överklaganden prövas av domstol. Detsamma gällde beslut av utpräglat judiciell karaktär.

När det gäller flera av de nya möjligheter att överklaga som föreslås, ska överklagande ske hos Skolväsendets överklagandenämnd. Genom detta kan det krav på särskild kompetens på skolområdet som de aktuella ärendena i allmänhet ställer tillgodoses.

Den första delen om överklagande behandlar de beslut som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. En andra del behandlar de beslut som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Slutligen föreslås att det i skollagens kapitel om överklagande förs in en särskild paragraf om överklagandeförbud. I nedanstående avsnitt följer en genomgång av vilka olika beslut som kan överklagas och vilken instans som ska pröva beslutet m.m.

26.2 Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol

26.2.1 Beslut av Statens skolinspektion eller Statens skolverk

Förslag: Beslut om godkännande eller återkallelse av godkännande av enskild som huvudman för utbildning ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Vidare införs en möjlighet att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga beslut om tillfälligt förbud för en offentlig eller enskild huvudman att driva verksamheten vidare. Beslut om vitesföreläggande för en offentlig eller enskild huvudman att fullgöra sina åligganden, liksom beslut om vitesföreläggande för en sådan huvudman eller annan person att i anslutning till en tillsyn, till statlig kvalitetsgranskning samt till nationell uppföljning och utvärdering lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen, kvalitetsgranskningen respektive uppföljningen och utvärderingen, ska också kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Även beslut om godkännande av eller rätt till bidrag till internationell skola, liksom återkallelse av godkännande, respektive rätt till bidrag till, en internationell skola ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Skollagsberedningens förslag

Godkännande av enskild som huvudman för utbildning

I 2 kap. 5 § förslaget till ny skollag anges att enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem. Beslut om godkännande av enskild som huvudman för utbildning måste liksom enligt nu gällande skollag av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut om godkännande av enskild som huvudman för fristående skola fattas i dag av Statens skolinspektion. Vid ett godkännande av en fristående grund- eller grundsärskola med förskoleklass och fritidshem ska även förskoleklassen och fritidshemsverksamheten prövas i de fall där verksamheten ska bedrivas av den enskilde huvudmannen. När det gäller förskoleklassen föreslår vi, som tidigare nämnts i avsnitt 2.2.2, att Statens skolinspektion i framtiden ska pröva ansökningar om godkännande för alla förskoleklasser i enskild regi, dvs. oavsett om de är anknutna till en grund- eller grundsärskola eller ej.

Kommunen beslutar om godkännande av enskild som huvudman för fristående förskola, fristående fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet som kommunen har lämnat bidrag till. Möjligheten att överklaga kommunens beslut behandlas närmare i avsnitt 26.2.2.

I dagens skollag föreskrivs att en fristående gymnasieskola eller gymnasiesärskola, som uppfyller i lagen föreskrivna krav, ska förklaras berättigad till bidrag från elevernas hemkommuner. Till skillnad mot regleringen i dagens skolförfattningar innebär de föreslagna nya bestämmelserna att en enskild som blir godkänd därmed också får rätt till bidrag från elevens hemkommun enligt närmare bestämmelser i respektive skolformskapitel. Någon ytterligare prövning av rätten till bidrag efter ett godkännande ska således inte göras. De nya bestämmelser som införts om överklagande av beslut om godkännande av enskild som huvudman för gymnasie- eller gymnasiesärskola, motsvaras i dagens skollag av bestämmelser om överklagande av beslut om rätt till bidrag.

Återkallelse av godkännande, tillfälligt verksamhetsförbud och vitesföreläggande

Skollagsberedningen har föreslagit flera nya och utökade sanktionsmöjligheter från tillsynsmyndigheten mot såväl offentliga som enskilda huvudmän (jfr avsnitt 24.6). Även Skollags-

kommittén föreslog skärpta sanktionsmöjligheter. Riksdagen har också bett regeringen att återkomma med förslag om ett i skollagen reglerat tillsynsansvar med skärpta sanktionsmöjligheter (bet. 2005/06:UbU14, rskr. 2005/06:241). Den ansvariga statliga tillsynsmyndigheten är, enligt riksdagens beslut med anledning av prop. 2007/08:50 *Nya skolmyndigheter*, Statens skolinspektion. Däremot är en kommun tillsynsmyndighet över sådan pedagogisk verksamhet som den själv har godkänt, dvs. fristående förskola, fristående fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet som kommunen har lämnat bidrag till.

Vårt förslag till sanktionsmöjligheter föreslås utformas som en "sanktionstrappa", bestående av de fem stegen anmärkning, föreläggande, föreläggande med vite, tillfälligt förbud att driva verksamhet samt "tvångsförvaltning" av skolor eller verksamheter med offentlig huvudman respektive återkallelse av godkännande för enskild huvudman. Syftet med ett skarpt sanktionssystem är att så snabbt som möjligt avhjälpa brister som konstaterats av tillsynsmyndigheten, inte att möjliggöra utdragna processer. Samtidigt är det av rättssäkerhetsskäl angeläget att sanktionsbesluten kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandemöjligheterna måste vara lika tydliga som sanktionsmöjligheterna, i syfte att skapa ett såväl hållbart som rättssäkert system för att avhjälpa brister och försummelser.

Därför föreslår vi att de beslut av tillsynsmyndigheten som ska kunna överklagas ska vara de som rör:

- *återkallelse* av godkännande av enskild huvudman,
- *tillfälligt verksamhetsförbud* samt
- *vitesföreläggande*.

Dessa tre typer av beslut är skarpa sanktionsåtgärder som kan få påtagliga, direkta och kännbara konsekvenser för alla som berörs av dem och därför också måste kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, oavsett om åtgärden har beslutats av den statliga eller kommunala tillsynsmyndigheten, dvs. av Statens skolinspektion eller kommunen.

Återkallelse av ett godkännande av en enskild huvudman kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt nu gällande skollag. Vi föreslår att bestämmelserna om överklagande överförs till den nya skollagen. Som framgår av kapitel 24 förekommer enligt nu gällande skollag två sanktionsbeslut, dels beslut om återkallelse av godkännande, dels beslut om återkallelse av rätten till bidrag. Eftersom det enligt vårt förslag kommer att följa en automatisk rätt till bidrag om den enskilde huvudmannen har fått ett godkännande, kommer det inte att fattas något särskilt beslut om förklaring av rätt till bidrag. Detta medför att någon bestämmelse om överklagande av en återkallelse av förklaring om rätt till bidrag i dessa fall inte längre behövs.

Ett beslut om återkallelse av godkännande ska som regel inte gälla omedelbart. I vårt förslag till reglering av återkallelse av godkännande finns dock en särskild bestämmelse som möjliggör för tillsynsmyndigheten att i synnerligen allvarliga fall gå vidare med att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart. Den föreslagna bestämmelsen har tillkommit för att förhindra att huvudmannen kan fördröja stängning av en undermålig verksamhet genom att utnyttja rätten till överklagande till högre instans. Bestämmelsen är endast avsedd att tillämpas då bristerna i verksamheten är sådana att det inte kan anses lämpligt att den får fortsätta i avvaktan på ett slutligt avgörande, exempelvis om förhållandena i utbildningen framstår som direkt undermåliga eller att elever far illa.

Om beslutet om återkallelse gäller omedelbart, dvs. utan att det har vunnit laga kraft, innebär detta att beslutet gäller även om det överklagas. Här finns en möjlighet för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas. Det innebär i detta fall att förvaltningsdomstolen har möjlighet att besluta att beslutet om återkallelsen av godkännandet inte ska gälla, i avvaktan på slutlig prövning av överklagandet.

Det *tillfälliga förbudet att driva verksamheten* vidare kan för en enskild huvudman utfärdas av såväl Statens skolinspektion som

kommunen. För verksamhet som bedrivs av kommun eller landsting är det dock av naturliga skäl endast den statliga tillsynsmyndigheten, dvs. Statens skolinspektion, som kan utfärda förbudet. Även ett sådant beslut har naturligtvis genomgripande konsekvenser för alla berörda och ska därför vara möjligt att överklaga till allmän förvaltningsdomstol. Ett förbud att driva verksamheten vidare ska tillgripas endast i synnerligen allvarliga fall. I sakens natur ligger att beslutet, för att vara meningsfullt normalt gäller med omedelbar verkan. Även här finns en möjlighet för den klagande att begära inhibition, dvs. avbrytande av att beslutet om att tillfälligt förbjuda fortsatt verksamhet verkställs, i samband med att beslutet överklagas.

Vitesföreläggande kan enligt vårt förslag förekomma i flera fall. Möjlighet till vitesföreläggande ska finnas i anslutning till föreläggande från Statens skolinspektion till en huvudman att fullgöra vissa angivna åligganden, inom ramen för myndighetens tillsyn. Vidare ska vitesföreläggande kunna förekomma i anslutning till föreläggande från Statens skolinspektion eller den kommunala tillsynsmyndigheten till en huvudman – eller annan person – att i anslutning till en tillsyn lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen.

Skyldighet att lämna uppgifter och tillhandahålla handlingar m.m., inklusive möjlighet till vitesföreläggande, föreslås även gälla i anslutning till andra statliga kontrollåtgärder än tillsyn, vilket framgår av avsnitten 24.2 och 24.5. Det gäller dels i anslutning till den *statliga kvalitetsgranskning* som bedrivs av Statens skolinspektion, dels i anslutning till den *nationella uppföljning och utvärdering* som bedrivs av Statens skolverk. I dessa fall får även, enligt Skollagsberedningens förslag, regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material m.m. som ska tillhandahållas.

I samtliga ovan beskrivna fall föreslås alltså finnas möjlighet till vitesföreläggande. Eftersom de utdömda vitesbeloppen bör ha en sådan storlek att de upplevs som kännbara och därmed

verkningsfulla, måste de också kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Internationella skolor

Skollagsberedningen har föreslagit att internationella skolor ska regleras som en särskild utbildningsform, dvs. en verksamhet som i något avseende ersätter eller kompletterar grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer inom skolväsendet för barn och ungdomar (jfr avsnitt 22.2). Detta innebär att bestämmelserna om godkännande och rätt till bidrag för internationella skolor, till skillnad från motsvarande bestämmelser vad gäller fristående skolor, inte föreslås ändras i den nya skollagen.

Riksdagen har i enlighet med förslag i budgetpropositionen (prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16, s. 78–85) beslutat om vilka villkor och övriga bestämmelser som en internationell skola ska uppfylla för att godkännas och förklarad berättigad till bidrag. Dessa bestämmelser föreslås överföras till den nya skollagen, men det är numera Statens skolinspektion som beslutar om godkännande och förklaring av rätt till bidrag enligt lag (2008:220) om ändring i skollagen (1985:1100). För internationella skolor på grundskolenivå innebär ett beslut av Statens skolinspektion att skolan godkänns och förklaras berättigad till bidrag. För internationella skolor på gymnasial nivå innebär ett beslut av Statens skolinspektion att skolan förklaras berättigad till bidrag. Beslut om godkännande av respektive rätt till bidrag för en internationell skola ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas, på motsvarande sätt som beslut om godkännande av fristående skolor.

Även beslut om återkallelse av godkännandebeslut respektive återkallelse av bidragsbeslut till internationella skolor fattas av Statens skolinspektion. Dessa beslut om återkallelse ska, i likhet med vad som gäller i dag, och på motsvarande sätt som vad gäller beslut om återkallelse av godkännande av fristående skolor,

kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I övrigt föreslås samma sanktionsreglering och möjligheter att överklaga olika typer av sanktionsbeslut för internationella skolor, som för andra skolor och verksamheter vilka regleras av skollagen.

26.2.2 Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman

Förslag: En kommuns beslut om godkännande eller återkallelse av godkännande av enskild som huvudman för förskola eller fritidshem ska även i fortsättningen kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vidare ska kommunens beslut om rätt till bidrag, eller om återkallelse av sådan rätt, till enskild huvudman för fritidshem som i stället väljer att bedriva öppen fritidsverksamhet till en elev i åldern 10–13 år, kunna överklagas.

En möjlighet ska också införas att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga en kommuns beslut om tillfälligt förbud för en enskild huvudman att driva verksamheten vidare samt beslut om vitesföreläggande för en enskild huvudman att fullgöra sina åligganden, liksom vitesföreläggande för en enskild huvudman, eller annan person, att i anslutning till en tillsyn lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen.

Huvudmannens beslut om avstängning av en elev i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, oavsett om huvudmannen är en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.

En möjlighet införs att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga en kommuns eller ett landstings beslut om skolskjuts för elever i grundskolan, grundsärskolan eller gymnasiesärskolan.

En bestämmelse införs om överklagande av en kommuns beslut om ekonomiskt stöd till inackordering för elever i gymnasieskolan med offentlig huvudman.

Beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter att göra vad på henne eller honom ankommer för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång ska kunna överklagas, oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild.

En kommuns beslut om medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i skollagen och återkallelse av sådant medgivande, ska även i fortsättningen kunna överklagas.

Skollagsberedningens förslag

Kommunens godkännande av enskild som huvudman för utbildning

Beslut av en kommun avseende godkännande av enskild som huvudman för förskola och fritidshem enligt 2 kap. 5 § i förslaget till ny skollag kan, liksom i dag, överklagas hos allmän förvaltningsdomstol och ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas i samma ordning även enligt den nya skollagen. Även om bestämmelsen innebär att kommunens beslut innebär att enskild får godkännas som huvudman för en förskola eller ett fritidshem, anser vi att överklagandemöjligheten fyller en reell funktion, exempelvis om en kommun avslagit en ansökan med hänvisning till att den tilltänkta verksamheten inte uppfyller kvalitetskraven.

Vi föreslår också att om en enskild huvudman, som har godkänts som huvudman för fritidshem, i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år så ska den enskilde huvudmannen ha rätt till kommunalt bidrag för den öppna fritidsverksamheten (jfr avsnitt 23.6.3). Detta förutsätter att kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, att verksam-

heten uppfyller kvalitetskraven och att avgifterna inte är oskäligt höga. Även här ska kommunens beslut, som i detta fall avser rätt till bidrag, vara möjligt att överklaga.

En kommuns godkännande av en enskild som huvudman för förskola, fritidshem eller öppen fritidsverksamhet som alternativ till fritidshem innebär, enligt vårt förslag, att kommunalt bidrag också måste lämnas till den enskilde huvudmannens verksamhet. Bidraget ska bestämmas för varje barn och elev efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten, vilket utvecklas närmare i avsnitt 2.2.2. Möjligheten att överklaga gäller dock inte vilket belopp som ska utgå i bidrag, utan själva beslutet att godkänna eller inte godkänna en enskild som huvudman.

Regeringen har genom prop. 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor* föreslagit att kommunala beslut om bidragets storlek ska kunna överklagas av huvudmannen för en fristående skola eller en enskilt bedriven förskola, fritidshem och förskoleklass och bli föremål för en fullständig prövning av förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär (alltså ej laglighetsprövning, se avsnitt 26.1). De nya bestämmelserna i skollagen föreslås träda ikraft den 1 juli 2009 och ska tillämpas första gången på bidrag för kalenderåret 2010. I avvaktan på riksdagens beslut har inte förslagen om överklagande av kommunala beslut om bidrag inkluderats i förslaget till ny skollag. Vi vill dock understryka att den nya skollagen kan komma att behöva kompletteras med ytterligare bestämmelser om överklagande på denna punkt.

Kommunens beslut om återkallelse av godkännande, tillfälligt verksamhetsförbud och vitesföreläggande

Skollagsberedningen har, som närmare redovisats avsnitt 26.2.1, föreslagit utökade sanktionsmöjligheter från tillsynsmyndigheten mot såväl offentliga som enskilda huvudmän.

En kommun är också i dag själv tillsynsmyndighet över sådan pedagogisk verksamhet som den har godkänt, dvs. fristående

förskola och fristående fritidshem samt enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem och som i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år. När det gäller fristående förskoleklasser föreslår Skollagsberedningen som tidigare nämnts att såväl godkännande som tillsyn ska åvila den statliga tillsynsmyndigheten, dvs. Statens skolinspektion.

I likhet med vad som föreslås för sanktionsbeslut fattade av den statliga tillsynsmyndigheten föreslår vi att de beslut av den kommunala tillsynsmyndigheten som ska kunna överklagas är de som rör *återkallelse* av godkännande av enskild huvudman, *tillfälligt verksamhetsförbud* samt *vitesföreläggande*. Innebörden av och formerna för överklagande i dessa tre avseenden har redovisats utförligt i avsnitt 26.2.1. Dessa beslut innebär skarpa sanktionsåtgärder som kan få påtagliga, direkta och kännbara konsekvenser för alla som berörs av dem. Därför måste de också kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, oavsett om sanktionsåtgärden har beslutats av Statens skolinspektion eller kommunen.

Även en kommuns beslut om återkallelse av rätt till bidrag till enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem och som i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år, föreslås på motsvarande sätt vara möjligt att överklaga till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om avstängning

Huvudmannens beslut om avstängning av elev i de frivilliga skolformerna, dvs. gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, måste av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas. Här avses sådan avstängning som huvudmannen beslutar om, i de fall där syftet med rektors beslut om brådskande avstängning inte har uppnåtts (se avsnitt 26.2.4), eller om det annars bedöms som nödvändigt med hänsyn till

elevens uppträdande, och som får avse längre tid än sammanlagt två veckor, dock högst pågående kalenderhalvår samt tre ytterligare kalenderhalvår. En studerande som har stängts av med stöd av dessa bestämmelser, ska på nytt kunna beredas utbildning efter avstängningstidens slut. Om en huvudman nekar den studerande detta, ska beslutet kunna överklagas hos förvaltningsdomstol. I syfte att jämställa offentliga och enskilda huvudmän föreslås att rätten att överklaga i fortsättningen ska gälla oavsett om huvudmannen är en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.

Om beslutet om avstängning gäller omedelbart, dvs. utan att det har vunnit laga kraft, innebär detta att beslutet gäller även om det överklagas. Här finns dock en möjlighet för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten av avstängningen, i samband med att beslutet överklagas.

I dag finns bestämmelser om avstängning eller förvisning, liksom om överklagande av dessa beslut, i gymnasieförordningen (1992:394), i förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan och i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Den senare är i dessa avseenden även tillämplig vad gäller sär- vux enligt förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda, beslut som enligt gällande bestämmelser ska fattas av styrelsen för utbildningen. Skollagsberedningen har föreslagit att det ålderdomliga begreppet förvisning utmönstras. Samtidigt föreslås att bestämmelserna om avstängning ska gälla samtliga frivilliga skolformer, dvs. även utbildning i svenska för invandrare, att besluten ska kunna överklagas och att bestämmelserna flyttas från förordning till den nya skollagen (jfr avsnitt 5.4). När det gäller utbildning i svenska för invandrare är således dessa bestämmelser helt nya. För att rättssäkerheten inte ska försämrats föreslås att besluten, i likhet med motsvarande beslut enligt nu gällande förordningar, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Skollagsberedningen har föreslagit att det ska finnas möjlighet till avstängning utan tidsbegränsning från utbildningar i samtliga frivilliga skolformer, där det ingår praktik eller där delar

av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och där eleven därvid har visat sig vara uppenbart olämplig för den praktiska tjänstgöringen (jfr avsnitt 5.4). Denna bestämmelse avser situationer som bara torde inträffa i undantagsfall, exempelvis att en person som missbrukar narkotika inte bör få praktisera på en vårdinrättning, där det finns tillgång till receptbelagda preparat. Även sådana avstängningsbeslut ska vara möjliga att överklaga hos allmän förvaltningsdomstol. Det är enligt vår uppfattning inte rimligt att en studerande ska kunna utestängas från vidare utbildning för all framtid, utom i vissa särskilda fall. Även i detta fall föreslås att rätten att överklaga i fortsättningen ska gälla oavsett om huvudmannen för utbildningen är en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.

Kommunens eller landstingets beslut om skolskjuts

Hemkommunen är enligt vårt förslag skyldig att anordna kostnadsfri skolskjuts för en elev i grundskolan, grundsärskolan eller gymnasiesärskolan, om det behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet. Även landstinget har i vissa fall motsvarande skyldighet när det gäller elever i gymnasiesärskolan. Bestämmelserna om rätt till skolskjuts för elever i gymnasiesärskolan har i vårt förslag blivit tydligare, i samband med att gymnasiesärskolan blivit en egen skolform. Rätten till skolskjuts behandlas i avsnitten 9.8 och 17.12.

En kommuns eller ett landstings beslut om skolskjuts för elever i grundskolan, obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan kan enligt dagens skollag endast bli föremål för laglighetsprövning hos allmän förvaltningsdomstol. Laglighetsprövningar av beslut om skolskjuts är relativt vanliga. En elev som går i en grundskola i en annan kommun än hemkommunen har emellertid normalt inte rätt till laglighetsprövning av den andra kommunens beslut om skolskjuts, eftersom eleven måste vara

medlem av den andra kommunen för att ha rätt till laglighetsprövning.

Vi föreslår att de beslut om skolskjuts som ska vara överklagbara ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Som framgått i avsnitt 9.7 har en genomgående ambition i Skollagsberedningens arbete varit att stärka elevernas rättigheter. Därför har den nya skollagens bestämmelser om skolskjuts utformats som en rättighet för eleven. Besluten ska därmed kunna överklagas och föreslås kunna prövas hos allmän förvaltningsdomstol och inte av Skolväsendets överklagandenämnd, eftersom beslut om skolskjuts enligt nu gällande regelverk kan bli föremål för laglighetsprövning i tre instanser. Då Överklagandenämndens beslut inte kan överklagas skulle det innebära en försämring i rättssäkerhetskänslan i förhållande till vad som nu gäller, om dessa ärenden endast skulle kunna prövas i en instans. Något krav på särskild sakkunskap avseende skolverksamhet föreligger inte heller vad gäller denna typ av ärenden. Eftersom frågor om skolskjuts ofta är av stor principiell betydelse för en kommun är det viktigt med en möjlighet till prejudicerande avgöranden från Regeringsrätten på området.

Till skillnad från Skollagskommittén föreslår vi även att beslut enligt den nya skollagen om skolskjuts för elever som går i en annan kommuns grund-, grundsär- eller gymnasiesärskola – eller i förekommande fall i en gymnasiesärskola i ett annat landsting än hemlandstinget – ska få överklagas genom förvaltningsbesvär. Elever som går i grundskolan, grundsärskolan eller gymnasiesärskolan i en annan kommun respektive landsting än i hemkommunen eller i förekommande fall i hemlandstinget, har som ovan nämnts normalt inte någon rätt till laglighetsprövning avseende sådana beslut, eftersom de inte är medlemmar i den kommun eller det landsting där de går i skolan. Att just i detta specifika fall tillåta överklagande för prövning i sak av hemkommunens beslut, medan motsvarande beslut av en annan kommun inte skulle kunna överklagas, skulle emellertid te sig märkligt.

Kommunens beslut om stöd till inackordering

Till elever i gymnasieskola med offentlig huvudman som behöver inackordering till följd av skolgången ska hemkommunen i vissa fall lämna ekonomiskt stöd. Skyldigheten gäller till och med det första kalenderhalvåret det år då eleverna fyller tjugo år. Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Bidragsnivån är knuten till prisbasbeloppet. Hemkommunens beslut om inackorderingsstöd kan i dag endast bli föremål för laglighetsprövning.

Elever i gymnasieskola med enskild huvudman, kan ansöka om statligt inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Det statliga inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som beror på avståndet mellan hemmet och skolan. En elev som är missnöjd med Centrala studiestödsnämndens (CSN) beslut om statligt inackorderingstillägg kan enligt studiestödslagen överklaga beslutet hos Överklagandenämnden för studiestöd. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får dock inte överklagas.

Rätten till överprövning av CSN:s beslut är således i viss mening mer vidsträckt än det som gäller för motsvarande kommunala beslut. Genom att införa en rätt att överklaga en kommuns beslut om stöd till inackordering jämföras i detta avseende förutsättningarna för elever i gymnasieskolor med olika huvudmän att överklaga beslut om inackorderingsstöd eller inackorderingstillägg. Att beslut om inackorderingsstöd ska kunna överklagas för prövning i sak överensstämmer också med Skollagsberedningens förslag när det gäller möjligheterna att överklaga beslut om skolskjuts, samt beslut om resor och åtgärder för elever i specialskolan och sameskolan som inte bor hemma.

Eftersom beslut av Skolväsendets överklagandenämnd inte kan överklagas, skulle det innebära en försämring av rättssäkerheten jämfört med vad som gäller i dag att föra dessa ärenden dit. Beslut om inackorderingsstöd föreslås därför få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av en kommun eller enskild huvudman om skolpliktens fullgörande

Övriga beslut av en kommun som kan överklagas enligt dagens skollag ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas i samma ordning enligt den nya skollagen. Det är för det första fråga om beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter att göra vad på henne eller honom ankommer för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång. I syfte att jämställa offentliga och enskilda huvudmän, föreslås att bestämmelsen om överklagande av beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter i fortsättningen även ska gälla i fristående skolor.

För det andra ska en kommuns beslut avseende medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i skollagen, och återkallelse av sådant medgivande, kunna överklagas enligt samma ordning som i dagens skollag.

26.2.3 Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen

Förslag: De möjligheter som anges i dagens skollag att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga de beslut som i dag fattas av Specialpedagogiska skolmyndigheten om medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt och om återkallelse av sådant medgivande överförs från förvaltningslagen till den nya skollagen.

Detsamma gäller de beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter att göra vad på henne eller honom ankommer för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång, som enligt dagens regelverk utfärdas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen..

I lagen införs också bestämmelser om att Specialpedagogiska skolmyndighetens eller Sameskolstyrelsens beslut om elevers resor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Skollagsberedningens förslag

Rätten att överklaga beslut om resor, inklusive skolskjuts, ska vara lika oavsett skolform och vilken huvudman som ansvarar för utbildningen. Elever i specialskolan respektive sameskolan har redan i dag rätt till resor som behövs för utbildningen utan kostnad. Beslut om rätt för elev i specialskolan respektive sameskolan att kostnadsfritt få resor som behövs för utbildningen fattas i dag av Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sameskolstyrelsen. Dessa beslut kan redan i dag, med stöd av Europakonventionen, överklagas hos allmän förvaltningsdomstol enligt bestämmelser i förvaltningslagen.

Förslaget att införa sådana bestämmelser om överklagande i den nya skollagen innebär ingen ändring jämfört med vad som gäller i dag. Förslaget syftar till att förtydliga gällande rätt och att uppmärksamma möjligheterna att överklaga. Att de aktuella besluten går att överklaga överensstämmer dessutom med det som föreslås gälla om skolskjuts för elever i grund-, grundsär- och gymnasiesärskolan. Laglighetsprövning är inte möjlig när det gäller specialskolan och sameskolan eftersom dessa skolformer är statliga. Genom att i den nya skollagen införa möjligheter att överklaga beslut om resor för elever i specialskolan och sameskolan blir överklagandebestämmelserna enhetliga för resor i alla obligatoriska skolformer och i gymnasiesärskolan.

Av rättssäkerhetsskäl föreslås vidare att ytterligare två typer av beslut ska överföras från dagens skollag till den nya skollagen. För det första gäller det möjligheterna att överklaga beslut om medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i skollagen och om återkallelse av sådant medgivande. Dessa beslut fattas enligt gällande regler av Specialpedagogiska skolmyndigheten. För det andra överförs bestämmelserna om

möjligheter att överklaga beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter att göra vad på honom eller henne ankommer för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång. Dessa beslut fattas enligt gällande regler av Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sameskolstyrelsen.

26.2.4 Beslut av rektor

Förslag: Beslut av rektor om brådskande avstängning av en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare föreslås få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Skollagsberedningens förslag

Rektors beslutsbefogenheter

I speciallagstiftning om obligatorisk kommunal verksamhet finns bestämmelser som avviker från kommunallagens regler om de kommunala nämndernas ansvarsområde. Exempel på detta är skolförfattningarna, dvs. skollag, skolformsförordningar och läroplaner, vilka reglerar rektors uppgifter som administrativ chef och som ledare för den pedagogiska verksamheten.

Den grundläggande bestämmelsen om rektor finns i 2 kap. 8–9 §§ i den nya skollagen. För kommunala skolor innebär bestämmelsen en avvikelse från kommunallagens grundläggande regler om de kommunala nämndernas beslutanderätt. En utgångspunkt för vårt förslag till ny skollag har, som redovisats i kapitlen 1 och 2, varit att de grundläggande principer för ansvarsfördelningen som lagts fast i förarbetena till dagens skollag alltså ska gälla (prop. 1990/91:18).

I de olika skolformsförordningarna finns i dag bestämmelser som uttryckligen anger att det är rektor som ska fatta beslut i vissa ärenden. Regleringen av rektors ansvar och befogenheter i skolförfattningarna omfattar uppgifter av flera olika slag, t.ex. faktiskt handlande, administrativa verkställighetsbeslut och myndighetsutövning. Utöver de uppgifter som regleras i skolförfattningarna, har rektor ansvar för frågor som rör administration, personal och ekonomisk förvaltning. På dessa områden är rektor underställd den ansvariga nämnden. Enligt vissa bestämmelser i skolförfattningarna har rektor således en självständig beslutanderätt. Bestämmelserna innebär samtidigt en begränsning av den kommunala nämndens befogenheter enligt kommunallagen. Detta innebär att rektor har något av en särställning bland kommunala befattningshavare.

Den ansvariga kommunala nämnden kan inte ta över beslutanderätten och inte heller ge några direktiv om hur den ska utövas på det område den omfattar. Den nämnd som förfogar över de ekonomiska resurserna och har det övergripande ansvaret kan emellertid indirekt påverka rektors självständighet. Om rektors beslut grundas direkt på skolförfattningarna gäller inte kommunallagens regler om delegering, och därmed saknas i allmänhet möjlighet att överklaga. Beslut som rektor fattar efter delegering från nämnden kan däremot bli föremål för laglighetsprövning, om det inte särskilt har föreskrivits att överklagande kan ske på annat sätt.

För beslut som rör enskilda elever kräver rättssäkerheten att behörigheten att fatta beslut läggs på en rimlig nivå, och att det är fullständigt klart vem som ska fatta besluten och därmed svara för dem. Enligt vårt förslag till ny skollag ska därför rektors beslutanderätt alltid framgå av den nya lagen. Genom detta förslag kommer således vissa beslut som anges i den nya skollagen att kunna överklagas i särskild ordning.

Brådskande avstängning

Rektor kan, enligt skollagsberedningens förslag, fatta beslut om brådskande avstängning av elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt i de frivilliga skolformerna, dvs. gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare (jfr avsnitt 5.4). Dessa beslut ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas. Här avses sådan brådskande avstängning under en kortare tid, sammanlagt högst två veckor och inte heller fler än två gånger under en termin, som kan behövas för att lösa akuta situationer i avvaktan på en tillfredsställande lösning av skolsituationen. Dessa möjligheter föreslås gälla samtliga frivilliga skolformer, men även i de obligatoriska skolformerna, dvs. grund-, grundsär-, special- och sameskolan.

I dag finns bestämmer om avstängning med omedelbar verkan, liksom om överklagande av dessa beslut, i gymnasieförordningen (1992:394), förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan och förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Den senare är i dessa avseenden även tillämplig för särsvux enligt förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Sådana beslut ska enligt gällande bestämmelser fattas av rektor i avvaktan på att styrelsen ska avgöra ärendet om avstängning. När det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och utbildningen i svenska för invandrare är bestämmelserna om rektors beslut om brådskande avstängning, liksom möjligheten att överklaga ett sådant beslut, helt nya.

I likhet med bestämmelserna om huvudmannens beslut om avstängning under längre period föreslås att rektors beslut om brådskande avstängning ska kunna överklagas och att bestämmelserna flyttas från förordning till den nya skollagen. För beslut som rör enskilda studerande kräver, som nämnts, rättssäkerheten att behörigheten att fatta beslut läggs på en rimlig nivå, och att det är fullständigt klart vem som ska fatta besluten och därmed ansvara för dem. Därför bör även bestämmelser om

överklagande av rektorns beslut om avstängning överförs från förordning till lag. För att rättssäkerheten inte ska försämrats föreslås även att besluten, i likhet med motsvarande beslut enligt nu gällande förordningar, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Eftersom rektors beslut om avstängning är att betrakta som en akut åtgärd i undantagsfall, gäller det som regel omedelbart, dvs. beslutet gäller även om det överklagas. Möjlighet finns då för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten av den brådskande avstängningen, i samband med att beslutet överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Överklagandebestämmelserna ska gälla oavsett om huvudmannen för utbildningen är en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.

26.3 Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd

26.3.1 Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman

Förslag: Ett beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om mottagande i gymnasieskolan till utbildningar som är avsedda för en grupp elever, får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. När det gäller beslut om mottagande i andra hand föreslås samma regler som i dag.

Kommunens eller landstingets beslut om mottagande i, avbrytande av eller återupptagande av utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och svenska för invandrare ska också kunna överklagas till Överklagandenämnden.

En kommuns beslut om uppskjutande av skolplikten, om att skolplikten ska upphöra tidigare eller senare än vad som i övrigt anges i skollagen, liksom om att en elev ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen även om skolplikten i grund-

skolan eller grundsärskolan skulle upphöra dessförinnan, ska få överklagas hos Överklagandenämnden.

En kommuns beslut om placering av en elev vid en annan skolenhet inom sin grundskola eller grundsärskola än vid den skolenhet som elevens vårdnadshavare önskar, på grund av att det annars skulle innebära ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen eller på grund av att det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero, ska också få överklagas hos Överklagandenämnden.

En kommuns beslut om mottagande i egen förskoleklass av ett barn från en annan kommun på grund av särskilda skäl ska få överklagas hos överklagandenämnden. Beslutet ska få överklagas endast av barnet eller barnets vårdnadshavare. En kommuns beslut om mottagande i egen grundskola eller grundsärskola av en elev från en annan kommun på grund av särskilda skäl ska på motsvarande sätt få överklagas endast av eleven eller elevens vårdnadshavare.

Beslut av en kommun om åtagande att svara för kostnaderna för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå för en sökande från en annan kommun ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslut får endast överklagas av den sökande eller den studerande.

Möjligheterna att överklaga till Överklagandenämnden föreslås även gälla kommunala beslut om mottagande i grundsärskolan, kommunala beslut om elever som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet samt kommunala beslut om huruvida en sökande till gymnasiesärskolan kan gå i gymnasieskolan. Rätt att överklaga föreslås även gälla för beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om rätt till utbildning eller annan verksamhet för person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt den nya skollagen till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan.

Skollagsberedningens förslag

Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om mottagande i gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt svenska för invandrare

Beslut rörande mottagande i gymnasieskolan eller i den nuvarande skolformen kommunal vuxenutbildning utgör den klart övervägande delen av de beslut som överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Enligt Skolverkets årsredovisning för år 2007 svarade ärenden som avsåg gymnasieskolan för 65 procent och ärenden som avsåg kommunal vuxenutbildning för 25 procent av inkomna ärenden under detta år.

När en elev söker till en utbildning i gymnasieskolan görs, som framgår av avsnitt 14.6, en prövning i två steg. Först prövas om eleven kan tas emot som sökande, dvs. en bedömning görs av om den sökande uppfyller behörighetskraven för utbildningen, och om den sökande har rätt till utbildning i kommunen eller landstinget eller hos den enskilde huvudmannen. Ett beslut av huvudmannen om *mottagande* ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Möjligheten att överklaga beslut om mottagande ska enligt förslaget till ny skollag gälla oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild. Sådana beslut fattas enligt dagens skollag av styrelsen för utbildningen i den anordnande kommunen eller landstinget.

I nästa steg gör huvudmannen ett eventuellt urval bland mottagna sökanden, dvs. en prövning sker av elevens meritvärde etc. och beslut fattas i fråga om *antagning*. Ett sådant beslut kan inte överklagas, se också avsnitt 26.6. Enligt dagens skollag fattas beslut om såväl mottagande som intagning av styrelsen för utbildningen i den anordnande kommunen eller landstinget. Skollagsberedningen har i avsnitt 14.6 redogjort för förslaget att begreppet intagning ersätts av begreppet antagning.

Genom riksdagens beslut med anledning av prop. 2006/07:71 om *frisökning – ökade valmöjligheter till gymnasieskolan, m.m.* har fr.o.m. den 1 juli 2008 införts en komplettering av överklagande-

reglerna i nu gällande skollag (5 kap. 11 §). Det avser s.k. andrahandsmottagning av sökande som enbart önskar bli mottagna i andra hand, dvs. till platser som blir över sedan alla mottagna i första hand också tagits in till utbildningen. Eftersom den anordnande huvudmannen beslutar om hur många platser en viss gymnasieutbildning ska omfatta, och således också om det alls ska finnas några platser för andrahandsmottagning, föreligger aldrig någon rätt för en sökande att bli mottagen i andra hand. I dessa fall är det bara om huvudmannen funnit att en sökande inte uppfyller behörighetsvillkoren för den sökta utbildningen som den bedömningen kan överklagas. Huvudmannens ställningstagande när det gäller om det finns några platser för andrahandsmottagning kan däremot aldrig överklagas.

Skollagsberedningen anser att denna undantagsbestämmelse ska överföras till den nya skollagen. När det gäller fristående skolor saknar dessa den typ av primärt upptagningsområde som offentliga skolor har, varför det inte heller finns något system med första- respektive andrahandsmottagning vid sådana skolor. Man kan säga att de alltid har riksrekrytering.

Möjligheten att överklaga beslut om mottagande avser sådana gymnasieutbildningar, nationella, specialutformade eller individuella program, som är avsedda för en grupp elever. För sådana specialutformade och individuella program som anordnas för en enskild elev, inte för en grupp elever, kommer normalt inte något ansökningsförfarande i fråga. Dessa beslut ska ej heller kunna överklagas.

Till den nya skollagen föreslås också överföras de redan gällande möjligheterna att till Skolväsendets överklagandenämnd överklaga kommunens eller landstingets beslut om mottagande i beslut om avbrytande av eller beslut om att på nytt bereda utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och svenska för invandrare. Bestämmelserna om mottagande, avbrytande och återupptagande av utbildning i dessa skolformer för vuxna, har kommenterats i avsnitten 18.10 och 19.8. Även i detta sammanhang bör framhållas att beslut om

mottagande inte är detsamma som beslut om antagning, som inte föreslås kunna överklagas. Detta utvecklas närmare i avsnitt 26.6.

Beslut av en kommun om skolpliktens påbörjande och upphörande m.m.

En kommuns beslut om att, på begäran av ett barns vårdnadshavare, skjuta upp skolplikten till senast höstterminen det kalenderår som barnet fyller åtta år ska, liksom enligt nu gällande skollag, kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Likaså föreslår vi att hemkommunen beslutar om att en elevs skolplikt i grundskolan och grundsärskolan kan upphöra tidigare eller senare än vad som annars regleras i skollagen, liksom att en elev ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen även om skolplikten i grundskolan eller grundsärskolan skulle upphöra dessförinnan (jfr avsnitt 6.2). Den föreslagna bestämmelsen om senare upphörande av skolplikten är ny i förhållande till nu gällande skollag. Skollagsberedningen föreslår alltså att en ny bestämmelse införs om att skolplikten inte upphör vid 16 år i grundskolan (17 i specialskolan) för en elev som inte slutfört högsta årskursen och därmed inte nått målen, utan först ett år senare. ”Slutfört högsta årskursen” definieras i detta sammanhang som att inför sista läsåret ha flyttats upp till årskursen.

Bestämmelsen kommer att omfatta elever som börjat skolan vid åtta års ålder, elever som gått samma årskurs två gånger någon gång under grundskoletiden samt elever som kommit till Sverige sent under sin skolgång och därför placerats in i en årskurs som inte motsvarar deras ålder. Förutsättningen för att skolplikten ska förlängas är också att de inte nått målen, när skolplikten normalt skulle ha upphört. Skulle någon elev stämma in på någon av dessa definitioner och ändå mot förmodan ha nått målen, tillämpas bestämmelsen om att skolplikten upphör när en elev har nått de mål som minst ska uppnås enligt läroplanen och kursplanerna.

Den förlängda skolplikten kan kombineras med beslut om olika former av särskilt stöd och i vissa fall med anpassad studiegång. Eleven får också göra en prövning när som helst under det tillkommande året. För en elev som flyttar utomlands upphör skolplikten.

Frågan om förlängd skolplikt ska prövas av hemkommunen eller för elever i specialskolan av Specialpedagogiska skolmyndigheten. I den slutliga bedömningen kan i enstaka fall finnas individuella omständigheter, som gör att en tvångsvis förlängning av skolplikten inte är lämplig. Kommunen kan då fatta ett beslut som innebär att eleven inte behöver vara kvar i grundskolan ytterligare ett år. Rätten att få fullfölja utbildningen i grundskolan under ytterligare två år kvarstår dock, om eleven ändrar sig.

Även beslut om att en elevs skolplikt i grundskolan och grundsärskolan kan upphöra tidigare eller senare än vad som annars regleras i skollagen, liksom kommunens beslut om rätt att slutföra den högsta årskursen även om skolplikten har upphört dessförinnan, ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Den föreslagna bestämmelsen om förlängd skolplikt är som nämnts ny i förhållande till nu gällande skollag, och följaktligen är även rätten att överklaga ett sådant kommunalt beslut ny. Motsvarande bestämmelser om beslut om skolpliktens upphörande m.m. i specialskolan fattas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och rätten att överklaga ett sådana beslut behandlas i avsnitt 26.3.2.

Beslut av en kommun om placering av elev i grundskolan eller grundsärskolan

I den nu gällande skollagen har i enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 2006/07:69 införts en möjlighet att av hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero placera en elev vid en annan skolenhet inom den offentliga grundskolan än den elevens vårdnadshavare önskar [lag (2007:378) om ändring i

skollagen (1985:1100)], se vidare avsnitt 9.7. Motsvarande möjligheter att omplacera en elev i grundsärskolan ska införas i den nya skollagen (jfr avsnitt 10.9).

Ett beslut om en sådan placering innebär ett omfattande ingripande i den enskilda elevens skolgång och livssituation och måste föregås av en noggrann prövning. För att garantera elevens rättssäkerhet är det viktigt att ett sådant beslut kan överklagas. Den bestämmelse om överklagande av omplaceringsbeslut av en elev i grundskolan som finns i den nuvarande skollagens 4 kap. 12 § överförs därför till den nya skollagen och föreslås omfatta även grundsärskolan. Den aktuella typen av beslut ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd eftersom de är av sådan karaktär att prövningen kräver en specifik kompetens på skolområdet. Dessa ärenden är naturligtvis av en sådan karaktär att nämnden bör pröva dem utan onödigt dröjsmål.

Kommunens beslut om s.k. omplacering av en elev till en annan skolenhet gäller omedelbart, såvida inte Överklagandenämnden beslutar annat. Här finns alltså en möjlighet att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas. Överklagandenämnden har därmed möjlighet att, om beslutet överklagas, i avvaktan på sitt slutliga ställningstagande stoppa verkställigheten av omplaceringen.

Kommunen kan naturligtvis även utforma sitt omplaceringsbeslut så att det får verkan först vid en senare tidpunkt. På detta sätt kan kommunen alltså själv skjuta på verkställigheten. I detta sammanhang måste också erinras om bestämmelsen i 28 § förvaltningslagen (1986:223). Där anges att ett överklagande av en myndighets beslut förfaller, om myndigheten själv ändrar beslutet så som klaganden begär. Det finns alltså en möjlighet, och även en skyldighet, för kommunen att häva sitt eget placeringsbeslut även efter ett överklagande till Skolväsendets överklagandenämnd, något som kan bli aktuellt om förutsättningarna för beslutet har ändrats.

Vi föreslår även att bestämmelsen i nuvarande skollag om att en kommun får besluta att på grund av betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter placera en elev vid en annan

skolenhet inom sin offentliga grundskola eller grundsärskola än den elevens vårdnadshavare önskar, överförs till den nya skollagen (jfr avsnitten 9.7 och 10.9). Vi menar att även denna typ av placeringsbeslut är av så ingripande karaktär för den enskilde att de ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Vad som är att betrakta som betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter kan variera mycket beroende på vilken huvudman och vilka kostnader det handlar om. Det kan därmed antas uppstå vissa svårigheter för överklagandenämnden att hitta tydliga kriterier som utgångspunkt för sin prövning. Möjligheten att överklaga denna typ av placeringsbeslut har sin främsta betydelse för att ge eftertryck åt lagens krav på en individuell bedömning i det enskilda fallet. Om kommunens beslut överklagas måste den kunna visa att den gjort en individuell prövning av önskemålet om placering och redovisa vilka åtgärder eller utgifter som den önskade placeringen skulle kräva. I övrigt bör det i huvudsak lämnas över till rättstillämpningen att precisera kriterier för bedömningen. Skollagsberedningen anser emellertid att det bör övervägas om Statens skolverk kan ges i uppdrag att utarbeta allmänna råd till stöd för bedömningen.

Beslut av en kommun om mottagande i förskoleklass, grundskola eller grundsärskola av elev från annan kommun

Beslut om mottagande av ett barn i offentlig förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen p.g.a. särskilda skäl ska enligt vårt förslag fattas av den kommun i vars förskoleklass barnet önskar bli mottaget. Ett sådant beslut ska få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslutet ska få överklagas endast av barnet eller barnets vårdnadshavare. Motsvarande möjlighet att överklaga en kommuns beslut om mottagande av en elev i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än elevens hemkommun, föreslås också införas i den nya skollagen. Bestämmelserna om mottagande i grundsärskola i annan kommun är nya.

Förslagen motsvarar vad som redan i dag gäller för grundskolans del, utom när det gäller regeln om vilka som får överklaga beslutet. Beslut om mottagande i en annan kommuns grundskola får enligt nu gällande skollag överklagas av eleven eller företrädare för denne. Att beslutet om mottagande i annan kommuns grundskola enligt Skollagsberedningens förslag får överklagas även av elevens vårdnadshavare, innebär att elevens vårdnadshavare får en självständig talerätt. Vi anser, mot denna bakgrund, att det av rättssäkerhetsskäl är viktigt att samma avgränsning av talerätten ska gälla för beslut om mottagande i förskoleklass som för beslut om mottagande i grundskola.

Ett barn som har fått plats i en förskoleklass vid en viss skola får som huvudregel börja grundskolan i samma skola. Valet av skola för förskoleklass kan alltså i viss mån likställas med valet av skola inom grundskolan. Det är högst ovanligt att barnets vårdnadshavare väljer en skola för förskoleklassen och en annan för grundskolan, såvida inte familjen flyttar. Att införa en möjlighet att överklaga beslut om mottagande i förskoleklassen av ett barn från en annan kommun kommer sannolikt att innebära att sådana beslut överklagas i stället för beslut om mottagande i grundskola.

Av rättssäkerhetsskäl är det viktigt att möjligheterna att överklaga beslut om mottagande i grundsärskolan i en annan kommun än elevens hemkommun, är desamma som vad gäller grundskolan.

Beslut av en kommun om interkommunal ersättning vid ansökan till kommunal vuxenutbildning

Enligt vårt förslag till den nya skollagens 18 kap finns, liksom i den nu gällande skollagen, en bestämmelse om att en ansökan att delta i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i annan kommun än den sökandes hemkommun ska inlämnas till hemkommunen, som i sin tur ska sända ansökan vidare till den huvudman som anordnar den sökta utbildningen. Till ansökan

ska fogas ett yttrande i vilket hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna (s.k. interkommunal ersättning), om den som sökt utbildningen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning hos en annan huvudman.

Vi föreslår nu, till skillnad från vad som gäller i dag och som redovisats också i avsnitt 18.11, att även hemkommunens beslut vad gäller åtagande att svara för kostnaderna för den utbildning som tillhandahålls av en annan huvudman, ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Det ska således inte endast vara den mottagande kommunens beslut om mottagande i kommunal vuxenutbildning som ska kunna överklagas. Ett motsvarande förslag fanns i departementsskrivelsen *Vuxenutbildningslag* (Ds 2005:33).

I dag ingår inte hemkommunens bedömning av de särskilda skälen i mottagandebestämmelserna och detta kan således inte överklagas på annat sätt än genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Den anordnande kommunen har inte skyldighet att ta emot en sökande från en annan kommun, om inte hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna. Detta innebär att det inte har varit möjligt för den enskilde att påverka sin situation, vilket medför en rättsosäkerhet för den som söker.

Överklagandemöjligheterna föreslås gälla endast utbildning på gymnasial nivå inom ramen för kommunal vuxenutbildning. Besluten föreslås få överklagas endast av den sökande eller den studerande.

Som exempel på ”särskilda skäl” kan nämnas fall där en sökande bor nära gränsen till en annan kommun och har närmare till den andra kommunens kommunala vuxenutbildning, eller om en sökande har sitt arbete i en annan kommun och därmed har lättare att delta i den kommunens kommunala vuxenutbildning. Däremot är inte avsikten med bestämmelsen om överklagande att ge en sökande ”rätt” att gå en specifik utbildning i en annan kommun, om det enda skälet är att hemkommunen inte anordnar utbildningen.

Övriga beslut av en kommun som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd

Övriga beslut av en kommun som enligt nu gällande skollag kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd föreslås också överföras till den nya skollagen. En kommuns beslut om att ta emot en elev i grundsärskolan ska, liksom i dagens skollag, kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Vi vill i sammanhanget även erinra om förslagen i avsnitten 10.5 och 10.6 om att skärpa skollagens krav när det gäller mottagande i grundsärskolan, krav såväl på att en utredning ska föregå ett beslut om mottagande i grundsärskolan, som på vårdnadshavares inflytande i anslutning till ett sådant beslut.

Liksom i dag ska man kunna överklaga en kommuns beslut när det gäller att svara för att en elev i grundskolan, som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet, får tillfredsställande förhållanden utan att extra kostnader uppstår.

Enligt vårt förslag ska även kommunens beslut om att en elev inte ska tas emot i gymnasiesärskolan därför att eleven bedöms kunna gå i gymnasieskolan, fattas av den sökandes hemkommun. Enligt dagens skollag är det styrelsen för utbildningen som fattar även denna typ av beslut. Möjligheten att överklaga sådana beslut till Skolväsendets överklagandenämnd finns också i vårt förslag.

Övriga beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd

Av rättssäkerhetsskäl föreslås också att det i den nya skollagen införs en möjlighet att överklaga beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om rätt till utbildning eller annan verksamhet för person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt den nya skollagen till följd av EUrätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess

medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer.

26.3.2 Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen

Förslag: De möjligheter som finns i dag att hos Skolväsendets överklagandenämnd överklaga beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten om huruvida ett barn ska gå i specialskolan, om skolpliktens upphörande för elev som går i specialskolan och om åtgärder för elev i specialskolan som inte bor hemma, föreslås bli överförda till den nya skollagen. Även Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut om att efter skolpliktens upphörande fullfölja en utbildning i specialskolan ska kunna överklagas hos Överklagandenämnden.

Sameskolstyrelsens beslut om huruvida ett barn ska gå i specialskolan ska liksom i dag få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. En bestämmelse införs också i den nya skollagen om att Sameskolstyrelsens beslut om rätt för elev som måste bo utanför det egna hemmet att få tillfredsställande förhållanden, får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Specialpedagogiska skolmyndighetens eller Sameskolstyrelsens beslut om rätt till utbildning för person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt den nya skollagen till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer ska också få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Skollagsberedningens förslag

Beslut om ett barn ska gå i specialskolan, om åtgärder för elev i specialskolan som inte bor hemma och om skolpliktens upphörande m.m. för en elev som går i specialskolan fattas av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Dessa beslut ska, enligt vårt förslag, kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslut om att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildning i specialskolan fattas enligt nu gällande skollag av styrelsen för utbildningen, men även sådana beslut kommer att i framtiden fattas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och föreslås också kunna överklagas hos Överklagandenämnden. Däremot kommer det inte heller i fortsättningen finnas möjlighet att överklaga Specialskolemyndighetens beslut som rör synskadade elever med ytterligare funktionshinders rätt att genomgå ytterligare utbildning i specialskolan fram till och med vårterminen det år eleven fyller 21 år.

Sameskolstyrelsens beslut om ett barn ska gå i sameskolan ska på motsvarande sätt, och, i enlighet med nu gällande skollag, kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Sameskolstyrelsens beslut om rätt för elev i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet att utan extra kostnader få tillfredsställande förhållanden, kan enligt nu gällande bestämmelser överklagas hos allmän förvaltningsdomstol med stöd av Europakonventionen. Vårt förslag om att sådana beslut i framtiden ska få överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd innebär ett förtydligande av gällande rätt, på så sätt att en uttrycklig överklagandebestämmelse införs. Att besluten ska överklagas hos Överklagandenämnden i stället för hos allmän förvaltningsdomstol hänger samman med att kvaliteten i prövningen av besluten bedöms gynnas av sådan särskild sakkunskap på skolområdet som nämnden besitter. Motsvarande överklagandebestämmelser finns i dagens skollag när det gäller grundskolan och specialskolan, och ska, enligt vårt förslag också överföras till den nya skollagen.

Som tidigare framgått (se även avsnitt 26.3.1) föreslås av rättssäkerhetsskäl att det i den nya skollagen införs en möjlighet att överklaga beslut om rätt till utbildning för person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt den nya skollagen till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer. Denna rätt till utbildning gäller även specialskolan och sameskolan. För elever i specialskolan fattas sådana beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Således ska också Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsens beslut om sådan rätt till utbildning kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

26.3.3 Beslut av rektor

Förslag: Beslut om åtgärdsprogram av rektor, eller av den som rektor med stöd av lagen har överlåtit sin beslutanderätt till, ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Vid prövning av ett överklagande ska nämnden antingen fastställa eller upphäva beslutet. Överklagandenämnden får inte sätta något annat beslut i det överklagade beslutets ställe.

Ett beslut av rektor i de obligatoriska skolformerna om särskilt stöd i en annan elevgrupp eller enskilt, eller om anpassad studiegång ska få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Skollagsberedningens förslag

Åtgärdsprogram

Skollagsberedningens utgångspunkt är att rätten till överklagande inte endast stärker den enskildes rättssäkerhet utan

även i många fall utgör en garant för skollagens grundläggande princip om rätten till likvärdig utbildning. Skollagsberedningen eftersträvar därför i sina förslag att föreskrifter som anger att den enskilde har rätt till någonting, endast ska förekomma om denne samtidigt har rätt att anföra förvaltningsbesvär. Vissa beslut inom skolan har ansetts så betydande för eleven att de bör vara överklagbara. Ett beslut om särskilt stöd kan medföra avsevärda förändringar och inskränkningar för eleven. Vi anser därför att beslut om särskilt stöd kan vara sådana för den enskilde viktiga beslut, att de därför i princip ska kunna överklagas.

I enlighet med det som föreskrivs i Skollagsberedningens förslag till 3 kap. 9 § i den nya skollagen ska åtgärdsprogram utarbetas för elever i behov av särskilt stöd. Bestämmelsen gäller oberoende av huvudman för alla skolformer, med undantag för förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Av åtgärdsprogrammet ska framgå hur elevens behov ser ut, vilka åtgärder som ska vidtas samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Beslut om åtgärdsprogram fattas av rektor eller av den som rektor har delegerat uppgiften till. Om rektor, eller den som fått uppgiften att besluta om åtgärdsprogram, efter utredning konstaterar att det inte föreligger något behov av att upprätta ett åtgärdsprogram ska även detta formellt beslutas och dokumenteras. Vi föreslår, som redovisats i avsnitt 3.3.1, att rektors beslut om åtgärdsprogram, eller beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram, ska vara möjligt att överklaga hos Skolväsendets överklagandenämnd. Även Skollagskommittén föreslog att ett beslut om åtgärdsprogram ska kunna överklagas, men däremot inte samma möjlighet när ett sådant beslut inte fattas. Om åtgärdsprogrammet i de obligatoriska skolformerna innebär eller innefattar beslut om placering i särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång, ska detta framgå av åtgärdsprogrammet. I dessa senare fall är det dock frågan om så pass genomgripande åtgärder att rektor inte ska kunna delegera sitt beslut.

Frågan om elevens rätt till särskilt stöd i form av åtgärdsprogram är inte helt enkel. Särskilt stöd innebär inte bara en

rättighet utan också en skyldighet för eleven att delta i de stöd-åtgärder som sätts in. Det är knappast möjligt att i lagtext närmare definiera vilka förutsättningar som ska föreligga för rätt till stöd och i vilka former stöd ska ges. Elever har olika behov och behovet varierar över tiden beroende på olika faktorer i både skolan, bl.a. bemötande, ämnen och situationer i skolmiljön, och i hemmet.

För att beslut om åtgärdsprogram ska vara överklagbara ska det normalt röra sig om myndighetsutövning. Undervisning och pedagogisk verksamhet anses inte utgöra myndighetsutövning. Det är inte helt klart huruvida ett ärende om särskilt stöd kan betraktas som myndighetsutövning eller inte, delvis beroende på stödets utformning. Om ett beslut om särskilt stöd innebär att elevens studiegång blir ofullständig i förhållande till garanterad utbildning enligt timplan och kursplaner, dvs. anpassad studiegång, rör det sig sannolikt om myndighetsutövning. Ett sådant beslut påverkar elevens rätt till fortsatt utbildning.

Vi anser som nämnts att rektors beslut om åtgärdsprogram ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. En viktig del i nämndens överprövning avser utredningens kvalitet, dvs. om rektor utrett eleven på det sätt som krävs enligt Skollagsberedningens förslag, samt även i övrigt har följt den handlägningsprocess som föreskrivs i den nya skollagen. Om det finns brister i utredningen eller i förfarandet ska överklagandenämnden upphäva åtgärdsprogrammet och återförvisa ärendet till rektor. När det gäller överprövningen i sak, dvs. omfattningen eller formen för särskilt stöd, kan det hävdas att innehållet i det särskilda stödet inte lämpar sig för en prövning i högre instans. Särskilt stöd går inte att precisera i lagtext. Det handlar om pedagogiska bedömningar samt många svårbedömda omständigheter kring eleven. Andra faktorer som kan försvåra en överprövning är tidsaspekten, t.ex. kan en termin eller ett läsår ha passerats innan överklagandet prövats i sak. Gränsen mellan stöd inom ramen för den ordinarie undervisningen och särskilt stöd kan också vara svår att dra. Å andra sidan visar er-

farenheter från Skolverkets tidigare tillsyn att ärendena oftast handlar om att eleven borde få mer stöd än det som eleven fått.

Skollagsberedningen har därför, liksom Skollagskommittén, valt att föreslå en lösning som innebär att beslut om åtgärdsprogram som fattats av rektor, eller den som rektor har delegerat beslutet till, ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Skollagsberedningen menar att Överklagandenämnden är den lämpligaste instansen för denna typ av överklagande, eftersom särskilda kunskaper på skolområdet finns i nämnden. Nämnden ska vid sin prövning antingen fastställa eller upphäva beslutet. Om nämnden finner att utredningen visar att eleven ska ges särskilt stöd i större omfattning eller stöd i annan form, bör åtgärdsprogrammet upphävas och ärendet återförvisas till rektor som har att besluta om ett nytt åtgärdsprogram, dvs. en ny prövning i sak.

Beslut om åtgärdsprogram för en elev i en fristående skola ska kunna överklagas på samma sätt som beslut för en elev i en offentlig skola. Förvaltningslagens bestämmelser om handläggning av ärenden ska tillämpas även i en fristående skola vid handläggning av ett ärende om särskilt stöd. Att låta beslut om åtgärdsprogram bli överklagbara även för fristående skolor, kan innebära ökad administrativ arbetsbörda för dessa. Å andra sidan handlar det om elevernas rättssäkerhet och en kontroll av att handlägningsprocessen följs, vilket otvetydigt är lika viktigt i fristående som i offentliga skolor.

Särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång

Skollagsberedningen har också föreslagit att övriga beslut om olika typer av särskilt stöd ska fattas av rektor, däribland sådana som motsvarar beslut om särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång, beslut som enligt nu gällande skolformsförordningar ska fattas av styrelsen för utbildningen (jfr avsnitt 3.2.1). Dessa beslut kan innebära omfattande ingrepp för den enskilde eleven och ska därför, enligt Skollagsberedningens för-

slag, inte kunna delegeras av rektor till någon annan befattningshavare. De ska också vara möjliga att överklaga hos Skolväsendets överklagandenämnd.

26.4 Överklagande hos Statens skolverk

Förslag: Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen avseende personalärenden får överklagas hos Statens skolverk.

Skollagsberedningens förslag

Enligt specialskoleförordningen (1995:401) och sameskolförordningen (1995:205) får beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sameskolstyrelsen i personalärenden överklagas hos Statens skolverk. Enligt nämnda förordningar får beslut i personalärenden överklagas hos Statens skolverk. Överklagandebestämmelserna föreslås bli överförda från förordning till skollagen.

26.5 Övriga bestämmelser om överklagande

Förslag: Den befintliga möjligheten att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga ett beslut av Högskoleverket om utfärdande av behörighetsbevis överförs också till den nya skollagen. Detsamma gäller bestämmelserna i dagens skollag om överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd av beslut avseende vissa frågor om mottagande och intagning m.m. till Rh-anpassad utbildning.

Kravet på prövningstillstånd vid överklagande från länsrätten till kammarrätten bör också överföras till den nya skollagen.

När en kommun överklagar Skolinspektionens beslut om godkännande av en enskild som huvudman ska förutom den enskilde även Skolinspektionen vara kommunens motpart hos allmän förvaltningsdomstol.

Skollagsberedningens förslag

Vissa andra bestämmelser om överklagande föreslås också överföras från 1985 års skollag till den nya skollagen. Detta gäller möjligheten att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga ett beslut av Högskoleverket om utfärdande av behörighetsbevis. Vidare överförs bestämmelserna i 1985 års skollag om överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd av beslut avseende vissa frågor om mottagande och intagning m.m. till Rh-anpassad utbildning.

Kravet på prövningstillstånd vid överklagande av länsrättens avgörande till kammarrätten föreslås också bli överförda till den nya skollagen.

Vem som får överklaga ett myndighetsbeslut hos allmän förvaltningsdomstol och vem som är motpart till den som överklagar följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer och av bestämmelser i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Av 7 a § förvaltningsprocesslagen framgår att om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut hos länsrätten ska den myndighet som först beslutade i saken vara den enskildes motpart sedan handlingarna överlämnats till domstolen. Av denna bestämmelse följer att om Statens skolinspektions beslut att inte godkänna en enskild som huvudman för t.ex. en fristående skola överklagas av den enskilde blir Skolinspektionen den enskildes motpart i domstolen. Om Skolinspektionen däremot godkänner den enskilde och kommunen överklagar beslutet blir den enskilde, och inte Skolinspektionen, kommunens motpart (jfr rättsfallet RÅ 2008 ref. 4). För att Skolinspektionen ska kunna ta tillvara de allmänna intressen som myndigheten har till uppgift att bevaka bör den ges ställning som part i domstolsprocessen även i de fall en

kommun överklagar ett beslut att godkänna en enskild som huvudman. En bestämmelse om att förutom den enskilde också Skolinspektionen ska vara kommunens motpart bör därför införas i skollagen.

26.6 Överklagandeförbud

Förslag: Andra beslut enligt den nya skollagen än sådana som anges i den nya skollagens kapitel om överklagande ska få överklagas endast om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen. Beslut om antagning till utbildning i de frivilliga skolformerna får dock inte överklagas.

Förbudet mot att överklaga beslut av Skolväsendets överklagandenämnd ska överföras från dagens skollag till den nya skollagen.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningens strävan har varit att i bestämmelser i den nya skollagen endast använda begreppen rättighet och skyldighet, då det också finns en rätt för den enskilde att överklaga beslut enligt bestämmelserna genom förvaltningsbesvär med stöd av Europakonventionen. Det har dock inte varit möjligt att vara helt konsekvent i detta avseende. Andra beslut än de som räknas upp i den nya skollagens kapitel om överklagande ska emellertid inte kunna bli föremål för annan prövning än laglighetsprövning enligt kommunallagen.

I sammanhanget bör särskilt påpekas att ett beslut om antagning till utbildning i de frivilliga skolformerna inte får överklagas. Som framgår av avsnitten 14.6 och 26.3.1 är ett beslut om *mottagande* och ett beslut om *antagning* till en utbildning på gymnasial nivå inte samma sak.

I likhet med vad som gäller enligt dagens skollag, föreslås att beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit, inte får överklagas.

27 Åtgärder mot kränkande behandling

27.1 Förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever trädde i kraft den 1 januari 2006 (prop. 2005/06:38, bet. 2005/06:UbU4, rskr. 2005/06:149). Lagen upphävdes den 1 januari 2009 samtidigt som den nya diskrimineringslagen (2008:567) trädde i kraft (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219). 2006 års lag förbjöd dels diskriminering, dels vad som i lagen benämndes annan kränkande behandling. De bestämmelser i 2006 års lag som handlade om diskriminering flyttades över till den nya diskrimineringslagen medan de bestämmelser som handlade om annan kränkande behandling flyttades över till ett eget kapitel, 14 a kap, i skollagen (1985:1100). 14 a kap skollagen trädde i kraft den 1 januari 2009 (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219).

Syftet med bestämmelserna i 14 a kap. skollagen är att motverka kränkande behandling av barn och elever. Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt skollagen. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. 14 a kap. innehåller bestämmelser om aktiva åtgärder, förbud mot kränkande behandling, skyldighet att

utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling och förbud mot repressalier.

Den som ansvarar för verksamheten – staten, en kommun, ett landsting eller en enskild – ska bedriva ett målinriktat arbete för att främja de ändamål som bär upp lagen. Detta innebär bl.a. att det ska upprättas en likabehandlingsplan för att förhindra diskriminering, mobbning och annan kränkande behandling i verksamheten som ska följas upp och ses över årligen. Planen ska baseras på evidens och beprövad erfarenhet. Av kap. 1 framgår att all utbildning ska baseras på forskning och beprövad erfarenhet vilket även omfattar värdegrundsarbete och annan verksamhet syftande till att förebygga diskriminering, mobbning och annan kränkande behandling.

Skyldigheten att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling innebär att om huvudmannen eller personalen får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, är huvudmannen skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 14 a kap. ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Statens skolinspektion ska se till att 14 a kap. följs. Inom Statens skolinspektion finns ett Barn- och elevombud som övervakar reglerna om kränkande behandling i 14 a kap. skollagen. Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn över diskrimineringslagen.

Det föreslås nu att bestämmelserna om annan kränkande behandling i 14 a kap. skollagen i huvudsak oförändrade flyttas över till ett nytt kapitel, 27 kap., i den nya skollagen. I ett avseende föreslås dock en ändring (anmälningssplikten).

27.2 Anmälningsskyldighet för personal m.m.

Förslag: En lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechef eller rektor. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen ska skyndsamt utreda anmälan och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Det som sägs i första stycket ska även tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på så sätt som avses i diskrimineringslagen.

Skollagsberedningens förslag

För att säkerställa att bestämmelserna om skyldighet att utreda uppgifter om kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier och vidta åtgärder blir tillräckligt effektiva behövs även bestämmelser om anmälningsskyldighet för rektorer, förskolechefer, lärare och övrig personal. Huvudmannen måste få kännedom om uppgifterna för att utredning ska kunna inledas och eventuella åtgärder vidtas. Lärare och annan personal ska ha anmälningsskyldighet till rektor eller förskolechef. Rektor och förskolechef ska ha anmälningsskyldighet till huvudmannen. För att ytterligare betona vikten av effektivitet i dessa ärenden föreslår Skollagsberedningen att det i lagen ska skrivas in att huvudmannen skyndsamt ska utreda en anmälan.

28 Övriga bestämmelser

28.1 Inledning

Förslag: I ett särskilt kapitel i den nya skollagen ska samlas vissa bestämmelser som avser flera skolformer och verksamheter. Det gäller

- bestämmelser om bosättning m.m.,
- vissa ytterligare definitioner,
- kommunens skyldighet att löpande hålla sig informerad om icke skolpliktiga ungdomar,
- bestämmelser om handläggning med tillämpning av förvaltningslagen (1986:223),
- talerätt för den som fyllt 16 år,
- anmälan till socialnämnden och samverkan med andra myndigheter,
- tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen,
- riksinternatskolor,
- utbildning som leder fram till International Baccalaureate,
- överlämnande av betygshandlingar från fristående skolor till elevens hemkommun,
- kommunens skyldighet att lämna information om den förskola och den verksamhet som avses i 23 kap. som finns i kommunen samt om möjligheten för enskilda att bedriva sådan verksamhet samt

– vissa övriga bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter.

Skollagsberedningens förslag

I skollagens avslutande kapitel samlas, i enlighet med Skollagskommitténs förslag, bestämmelser som inte har en naturlig plats i skolformskapitlen eller i andra av skollagens kapitel. Skollagsberedningens förslag överensstämmer i flera delar med kommitténs förslag. Kommittén lämnade emellertid inte förslag på alla de områden som kan komma att omfattas av ett sådant kapitel, vilket innebär att det i vissa delar har varit nödvändigt att lämna kompletterande förslag. Vidare har vissa bestämmelser ändrats sedan kommitténs förslag presenterades, vilket också föranleder avsteg från kommitténs förslag. Vidare föreslås en helt ny bestämmelse om överlämnande av betygshandlingar.

Kapitlet inleds med bestämmelser om vem som ska anses som bosatt i landet och därmed sammanhängande bestämmelser när det gäller rätten till utbildning och annan pedagogisk verksamhet för personer som inte är folkbokförda i landet. I kapitlet finns därutöver vissa skolformsövergripande definitioner, bl.a. om att det som i lagen sägs om barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning även ska gälla dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Vidare finns bestämmelser om kommuners s.k. uppföljningsansvar för ungdomar under 20 år som inte har fullföljt en gymnasieutbildning.

I kapitlet finns även föreskrifter om handläggning med tillämpning av förvaltningslagen (1986:223), om elevs talerätt, om tystnadsplikt samt en hänvisning till socialtjänstlagens bestämmelse om anmälan till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd. På samma sätt som i den hittills gällande skollagen är syftet med hänvisningen till socialtjänst-

lagen (2001:451) att öka kunskapen om anmälningsskyldighet inom verksamheter som rör barn och ungdom enligt skollagen. Kapitlet innehåller också bestämmelser om riksinternatskolor samt utbildning som leder fram till International Baccalaureate. Vidare föreslås en ny bestämmelse som reglerar en fristående skolas skyldighet att överlämna betygshandlingar till elevens hemkommun. Det införs även en bestämmelse om kommunens skyldighet att informera om den förskola och den verksamhet som avses i 23 kap. som finns att tillgå inom kommunen. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att bedriva förskola eller sådan verksamhet som avses i 23 kap. med bidrag från hemkommunen. Rörande motiven till denna bestämmelse, se prop. 2008/09:115, Barnomsorgspong och allmän förskola även för treåringar. Slutligen föreslås att det till den nya skollagens kapitel med Övriga bestämmelser överförs vissa bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter, i några fall med erforderliga justeringar vilka i princip innebär att det aktuella bemyndigandet i den nya skollagen även omfattar enskilda huvudmän.

28.2 Bosättning m.m.

Förslag: I skollagen ska anges att med bosatt i landet avses den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatta i landet enligt skollagen ska även anses sådana personer som avses i 1 § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., samt personer som vistas i landet enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:176). För dessa grupper avgränsas rätten till utbildning till barn och ungdomar som omfattas av den nu gällande förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. Vad gäller utbildning

i gymnasie- och gymnasiesärskolan avser rätten till utbildning de fall där ungdomarna har påbörjat denna utbildning före 18 års ålder. För den förstnämnda gruppen ovan gäller också, att om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats ska de anses som bosatta i landet fram till dess att de lämnar landet, under förutsättning att de inte håller sig undan så att ett sådant beslut inte kan verkställas.

Som bosatta enligt skollagen ska vidare anses personer som har rätt till utbildning och annan verksamhet enligt skollagen till följd av EG-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer.

Som bosatta enligt skollagen ska slutligen anses familjemedlemmar till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, och som kommer från andra länder än sådana som omfattas av EG-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer. Rätten till utbildning avgränsas för dessa personer till barn och ungdomar och till utbildning motsvarande skolplikten. Dessa barn och ungdomar omfattas emellertid inte av skolpliktsbestämmelserna.

I skollagen ska även finnas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt skollagen, för personer som inte omfattas av ovan redovisade bestämmelser om bosättning m.m.

Skollagsberedningens förslag

Som framgår av avsnitt 6.1 bör skolplikten även fortsättningsvis vara begränsad till elever som är bosatta i landet. Av förarbetena till 1985 års skollag (prop. 1985/86:10, s. 81) framgår att en person som rätteligen ska vara folkbokförd i Sverige anses vara bosatt i landet. I Skollagsberedningens förslag lagfästs principen

att med bosatt i landet avses den som rätteligen ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Skolplikten motsvaras också av en *rätt till utbildning*. Enligt de föreslagna bestämmelserna i 6 kap. 1–3 §§ nya skollagen finns också personer som vid tillämpningen av skollagen ska anses som bosatta i Sverige trots att de inte är folkbokförda i landet. Barn och ungdomar som omfattas av dessa bestämmelser har inte skolplikt men i huvudsak samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn. I den föreslagna nya skollagens kap. 28 anges vilka grupper av personer som härvid avses.

Skollagsberedningen har valt att lagtekniskt utforma bestämmelserna så, att i den första bestämmelsen (28 kap. 1 § i förslaget till ny skollag) anges vilka grupper som ska anses som bosatta i landet och därmed ha rätt till utbildning och annan verksamhet enligt skollagen på i princip samma sätt som dem som är folkbokförda i landet. Det gäller fyra kategorier: asylsökande m.fl., personer som har tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras, personer som omfattas av EG-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, samt familjemedlemmar till personer som tillhör en främmande makts beskickning m.m. I samtliga ovan nämnda fall föreslår Skollagsberedningen att rätten till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen ska gälla oavsett huvudman.

Alla personer som omfattas av dessa bestämmelser har dock inte rätt till utbildning i alla skolformer. Detta regleras i 28 kap. 2 § i förslaget till ny skollag där det anges vissa begränsningar i rätten till utbildning.

Asylsökande m.fl.

Barn och ungdomar som ensamma eller tillsammans med sina föräldrar har lämnat sitt hemland har samma grundläggande behov av omvårdnad och skydd, av kontinuitet i relation till sina föräldrar och respekt för sin integritet som andra barn. Men det

faktum att de har lämnat eller flytt från sitt hemland, och ännu inte vet om de får möjlighet att rota sig här, innebär att dessa barn i många avseenden befinner sig i en svårare situation än andra. Ett led i arbetet för att stärka dessa barns situation är att lagfästa rätten till utbildning. Enligt Skollagsberedningens uppfattning finns det dock inte skäl att låta dessa barn och ungdomar även omfattas av skolplikten, jfr prop. 2000/01:115, s. 18–19.

I förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. ges föreskrifter om utbildning inom det offentliga skolväsendet för asylsökande barn och ungdomar, samt för några andra grupper som är jämställda med dessa. Dessa gruppers rättigheter m.m. regleras dels i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., dels i utlänningslagen (2005:716). Den nämnda förordningen trädde i kraft år 2002 och har ändrats några gånger sedan Skollagskommittén överlämnade sitt betänkande. Således omfattar förordningen numera även barn och ungdomar som inte är folkbokförda här i landet och vistas här enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras – beslut som regleras i 5 kap. 15 § i utlänningslagen (2005:716).

Eftersom bestämmelserna handlar om rätten till utbildning inom skolväsendet har Skollagsberedningen, liksom Skollagskommittén, den principiella uppfattningen att relevanta bestämmelser bör finnas i skollagen i stället för i förordning. Därför föreslår vi att rätten till utbildning för de grupper som omfattas av den nuvarande förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl., ska regleras på sådant sätt att de ska anses vara bosatta i landet. Därmed kommer, med vissa särskilt angivna undantag, bestämmelserna om rätt till utbildning inom skolväsendet för barn och ungdomar att gälla för asylsökande barn och ungdomar m.fl. på i princip samma sätt som för dem som är folkbokförda i landet.

Den föreslagna regleringen innebär att barn och ungdomar som har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av bestämmelserna i utlänningslagen (2005:716) och som därmed enligt den nya skollagen ska anses vara bosatta i Sverige inte längre anses som bosatta i landet när tillståndstiden har löpt ut.

Skollagsberedningen anser också det rimligt att de asylsökande barn m.fl. som omfattas av de föreslagna bestämmelserna ska anses som bosatta i Sverige – och därmed ha rätt till utbildning – till dess att de lämnar landet, även om ett beslut om avvisning eller utvisning meddelats. Vi menar dock i nuläget att detta inte ska gälla om personen i fråga håller sig undan så att ett sådant beslut inte kan verkställas. I sammanhanget bör dock framhållas att det i dag är möjligt för kommunerna att på frivillig väg ta emot dessa barn i sin grund- och gymnasieskola (jfr. 6 kap. 2 § grundskoleförordningen samt 11 kap. 7 § gymnasieförordningen). Någon förändring av dessa regler föreslås inte.

Utredningen om rätt till utbildning m.m. för barn som håller sig undan verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning redovisade i februari 2007 sina förslag i betänkandet *Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas* (SOU 2007:34). I betänkandet föreslogs att barn i familjer som håller sig undan verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning får rätt till utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom på huvudsakligen samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Dessa barn föreslogs också ha rätt att delta i offentligt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Så som utredningens direktiv var formulerade undantogs flera grupper från dess förslag. Framför allt omfattades inte barn som kommer till Sverige utan att ha ansökt om nödvändigt tillstånd för vistelsen och som inte fått något beslut om avvisning eller utvisning. Regeringen har i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, utgiftsområde 16, s. 106) uttryckt att det finns skäl att se över om gruppen barn som ska omfattas av förslaget bör utökas. Frågan bereds i Regeringskansliet och kan således komma att påverka den slutliga utformningen av skollagens

bestämmelser om bosättning m.m. för asylsökande barn och ungdomar m.fl.

Möjligheten till utbildning i gymnasie- och gymnasiesärskolan gäller enligt förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl., endast för den som har påbörjat utbildningen före 18 års ålder. I den proposition som låg till grund för förordningen (prop. 2000/01:115 om asylsökande barns skolgång m.m.), bedömde nämligen den dåvarande regeringen att rätten till gymnasieutbildning borde gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder, med hänvisning till att barnkonventionen omfattar barn upp till 18 år. I propositionen framhölls dock att en kommun självfallet även fick erbjuda gymnasieutbildning till asylsökande ungdomar som fyllt 18 år. Skollagsberedningen instämmer i denna bedömning och anser inte att det i nuläget är rimligt att utöka denna åldersgräns till 20 år, vilket Skollagskommittén föreslog och i likhet med det som gäller för ungdomar som är folkbokförda i landet. Skollagsberedningen bedömer att ett sådant utökat åliggande skulle medföra ökade kostnader för kommunerna, och att frågan därför behöver utredas vidare. Vi föreslår därför i nuläget ingen förändring i förhållande till förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. i detta avseende.

Skollagsberedningen anser, liksom Skollagskommittén, att det saknas egentliga skäl att reglera dessa frågor i förordning. Vårt förslag innebär som framgått att relevanta bestämmelser i förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. införs i den nya skollagen och att förordningen därmed kan upphävas.

Skollagsberedningens förslag innebär att rätten till utbildning för de grupper av asylsökande m.m. barn och ungdomar som här avses omfattar även fristående skolor, fristående förskoleklasser, fristående förskolor samt fritidshem och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs av en enskild huvudman.

Konsekvenser av medlemskapet i EU och EG-rätten

Efter tillkomsten av den nu gällande skollagen har Sverige blivit medlem i Europeiska unionen (EU) och EG-rätten har därmed blivit en del av Sveriges nationella rättsordning. Enligt artikel 12 i EG-fördraget är all diskriminering på grund av nationalitet förbjuden inom fördragets tillämpningsområde. Av särskild betydelse för utbildningsområdet är rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen. Av detta följer att även de som inte är bofasta i Sverige men som omfattas av EG-rätten ska ha rätt till utbildning.

Vad gäller barn och ungdomar ska, enligt artikel 12 i rådets förordning, barnen till en medborgare i en medlemsstat som är eller har varit anställd i en annan medlemsstat få tillträde till denna stats allmänna skolor, lärlingsutbildning och yrkesskolekurser på samma villkor som medborgarna i denna stat, om barnen bor där. Medlemsstaterna ska vidare främja alla beaktanden att göra det möjligt för dessa barn att delta i utbildningen under bästa möjliga förhållanden. Ett medlemsland kan således inte, enligt den praxis som utvecklats inom EG-rätten, upprätthålla krav på folkbokföring för att medge barn till arbetstagare som är unionsmedborgare eller medborgare i ett EES-land, rätt till utbildning i allmänna skolor.

EG-rätten och de därmed sammanhängande avtalen preciserar inte vilka skolformer eller motsvarande som rätten till utbildning avser. I artikel 7.2 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 anges att en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat, inom en annan medlemsstats territorium ska åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som värdlandets egna medborgare. Skollagsberedningen har ingen klar uppfattning om huruvida begreppet sociala förmåner i denna artikel kan anses omfatta rätt till förskola och fritidshem. Skollagskommittén ansåg dock att det, med hänsyn till syftet med rådets förordning och till att EG-domstolen har gjort en vid tolkning av begreppet sociala förmåner, är rimligt att utgå ifrån att förskola och fritidshem omfattas av artikeln i fråga.

I nämnda rådsförordnings artikel 7.3 anges vidare att en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat, inom en annan medlemsstats territorium även, med stöd av samma rättighet och på samma villkor som landets medborgare, ska ha tillgång till utbildning i yrkesskolor och omskolningscentra.

Skollagsberedningen föreslår mot denna bakgrund att det i skollagen förs in en bestämmelse om att den som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen till följd av EG-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, ska anses som bosatt i landet även om han eller hon inte är folkbokförd här. För denna personkrets ska inte anges någon begränsning vad gäller rätten till utbildning i olika skolformer. Det kan här nämnas att ett beslut av exempelvis en kommun om huruvida en person som tillhör aktuell personkrets har rätt till utbildning kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd (se även avsnitten 26.3.1 och 26.3.2).

Barn till beskickningsmedlemmar från länder utanför EU/EES

Den ovan föreslagna regleringen i skollagen av rätt till utbildning i enlighet med EG-rätten m.m. omfattar även barn och ungdomar som är familjemedlemmar till medlemmar i främmande macts beskickningar från de länder som omfattas av EG-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer. Även familjemedlemmar till beskickningsmedlemmar från länder utanför EU/EES/Schweiz, bör ha en i skollagen lagfäst rätt till utbildning. Denna rätt föreslås dock avgränsas till att gälla barn och ungdomar i grundskola, obligatorisk särskola, specialskola, sameskola och motsvarande utbildningar, i enlighet med 2 § i förordningen (2007:81) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige.

Skollagskommittén föreslog att barn till beskickningsmedlemmar från länder även utanför EU/EES-avtalens tillämpningsområde också skulle ha rätt till utbildning i förskola, förskole-

klass, fritidshem och gymnasieskola. Skollagsberedningen föreslår dock i nuläget inga förändringar i förhållande till de regler om rätt till utbildning som finns i förordningen (2007:81) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige, men anser att förutsättningarna bör ses över att utöka rätten till utbildning utöver de skolformer som omfattas av skolplikten, för barn till beskickningsmedlemmar från länder utanför EU/EES/Schweiz.

Bestämmelserna bör dock föras från förordning till den nya skollagen, eftersom de avser rätten till utbildning.

Bemyndigande att utfärda föreskrifter om deltagande i utbildning

Skollagsberedningens förslag avser regleringen av rätten till utbildning m.m. för olika grupper. Dessutom behöver det även i fortsättningen finnas ett bemyndigande i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att utfärda föreskrifter om deltagande i verksamhet som omfattas av skollagens bestämmelser, för personer som inte omfattas av ovan redovisade bestämmelser om bosättning m.m. Detta bemyndigande motsvarar i princip det bemyndigande som finns i den nu gällande skollagens 15 kap. 5 §, men föreslås bli utvidgat till att omfatta alla verksamheter enligt skollagen oavsett huvudman.

28.3 Vissa definitioner

Förslag: Med en persons hemkommun avses i skollagen den kommun i vilken personen är folkbokförd. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här, avses med hemkommun den kommun i vilken han eller hon stadigvarande vistas eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun i vilken han eller hon för tillfället uppehåller sig. Med hemlandsting avses det landsting till vilket hemkommunen hör. Med utlandssvensk elev avses i skollagen

en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare.

Det som i den nya skollagens kapitel om grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna sägs om barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd tillhör personkretsen endast om de också har en utvecklingsstörning, eller om de också har ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Skollagsberedningens förslag

I den nuvarande skollagens 1 kap. finns i avsnittet *Gemensamma bestämmelser för det offentliga skolväsendet* vissa gemensamma definitioner som är gemensamma för flera skolformer, och vilka därför föreslås föras till den nya skollagens avslutande kapitel Övriga bestämmelser.

Hemkommun, hemlandsting och utlandssvensk elev

Vad gäller skollagens definition av begreppet *hemkommun* instämmer Skollagsberedningen i den bedömning som gjordes i den proposition som föregick 1985 års skollag (prop. 1985/86:10, s. 31), att den generella rätten till utbildning måste gälla också personer som inte har en stadigvarande vistelseort, även om dessa fall måste betraktas som exceptionella och att det kan vara svårt att få till stånd en meningsfull skolgång i ett sådant fall. I sådana speciella fall bör därför anges även i den nya skollagen att med hemkommun avses den kommun i vilken personen för tillfället uppehåller sig.

Vidare definieras i den nya skollagens kap. 28 begreppen *hemlandsting* och *utlandssvensk elev*.

Personkretsen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna

Som utvecklats i avsnitten 10.4, 16.3 och 19.3 föreslår vi att skolformerna grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna endast ska vara förbehållna elever med utvecklingsstörning samt dem med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Vi föreslår därför med anledning av ovanstående att personer med autism eller autismliknande tillstånd endast kan tillhöra personkretsen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna, om personerna också har en utvecklingsstörning, eller om de också har ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Skollagskommittén avstod från att lägga närmare förslag om personkrets för dessa skolformer med hänvisning till den då pågående s.k. Carlbeckkommittén, som hade ett brett uppdrag att se över utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning.

Eftersom den föreslagna bestämmelsen om personkrets avser tre skolformer i den nya skollagen, föreslås också att den gemensamma definitionen tas med som en bestämmelse i det avslutande kapitlet.

28.4 Kommunens uppföljningsansvar för ungdomar under 20 år

<p>Förslag: En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt</p>
--

men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder. Kommunens skyldighet omfattar inte de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella eller specialutformade program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande.

Skollagsberedningens förslag

I den nuvarande skollagens 1 kap. 18 § finns en bestämmelse som reglerar kommunens skyldighet att löpande hålla sig informerad om de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år, och som inte genomför eller har fullföljt utbildning i gymnasie- eller gymnasiesärskolan – det s.k. kommunala uppföljningsansvaret.

1985 års skollag, som trädde i kraft den 1 juli 1986, innehöll en uttrycklig bestämmelse om hemkommunens skyldighet att hålla sig informerad om hur ungdomarna är sysselsatta (det s.k. informationsansvaret). Genom de ändringar som propositionen *Växa med kunskaper* (prop. 1990/91:85, bet. 1990/91:UbU16, rskr. 1990/91:356) föranledde, togs denna uttryckliga skyldighet bort ur den då gällande skollagen, samtidigt som individuella program infördes i gymnasieskolan. Förändringen innebar bl.a. att kommunerna ålades att erbjuda en gymnasieutbildning till alla inom den avsedda gruppen. Skyldigheten för kommunerna att hålla sig informerade om hur ungdomar under 20 år är sysselsatta avsågs därmed inte upphöra, utan skulle utgöra en integrerad del i verksamheten (jfr nämnda proposition s. 92).

Studier av bl.a. Skolverket (*Det kommunala uppföljningsansvaret – finns det?*, dnr 2002:46) visade att borttagandet av den tidigare bestämmelsen hade lett till att kommunerna uppfattat reglerna som otydliga. Vidare framkom att uppfattningen om vilket ansvar kommunen har för de berörda ungdomarna och vad kommunens åtaganden omfattar, varierade bland kommunerna. Förslag att åter reglera uppföljningsansvaret lades därför av dels

Gymnasiekommittén 2000 i betänkandet *Åtta vägar till kunskap* – En ny struktur för gymnasieskolan (SOU 2002:120), dels Utredningen om unga utanför i betänkandet *Unga utanför* (SOU2003:92), samt därefter i en särskild remisspromemoria från Utbildningsdepartementet (2004-04-19; dnr 2004/1913/UNG). Bestämmelsen i nuvarande skollag infördes år 2004 efter förslag i prop. 2004/05:2 *Makt att bestämma – rätt till välfärd* (s. 84–88) och innebar, enkelt uttryckt, att en reglering av kommunernas s.k. uppföljningsansvar åter infördes i skollagen.

Skolverket redovisade år 2006 en uppföljande studie av det s.k. kommunala uppföljningsansvaret mot bakgrund av det förtydligande som hade gjorts i skollagen år 2004 (*Redovisning av uppdrag om Information om icke skolpliktiga ungdomar – det kommunala uppföljningsansvaret*, dnr 2005:3341). Av redovisningen framgick att flera av de problem som verket hade uppmärksammat i en tidigare utvärdering år 2002 kvarstod. Exempelvis hade endast en tredjedel av ungdomarna som omfattas av det kommunala uppföljningsansvaret kontaktats under det senaste året.

Regeringen utfärdade i november 2007 en förordning (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar som har fyllt 16 men inte 25 år. Syftet med jobbgarantin är att erbjuda ungdomar särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser på ett tidigt stadium för att de så snabbt som möjligt ska få arbete, påbörja eller återgå till utbildning. Aktiviteterna i jobbgarantin kan således innebära såväl arbetspraktik som utbildningsinsatser.

Gymnasieutredningen redovisade i april 2008 sina förslag till en reformerad gymnasieskola i betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU2008:27), vilket f.n. remissbehandlas. Utredningen menar bl.a. (s. 567–578) att nuvarande konstruktion med individuella program innebär att problemen för de ungdomar som t.ex. inte vill gå i gymnasieskolan eller avbryter sina gymnasiestudier blir definierade som en fråga för utbildningsansvariga även om de inte kan lösas med utbildningsinsatser. Kommunens yttersta ansvar för sina kommuninvånare

och det kommunala uppföljningsansvaret för unga beskriver, enligt utredningen, vilken viktig roll som kommunen har, men många gånger blir svaret endast utbildningsinsatser inom det individuella programmets ram. Ansvar är enligt utredningen otydligt och risken stor att elever med dessa sammansatta behov härigenom hamnar mellan stolarna.

Mot bl.a. denna bakgrund föreslog Gymnasieutredningen att den nuvarande gymnasieskolans individuella och specialutformade program avskaffas, och ersätts av insatser som på bättre sätt kan tillgodose de olika behov som de berörda ungdomarna har. Insatserna kan bestå av utbildningsformerna preparandår inom grundskolans ram samt individuella alternativ och programintroduktion inom gymnasieskolans ram. Samtidigt konstaterade Gymnasieutredningen att det trots olika insatser alltid kommer att finnas elever som av olika skäl vill byta utbildning, som helt avbryter sin utbildning eller som över huvud taget inte söker till gymnasieskolan. Dessa ungdomar bör, enligt utredningen, erbjudas andra lämpliga åtgärder, t.ex. inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret och jobbgarantin. Gymnasieutredningen föreslog ingen förändring i utformningen av den nuvarande skollagens bestämmelse om kommunalt uppföljningsansvar med undantag för en teknisk förändring som innebär att hänvisningen till specialutformade program föreslogs utgå.

I syfte att underlätta för elevens hemkommun att löpande hålla sig informerad föreslår Skollagsberedningen i kapitel 14 att såväl fristående gymnasieskolor som kommuner vilka anordnar gymnasieutbildning för elever som hör hemma i andra kommuner, åläggs att anmäla studieavbrott till den berörda elevens hemkommun. En sådan regel finns redan i dagens skollag för fristående grundskolor, och föreslås i avsnitt 6.4 om skolplikt m.m., föras till den nya skollagen. Ett motsvarande förslag vad gäller gymnasieskolan framfördes även av Gymnasieutredningen (SOU 2008:27, s. 577).

Vårt förslag om anmälan till hemkommunen av studieavbrott i gymnasieskolan, liksom förordningen om jobbgaranti och

Gymnasieutredningens förslag i dessa avseenden syftar till att förbättra förutsättningarna för den grupp ungdomar som här avses. Med tanke på att den nu gällande bestämmelsen om kommunalt uppföljningsansvar i skollagen relativt nyligen har införts och i avvaktan på beredningen av Gymnasieutredningens förslag, ser Skollagsberedningen därför inga skäl att föreslå ändringar i nuvarande bestämmelse.

Vi vill dock i likhet med Gymnasieutredningen framhålla att uppföljningsansvaret inte ensidigt bör definieras som en fråga för utbildningsansvariga, och att de erforderliga åtgärderna inte alltid behöver vara utbildningsinsatser. Samverkan med andra verksamheter, som socialtjänsten och de statliga arbetsmarknadsmyndigheterna är därför av vikt, något som också understryks av Gymnasieutredningen. Genom att bestämmelsen utgör en del av skollagen kan den också, liksom enligt redan nu gällande bestämmelser, bli föremål för tillsyn från Statens skolinspektion.

28.5 Bestämmelser om handläggning

Förslag: I skollagen ska anges vilka föreskrifter i förvaltningslagen (1986:223) som är tillämpliga i ärenden avseende myndighetsutövning mot enskild. I ärenden som kan överklagas i den ordning som gäller för s.k. förvaltningsbesvär ska vissa ytterligare föreskrifter i förvaltningslagen tillämpas.

Skollagsberedningens förslag

Förvaltningslagen (1986:223) reglerar förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden och domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden. Handläggningsbestämmelserna avser bl.a. frågor om en parts rätt att meddela sig muntligen, anteckning av uppgifter, en parts rätt att få ta del av uppgifter, motivering av beslut, underrättelse om beslut och rättelse av

skrivfel eller liknande. Förvaltningslagen gäller dock inte enskilda huvudmän för t.ex. fristående skolor. För att stärka elevernas rättssäkerhet föreslås därför att bestämmelsen om handläggning i dagens skollag avseende de nuvarande verksamhetsformerna förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, utvidgas till att gälla alla ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild enligt skollagen, oavsett huvudman. Bestämmelsen ska således, förutom för fristående förskolor och fristående fritidshem, gälla även fristående förskoleklasser och fristående skolor. Det kan exempelvis avse ärenden om särskilt stöd eller mottagande av elev.

I jämförelse med motsvarande lagrum i den nu gällande skollagen utvidgas även förvaltningslagens tillämplighet så att ytterligare bestämmelser i förvaltningslagen måste beaktas då ett beslut överklagas enligt den ordning som gäller för förvaltningsbesvär (se vidare avsnitt 26.1). Det avser bl.a. bestämmelser om att ett överklagande ska inlämnas skriftligt, och bestämmelser om prövning av huruvida ett överklagande har kommit in i rätt tid, m.m. För överklagbara beslut som fattas av en rektor i en skola med offentlig huvudman gäller förvaltningslagen. Införandet av en särskild bestämmelse i skollagen om vilka ytterligare bestämmelser i förvaltningslagen som blir tillämpliga i alla ärenden som kan överklagas enligt den ordning som gäller för förvaltningsbesvär, syftar i första hand till att jämställa förfarandet vad gäller beslut som fattas av en rektor i, eller huvudmannen för, en fristående skola med andra beslut som kan överklagas enligt skollagen. Detta ligger i linje med Skollagsberedningens bärande princip i förslaget till ny skollag, att alla skolformer ska ha en i så stor utsträckning som möjligt gemensam reglering, oavsett om huvudmannen är en kommun, ett landsting, staten eller en enskild.

28.6 Talerätt för den som fyllt 16 år

Förslag: Den som har fyllt 16 år ska ha rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt skollagen. Denna rätt ska också gälla ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, liksom överklagande av beslut om sådan utbildning, även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen föreslår att elever och andra ges rätt att föra talan i ärenden och överklaga beslut enligt skollagen redan från och med det att de har fyllt 16 år. Denna rätt ges såväl elever som andra, oavsett om de har uppnått 16 års ålder eller inte, i fråga om ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, liksom överklagande av beslut om sådan utbildning. Skollagskommittén hade samma uppfattning men förslaget var i detta avseende lagtekniskt utformat endast så att det gällde elever, vilket dock säkerligen inte var kommitténs avsikt. Den föreslagna bestämmelsen bör enligt Skollagsberedningen omfatta även en omyndig person som inte är elev och som t.ex. överklagar ett beslut om att inte bli mottagen i gymnasieskolan.

Myndiga personer har alltid rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt skollagen. Vad gäller utbildning upp till gymnasienivå är eleverna dock i allmänhet i den åldern att det får anses naturligt att de företräds av vårdnadshavare. Gränsen för skolpliktens upphörande går vid 16 år, även om Skollagsberedningen i avsnitt 6.2 föreslår att en ny bestämmelse införs om att skolplikten inte upphör vid 16 år i grundskolan (17 år i specialskolan) för elever som inte slutfört högsta årskursen i grund-

skolan respektive specialskolan och därmed inte nått målen, utan först ett år senare.

Den som påbörjar gymnasieutbildning har uppnått en ålder, ofta 16 år, som ligger nära myndighetsgränsen och har i regel blivit myndig när utbildningen avslutas. När det gäller andra skolformer än gymnasieskolan och gymnasiesärskolan kommer bestämmelsen troligen att bli aktuell främst då ungdomar som kommer till Sverige hellre vill delta i utbildning i svenska för invandrare än att gå i gymnasieskolan. De ska då kunna föra sin egen talan, något som även framhölls i departementsskrivelsen *Vuxenutbildningslag* (Ds 2055:33, s. 163).

Det förefaller därför enligt Skollagsberedningen naturligt att en person som söker respektive överklagar själv får ansöka till nämnda utbildningar respektive överklaga beslut rörande dessa, även om hon eller han inte har uppnått myndighetsåldern. Inget hindrar naturligtvis att t.ex. en elev som av olika skäl inte vill eller har möjlighet att föra sin egen talan, företräds av vårdnadshavare. Vårt förslag innebär också att, även om den som har fyllt 16 år har självständig talerätt, en vårdnadshavare själv kan träda in i processen vid sidan av och i egenskap av företrädare för den omyndige eleven, t.ex. genom att bestrida bifall till elevens överklagande eller genom att själv överklaga beslutet.

Barn och föräldrar måste i ärenden och mål enligt skollagen dock i de flesta fall anses ha gemensamma intressen i saken. Barnet intar ställning av part i förvaltningsrättslig mening i ett sådant mål eller ärende och vårdnadshavare företräder barnet med stöd av föräldrabalkens (1949:381) bestämmelser. Detta gäller enligt huvudregeln så länge barnet är omyndigt, dvs. i allmänhet till dess det har fyllt 18 år. Barnet har alltså vanligtvis inte rätt att ensamt föra talan, att självt yttra sig i ett ärende eller att få del av handlingar i ärendet. I stället är det vårdnadshavare som företräder barnet i dessa avseenden.

Genom den föreslagna bestämmelsen sänks den ålder till vilken vårdnadshavare företräder barnet i de nu angivna hänseendena, från 18 till 16 år. Efter den åldern är barnet således att anse som självständig part, ibland dock alltjämt vid sidan av

vårdnadshavare (jfr. prop. 1979/80:1 om socialtjänsten, del A, s. 408). När det är frågan om ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare liksom överklagande av beslut om en sådan utbildning, kan barnet dessutom anses som självständig part vid en lägre ålder än 16 år.

Genom skollagsberedningens förslag om talerätt för den som har fyllt 16 år, kan förfarandet inför Skolväsendets överklagandenämnd ibland bli mer komplicerat än i dag genom att det kan få karaktären av en flerpartsprocess. Skollagsberedningen menar ändå den ökade rättssäkerhet som följer av den utökade talerätten väl motiverar förslaget.

28.7 Anmälan till socialnämnden m.m.

Förslag: Huvudmannen för verksamhet som avses i skollagen och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av sekretesslagen.

Skollagsberedningens förslag

I den nuvarande skollagens 1 kap. finns en bestämmelse (§ 2 a) som reglerar skyldigheten för skolan samt förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg att på socialnämndens initiativ samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Bestämmelsen tillkom efter förslag i propositionen om *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* (prop. 2002/03:53). Bestämmelser som reglerar samverkan mellan olika samhällsorgan vad gäller barn i utsatta situationer infördes, förutom i

skollagen, samtidigt i socialtjänstlagen (2001:453), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och i lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (1998:531). I polislagen (1984:387) fanns redan en bestämmelse som reglerar polisens skyldighet att samverka med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten. Socialtjänsten har huvudansvaret för att samverkan kommer till stånd.

Skollagsberedningen delar den bedömning som gjordes i prop. 2002/03:53 att förskolan, skolan och fritidshemmet är naturliga delar av barnets vardag och att det inte minst är här som barn som far illa eller riskerar att fara illa bör bli upptäckta för att få den hjälp och det stöd de kan behöva i ett tidigt skede. Bestämmelsen om samverkan med socialnämnden m.m. bör därför överföras till den nya skollagens avslutande kapitel Övriga bestämmelser. Vårt förslag innebär samtidigt att nuvarande bestämmelse tydliggör att skyldigheten att samverka avser såväl huvudmannen, vare sig denne är offentlig eller enskild, som all anställd personal.

Bestämmelsen innehåller liksom tidigare även en hänvisning till skyldigheten att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

28.8 Tystnadsplikt

Förslag: I skollagen ska införas bestämmelser som reglerar tystnadsplikten för den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen. För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Skollagsberedningens förslag

För det offentliga skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet med offentlig huvudman gäller sekretesslagens bestämmelser om tystnadsplikt. För annan verksamhet än den offentliga krävs särskilda bestämmelser om tystnadsplikt.

Föreskrifter om tystnadsplikt finns i den nu gällande skollagen för enskilt bedriven förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass och fristående skolor, samt för utbildningsverksamhet i form av entreprenad i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan (entreprenadlagen). Skollagsberedningen föreslår att dessa föreskrifter sammanförs i en gemensam paragraf i den nya skollagen, vilken omfattar all enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen.

Genom bestämmelsens utformning klargörs att personer som är verksamma vid fristående förskola, fristående fritidshem eller fristående förskoleklass eller inom annan pedagogisk verksamhet med enskild huvudman enligt den nya skollagens 23 kap. omfattas av motsvarande tystnadsplikt som enligt nu gällande skollag. När det gäller annan verksamhet med enskild huvudman, t.ex. grundskola, gymnasieskola eller motsvarande skolformer, motsvarar tystnadsplikten i princip den som regleras i kap. 9 § 16 a om fristående skolor i dagens skollag. I sammanhanget kan erinras om att det, enligt Skollagsberedningens förslag till 22 kap. 14 § i den nya skollagen, är lägeskommunen som framgent kommer att vara huvudman för sådan särskild undervisning som ges till elever i grund-, grundsär-, special-, same-, gymnasie- och gymnasiesärskolan vilka vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution. Därmed kommer huvudmannen för sådan undervisning som erbjuds elever vilka vårdas på sjukhus eller någon annan institution automatiskt att omfattas av sekretesslagens bestämmelser om tystnadsplikt.

Tystnadsplikt i verksamheter med enskild huvudman regleras enligt nuvarande lagstiftning som nämnts även i entreprenadlagen (1993:802). Eftersom den föreslagna nya bestämmelsen även omfattar tystnadsplikt i entreprenadverksamhet behövs, till

skillnad mot vad Skollagskommittén föreslog, ingen särskild föreskrift om tystnadsplikt i det föreslagna kapitlet om utbildning på entreprenad m.m. (se kapitel 21).

28.9 Riksinternatskolor

Förslag: Riksinternatskolor ska inte längre utgöra en särskild utbildningsform. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få möjlighet att meddela föreskrifter för riksinternatskolor som avviker från övriga bestämmelser i skollagen.

Skollagsberedningens förslag

Även om det i dag bara finns tre riksinternatskolor i landet – Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket (SSH), Lundsbergs skola och Grennaskolan – är dessa skolor en sedan länge etablerad form för utbildning motsvarande grund- och gymnasieskola. Läsåret 2007/08 fanns det totalt 791 elever på grund- och gymnasienivå vid dessa skolor (varav något fler, 53 procent, män).

En av de grundläggande ambitionerna bakom förslaget till en ny och modern skollag är att regleringen i högre utsträckning ska vara gemensam för olika utbildningsformer och olika huvudmän. Olika utbildningsformers specifika inriktning och särart motiverar emellertid vissa avvikelser från denna målsättning.

Riksinternatskolor utgör enligt 10 kap. i den nu gällande skollagen en särskild utbildningsform utanför det offentliga skolväsendet och vid sidan av de fristående skolorna. Regler om riksinternatskolor finns, förutom i skollagen, i en särskild förordning (1991:1080). Genom olika hänvisningar i dessa författningar kan utläsas att riksinternatskolorna redan i dag omfattas

av större delen av de grundläggande regler som gäller för grund- och gymnasieskolan. Med hänsyn till den ovan nämnda grundläggande ambitionen föreslår Skollagsberedningen därför, i likhet med Skollagskommittén, att riksinternatskolorna inte längre ska utgöra en särskild utbildningsform utan i stället utgöra grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer, vilket även framgår av avsnitt 22.1. Förslaget innebär regleringsmässigt, men inte i sak, en avsevärd förändring för riksinternatskolorna i förhållande till i dag. De materiella förändringar som blir följden överensstämmer med vad som föreslås för de fristående skolorna, dvs. alla bestämmelser i lag, förordning (inklusive läroplaner) och andra föreskrifter kommer i framtiden också att gälla för riksinternatskolorna. Eftersom de blir en del av grund- eller gymnasieskolan kommer utgångspunkten alltså att bli att de allmänna reglerna för respektive skolform gäller även för riksinternatskolorna, om inte annat anges.

I dag finns enligt den nämnda förordningen (1991:1080) om riksinternatskolor möjlighet för regeringen att efter ansökan från en riksinternatskola besluta om avvikelser från gällande föreskrifter. Dessa bestämmelser är tämligen diffust formulerade, och Skollagsberedningen har ingen klar bild av i vilken utsträckning de har tillämpats. I syfte att tydliggöra regleringen av riksinternatskolorna, föreslår vi att det i den nya skollagen tas in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att vid behov meddela föreskrifter om utbildningen vid riksinternatskolor, som får avvika från bestämmelserna i skollagen. Det kan t.ex. vara fråga om föreskrifter om mottagande och urval samt bidrag och villkor för statsbidrag för riksinternatskolor. Föreskrifterna kan också innebära undantag från de övriga regler som gäller för grund- och gymnasieskolor. Dessa möjligheter till särskilda undantagsföreskrifter är motiverade utifrån riksinternatskolornas speciella ställning i utbildningssystemet.

28.10 International Baccalaureate (IB)

Förslag: En elevs hemkommun är skyldig att betala ersättning för kostnader för elevens utbildning till anordnare av utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB). Skyldigheten gäller dock endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då IB-utbildningen påbörjades och endast om utbildningsanordnarens avgifter till International Baccalaureate Office betalas av staten. Om parterna inte kommer överens om annat ska ersättning utgå med ett belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar.

För internationella skolor som motsvarar gymnasieskolan finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1992/93:158, bet. 1992/93:UbU12, rskr. 1992/93:329) om skolans internationalisering får en kommun vid sidan av sin gymnasieskola, liksom en fristående skola, anordna International Baccalaureate (IB). Utbildningen kan enligt såväl den nuvarande skollagens 10 kap. som enligt Skollagsberedningens förslag till ny skollag även erbjudas av en riksinternatskola (se avsnitt 28.9). International Baccalaureate, som alltså kan anordnas av såväl en offentlig som en enskild huvudman, är en internationell utbildning som kan ges under förutsättning att skolan är auktoriserad av IBO – International Baccalaureate Organisation. Såväl offentliga som enskilda huvudmän har under vissa förutsättningar, bl.a. att utbildningen är godkänd av IBO, rätt till statsbidrag för den särskilda avgiften till IBO (1993:795). Utbildningen leder fram till en examen som är godkänd för inträde till universitet i alla länder som har valt att jämställa IB-examen med nationella examina. Utbildningen följer en internationell läroplan som utformats av IBO, vilket innebär att utbildningen ser i stort sett likadan ut i alla de länder där den erbjuds.

En hemkommun har skyldighet att ersätta kostnader för en elev som går en utbildning som leder fram till International Baccalaureate, enligt bestämmelser i den nuvarande skollagens 5 kap. om gymnasieskolan. Skollagsberedningen föreslår att dessa bestämmelser överförs till den nya skollagens avslutande kap. 28 *Övriga bestämmelser*. För internationella skolor, vilka enligt Skollagsberedningens förslag i avsnitt 22.2 i den nya skollagen ska regleras som en särskild utbildningsform, dvs. en verksamhet som i något avseende ersätter eller kompletterar grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer, finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning. Detta utvecklas i avsnitt 22.2.

28.11 Överlämnande av betygshandlingar

Förslag: I skollagen ska införas en bestämmelse som reglerar skyldighet för en fristående skola där betyg sätts, att överlämna betygshandlingar till elevens hemkommun. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om denna skyldighet.

Skollagsberedningens förslag

Fristående skolor omfattas, till skillnad från skolor med offentliga huvudmän, varken av offentlighetsprincipen eller av skyldigheten att arkivera handlingar enligt arkivlagen (1990:782). Handlingar i fristående skolor är således inte allmänna eller offentliga. Som framgått av avsnitt 28.8 omfattas de fristående skolornas huvudmän inte heller i nuläget av bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100). I avsnitt 28.8 har dock föreslagits att i den nya skollagen ska införas en gemensam paragraf, som reglerar tystnadsplikten i all enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen.

Elever i fristående skolor har ett självklart intresse av att exempelvis betygshandlingar bevaras under viss tid. En elev som förlorar t.ex. ett betygsdokument kan inte självklart, med stöd av nu gällande lagstiftning, räkna med att det går att få en kopia av detta genom att vända sig till den skola där det utfärdades, om skolan inte har en offentlig huvudman. Skollagsberedningen menar att eleverna i fristående skolor bör ha samma möjligheter som elever i offentliga skolor att i efterhand kunna begära ut uppgifter om genomförd skolgång, om t.ex. originalbetyget går förlorat. Bevarandet av vissa handlingar är således av stor betydelse med hänsyn till elevernas rättssäkerhet.

Skolverket och Riksarkivet har också påtalat behovet av arkivregler för vissa handlingar i fristående skolor, bl.a. betygshandlingar, åtgärdsprogram samt beslut i elevvårdsärenden (skrivelse till Utbildningsdepartementet 2000-10-04). Skolverket menade vidare i sitt remissyttrande över Skollagskommitténs betänkande (2003-09-12) att handlingsoffentlighet vad gäller vissa handlingar bör gälla för fristående skolor på samma sätt som för handlingar hos kommunala myndigheter.

Skollagsberedningen har, liksom skollagskommittén, strävat efter att utveckla en så långt möjligt gemensam reglering för offentliga och fristående skolor. Samma slags dokument kommer att finnas i skolorna oavsett vem som är huvudman för skolan. Skollagsberedningen anser att det behövs en reglering av enskilda skolors bevarande av handlingar. Det finns i princip två huvudmodeller för att åstadkomma detta.

En modell innebär att vissa handlingar hos fristående skolor jämföras med handlingar hos kommunala myndigheter. Därigenom skulle handlingarna bli allmänna och de kommunala arkivmyndigheterna skulle få tillsyn över dem. Regleringen skulle kunna ske genom att vissa angivna handlingar i fristående skolor omfattas av tryckfrihetsförordningens, sekretesslagens och arkivlagens bestämmelser. Tekniskt skulle detta kunna genomföras genom en ändring i sekretesslagen (bilagan till 1 kap. 8 § sekretesslagen). Fördelen med en sådan modell är bl.a. att den löser den rättssäkerhetsproblematik som beskrivits ovan,

samtidigt som den tillförsäkrar allmänheten insyn i verksamheten. Lösningen är lagstiftningstekniskt enkel då det endast handlar om att utöka tillämpligheten av ett redan färdigt system för handlingsoffentlighet, sekretess och arkiveringsskyldighet. Skolverket och Riksarkivet har förordat en sådan lösning i ovan nämnda skrivelse. Liknade system finns för högskolor som drivs i privaträttslig form.

Vi menar att handlingsoffentlighet i princip bör gälla när offentlig förvaltning anförtros fristående skolor, i vart fall i ärenden som har karaktär av myndighetsutövning. Den föreslagna modellen skulle dock innebära stora förändringar för fristående skolor med ett helt nytt system och ökad administration. Den dåvarande regeringen anförde också i propositionen *Demokrati för det nya seklet* (prop. 2001/02:80) att det inte är en framkomlig väg att lagstifta om handlingsoffentlighet även för privatägda företag. Det var enligt den dåvarande regeringen möjligt att ett privat företag faktiskt skulle avstå från att upprätta vissa handlingar, om dessa skulle komma att bli offentliga. Skollagsberedningen delar denna uppfattning.

Den andra principiella lösningen skulle vara att huvudmannen för en fristående skola ska bli skyldig att lämna in vissa handlingar till elevens hemkommun. En likartad lösning, i vilken handlingarna skulle lämnas in till tillsynsmyndigheten föreslogs i den nämnda propositionen *Demokrati för det nya seklet* (prop. 2001/02:80 s. 106–108). Motivet för förslaget var att tillförsäkra allmänheten insyn i fristående skolor. Som exempel på handlingar som skulle ges in till kommunen eller Skolverket angavs betyg, handlingar om skolans lokaler, verksamhetsberättelser, timplaner, scheman och klassorganisation. Detta förslag antogs dock inte av riksdagen.

Skollagskommittén anslöt sig till den principiella modell som hade föreslagits i den s.k. demokratipropositionen. Kommittén föreslog att detta tekniskt skulle lösas på det sätt som föreslagits i propositionen, nämligen genom att det i den nya skollagen införs en bestämmelse som bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att utfärda närmare före-

skrifter om vilken information som ska ges. Detta bemyndigande föreslogs av kommittén utformas så att det bemyndigande i den nuvarande skollagens 15 kap. 11 §, vilket avser skyldighet för en fristående skola att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten, även skulle avse en skyldighet att lämna sådan information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn i verksamheten. Denna formulering om insyn byggde i sin tur på den dåvarande regeringens förslag i den s.k. demokratipropositionen, vilken dock alltså inte antogs av riksdagen.

Skollagsberedningen instämmer i att det är viktigt att vissa handlingar i fristående skolor och övriga av skollagen reglerade verksamheter med enskild huvudman bevaras, så att de kan utgöra underlag för tillsyn, kvalitetsgranskning, uppföljning och utvärdering av verksamheten i fristående skolor m.m. I kapitel 24 har vi lämnat förslag på bestämmelser som reglerar huvudmannens uppgiftsskyldighet i anslutning till statlig tillsyn och kvalitetsgranskning, vilka i framtiden kommer att utövas av Statens skolinspektion, och i anslutning till nationell uppföljning och utvärdering, vilka i framtiden kommer att utövas av Statens skolverk. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna härvidlag är en följd av riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition *Nya skolmyndigheter* (prop. 2007/08:50). Dessa bestämmelser avser såväl offentliga som fristående skolor och förskoleklasser samt offentliga förskolor och fritidshem. Bestämmelserna avser även uppgiftsskyldighet till kommunen i anslutning till den kommunala tillsynen över sådan pedagogisk verksamhet som den själv har godkänt, dvs. fristående förskolor och fristående fritidshem samt enskilda huvudmän som har godkänts som huvudman för fritidshem och som i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år.

Vidare föreslås i avsnitt 28.12 ett fortsatt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att utfärda föreskrifter om skyldighet för den enskilde huvudmannen att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten. Detta bemyndigande föreslås gälla alla i den nya skollagen reglerade verksamheter med enskild huvudman. I avsnitt 28.12 före-

slås även ett fortsatt bemyndigande att utfärda föreskrifter om vitesföreläggande för den som inte följer bestämmelsen om skyldighet att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten. Även uppgiftsskyldigheten enligt de i kapitel 24 föreslagna bestämmelserna, är i samtliga angivna fall förenad med möjligheten att vid vite förelägga huvudmannen att lämna uppgifterna i fråga.

I respektive skolformskapitel i den nya skollagen föreslås vidare en bestämmelse som reglerar kommunens rätt till insyn och den enskilde huvudmannens skyldighet att delta i uppföljning och utvärdering, som utförs av den kommun där skolenheten ligger. Med kommunal insyn avses härvid att kommunen fortlöpande ska kunna hålla sig informerad om hur verksamheten vid den fristående skolan, förskolan, förskoleklassen eller det fristående fritidshemmet utvecklas, t.ex. genom att ta del av dess räkenskaper för att kunna göra en rättvis bedömning av bidragsbehovet. Kommunen har också rätt till den insyn som är nödvändig för att den fristående skolan, förskolan, förskoleklassen eller det fristående fritidshemmet ska kunna ingå i kommunens uppföljning och utvärdering. Rätten till insyn innebär dock inte någon rätt för kommunen att göra påpekande eller rikta kritik mot en verksamhet med enskild huvudman som står under statlig tillsyn. Den föreslagna bestämmelsen om insyn finns, vad gäller fristående skolor, redan i 9 kap. 11 § andra stycket i nu gällande skollag, men föreslås i den nya skollagen även gälla andra verksamheter enligt skollagen med enskild huvudman.

Skollagsberedningen menar att de i kapitel 24 och avsnitt 28.12 samt i respektive skolformskapitel föreslagna bestämmelserna om uppgiftsskyldighet respektive kommunal insyn, ger tillräckliga möjligheter att tillförsäkra dels Statens skolinspektion och den kommunala tillsynsmyndigheten, dels Statens skolverk samt den kommun där skolenheten ligger, erforderlig insyn i såväl enskilda som offentliga huvudmäns verksamhet, inklusive tillgång till olika typer av handlingar och liknande. Det kan t.ex. gälla handlingar som verksamhetsberättelser, årsredovisning,

timplaner, scheman, klassorganisation och resultat på nationella prov. På detta sätt garanteras också allmänheten insyn i de handlingar som kan komma att omfattas av bestämmelserna om uppgiftsskyldighet respektive kommunal insyn.

Exempelvis får Skolverket i dagsläget information om den tänkta skolverksamheten när en ansökan om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag ges in till myndigheten. Genom sin skyldighet att utöva tillsyn över bl.a. de fristående skolor som blir godkända och/eller berättigade till bidrag får Skolverket också information om verksamheten i skolorna. Handlingar med sådan information blir allmänna handlingar hos Skolverket. Detta förfarande kommer i framtiden att gälla för Statens skolinspektion, dit allmänheten kommer att kunna vända sig för att få information om den fristående skolan.

Motsvarande förfarande kommer, med Skollagsberedningens förslag, att gälla för en kommun i de fall kommunen har godkänt och utövar tillsyn över en verksamhet med enskild huvudman, t.ex. en fristående förskola.

Däremot utgör bestämmelserna inte en tillräcklig garanti för elevernas rättssäkerhet vad gäller tillgång till betygshandlingar. Som ovan nämnts är det Skollagsberedningens uppfattning att det inte är lämpligt att lagstifta om handlingsoffentlighet även för privatägda företag. Att hänvisa till de betygsuppgifter med personnummer som årligen samlas in av Statistiska Centralbyrån (SCB) som underlag för bl.a. betygsstatistik på såväl grundskole- och gymnasienivå samt för de ansöknings- och antagningsförfaranden som ombesörjs av Verket för högskoleservice (VHS), är p.g.a. datainsamlingsprocedurer och sekretessbestämmelser inte heller någon framkomlig väg för att lösa frågan om arkivering av betygshandlingar för elever i fristående skolor.

Skollagsberedningen föreslår i stället en ny bestämmelse i skollagen som ålägger huvudmannen för fristående skolor att överlämna betygshandlingar till elevens hemkommun. Med betygshandlingar avser vi i första hand elevernas slutbetyg samt betygskatalogen. Den föreslagna bestämmelsen bör endast avse fristående skolor i vilka betyg sätts. Genom Skollagsbered-

ningens förslag kommer de till hemkommunen överlämnade betygshandlingarna att omfattas av offentlighetsprincipen enligt tryckfrihetsförordningen, sekretesslagen (1980:100) och arkivlagen (1990:782), samtidigt som den administrativa hanteringen inte blir alltför omfattande, vare sig hos de överlämnande fristående skolorna eller de mottagande kommunerna.

Vidare föreslås regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer få ett bemyndigande att vid behov meddela närmare föreskrifter om skyldigheten att överlämna handlingar. Exempelvis kan vid behov i sådana föreskrifter närmare anges vilka handlingar som ska anses ingå i de betygshandlingar som ska överlämnas till elevens hemkommun, liksom lämpliga tidpunkter och former för detta.

Skollagsberedningen har utformat dessa förslag så att de ska tillgodose såväl kravet på elevernas rättssäkerhet som behovet av erforderlig medborgerlig insyn, utan att detta innebär några omfattande nya och kostnadskrävande arbetsinsatser för den fristående skolan, elevens hemkommun eller Statens skolinspektion och Statens skolverk.

Särskilt om personuppgiftslagen

Ett grundläggande krav enligt personuppgiftslagen (1998:204) är att personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in. Detta krav gäller naturligtvis också den information som lämnas över från skolorna i enlighet med Skollagsberedningens förslag i kapitel 24 och i föreliggande avsnitt.

Användning av dokumentation som rör enskilda elever har ökat i skolan. Genom ändringar i 8 § personuppgiftsförordningen (1998:1191) har regeringen öppnat upp för viss hantering av känsliga uppgifter i statliga och kommunala myndigheters verksamhet. För skolans del innebär detta att det numera finns författningsstöd för att behandla känsliga uppgifter i ärenden om upprättande av åtgärdsprogram, handläggning av ärenden om

stödåtgärder eller ärenden om skolskjuts. Men när det gäller verksamhet som inte kan ses som ärendehandläggning t.ex. lärarens minnesanteckningar, uppgifter i mobbningsituationer, register för skolskjuts, skolkurators anteckningar, register för specialkost, administrativa elevregister m.m., finns inget författningsstöd för att behandla känsliga personuppgifter. Det som står till buds är samtycke från eleven eller att uppgifterna behandlas manuellt.

28.12 Övriga bemyndiganden

Förslag: I skollagen införs vissa bemyndiganden för regeringen, eller i förekommande fall den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter gällande

- organisation samt om ledamöter i samverkansorgan m.m.,
- samverkan mellan olika skolformer eller mellan en skolform och en annan utbildningsform,
- anordnande av försöksverksamhet,
- medgivande till enskilda att anordna provning och utfärda betyg,
- skyldighet för huvudmannen för en i skollagen reglerad verksamhet med enskild huvudman att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten, samt
- vite för den som inte följer bestämmelsen om skyldighet att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten,
- bestämmandet av kommunens bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt skyldighet för kommunen att lämna uppgifter som behövs för beslut om bidrag och uppgifter om hur bidraget har beräknats, samt
- undantag från bestämmelser om utformning, omfattning och förläggning av utbildning eller annan verksamhet, som behövs för att tillförsäkra barn och elever utbildning eller annan verksamhet som de har rätt till enligt lagen, vid extra-

ordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheten att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen

Skollagsberedningens förslag

I den nu gällande skollagens 15 kap. §§ 1–4, 8 och 11 andra och tredje styckena finns vissa övriga bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Dessa bemyndiganden föreslås överföras till den nya skollagens kap. 28 *Övriga bestämmelser*, i förekommande fall med erforderliga justeringar. Dessa justeringar innebär i princip att det aktuella bemyndigandet i den nya skollagen även omfattar enskilda huvudmän för i den nya skollagen reglerade verksamheter. Motivet till detta är att de genomgripande förändringar som har skett inom skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna sedan tillkomsten av 1985 års skollag, innebär att även enskilda huvudmän i framtiden kan bedriva ett flertal skolformer. Bemyndigandena i den nya skollagen avser alltså såväl offentliga som enskilda huvudmän, och utbildning för både barn, ungdomar och vuxna.

De bemyndiganden som här avses gäller möjlighet att meddela

- ytterligare föreskrifter om organisation samt om ledamöter i samverkansorgan m.m.,
- föreskrifter om samverkan mellan olika skolformer eller mellan en skolform och en annan utbildningsform,
- föreskrifter om anordnande av försöksverksamhet,
- medgivande till enskilda att anordna prövning och utfärda betyg,
- föreskrifter om skyldighet för huvudmannen för en i den nya skollagen reglerad verksamhet med enskild huvudman att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten,

– föreskrifter om vitesföreläggande för den som inte följer bestämmelsen om skyldighet att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten samt

– föreskrifter om bestämmandet av det bidrag kommunerna är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor samt om skyldighet för kommunen att lämna uppgifter som behövs för beslut om bidrag och uppgifter om hur bidraget har beräknats (se prop. 2008/09:171, Offentliga bidrag på lika villkor).

Vidare införs ett bemyndigande för regeringen att, i vissa extraordinära situationer när det inte är möjligt att tillförsäkra barnen och eleverna den utbildning eller verksamhet de ska erbjudas enligt skollagen, meddela nödvändiga föreskrifter som kan innehålla undantag från lagens regler om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Avsikten är att sådana undantagsföreskrifter ska kunna meddelas i sådana mycket allvarliga situationer när undervisning eller annan verksamhet måste ställas in för viss tid, till exempel för att förhindra smittspridning eller för att en betydande del av personalen insjuknat vid en epidemi. Syftet med sådana föreskrifter ska vara att göra det möjligt för barnen eller eleverna att få del av den utbildning eller den verksamhet som skollagen tillförsäkrar dem. Det låter sig svårligen göras att förutse exakt vilka bestämmelser som det kan bli aktuellt att göra undantag från. Föreskrifternas giltighetstid bör vara begränsad. Behövs mer varaktiga regeländringar, bör regeringen vända sig till riksdagen med förslag till lagändringar.

29 Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till ny skollag är i första hand en anpassning av lagen till det decentraliserade och mål- och resultatorienterade styrsystem, som började införas under 1990-talets första hälft. En ny skollag ska inte ses som en ”reformkatalog” utan är i första hand en ny, förbättrad och moderniserad rättslig struktur för nuvarande och framtida reglering.

Förskolan som en egen skolform i skolväsendet för barn och ungdomar och en i huvudsak gemensam reglering för offentliga och enskilda huvudmän är stora nyheter i skollagen. Dessa övergripande förändringar är principiellt viktiga men de ställer inte i sig kostnadsmissiga krav på huvudmännen.

Förslagen bedöms inte medföra några särskilda kostnads-konsekvenser för fristående förskolor och skolor, dvs. de som har enskild huvudman. De bidragsregler som gäller för sådana skolor ska redan i dag ge likvärdiga bidragsvillkor för offentliga skolor och fristående förskolor och skolor, vilket innebär att bidragen från kommunerna ska beräknas på samma grunder. Det finns ett antal områden där Skollagsberedningens förslag bör bedömas ur ett ekonomiskt perspektiv.

Rektor och lärare

Rektor får ett tydligt ansvar för att det finns former för elevers och vårdnadshavares inflytande. Vi bedömer att detta inte medför några ökade kostnader jämfört med i dag, eftersom formerna

för inflytande ska kunna anpassas efter de behov och omständigheter som råder på varje förskola eller skola.

Personal i elevhälsan

Skollagsberedningen har valt att i sitt förslag specificera de särskilda yrkeskategorier förutom skolläkare och skolsköterska, som ska ingå i elevhälsan, dvs. psykolog och kurator. Beredningen kan konstatera att tillgången till skolkuratorer och skolpsykologer kontinuerligt har ökat under de senaste tio åren. Detta gäller för såväl offentliga som för andra huvudmän.

Detta förtydligande av regleringen görs för att säkerställa att elevhälsan har tillgång till tillräcklig kompetens för att eleverna ska få det stöd som de behöver. Förtydligandet av vilka olika delar som ingår i elevhälsan inskränker inte kommunernas och andra huvudmäns möjlighet att organisera sin elevhälsa efter lokala behov och förutsättningar. Även om regleringen innebär ett utökat krav på vilka personalkategorier som ska ingå i elevhälsan är inte syftet med förslaget att kommunerna eller de fristående huvudmännen ska behöva nyanställa personal. Förslaget innebär inte att det måste finnas psykologer och kuratorer anställda på varje skola utan huvudmännen ska ha frihet att tillgodose kravet på tillgång på olika sätt beroende på lokala behov och förutsättningar. Enligt Skollagsberedningens uppfattning kan förslaget eventuellt leda till ökade kostnader för skolhuvudmännen. Det är dock svårt att uppskatta de totala kostnadskonsekvenserna av förslaget.

Skolbibliotek

Skollagsberedningen föreslår att det i skollagen införs en bestämmelse med innebörden att förutom eleverna i grundskolan och gymnasieskolan ska eleverna i grundsärskolan, gymnasiesär-

skolan, specialskolan och sameskolan, ha tillgång till skolbibliotek. Förslaget gäller även de fristående skolformerna.

Att även elever i grundsär- och gymnasiesärskolan, specialskolan och sameskolan har tillgång till skolbibliotek måste betraktas som självklart ur ett likvärdighetsperspektiv. Enligt vad Skollagsberedningen erfar har de allra flesta elever i de aktuella skolformerna redan idag tillgång till skolbibliotek, varför förslaget i de flesta fall kommer ha ingen eller endast marginell betydelse för skolhuvudmännens kostnader. Förslaget är utformat så att organisationen av skolbiblioteksverksamheten ska vara flexibel och anpassas efter lokala behov och förutsättningar.

Fristående skolor har enligt gällande bestämmelser rätt till bidrag från elevens hemkommun om de uppfyller villkoren i skollagens 9 kap. 6, 6 a §§ respektive 9 kap. 8, 8 b §§. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna skolorna. Kostnaden för skolbibliotek får således anses utgöra en del i den sammanlagda resursfördelningen. Hur sedan en skola konkret organiserar tillgången till skolbibliotek är en fråga för lokala bedömningar.

Systematiskt kvalitetsarbete

Skollagsberedningen föreslår att kravet på upprättande av skolplan och kraven på upprättande av kvalitetsredovisning tas bort. I stället föreslås att det i skollagen ska införas allmänna bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete. Detta innebär en minskad statlig detaljstyrning av huvudmännens kvalitetsarbete men avsikten är inte att sänka kravnivån. Den kostnadsökning som kan uppstå till följd av de nya bestämmelserna om systematiskt kvalitetsarbete uppvägs sannolikt av den kostnadsminskning som följer av de borttagna kraven på skolplan och kvalitetsredovisning.

Förskoleklass

Förskoleklassen är i dag i princip avgiftsfri. Regleringen ger dock möjlighet att ta ut avgift för de barn som tas emot tidigare än höstterminen de fyller 6 år eller för den del som verksamheten omfattar mer än 525 timmar per år. Denna möjlighet försvinner och förskoleklassen ska enligt förslaget till ny skollag vara helt avgiftsfri. Huvudmannen avgör dock om tiden ska utökas och i vilken utsträckning som barn som är yngre än sex år ska tas emot i förskoleklassen. Det är mycket få elever som inte har plats i fritidshem eller familjedaghem efter tiden i förskoleklassen. I dag tas det oftast inte ut någon avgift, eftersom det är huvudmannen som beslutar om utökad tid i förskoleklassen. Detsamma gäller för elever som börjar före sex års ålder. Förslaget får inte några nya ekonomiska konsekvenser, eftersom det fortfarande är huvudmannen som fattar besluten om utökad tid.

Skollagsberedningen anser att stödet till elever i förskoleklassen med annat modersmål än svenska behöver stärkas. Det är viktigt att stödja elevernas utveckling av både det svenska språket och elevens modersmål. Förskoleklassen omfattas av samma läroplan som grundskolan och fritidshemmet. I dagens reglering finns det uttalade mål som är kopplade till elevernas språkliga utveckling, bland annat ska verksamheten i förskoleklassen bidra till att varje elev utvecklar ett rikt och nyanserat språk och till att eleverna stärker sin tilltro till sin språkliga förmåga. För eleverna i förskoleklassen saknas idag uttryckliga regler om hur modersmål ska stödjas och utvecklas. Det naturliga är att i skollagen skapa en ny reglering för modersmålsstödet också i förskoleklass. Bestämmelser av pedagogisk karaktär i förskoleklassen bör dock i så stor utsträckning som möjligt vara samordnade med förskolan där förskoleklassen har sin pedagogiska grund. Stödet för utveckling av elevernas modersmål bör utformas i enlighet med samma principer som används i förskolan. Enligt skollagsberedningens bedömning ska det även fortsättningsvis i första hand vara en pedagogisk fråga hur barn med annat modersmål än svenska ska få stöd för sin utveckling

och sitt lärande i förskoleklassen. Det är den lokala nivån som får bedöma vilka metoder och kompetenser som krävs i olika arbetslag för att svara upp mot den föreslagna regleringen. Enligt skollagsberedningens bedömning kan förslaget komma att innebära ökade kostnader för huvudmännen men dessa är svåra att närmare uppskatta i nuläget.

Ämnet teknik i grundsärskolan

Ämnet teknik föreslås införas som ett nytt ämne i grundsärskolans timplan. Innan detta kan genomföras i praktiken behöver dock Skolverket ta fram ett ämnesinnehåll och lärare behöver vidareutbildas. Kommunernas merkostnader för förslaget kan i nuläget uppskattas till ca. 6 miljoner kronor och kan främst anses bestå av kostnader för utrustning samt kostnader för utbildning av lärare.

Utredning inför mottagande i särskolan

Skollagsberedningen föreslår att beslut om placering i grundsärskolan alltid ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, medicinsk, psykologisk och social bedömning. Redan idag finns krav på att det inför mottagande av barn i särskolan måste göras en helhetsbedömning av barnet, se Skolverkets Allmänna råd för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan (SKOLFS 2001:23). Jämfört med dagens reglering innebär förslaget i sig inte några nya uppgifter för skolhuvudmännen och ger därför sannolikt inte upphov till några merkostnader för skolhuvudmännen.

Skolpliktens upphörande ett år senare

Grundskolan och motsvarande skolformer har ett tydligt ansvar för att eleverna ska fullfölja skolgången där och uppnå de mål som finns i läroplan och kursplaner. Eleverna har rätt att få bästa möjligheter att nå målen i den obligatoriska skolan. En elev som inte nått målen i grundskolan har därför en rätt att slutföra utbildningen där, innan steget tas till nästa nivå i utbildningssystemet. En viktig utgångspunkt för elevernas fortsatta utbildning är att utbildningen i grundskolan ska vara slutförd när eleverna går in i gymnasieskolan. För att öka möjligheterna till detta föreslår Skollagsberedningen att huvudregeln om skolpliktens upphörande, d.v.s. att denna upphör vid utgången av vårterminen det nionde året efter att eleven börjat fullgöra skolplikten, inte ska gälla för de elever som vid denna tidpunkt inte gått ut högsta årskursen. För dessa elever ska skolplikten istället upphöra ett år senare. Den grupp som omfattas av förslaget kommer således att vara de elever som gått om en eller flera årskurser under utbildningens gång. Skollagsberedningen anser inte att detta förslag kommer att innebära några större organisatoriska förändringar jämfört med i dag. De flesta av dessa elever och deras vårdnadshavare kommer sannolikt utnyttja rättigheten att få slutföra grundskolan efter skolpliktens upphörande. Kommunerna kommer i praktiken fortfarande att kunna hitta olika lösningar för hur utbildningen för dessa elever bäst ska organiseras efter deras behov och förutsättningar.

Den kostnad som kan tänkas uppstå för kommunerna till följd av förslaget kan sannolikt komma att bli mycket liten. Merkostnader kommer bara uppstå för den grupp av elever som inte slutfört sista årskursen vid utgången av vårterminen det nionde året efter att de börjat fullgöra skolplikten, inte utnyttjar sin rättighet att slutföra utbildningen i grundskolan och inte heller går vidare till gymnasieskolan. Varje år är det mellan 100 och 200 elever i hela landet som lämnar grundskolan innan de slutfört årskurs 9, bl.a. till följd av att deras skolplikt upphört. Kostnaderna för förslaget måste ställas i relation till den

besparing det innebär för kommunen att dessa elever - genom att givits utökade möjligheter att nå målen i grundskolan - direkt kan söka sig till gymnasieskolans nationella program. Detta förslag kommer att leda till ökade kostnader för kommunerna. Det är dock svårt att uppskatta de totala kostnadskonsekvenserna av förslaget.

Utvecklingssamtal och individuella studieplaner

Skollagsberedningen föreslår att det i skollagen ska finnas bestämmelser om utvecklingssamtal i samtliga skolformer till och med gymnasienivå. Redan i dag finns i läroplanen för förskolan (Lpfö 98) samt läroplanen för de obligatoriska skolformerna (Lpo 94) krav på att utvecklingssamtal ska genomföras. För förskolan och förskoleklassen innebär Skollagsberedningens förslag att bestämmelserna preciseras och flyttas från läroplan till lag. Enligt vårt förslag ska utvecklingssamtal hållas minst två gånger per år. Skollagsberedningen anser att de eventuella kostnadseffekterna av förslaget är svåra att bedöma i nuläget.

För gymnasiesärskolan finns idag ingen reglering av utvecklingssamtal. Att denna typ av informationsutbyte mellan skola och hem redan idag måste ske även i denna skolform måste dock anses vara en förutsättning för att eleverna ska kunna nå målen med sin utbildning. De uppgifter om elevens utveckling som ska ligga till grund för utvecklingssamtalet i olika skolformer måste redan idag samlas in och bearbetas av huvudmannen för att utbildningen ska kunna bedrivas i enlighet med gällande författningar. Skollagsberedningens förslag bör därför närmast ses som en precisering av gällande regler avseende när och hur vissa delar av informationsutbytet mellan skola och hem ska ske.

Även om informationen är tillgänglig ska kommunerna ersättas för de direkta kostnader som följer av utvecklingssamtalen. Läsåret 2007/08 gick cirka 8 700 elever i gymnasiesärskolan. Om dessa elever erbjuds två halvtimmeslånga utveck-

lingsamtal per år medför förslaget kostnader för kommunerna på 1 800 000 kronor.

Förslagen innebär också att bestämmelserna om utvecklingsamtal blir direkt tillämpliga på verksamheter som drivs av enskild huvudman. Detta är en konsekvens av Skollagsberedningens ambitioner att så långt som möjligt åstadkomma en gemensam reglering oavsett huvudman samt att stärka barns och elevers rättssäkerhet. Förslagen kan i dessa delar inte anses ha några ekonomiska konsekvenser.

Skollagsberedningen föreslår även att det i lagen ska finnas krav på individuella studieplaner i gymnasiesärskolan, i särskild utbildning för vuxna samt i utbildning i svenska för invandrare (sfi). Beträffande de två förstnämnda skolformerna finns redan i dag i läroplanen (Lpf 94) ett uttryckligt krav på att individuell studieplan ska upprättas för eleven. Förslaget innebär inga nämnvärda materiella förändringar jämfört med vad som enligt läroplanen gäller idag och kan inte anses ha några kostnadskonsekvenser. När det gäller utbildning i svenska för invandrare finns det i gällande regelverk inte något krav på att dokumentera individens studieplanering i en individuell studieplan. Många kommuner använder redan individuella studieplaner i sin planering. Det som ska framgå av planen är uppgifter som kommunen ändå behöver dels för att kunna fatta beslut om att ta emot individen, t.ex. omfattningen av svenskkunskaperna, dels för att kunna placera den studerande på rätt studieväg och kurs. En effektiv planering av utbildningen förutsätter att de enskildas mål med och förutsättningar för studierna beaktas och att elevernas planer revideras med hänsyn till uppnådda studieresultat. Att upprätta en individuell studieplan innebär följaktligen att dessa uppgifter sammanförs i ett dokument som benämns individuell studieplan. Merkostnaderna för att göra denna åtgärd obligatorisk för kommunerna är sannolikt små. Skollagsberedningen uppskattar merarbetet för upprättande och revidering av en individuell studieplan till ca 12 minuter. Elevantalet i sfi har mellan 1999/2000 och 2006/07 ökat från ca 34 000 till 65 000. Prognosen är att antalet invandrare som får uppehållstill-

stånd kommer att minska, vilket innebär ett minskat elevantal i sfi. Vid ett elevantal på 60 000 och en lön på 185 kr i timmen, inklusive sociala kostnader, för den som gör arbetet uppgår merkostnaden för kommunerna till ca 2,2 miljoner kr.

Rätt att i vissa fall gå utbildning i annan kommun än i hemkommunen.

Som angetts ovan är en allmän strävan med förslaget till ny skollag att så långt som möjligt ha en gemensam reglering oavsett huvudman och skolform. I dag finns på grundskolans och gymnasieskolans område regler som innebär att en kommun är skyldig att i sin verksamhet ta emot en elev som är bosatt i en annan kommun, om eleven på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att gå i den kommunens skola. I sådana fall har kommunen rätt till ersättning för sina kostnader för elevens skolgång från elevens hemkommun (interkommunal ersättning).

Dessa bestämmelser utgår ifrån särskilda behov hos den enskilde eleven. Det finns inte skäl att tro att den typen av behov finns just bara i grundskolan och gymnasieskolan. Skollagsberedningen föreslår därför att även en kommun som är huvudman för förskola, förskoleklass, grundsärskola och gymnasiesärskola, under de närmare förutsättningar som anges för varje skolform, ska vara skyldig att ta emot ett barn eller en elev från en annan kommun ifall denne på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att bli mottagen i kommunen. Den mottagande kommunen ska ha rätt till ersättning för sina kostnader för barnets eller elevens utbildning från hemkommunen. Förslagen kan inte anses leda till några nämnvärda kostnadskonsekvenser.

Ingen ansökningsavgift vid ansökan till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Skollagsberedningen föreslår att möjligheten att ta ut ansökningsavgift vid ansökan till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå tas bort. Möjligheten infördes för att komma till rätta med de problem som uppstår genom att vissa vuxna, som tagits in till en kurs, aldrig infinner sig till kursstarten eller hoppar av nästan omedelbart (prop. 1991/92:157 s. 35). Skollagsberedningens bedömning är att möjligheten att ta ut avgifter används endast i mycket begränsad omfattning och att kommunerna har hittat andra lösningar för att komma till rätta med problemet. De ekonomiska effekterna av förslaget anses vara av försumbar omfattning.

Möjligheter att överklaga beslut

Skollagsberedningens förslag till bestämmelser avseende överklagandemöjligheter i den nya skollagen innebär att det införs utökade möjligheter till överklagande i form av s.k. förvaltningsbesvär. Dessa förslag syftar till att stärka den enskildes rätts-säkerhet och att öka likvärdigheten. De ärenden som kan överklagas genom förvaltningsbesvär föreslås liksom i nuläget i huvudsak fördelas mellan allmän förvaltningsdomstol och Skolväsendets överklagandenämnd.

När det gäller ökade möjligheter att överklaga ärenden enligt skollagen hos *allmän förvaltningsdomstol* är dessa i de flesta fall en konsekvens av skärpta eller ändrade bestämmelser i skollagen i övrigt. I första hand gäller detta förslagen till skärpta sanktionsmöjligheter i form av tillfälligt verksamhetsförbud och vitesföreläggande, beslut som kan fattas av såväl Statens skolinspektion som kommunen. Vidare gäller det huvudmannens beslut om avstängning av en elev, liksom rektors beslut om brådskande avstängning. Skollagsberedningens förslag i dessa avseenden är att betrakta som möjligheter som kan användas i

akuta situationer, då andra åtgärder har visat sig verkningslösa. Vår bedömning är därför att antalet överklaganden av sådana beslut kommer att bli relativt begränsade.

Skollagsberedningen föreslår även en rätt till skolskjuts och möjligheter att överklaga kommunens eller landstingets beslut om skolskjuts hos allmän förvaltningsdomstol. I dag är laglighetsprövningar avseende skolskjuts relativt vanliga, vilket innebär att ärendemängden hos förvaltningsdomstolarna inte självklart kommer att öka även om den typ av beslut som kan överklagas förändras till följd av vårt förslag. En viss ökning av antalet överklaganden hos allmän förvaltningsdomstol av beslut om skolskjuts kan dock bli följden av Skollagsberedningens förslag. Vi bedömer dock att den möjliga ökningen av antalet sådana överklaganden inte är större än att den ryms inom ramen för förvaltningsdomstolarnas befintliga resurser. Det merarbete som kan uppstå hos huvudmannen i samband med att sådana beslut överklagas, kan enligt Skollagsberedningens bedömning anses kompenseras av en minskad arbetsbelastning till följd av att antalet anmälningar till Statens skolinspektion minskar på de områden där möjlighet till förvaltningsbesvär införs.

När det gäller de föreslagna ökade möjligheterna att överklaga ärenden enligt skollagen hos *Skolväsendets överklagandenämnd* utgörs i nuläget den helt övervägande delen av nämndens ärenden av frågor om huvudmannens mottagande av elever i gymnasieskolan och i den hittillsvarande skolformen kommunal vuxenutbildning. I dessa avseenden föreslår vi dock inte några förändringar i möjligheterna att överklaga beslut. Skollagsberedningens principiella inställning är att alla beslut om särskilt stöd även i dag ska kunna motiveras utifrån en sammanvägd bedömning av elevens behov och de olika möjligheter att tillgodose elevens behov, som huvudmannen förfogar över. I sak har därmed inte kravet på huvudmännen att ge stöd till elever i behov av särskilt stöd ändrats. De strängare kraven på processen bör snarare leda till att besluten i fortsättningen fattas med kvalitativt bättre underlag. Vi bedömer därför att kostnaderna inte bör öka för huvudmännen i fråga om åtgärdsprogram.

Däremot bedömer Skollagsberedningen att förslaget om möjligheter att överklaga beslut om åtgärdsprogram kan medföra en viss ökad ärendemängd hos Skolväsendets överklagandekommitté och därmed också en viss kostnadsökning. Förslaget innebär att en ny ärendegrupp tillförs kommitténs verksamhet. Den årliga kostnadsökningen bedöms som redovisats ligga mellan 0,8 och 1,6 miljoner kronor. Kostnaderna bedöms kunna finansieras inom ramen för UO 16.

1 kap. Inledande bestämmelser

Övergripande mål m.m.

Syftet med utbildningen inom skolväsendet

1 § Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter, som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

I paragrafen anges syftet med utbildningen, som är av betydelse både för den enskilda individens utveckling och för samhällsutvecklingen. Formuleringarna är allmänt hållna och utgör i första hand en grundval för tolkningen av andra mer konkret utformade bestämmelser. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Med värden avses skolans värdegrund som ska utgå från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Det närmare innehållet i dessa rättigheter uttrycks i flera internationella konventioner som Sverige anslutit sig till. Bestämmelser om utbildningens syfte finns bl.a. i artikel 29 i FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) samt i artikel 13 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Att utbildningen ska förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare, annan personal som barn och

elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.

Beträffande vuxenutbildningen ska bestämmelsen tillämpas med hänsyn till denna utbildnings särart och breda uppdrag. I respektive skolformskapitel och, för fritidshemmet i 13 kap., finns ytterligare mål angivna i de paragrafer som handlar om respektive utbildnings syfte.

I övrigt hänvisas till avsnitt 1.5 när det gäller de övergripande målen.

Utformningen av utbildningen

2 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar såsom människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Paragrafen innehåller vissa grundläggande bestämmelser om hur utbildningen ska utformas för att de övergripande målen i 1 kap 1 § ska nås. Paragrafen gäller också för vuxenutbildningen men där framgår målen för utbildningarna av respektive skolformskapitel.

I *första stycket* slås fast att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Denna del av bestämmelsen är ny. Bestämmelsens sista led har delvis sin motsvarighet i 1 kap. 2 § tredje stycket respektive 1 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag. Motiven till dessa bestämmelser finns i prop. 1990/91:18 s. 30. Vidare anges, i enlighet med 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, exempel på några av de grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som utbildningen ska förmedla, gestalta och förankra hos barnen och eleverna. Enligt Lpo 94 sker detta genom individens

fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism. Dessa värden är centrala moment i lärandet och uttrycks därför direkt i lagen.

Även bestämmelsen i *andra stycket* har delvis sin motsvarighet i bland annat 1 kap. 2 § tredje stycket respektive 1 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag. Motiven till den bestämmelsen finns i bl. a. i prop. 1990/91:18 s. 30, 1992/93:220 s. 86 f. och 1994/95:164 s. 10 f. Med uttrycket ”var och en som verkar inom utbildningen” avses anställda och andra som har uppdrag i verksamheten. I 27 kap. finns bestämmelser om huvudmannens skyldigheter att förebygga kränkande behandling.

I respektive skolformskapitel och, för fritidshemmet i 13 kap., finns ytterligare bestämmelser om utbildningens utformning i de paragrafer som handlar om respektive utbildnings syfte.

I övrigt hänvisas till avsnitt 1.5 när det gäller förevarande paragraf.

3 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

Bestämmelsen gäller enbart i verksamheter inom skolväsendet med offentlig huvudman.

I Lpo 94 och i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) anges att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Någon motsvarande bestämmelse har inte funnits för förskolan. Hittills gällande bestämmelser i läroplanerna har förts in i förevarande paragraf med bland annat den ändringen att begreppet ”undervisning” ersätts av begreppet ”utbildning”. Definitionen av ”undervisning” i 1 kap. 7 § leder till att detta begrepp i den nya skollagen är snävare än begreppet ”utbildning”. Därför har ”utbildning” använts här. Med ”utbildning” avses i den nya skollagen den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Bestämmelsen innebär att huvudmannen har ett ansvar att se till att eleven inte blir ensidigt påverkad i olika trosfrågor. Bestämmelsen utgör dock

inte något hinder mot att huvudmannen inom ramen för skolans val eller elevens val i grundskolan eller motsvarande skolformer eller det individuella valet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan erbjuder undervisning i religionskunskap, historia eller samhällskunskap som innebär fördjupning i kristendom, islam eller judendom etc., under förutsättning att eleven har valt sådana studier. Denna undervisning måste dock ske på ett sådant sätt att även utbildningen i detta avseende är icke-konfessionell.

Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 1.6.

4 § Undervisningen vid fristående skolor, förskolor och fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid en sådan skolenhet eller förskoleenhet som avses i första stycket får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Paragrafen avser endast undervisning och utbildning vid fristående skolor, fritidshem och förskolor med enskilda huvudmän.

I *första stycket* markeras att undervisningen ska vara icke-konfessionell. "Undervisning" definieras i 1 kap. 7 §. På samma sätt som gäller för undervisningen vid skolenheter med offentlig huvudman utgör regleringen inte något hinder för huvudmannen att inom ramen för elevens val eller skolans val i grundskolan och motsvarande skolformer eller det individuella valet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan erbjuda undervisning i religionskunskap, historia eller samhällskunskap som innebär fördjupning i kristendom, islam eller judendom etc., under förutsättning att eleven har valt sådana studier. Denna undervisning måste dock ske på ett sådant sätt att även utbildningen i detta avseende är icke-konfessionell.

I paragrafens *andra stycke*, som har sitt ursprung i 9 kap. 2 § andra stycke i 1985 års skollag (motiven till den bestämmelsen finns i prop. 1995/96:200 s. 32), anges att i den del av utbildningen som inte utgörs av undervisning får det förekomma konfessionella inslag. Exempel på sådana inslag är morgonsamlingar och bönestunder. Naturligtvis får dessa delar av utbild-

ningen inte strida mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildningen. Deltagandet i de konfessionella momenten ska vara frivilligt, något tvång att delta får inte förekomma.

Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 1.6.

Lika tillgång till utbildning

5 § Alla ska, oberoende av geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar, för barn och ungdomar, i huvudsak 1 kap. 2 § första stycket första meningen i 1985 års skollag. Den bestämmelsen gäller dock endast det offentliga skolväsendet. Här avses emellertid samtliga skolformer inom skolväsendet samt fritidshemmet, dvs. den omfattar även enskilt anordnad verksamhet samt förskolan och vuxenutbildningen.

Bestämmelsen ger en allmän rätt till utbildning inom varje skolform och i fritidshemmet. Rätten till utbildning i en viss kommun eller vid en viss skolenhet regleras däremot i respektive skolformskapitel och, när det gäller fritidshemmet, i 13 kap. Rätten till utbildning enligt bestämmelsen gäller bara om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen.

Plats i förskola för de yngsta barnen och plats i fritidshem är beroende av barnens behov och vårdnadshavarnas förhållanden. Rätten till skolskjuts gäller bara vissa skolformer och bara vid verksamhet som har offentlig huvudman. Vidare kan förekomsten av avgifter, även om dessa ska vara skäligen, i vissa fall ha betydelse i fråga om möjligheten för ett barn att delta i utbild-

ning. För vissa utbildningar i gymnasieskolan gör dessutom en begränsning av antalet platser att vissa urvalsregler träder i kraft. Bestämmelsen om lika tillgång till utbildning måste därför tillämpas med beaktande av dessa och vissa andra liknande förhållanden. För vuxenutbildningen gäller särskilda regler som påverkar rätten till utbildning.

Motiven till bestämmelsen i 1985 års skollag finns i prop. 1990/91:18 s. 27.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär en hänvisning till diskrimineringslagen (2008:567), som trätt i kraft den 1 januari 2009. Diskrimineringslagen har ersatt lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i den del som behandlar diskriminering. De bestämmelser i den upphävda lagen som har till ändamål att motverka annan kränkande behandling, som i 1985 års skollag regleras i 14 a kap., utgör i den nya skollagen 27 kap.

Bestämmelsen om lika tillgång till utbildning behandlas i avsnitt 1.7.

Likvärdig utbildning

6 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet varhelst i landet den anordnas.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 2 § första stycket andra meningen och 1 kap. 9 § första stycket tredje meningen i 1985 års skollag. De bestämmelserna omfattade dock inte förskolan och fritidshemmet. Här avses samtliga skolformer inom skolväsendet samt fritidshemmet.

Begreppet "likvärdig" innebär inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska ha så hög nivå att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan variera beroende på lokala

behov och förutsättningar. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen.

Hänsyn ska tas till barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns utrymme för anpassningar av undervisningen och organisationen av utbildningen till behoven hos olika barn och elever, så länge de tillförsäkras lika tillgång till likvärdig utbildning. Skollagsberedningens förslag innebär även att verksamheter med enskild huvudman omfattas av bestämmelsen.

Motiven till bestämmelserna i 1985 års skollag finns i prop. 1990/91:18 s. 27 f.

Bestämmelsen om likvärdig utbildning behandlas i avsnitt 1.7.

Definitioner

7 § I denna lag avses med

– *elev*: den som deltar i utbildning enligt denna lag med undantag för barn i förskolan,

– *enskild*: bolag, samt förening, stiftelse, registrerat trossamfund eller enskild individ,

– *fristående skola*: skolenhet vid vilken enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådan förskoleklass och sådant fritidshem som avses i 2 kap. 6 § första stycket,

– *fristående förskola*: förskoleenhet vid vilken enskild bedriver utbildning i form av förskola,

– *fristående fritidshem*: sådana fritidshem som drivs av enskild och som avses i 2 kap. 6 § andra stycket,

– *förskoleenhet*: av huvudman för förskola organiserad enhet omfattande verksamhet i en förskolebyggnad eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,

– *skolenhet*: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet omfattande verksamhet i en skolbyggnad eller flera skolbyggnader som

ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,

– *undervisning*: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, samt

– *utbildning*: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Denna paragraf innehåller definitioner av vissa grundläggande begrepp i lagen.

Med *elev* menas en person som deltar i någon form av utbildning som regleras i skollagen. Elevbegreppet omfattar deltagare inom samtliga skolformer samt fritidshemmet. Barn i förskolan är dock undantagna från elevbegreppet. Liksom i 1985 års skollag omfattas även vuxna personer av elevbegreppet.

Definitionen av *enskild* tar sikte på vilka som förutom det allmänna kan vara huvudman för utbildning inom skolväsendet. Aktiebolag och handelsbolag, ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser och registrerade trossamfund, dvs. juridiska personer, definieras som enskilda i lagens mening. Även enskilda individer, dvs. fysiska personer, omfattas av begreppet enskild.

Mot bakgrund av att fristående skolor föreslås ingå som en integrerad del i skolväsendet behövs en definition av begreppet *fristående skola*. Det som kännetecknar en fristående skola är att den drivs av en enskild huvudman. En fristående skola utgörs av en eller flera skolenheter med utbildning i form av förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. På motsvarande sätt finns det en definition av termen *fristående förskola*, som alltså är förskolor som drivs av enskild huvudman. I de fall det i lagen talas om *fristående fritidshem* så avses sådana fritidshem som drivs av enskild men som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. I dessa fall är det kommunen som godkänner den enskilda huvudmannen, se 2 kap. 6 § andra stycket.

Uttrycken *skolenhet* och *förskoleenhet* förekommer inte i 1985 års skollag. Begreppen avser skolan eller förskolan i fysisk bemärkelse, dvs. de lokaler, byggnader och utrymmen utomhus där huvudmannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses som en skolenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en skolenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet skolenhet. Här avses t.ex. skolgårdar samt idrottsplatser i nära anslutning till skolans byggnader. Detsamma gäller i fråga om begreppet förskoleenhet.

Termen *undervisning* är av central betydelse i den nya skollagen. Det finns inte någon definition av ordet undervisning i 1985 års skollag. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) talas inte om undervisning utan om pedagogisk verksamhet. Definitionen i den nya skollagen är därför anpassad till såväl förskola och fritidshem som övriga skolformer. Det är därför viktigt att klargöra att undervisningsbegreppet ska ges en vid tolkning när det gäller förskola och fritidshem. Undervisning är ett snävare begrepp än utbildning och avser de målstyrda processer som syftar till att barnen och eleverna både ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I definitionen av undervisningsbegreppet ligger också att lärandeprocessen sker under ledning av lärare. Med detta menas naturligtvis inte att läraren måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras. Exempelvis är slumpmässigt läsande eller TV-tittande som inte ingår som en del i en pedagogisk planering inte undervisning i lagens mening.

Utbildning är det mest grundläggande begreppet i såväl 1985 års skollag som i den nya skollagen. Termen beskriver all den verksamhet som omfattas av de övergripande målen i skolförfattningarna. I 1985 års lag finns dock inte någon uttrycklig definition av ordet. Med utbildning i den nya skollagen avses utöver undervisningen i princip all verksamhet, både i den inre och

yttre miljön, som vanligtvis äger rum under skoldagen. Härigenom kommer t.ex. den verksamhet som sker under skolmål-tider och på skolgården under raster att omfattas av definitionen. Även "externa" verksamheter som lägerskolor, studiebesök etc. innefattas i begreppet utbildning.

Definitionerna utvecklas vidare i avsnitt 1.8.

Särskild hänsyn till barnets bästa

8 § I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn under 18 år ska barnets bästa vara utgångspunkt.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Det finns inte någon motsvarande paragraf i 1985 års skollag.

Bestämmelsen har sin utgångspunkt i artiklarna 3 och 12 i Barnkonventionen. Barnkonventionen innehåller såväl medborgerliga och politiska rättigheter som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och omfattar alla barn upp till 18 år. Bestämmelsen avser all verksamhet enligt den nya skollagen, dvs. även sådana vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som avses i 22 respektive 23 kap., där eleverna i utbildningen är under 18 år. Principerna är väl förankrade i lagstiftning som rör barn men har tidigare inte kommit till tydligt uttryck i skollagen.

I *första stycket* kommer barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa till uttryck. Artikel 3 anger att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i första rummet. För att avgöra vad som är barnets bästa krävs att en bedömning görs av vilka konsekvenser ett beslut eller en åtgärd får för det enskilda barnet eller för en grupp barn. Barnets bästa behöver

inte alltid vara utslagsgivande, men ska väga tungt. I de fall andra intressen tillåts väga tyngre krävs dock att den som beslutar eller vidtar någon annan åtgärd kan visa att en sammanvägning av relevanta intressen har gjorts i det enskilda fallet.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar i huvudsak artikel 12 om barnets rätt att komma till tals i alla frågor som rör honom eller henne. Denna rätt gäller oavsett barnets ålder eller mognad. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. För att barnet ska kunna utöva sin rätt att komma till tals måste han eller hon få information om vad frågan gäller på ett sätt som är begripligt för barnet. Situationer där barnets rätt att komma till tals särskilt bör beaktas är bland andra utarbetandet av individuella utvecklingsplaner, tillsynsbesök och deltagande i utbildning med konfessionella inslag. I skollagen finns ytterligare bestämmelser om barnens och elevernas inflytande över utbildningen, däribland de allmänna bestämmelserna om kvalitet och inflytande i 4 kap.

Bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa ska relateras till sådana bestämmelser i skollagen som innebär såväl beslut eller åtgärder som rör det enskilda barnet eller eleven som beslut eller åtgärder riktade mot grupper av barn eller elever. Det handlar bl.a. om bestämmelser som reglerar stöd till elever såsom genomförande av utredningar och framtagande av åtgärdsprogram och bestämmelser som rör skolmiljön såsom framtagande av ordningsregler och disciplinära åtgärder. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 1.9.

Läroplan

9 § För varje skolform och för fritidshemmet gäller en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om läroplan. Föreskrifterna får innebära att det för en viss skolform eller fritidshem inte ska finnas en läroplan. I sådant fall ska regeringen

eller den myndighet som regeringen bestämmer på annat sätt föreskriva om utbildningens värdegrund och uppdrag samt om mål och riktlinjer för utbildningen.

Av *första stycket* framgår att det ska finnas en läroplan för varje skolform och för fritidshemmet. Bestämmelsen ersätter motsvarande skyldighet i nu gällande skolformsförordningar och är ny för de fristående skolorna, förskolorna och fritidshemmen. Läroplanerna ska tillämpas vid all utbildning inom skolväsendet, oavsett om utbildningen bedrivs av en offentlig eller en enskild huvudman. Vidare anges vad som minst ska finnas i en läroplan. Bestämmelsen utesluter inte att gemensamma läroplaner beslutas för vissa skolformer och fritidshemmet.

Som framgår av bemyndigandet i *andra stycket* är tanken att regeringen, på samma sätt som hittills, ska meddela föreskrifter om läroplanerna.

Läroplanerna behandlas även i avsnitt 1.10.

Lagens innehåll

Skolväsendet

10 § Denna lag innehåller bestämmelser om skolväsendet. Utbildningen inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda enligt vad som följer av 2 kap. 2–6 §§.

Skolväsendet omfattar skolformerna

- förskola,
- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- specialskola,
- sameskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola,
- kommunal vuxenutbildning,

- särskild utbildning för vuxna, och
- utbildning i svenska för invandrare.

I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och i vissa särskilda utbildningsformer.

Enligt *första stycket* kan utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och enskilda. Vad som avses med enskilda framgår av 1 kap 8 §.

I 2 kap. 2–6 §§ finns närmare bestämmelser om huvudmän inom skolväsendet. Begreppet skolväsende blir det samlade begreppet för de skolformer som regleras i den föreslagna skollagen. Av tredje stycket framgår att även fritidshemmet ingår i skolväsendet trots att fritidshemmet, enligt vad som framgår av andra stycket, inte utgör en egen skolform.

I *andra stycket* anges de skolformer som ingår i skolväsendet. Enligt 1985 års skollag avses med skolform endast de utbildningar som anordnas inom det offentliga skolväsendet. Här avses emellertid de angivna utbildningarna, oavsett om dessa anordnas av det allmänna (en offentlig huvudman) eller en enskild huvudman. Varje skolform regleras i särskilda kapitel i den föreslagna skollagen. Därutöver finns det gemensamma bestämmelser för flera skolformer i främst 1–5 kap.

Som nämnts anges i *tredje stycket* att fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan också ingår i skolväsendet. Detsamma gäller sådana fritidshem som kompletterar andra utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras, till exempel internationella skolor. Bestämmelser om fritidshemmet, bl.a. om skyldighet att anordna fritidshem, finns i 13 kap.

Vissa särskilda utbildningsformer samt annan pedagogisk verksamhet

11 § I lagen finns även bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer samt annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. För sådan verksamhet gäller gemensamma bestämmelser i denna lag endast om det framgår särskilt.

Av paragrafen framgår att det i skollagen även finns bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer (22 kap.) och annan pedagogisk verksamhet (23 kap.) utanför skolväsendet. I 22 kap. regleras internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, utbildning vid sjukhus och liknande institutioner m.m. och annat sätt för att fullgöra skolplikten. I 23 kap. regleras pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Utöver bestämmelserna i dessa kapitel gäller vissa andra föreskrifter i lagen. I sådant fall framgår detta direkt av bestämmelserna eller av en hänvisning i 22 eller 23 kap.

Lagens disposition

- 12 § Lagen är uppdelad i 28 kapitel som innehåller
- inledande bestämmelser (1 kap.) och bestämmelser om
 - huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
 - elevernas utveckling mot målen (3 kap.),
 - kvalitet och inflytande (4 kap.),
 - trygghet och studiero (5 kap.),
 - skolplikt och motsvarande rätt till utbildning (6 kap.),
 - förskolan (7 kap.),
 - förskoleklassen (8 kap.),
 - grundskolan (9 kap.),
 - grundsärskolan (10 kap.),
 - specialskolan (11 kap.),

- sameskolan (12 kap.),
- fritidshemmet (13 kap.),
- gymnasieskolan (14 och 15 kap.),
- gymnasiesärskolan (16 och 17 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (18 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (19 kap.),
- utbildning i svenska för invandrare (20 kap.),
- entreprenad och samverkan (21 kap.),
- vissa särskilda utbildningsformer (22 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (23 kap.),
- tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (24 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd (25 kap.),
- överklagande (26 kap.), och
- åtgärder mot kränkande behandling (27 kap.), samt
- övriga bestämmelser (28 kap.).

I syfte att göra skollagen lättillgänglig och användarvänlig har det i paragrafen tagits in en beskrivning av hur lagen är disponerad. Mer detaljerade innehållsförteckningar finns i den inledande paragrafen i varje kapitel, med början i 2 kap.

Lagens disposition har ändrats i förhållande till 1985 års skollag. Den största förändringen är att bestämmelserna om fristående skolor har integrerats med bestämmelserna om utbildning med offentlig huvudman. Ett annat exempel på ändring är att ett betydande antal bestämmelser som tidigare upprepats för varje skolform har samlats i de bestämmelser som gäller flera skolformer och fritidshemmet (1–5 kap.). På samma sätt har flera gemensamma bestämmelser om skolplikt och motsvarande rätt till utbildning samlats i ett kapitel (6 kap.). Dessutom har bestämmelserna om överklagande samlats i ett eget kapitel (26 kap.).

Skollagens uppbyggnad behandlas i avsnitt 1.3 och 1.4.

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning m.m.

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- vilka som är och får vara huvudmän inom skolväsendet,
- huvudmannens ansvar för utbildningen,
- ledningen av utbildningen och ansvaret för undervisningen och den pedagogiska verksamheten,
- lärare,
- elevhälsa,
- studie- och yrkesvägledning,
- registerkontroll inom skolväsendet,
- personalens kompetensutveckling, och
- lokaler och utrustning samt tillgång till skolbibliotek.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Skolhuvudmän

Kommuner

2 § Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare och fritidshem.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, till de övriga lämna uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i sådan verksamhet som avses i 23 kap.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). I 4 kap. 15–17 §§ finns bestämmelser om lokala styrelser inom den del av skolväsendet som en kommun är huvudman för.

I *första stycket* anges att kommunerna är huvudmän för där uppräknade skolformer samt fritidshemmet.

Av *andra stycket* följer att det i kommunerna måste finnas nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt den föreslagna skollagen. Liksom tidigare gäller att kommunen har ett heltäckande ansvar för de uppgifter som enligt skollagen faller på kommunen. Ingen del av denna verksamhet får med andra ord falla utanför kommunstyrelsens eller annan nämnds uppgifter (se prop. 1990/91:155). I de fall flera nämnder har olika ansvarsområden enligt lagen så är varje nämnd skyldig att till övriga nämnder tillhandahålla de uppgifter som krävs för att administrera fördelningen av platser i sådan verksamhet som avses i 23 kap.

Av *tredje stycket* framgår att för sådana nämnder som avses i andra stycket gäller kommunallagens (1991:900) reglering kring nämnder. Här finns också en upplysning om att det i skollagen finns särskilda bestämmelser om lokala styrelser. Dessa knyter an till kommunallagens bestämmelser om självförvaltningsorgan, men innehåller vissa avvikelser från kommunallagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1

Landsting

3 § Ett landsting får vara huvudman för gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna i den utsträckning som anges i denna lag.

I ett landsting som är huvudman för sådana skolformer som anges i första stycket ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra landstingets uppgifter enligt denna lag.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). I 4 kap. 15–17 §§ finns bestämmelser om lokala styrelser inom den del av skolväsendet som ett landsting är huvudman för.

I *första stycket* anges att landstingen kan vara huvudmän för där uppräknade skolformer i den utsträckning som anges i denna lag. Den närmare regleringen kring detta framgår av respektive skolformskapitel avseende gymnasieskolan (14 och 15 kap.), gymnasiesärskolan (16 och 17 kap.), kommunal vuxenutbildning (18 kap.) och särskild utbildning för vuxna (19 kap.) Någon förändring för landstingens möjlighet att anordna utbildning i förhållande till dagens reglering är inte avsedd.

Av *andra stycket* följer att det i landstingen, liksom hos kommunerna, måste finnas nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt den föreslagna skollagen. Liksom tidigare gäller att landstingen har ett heltäckande ansvar för de uppgifter som enligt skollagen faller på landstingen när de är huvudmän. Ingen del av denna verksamhet får med andra ord falla utanför landstingsstyrelsens eller annan nämnds uppgifter (se prop. 1990/91:155).

Av *tredje stycket* framgår att för sådana nämnder som avses i andra stycket gäller kommunallagens (1991:900) reglering kring nämnder. Här finns också en upplysning om att det i skollagen finns särskilda bestämmelser om lokala styrelser. Dessa knyter an till kommunallagens bestämmelser om självförvaltningsorgan, men innehåller vissa avvikelser från kommunallagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1

Staten

4 § Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

För fullgörande av statens uppgifter som huvudman för specialskolan ska en särskild myndighet finnas. För fullgörande av statens uppgifter som huvudman för sameskolan ska en särskild myndighet finnas.

Paragrafen motsvarar delvis statens huvudmannaskap enligt 1 kap. 6 och 7 §§ i 1985 års skollag. I dag gäller också att kommunen har ansvaret för att anordna fritidshem för de elever

som deltar i utbildning i specialskolan respektive sameskolan. Det är dock lämpligast att staten har huvudmannaskapet för de förskoleklasser och fritidshem som finns i anslutning till skolenheterna. Något hinder mot att kommunen genom avtalslösningar ändå anordnar fritidshemmet för elever vid dessa skolenheter finns inte.

På samma sätt som i dag ska det finnas statliga myndigheter som fullgör statens uppgifter som huvudman. När det gäller specialskolan har Specialpedagogiska skolmyndigheten denna uppgift. Hur ansvaret för sameskolorna ska utformas är föremål för vidare utredning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.1.

Enskilda

5 § Enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Om godkännandet avser grundskola, grundsärskola eller förskoleklass som anordnas vid skolenhet med grundskola eller grundsärskola krävs därutöver för att godkännande ska lämnas att elevantalet uppgår till minst 20 elever, om det inte finns särskilda skäl för ett mindre elevantal.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att enskilda, dvs. enligt definitionen i 1 kap. 7 § bolag som inte till någon del ägs av stat, landsting eller kommun samt förening, stiftelse, registrerat trosamfund eller enskild individ, får godkännas som huvudman för de i bestämmelsen angivna skolformerna samt fritidshemmet. Utredningen om lika villkor för offentliga och fristående skolor (U 2007:05) har haft i uppdrag att överväga om det bör vara möjligt för en juridisk person som helt eller delvis ägs av en kommun att vara huvudman för en fristående skola, se dir

2007:33. Utredningens förslag har lämnats i betänkandet *Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet* (SOU 2008:122).

Av andra stycket följer att godkännande ska lämnas om den som ansöker om godkännande har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. Med föreskrifter avses samtliga gällande regler i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella skolformen eller fritidshemmet. Dessutom krävs att etablerandet av utbildningen inte får några påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Detta krav får bedömas på samma sätt som motsvarande prövning enligt 9 kap. 6, 6 a, 8 eller 8 b § i 1985 års skollag. Motsvarande krav på förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet finns inte uttryckligen angivet i 1985 års skollag. När det gäller godkännande av grundskolor och grundskolor samt förskoleklass, som anordnas vid skolenheter med grundskola eller grundskolor, måste därutöver elevantalet uppgå till minst 20 elever, om det inte finns skäl för ett mindre elevantal. Kravet på minsta elevantal motsvarar bestämmelsen för godkännande av fristående skolor i 9 kap. 2 § första stycket 4 i 1985 års skollag. I författningskommentaren till den bestämmelsen anfördes att bedömningen måste grundas på den elevprognos som uppgavs i ansökan eftersom några elever som regel inte hade antagits vid tidpunkten för godkännande. Vidare anfördes att särskilda skäl kunde finnas i glesbygd för att i lägre årskurser möjliggöra skolgång inom rimligt avstånd från hemmet. Det kunde också vara frågan om "skolor av typen terapi-skola/behandlingshem". Särskilda skäl kunde också finnas under en uppbyggnadsperiod (se vidare allmänmotiven och författningskommentaren till dåvarande första stycket 3 i prop. 1995/96:200 s. 43 och 70). Den föreslagna bestämmelsen är konstruerad så att ett godkännande ska lämnas om förutsättningarna är uppfyllda.

Enligt *tredje stycket* ska ett godkännande begränsas till att avse viss utbildning vid en viss skolenhet. En enskild huvudman kan alltså inte utöka verksamheten med utbildning vid ytterligare en skolenhet utan nytt godkännande. Ett godkännande kan avse

flera olika utbildningar vid samma skolenhet, t.ex. fritidshem, förskoleklass och grundskola, eller olika program i gymnasieskolan. Det kan också avse till exempel ett fritidshem som inte hör till någon skolform.

I 24 kap finns bestämmelser om när ett godkännande kan återkallas.

Godkännande av enskilda huvudmän behandlas i avsnitt 2.2.

6 § Den myndighet som regeringen bestämmer prövar ärenden om godkännande enligt 5 § av enskilda huvudmän för

- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola, eller
- fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola, eller grundsärskola.

Övriga ärenden om godkännande av enskild huvudman enligt 5 § prövas av den kommun där utbildningen ska bedrivas.

I *första stycket* anges att det är den myndighet som regeringen bestämmer som prövar ärenden om godkännande enligt 5 §. Enligt gällande bestämmelser är det Statens skolinspektion som har denna uppgift. Prövningen ska avse angivna skolformer samt fritidshemmet.

När det gäller förskoleklassen respektive fritidshemmet föreslås förändringar jämfört med i dag. För förskoleklassen gäller i dag att Statens skolinspektion godkänner den förskoleklass som anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundsärskola. I annat fall är det kommunen som ska göra prövningen och fatta beslut. Nu föreslås att alla ansökningar om att anordna förskoleklass ska prövas av Statens skolinspektion, även i de fall som förskoleklassen är anknuten t.ex. till en förskola. Statens skolinspektion ska även godkänna en enskild som huvudman för fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass,

grundskola eller grundsärskola. I annat fall är det kommunen som ska göra prövningen och fatta beslut.

Av *andra stycket* följer att i de fall skolmyndigheten inte ska pröva en ansökan om godkännande enligt 5 § så ska prövningen göras av den kommun där utbildningen ska bedrivas. Detta gäller dels fristående förskola, dels fritidshem med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola.

Av 26 kap. 1 § framgår att beslut om godkännande får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.2.

Huvudmannens ansvar för utbildningen

7 § Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

Paragrafen motsvarar i sak 1 kap. 12 § första stycket i 1985 års skollag såvitt avser offentliga huvudmän. Här omfattar paragrafen även enskilda huvudmän.

Huvudmannens ansvar för utbildningen behandlas i avsnitt 2.1.

Ledningen av utbildningen och ansvaret för undervisningen

Rektor och förskolechef

8 § Verksamheten vid en skolenhet ska ledas av en rektor. Verksamheten vid en förskoleenhet ska ledas av en förskolechef. Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef.

Rektorn och förskolechefen ska leda och samordna det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde. Det åligger dessa att särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rektor och förskolechef samt deras uppgifter. Såvitt gäller rektorer inom de delar av skolväsendet som har en kommun eller ett landsting som huvudman motsvarar bestämmelsen delvis 2 kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag. Tillämpningsområdet har dock vidgats på så sätt att de nya bestämmelserna är tillämpliga inte bara inom kommunalt bedriven verksamhet utan även på utbildning under statligt eller enskilt huvudmannaskap. Förskolechefer har inte tidigare varit en i författning reglerad befattning. Liksom för rektorerna gäller bestämmelserna om förskolechefer både för offentligt och enskilt huvudmannaskap.

I *första stycket* slås fast att verksamheten vid en skola ska ledas av en rektor. På motsvarande sätt ska verksamheten vid en förskola ledas av en förskolechef. Ingenting hindrar emellertid att rektors- respektive förskolechefsfunktionen upprätthålls av samma person vid skolenheter som omfattar både förskola och annan skolform. Det är dock viktigt av rättssäkerhetsskäl att det för barn, elever, föräldrar och andra berörda framstår som helt klart och tydligt i vilken egenskap beslutsfattandet sker när en person upprätthåller dubbla funktioner. Likaså är det av samma skäl viktigt att det tydligt framgår vem på förskole- eller skolenheten som har ansvaret för sådant beslutsfattande som avses i 9 § andra stycket. Därför finns det bestämmelser som säger dels att rektorn och förskolechefen ska benämnas med sina författningsreglerade titlar i den dagliga verksamheten, dels att det bara är rektorer respektive förskolechefer som får upprätthålla dessa benämningar. Andra anställda får med andra ord inte i tjänsten kallas för rektor eller förskolechef. Bestämmelsen om att den som är rektor också ska benämnas rektor motsvaras i dag av särskilda bestämmelser i skolformsförordningarna, se t.ex. 1 kap 2 § andra stycket grundskoleförordningen (1994:1194) och 1 kap. 9 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. För

de fristående skolorna har inte någon motsvarande reglering direkt kunnat utläsas av någon författning.

Bestämmelserna innebär ingen reglering av hur ledningen närmare ska organiseras, utan detta avgör huvudmännen utifrån lokala förhållanden. Rektorns och förskolechefens ansvarsområde kan omfatta en eller flera förskole- eller skolenheter eller en del av en förskole- eller skolenhet. Även vilka skolformer som omfattas av ansvaret kan variera.

Bestämmelsen i *andra stycket* om rektors och förskolechefens lednings- och samordningsansvar är ny. Ansvaret enligt paragrafen avser generella frågor, till exempel om den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet, arbetet med barn och elever i behov av särskilt stöd, skolans kontakter med arbetslivet, formerna för samarbete med hemmen samt kompetensutveckling av personalen. Det är inte möjligt att göra någon fullständig uppräkningslista av frågor som omfattas av det pedagogiska lednings- och samordningsansvaret. En utgångspunkt är dock att rektor och förskolechef ska ha ansvaret för sådana mer övergripande frågor där ett särskilt ansvar i egenskap av skolledare framstår som normalt och naturligt.

En särskild bestämmelse om att rektor ska verka för att betygssättningen sker i enlighet med lag och andra författningar finns i 3 kap. 14 §.

Bestämmelsen om rektors ansvar i fråga om att utveckla utbildningen motsvarar 2 kap. 2 § i 1985 års skollag men gäller alla skolformer och skolhuvudmän. Som angetts tidigare är alla bestämmelser som rör förskolechefen nya.

Frågor om ledningen av utbildningen behandlas i avsnitt 2.4.

9 § Rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation samt fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Förskolechefen och rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i

första stycket. Beslutanderätt enligt särskilda föreskrifter får dock överlåtas till någon annan endast om annat inte anges särskilt i dessa föreskrifter.

I *första stycket* finns bestämmelser om rektors och förskolechefs beslutanderätt. Bestämmelsen innebär, när det gäller utbildning vid förskole- eller skolenheter med en kommun eller ett landsting som huvudman, en avvikelse från kommunallagens (1991:900) grundläggande bestämmelser om nämndernas beslutanderätt. Någon motsvarande generell reglering av sådan beslutanderätt finns inte i 1985 års skollag.

I det ansvar som rektor och förskolechef har enligt 8 § att fungera som ledare och samordnare av det pedagogiska arbetet ingår att dessa personer också fattar de beslut som ett sådant ansvar kräver. Bestämmelsen om att rektor och förskolechef beslutar om enhetens inre organisation ska läsas mot denna bakgrund. Besluten kan röra exempelvis personalens ansvarsområden, schemaläggning eller barnens och elevernas fördelning på klasser eller grupper.

Av första stycket framgår vidare att rektor och förskolechef, förutom att de beslutar om enhetens inre organisation, även fattar de beslut som framgår av särskilda föreskrifter. Sådana särskilda föreskrifter finns till exempel i skolan när det gäller beslut om åtgärdsprogram och ledighet.

Andra stycket innehåller bestämmelser om rektorns och förskolechefens möjlighet att delegera beslutanderätten. Delegationen ska ske till en anställd eller av huvudmannen anlitad uppdragstagare som uppfyller kraven i bestämmelsen. Delegationen ska avse vissa avgränsade ledningsuppgifter eller frågor. I de fall där rektor eller förskolechef ska fatta beslut enligt särskilda föreskrifter i lagen eller någon annan författning får delegation ske såvida det inte uttryckligen angivits att beslutanderätten inte får delegeras.

Rektor och förskolechef kan även ansvara för andra frågor än vad som följer av ledningsansvaret enligt skollagen. En rektor och förskolechef vid en förskole- eller skolenhet med utbildning som bedrivs av en kommun eller ett landsting som huvudman

kan nämligen med stöd av bestämmelserna i kommunallagen om delegation ha att besluta på kommunens eller landstingets vägnar i till exempel anställnings-, personal-, eller lokalärenden.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 2.4.

Behörighetskrav för rektor

10 § Som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Behörighetskrav för förskolechef

11 § Som förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Bestämmelserna i 10 och 11 §§ är uppbyggda på samma sätt. För rektorerna motsvarar 10 § i sak regleringen i 2 kap. 2 § andra stycket i 1985 års skollag såvitt gäller verksamhet med kommunal huvudman, men gäller här alla huvudmän. Författningsregleringen kring befattningen som förskolechef är ny.

Behörighetskraven för rektor och förskolechef behandlas i avsnitt 2.5.

Lärare

12 § Huvudmännen är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. I förskolan ska det finnas personal med sådan utbildning och erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Undantag från första stycket får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna och barnen.

Varje kommun och landsting ska vidare sträva efter att för undervisning i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå anställa lärare som har forskarutbildning.

Bestämmelsen motsvarar för offentliga huvudmän i huvudsak 2 kap. 3 § i 1985 års skollag, 9 kap. 7 § första stycket specialskoleförordningen (1995:401) och 6 kap. 8 § sameskolförordningen (1995:205) men träffar i de delar som inte gäller utbildning för vuxna även verksamheter som bedrivs av enskilda huvudmän. Sista meningen i första stycket motsvarar i huvudsak 2 a kap. 3 § andra stycket första meningen samma lag.

Anställningsform m.m.

13 § Behörig att anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog i skolväsendet utan tidsbegränsning är

1. den som har svensk lärarexamen, respektive barn- och ungdomspedagogisk examen som regeringen med stöd av 1 kap. 10 a § högskolelagen (1992:1434) har meddelat föreskrifter om, eller motsvarande äldre utbildning, med huvudsaklig inriktning på den undervisning anställningen avser, eller

2. den som av Högskoleverket har fått ett behörighetsbevis enligt vad som föreskrivs i 15 §.

Den som inte är behörig får ändå anställas utan tidsbegränsning, om det saknas behöriga sökande och det finns särskilda skäl, samt den sökande har motsvarande kompetens för den undervisning som anställningen avser och det dessutom finns skäl att anta att den sökande är lämpad att sköta undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 § i 1985 års skollag med den skillnaden att den gäller samtliga skolformer och skolhuvudmän.

Ett bemyndigande har införts i sista stycket om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

föreskrifter om undantag för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 2.6.

14 § Den som inte uppfyller kraven enligt 13 § får anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog för högst ett år i sänder.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Behörighetsbevis

15 § Den som har en utländsk lärarutbildning ska få ett behörighetsbevis, om den utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 § första stycket 1.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 13 § första stycket 2.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 4 a–4 c §§ i 1985 års skollag.

Av 26 kap. 3 § framgår att beslut i frågan om behörighetsbevis kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Elevhälsa

Elevhälsans omfattning

16 § För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och

specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Av *första stycket* följer att skolhuvudmannen måste se till att det finns elevhälsa för varje elev i angivna skolformer. Den del av elevhälsan som motsvarar dagens skolhälsovård ska även fortsättningsvis anses utgöra en självständig verksamhetsgren i förhållande till den övriga elevhälsan och den särskilda elevstödande verksamheten i övrigt (se författningskommentaren till lag om ändring i sekretesslagen [1980:100]). Vidare anges att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande och omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Detta innebär att elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Här anges också att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Andra bestämmelser om elevernas utveckling mot målen finns i 3 kap.

I *andra stycket* anges att det för de i första stycket preciserade insatserna ska finnas tillgång till skolläkare och skolsköterska. Den delen motsvarar 14 kap. 2 § tredje stycket i 1985 års skollag. Skolhuvudmannen avgör själv omfattningen av och inriktningen på personalens sammansättning och kompetens utifrån lokala behov och förutsättningar. Huvudmannen kan själv anställa denna personal eller ordna det på annat sätt. Bestämmelsen kräver till skillnad från 1985 års skollag dessutom att det, förutom skolläkare och skolsköterska, finns tillgång till adekvat utbildad personal i form av psykolog, kurator samt personal som kan tillgodose elevernas behov av specialpedagogiska insatser. Detta förtydligande av regleringen görs för att säkerställa att elevhälsan har tillgång till tillräcklig kompetens för att eleverna ska få det stöd som de behöver. Förtydligandet av vilka olika delar som ingår i elevhälsan inskränker inte kommunernas och

andra huvudmäns möjlighet att organisera sin elevhälsa efter lokala behov och förutsättningar. Även om regleringen således innebär ett utökat krav på vilka personalkategorier som ska ingå i elevhälsan är inte syftet med förslaget att kommunerna eller de fristående huvudmännen ska behöva nyanställa personal.

Av 21 kap. 9 § följer att en kommunal, statlig eller enskild skolhuvudman har möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till annan aktör. Detta innebär givetvis inte att skolhuvudmannen kan frånhända sig det yttersta ansvaret för att de medicinska insatserna kommer till stånd. Där- emot kan skolhuvudmannen med stöd av den bestämmelsen överlämna ansvaret att såsom vårdgivare utse en verksamhetschef enligt kraven i 29 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Vidare innebär 21 kap. 9 § att inom vissa skolformer med offentlig huvudman får elevhälsan överlämnas på entreprenad.

Elevhälsan behandlas i avsnitt 2.7.

17 § En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får för sina elever anordna sådan elevhälsa som avses i 16 §.

Hälsovård är inte obligatorisk i de skolformer som riktar sig till vuxna. Paragrafen lyfter fram att det finns en möjlighet för huvudmännen att även här anordna elevhälsa.

Hälsobesök

18 § Huvudmannen ska erbjuda varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas kontroll av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får ske under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Paragrafen motsvarar delvis hittills gällande bestämmelser om hälsokontroller i 14 kap. 2–5 §§ i 1985 års skollag. Här införs begreppet ”hälsobesök” för att bättre spegla vad som sker vid dagens ”hälsokontroller”. Vid ”hälsokontrollerna” förekommer specifika hälsoundersökningar och i anslutning därtill ett hälso-samtal. Termen ”hälsobesök” markerar en förskjutning från ett kontrollerande till ett mer hälsofrämjande arbets sätt som stämmer väl överens med den allmänna inriktningen av elevhälsan enligt 16 §.

De medicinska insatserna enligt *första stycket* avser hälsobesök för eleverna i förskoleklassen samt i grundskolan och motsvarande skolformer där skolplikten kan fullgöras. Av bestämmelsen framgår att hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Med skoltiden avses här den sammanlagda tiden i förskoleklass och påföljande utbildning i grundskolan eller motsvarande skolform. Om en elev inte deltar i förskoleklassen ska tre hälsobesök erbjudas under tiden i grundskolan eller motsvarande skolform. För det fall eleven deltar i utbildning med två eller flera huvudmän får avgöras från fall till fall hur hälsobesöken ska förläggas så att eleven sammanlagt erbjuds tre hälsobesök under skoltiden.

Bestämmelserna i 14 kap. 2 § andra stycket och 3 § andra och tredje stycket i 1985 års skollag om särskilda undersökningar för elever i vissa skolformer har inte överförts till den nya skollagen. Detta innebär att det inte finns någon bestämmelse i den nya skollagen som möjliggör tvångsvis hälsoundersökning. Om det finns behov av en tvångsvis undersökning får sådan ske med stöd av allmänna bestämmelser som medger sådan undersökning. Som exempel kan nämnas läkarundersökning enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagslagen (2004:168).

Av 21 kap. 9 § följer att en kommunal, statlig eller enskild skolhuvudman har möjlighet att överlåta ansvaret för de insatser som anges i paragrafen till annan.

Elevhälsan behandlas i avsnitt 2.7.

Enklare sjukvårdsinsatser

19 § Elever som avses i 18 § får vid behov anlita elevhälsan för enklare sjukvårdsinsatser.

Bestämmelsen motsvarar i sak 14 kap. 5 § i 1985 års skollag och ger en möjlighet för eleverna i de obligatoriska skolformerna att, utöver hälsobesöken och hälsokontrollerna, anlita elevhälsan för enklare sjukvårdsinsatser såsom omplåstring, preliminära bedömningar vid smärre olyckor under utbildningsmoment osv.

Studie- och yrkesvägledning

Tillgång

20 § Elever i samtliga skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till sådan kompetens att deras behov av vägledning och information inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning och information.

Av paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, framgår att samtliga elever i skolväsendet ska ha tillgång till studie- och yrkesvägledning. Förskolan och förskoleklassen är av naturliga skäl undantagna. Även den som står i begrepp att välja skollagsreglerad utbildning utan att för den skall vara formellt antagen som elev ska också ges en möjlighet att få vägledning och information.

Kompetens för studie- och yrkesvägledning finns främst hos personer som är anställda för denna verksamhet. Även rektor och lärare har dock ett visst ansvar att förmedla sådan kunskap. Frågor om studie- och yrkesvägledning behandlas främst i läroplanerna.

Huvudmannen bestämmer själv om kompetensen ska ordnas genom att personal anställs eller på något annat sätt. Om personal anställs gäller emellertid bestämmelserna i 21 § som innebär ett krav på adekvat utbildning för att utan tidsbegränsning få anställas för studie- och yrkesvägledning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.8.

Behörighet

21 § För att få anställas utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning ska den sökande ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet.

Den som inte uppfyller kravet enligt första stycket får anställas för studie- och yrkesvägledning för högst ett år i sänder.

Paragrafen motsvarar med viss språklig ändring bestämmelserna i 2 kap. 6 § i 1985 års skollag. Bestämmelserna är emellertid nu också direkt tillämpliga även på enskilda huvudmän och innebär ett krav på adekvat utbildning för att utan tidsbegränsning få anställas för studie- och yrkesvägledning i skolväsendet. Vad som är adekvat utbildning måste prövas från fall till fall.

Motiven till bestämmelserna i 1985 års skollag finns i prop. 1990/91:18 s. 39–40 och s. 49.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.8.

Registerkontroll av personal inom skolväsendet

Kontroll vid anställning eller motsvarande inom skolväsendet

22 § Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i ett sådant utdrag. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas.

Registerutdrag som avses i första stycket ska lämnas även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,
2. under utbildning till en lärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller
3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i fall som avses i andra stycket lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

Bestämmelserna i paragrafens *första stycke* motsvarar första och andra styckena i 1 respektive 2 §§ lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg, se prop. 1999/2000:123. s. 32 för den närmare motiveringen till bestämmelsens utformning. Regleringen i *andra* och *tredje stycket* motsvarar 2 a § i lagen, se prop. 2007/08:28 s. 15 och 16.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.9.

Undantag från skyldigheten att lämna registerutdrag

23 § Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 22 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag.

Paragrafen motsvarar i sak 3 § lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg i dess lydelse den 1 april 2008 och innebär att den som är anställd eller på annat sätt verkar i skolväsendet och omfattas av regleringen kring registerkontroll under vissa förutsättningar inte på nytt behöver visa upp ett registerutdrag, se prop. 2007/08:28 s. 16 och prop. 1999/2000:123. s. 32 och 33.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.9.

Återlämnande av registerutdrag m.m.

24 § På begäran av den som lämnat ett registerutdrag ska det återlämnas i original.

Bestämmelsen motsvarar 4 § i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och innebär att den som har lämnat in ett registerutdrag alltid har rätt att få tillbaka originalhandlingen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.9.

25 § Bestämmelser om tillsyn och om återkallelse av tillstånd eller godkännande finns i 24 kap.

Paragrafen motsvarar i sak 5 § lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skol-

barnsomsorg. Regleringen i 24 kap. innebär att fristående skolor eller andra verksamheter med enskilda huvudmän under vissa förutsättningar kan få sitt godkännande återkallat om huvudmannen inte iakttar sin skyldighet att begära in registerutdrag om ett sådant inte lämnas in självant.

Fortbildning m.m.

26 § Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till fortbildning.

Huvudmannen ska se till att lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Paragrafens *första stycke* motsvarar delvis 2 kap. 7 § första meningen i 1985 års skollag såvitt avser kommunernas och landstingens ansvar för kompetensutveckling för den personal som har hand om utbildningen. Bestämmelsen, som här gäller samtliga huvudmän inom skolväsendet, avser att tydliggöra att huvudmannen ska ge förutsättningar, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt, för kompetensutveckling.

Enligt *andra stycket*, som delvis motsvarar 2 kap 7 a § i 1985 års skollag, har huvudmannen ett ansvar för att all personal vid förskole- och skolenheterna får kännedom om de föreskrifter som gäller för skolväsendet. I nyss nämnda bestämmelse gäller detta bara för den undervisande personalen. I den föreslagna skollagen har detta alltså utvidgats till att avse all personal. För den icke undervisande personalen handlar den nödvändiga insikten om framför allt de föreskrifter som rör skolans värdegrund etc., t.ex. 27 kap. om åtgärder mot kränkande behandling.

Huvudmannens ansvar för kompetensutveckling m.m. behandlas i avsnitt 2.10.

Lokaler och utrustning samt tillgång till skolbibliotek

27 § För utbildningen ska det finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vidare ha tillgång till skolbibliotek.

Genom bestämmelsen i *första stycket* införs ett generellt krav på att det ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att förebygga ohälsa och i övrigt skapa en god arbetsmiljö. Bestämmelsen ersätter liknande bestämmelser i 2 a kap. 3 § i 1985 års skollag, 1 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194) och 1 kap. 4 § särskoleförordningen (1995:206). Bestämmelsen omfattar emellertid här samtliga skolformer som regleras i lagen oavsett huvudman.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär en skyldighet för alla skolhuvudmän för de uppräknade skolformerna att anordna sin verksamhet så att eleverna har tillgång till bibliotek. Hur detta anordnas måste kunna variera från skolenhet till skolenhet.

I respektive skolformskapitel finns bestämmelser om att eleverna utan kostnad skall ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning m.m.

Huvudmannens ansvar för lokaler och utrustning samt för att ge eleverna tillgång till skolbibliotek behandlas i avsnitt 2.11.

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- barnens och elevernas lärande och personliga utveckling,
- allmänt om information om barnets och elevens utveckling,
- särskilt stöd med anpassad studiegång och särskild undervisningsgrupp

eller enskild undervisning,

- allmänt om betyg och betygssättning, och
- prövning för betyg.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Tillämpningsområde

2 § Om inte något annat anges särskilt gäller bestämmelserna i detta kapitel samtliga skolformer och fritidshemmet.

Bestämmelserna om särskilt stöd i 5–12 §§ gäller inte i förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

I *första stycket* anges vilka utbildningar som bestämmelserna i kapitlet gäller för om inte något annat anges särskilt.

Av *andra stycket* framgår att förskolan och skolformer för vuxna är undantagna från bestämmelserna i kapitlet om särskilt stöd.

Inledande bestämmelser

Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Paragrafens *första mening* anger den övergripande målsättning som ska utmärka utbildningen inom alla skolformer och fritidshemmet. Bestämmelsen ligger till grund för vad som närmare föreskrivs i läroplanerna om undervisningens individualisering. Med utbildningens mål avses såväl nationella mål som de mål som förskolan, fritidshemmet och skolan själva ställer upp. Regleringen innebär självfallet inte att huvudmannen kan nöja sig med att en elev når den lägsta godtagbara kunskapsnivån. Syftet är att markera att ambitionen måste vara högre än så. *Andra meningen* markerar särskilt att tillgängliga resurser inte enbart kan riktas mot de svagaste eleverna medan de elever som lätt når de kunskapskrav som alla elever minst ska uppnå lämnas utan ledning och stimulans.

Information om barnets och elevens utveckling

4 § Eleven och elevens vårdnadshavare samt vårdnadshavare för ett barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling. Närmare bestämmelser om sådan information finns i respektive skolformskapitel.

En allmän bestämmelse om den löpande informationen om elevens eller barnets utveckling har tagits in i denna paragraf. Bestämmelsen motsvarar närmast den inledande meningen i 7 kap. 2 § grundskoleförordningen (1994:1194), 7 kap. 1 § särskoleförordningen (1995:206), 8 kap. 1 § specialskoleförordningen (1995:401) och 5 kap. 3 § sameskolförordningen (1995:205). Den är ny för gymnasieskolan (jämför 7 kap. 19 § gymnasieförordningen [1992:394]). I paragrafen erinras också om det finns ytterligare bestämmelser om utvecklingsamtal och andra former för information i respektive skolformskapitel.

Särskilt stöd

Allmänt om särskilt stöd

5 § Om en utredning enligt 8 § visar att en elev behöver särskilt stöd ska hon eller han ges sådant stöd.

En elevs svårigheter ska i första hand lösas inom ramen för den ledning och stimulans för lärande och personlig utveckling som alla elever ska ges enligt 3 §. En elev kan emellertid behöva ytterligare stöd eller annat stöd än det som ska ges enligt 3 §. Sådant stöd benämns särskilt stöd.

6 § Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Det särskilda stödet kan ersätta annan undervisning eller vara ett komplement till den. Av paragrafen framgår att stödinsatsen i första hand ska ges i den gemenskap eller gruppering där eleven normalt ingår.

Utformningen av det särskilda stödet i vissa skolformer

7 § För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Paragrafen markerar sambandet mellan skolans ansvar för att varje elev i de obligatoriska skolformerna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och skyldigheten att ge särskilt stöd. Uttrycket ”på det sätt och i den omfattning” tydliggör att det inte bara gäller stöd i en viss omfattning utan att det också måste övervägas på vilket sätt stödet bäst kan ges.

Utredning

8 § Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Paragrafen reglerar i vilka situationer behovet av särskilt stöd ska utredas. Bestämmelsen har sin motsvarighet i gällande reglering om åtgärdsprogram i skolformsförordningarna. Redan i dag förutsätts att åtgärdsprogram föregås av en utredning.

I *paragrafen* föreskrivs först en anmälningsplikt så snart det finns grundad anledning att befara att eleven kan behöva särskilt stöd utöver det generella stöd som normalt ges inom klassen eller gruppen. Utredningen ska genomföras skyndsamt. Alla som arbetar i skolan har ett ansvar för att de elever som behöver särskilda stödåtgärder uppmärksammas. Frågan kan tas upp av lärare, personal inom elevhälsan eller annan skolpersonal. Ett exempel på omständigheter som utlöser utredningsskyldigheten är att det av elevens resultat på ett nationellt prov framgår att hon eller han riskerar att inte nå målen för den aktuella årskursen. Störst betydelse som en indikator på brister i elevens kunskapsutveckling har naturligtvis proven i årskurserna före den sista. Behovet kan komma fram vid utvecklingssamtal mellan lärare, elev och vårdnadshavare eller genom uppgifter från andra utanför skolan, t.ex. socialtjänsten. Även eleven eller elevens vårdnadshavare har rätt att väcka frågan om elevens behov av särskilt stöd ska utredas. Med uttrycket "andra svårigheter i sin skolsituation" avses sådana situationer där en elev behöver särskilt stöd även om det just då inte finns anledning befara att hon eller han inte ska nå de kunskapskrav som minst ska nås. I utredningen ska elevens synpunkter inhämtas. Utredningen ska

genomföras med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. 8 §. Vid utredningen ska samråd ske med elevhälsan, utom i de fall där det är uppenbart obehövligt. Samråd med elevhälsan kan vara uppenbart obehövligt exempelvis om behovet avser rent pedagogiska insatser. Rektorn ansvarar för att en utredning genomförs.

Åtgärdsprogram

9 § Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 10 § eller i form av anpassad studiegång enligt 12 § får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan.

Om en utredning enligt 8 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Enligt *första stycket* ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Programmet ska användas av eleven och skolan för att planera och utveckla hela den pedagogiska verksamheten för eleven. Arbetet med åtgärdsprogrammet ska utgå från elevens behov, elevens styrkor och svagheter samt vilka hinder och möjligheter som finns i elevens omgivning. Vid behov bör samråd ske med t.ex. personal från elevhälsan. Eleven själv och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av åtgärdsprogrammet. Det är viktigt att elevens synpunkter inhämtas och beaktas när åtgärdsprogrammet tas fram. Här kan erinras om bestämmelsen om hänsyn till barnets bästa (1 kap. 8 §). Arbetet ska omfatta elevens hela skolsituation. Genom uppföljning och utvärdering kan programmet användas

för elevens framsteg och behov av stöd. Vissa former av särskilt stöd anges i 10 och 12 §§.

Av *andra stycket* framgår att ett åtgärdsprogram beslutas av rektor. Rektorn kan delegera uppgiften att besluta om åtgärdsprogram till någon annan, t.ex. en lärare i arbetslaget. I de fall som anges i bestämmelsen får rektorn dock inte delegera uppgiften. Åtgärdsprogrammet utgör ett beslut som ska dateras och undertecknas av beslutsfattaren. Det bör upprättas i en särskild handling och ska förvaras på ett betryggande sätt.

Av *tredje stycket* framgår att om en utredning enligt 8 § anses visa att eleven inte behöver något särskilt stöd måste ett formellt beslut fattas om att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Detta är en förutsättning för att frågan om särskilt stöd ska kunna överprövas efter överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning

10 § Om det finns särskilda skäl får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan elevgrupp än den som eleven normalt hör till.

Av paragrafen framgår att i de angivna skolformerna får det särskilda stödet ges utanför den gemenskap eller gruppering där eleven normalt ingår endast om det finns särskilda skäl. Innan beslut om särskild undervisningsgrupp fattas ska samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare, med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap. 8 §). Det kan innebära undervisning i en särskild undervisningsgrupp eller enskilt inom skolenheten. Stödet kan också ges i andra lokaler med annan personal, t.ex. vid ett skoldaghem eller resurscenter. Det är dock inte fråga om byte av skolenhet i sådana fall. Beslut enligt denna paragraf om undervisning i särskild undervisningsgrupp eller enskilt kan inte ersätta beslut om placering

vid en skolenhet enligt bestämmelser i respektive skolformskapitel.

11 § Det finns ytterligare bestämmelser i vissa skolformer som innebär att elevens undervisning kan ske utanför den elevgrupp som eleven normalt hör till.

I paragrafen erinras om att undervisning i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning i vissa skolformer kan ske med stöd av andra bestämmelser i skollagen än i detta kapitel.

Anpassad studiegång

12 § Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 9 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Första stycket motsvaras delvis av 5 kap. 10 § grundskoleförordningen (1994:1194), 5 kap. 8 § särskoleförordningen (1995:206), 6 kap. 7 § specialskoleförordningen (1995:401) och 3 kap. 13 § sameskoleförordningen (1995:205). Här ges emellertid en möjlighet att anpassa utbildningen utöver vad som följer av dessa bestämmelser genom att den möjliggör avvikelser från de mål som gäller för utbildningen. Bestämmelsen avser situationer när andra stödåtgärder inte har gett resultat, t.ex. för skoltrötta elever eller elever som av andra skäl inte är tillgängliga för utbildning. Eleven och elevens vårdnadshavare måste få information om vad ett beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare. Deras synpunkter ska inhämtas och beaktas i bedömningen. För skolpliktiga elever i de högre års-

kurserna får utbildningen delvis förläggas till en arbetsplats utanför skolan. Avsikten är att sådan arbetsplatsförlagd utbildning ska regleras på förordningsnivå liksom i dag.

I *andra stycket* markeras rektors ansvar för att utbildningen för en elev med anpassad studiegång så långt som möjligt blir likvärdig med utbildningen i allmänhet i den aktuella skolformen.

Allmänna bestämmelser om betyg

Skolformer där betyg ges

13 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av denna lag eller annan författning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Paragrafens *första stycke* anger i vilka skolformer betyg ska sättas. Bestämmelser om betygstillfällen, betygsbeteckningar m.m. för de olika skolformerna finns i respektive skolformskapitel.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som innebär att fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning undantas från den skyldighet att sätta betyg som annars följer av första stycket.

Rektors ansvar

14 § Rektorn ska verka för att betygssättningen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Rektorns ansvar enligt 2 kap. 8 § andra stycket innebär bl.a. att hon eller han ska verka för att betygssättningen sker i enlighet med lag och andra författningar. I denna paragraf erinras om detta ansvar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för en likvärdig och rättvis betygssättning.

Information om grunderna för betygssättningen

15 § Eleverna ska informeras om på vilka grunder betygen sätts.

Bestämmelsen avser de grunder som gäller för samtliga elever, dvs. enligt bestämmelserna i skollagen, den aktuella läroplanen, kunskapskraven och kursplanerna. Bestämmelser om grunderna för betygssättningen finns i skollagen i respektive skolformskapitel.

Beslut om betyg

16 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som ansvarar för undervisningen vid den tidpunkt betyg ska sättas. Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

Paragrafen ersätter motsvarande bestämmelser i 7 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194), 7 kap. 4 § andra stycket särskoleförordningen (1995:206), 8 kap. 5 § specialskoleförordningen (1995:401), 7 kap. 3 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394), 7 kap. 3 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 4 kap. 5 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning samt 4 kap. 3 § första stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Information om skälen för betyget

17 § Den som har beslutat betyget ska på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget.

Av paragrafen följer att en elev och en elevs vårdnadshavare har rätt att i efterhand få upplysningar om skälen för ett beslutat betyg. Bestämmelsen gäller samtliga beslut om betyg, dvs. även terminsbetyg i de obligatoriska skolformerna.

Utfärdande av betyg

18 § Betyg ska utfärdas skriftligt.

Avsikten är att de föreskrifter som behövs om utformningen av betygsdokument m.m. ska meddelas i författning på lägre nivå än lag. Närmare bestämmelser om betygssättning finns i respektive skolformskapitel.

Rättelse av skrivfel och liknande förbiseende

19 § Ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende får rättas av rektorn. Innan rättelse görs ska rektorn ge eleven och elevens vårdnadshavare tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövligt. Vid rättelse ska ett nytt skriftligt betyg utfärdas och den oriktiga betygshandlingen om möjligt förstöras.

Paragrafen ersätter hänvisningen till 26 § förvaltningslagen (1986:223) i 7 kap. 19 § grundskoleförordningen (1994:1194), 8 kap. 19 § specialskoleförordningen, 7 kap. 18 § gymnasieförordningen (1992:394), 7 kap. 10 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 4 kap. 21 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, 4 kap. 6 § förordningen (1992:736)

om vuxenutbildning för utvecklingsstörda samt 18 § förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

Ändring av uppenbart oriktiga betyg

20 § Finner den eller de som har meddelat ett beslut om betyg att beslutet är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska denne eller dessa ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks.

Ändring enligt första stycket ska göras av rektorn

1. om den som har meddelat det ursprungliga beslutet inte längre är anställd av huvudmannen eller är förhindrad på grund av något annat liknande skäl,
2. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och någon eller några av dem inte längre är anställda av huvudmannen eller är förhindrade på grund av något annat liknande skäl, eller
3. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och dessa inte kan enas.

Bestämmelsen, som är ny, har utformats med 27 § förvaltningslagen (1986:223) som förebild.

I *första stycket* anges att den första förutsättningen för att den eller de som har satt betyget ska ha en skyldighet att ändra sitt betygsbeslut är att beslutet är uppenbart oriktigt. Exempel på felaktigheter som kan medföra en sådan ändringsskyldighet är att bedömningsunderlag har förbisetts eller att frånvaro har vägts in på ett sätt som strider mot föreskrifter om bedömning av elevens kunskaper. Det ska dock vara fråga om uppenbara felaktigheter. Någon mer ingående granskning av grunderna för beslutet ska inte behöva göras om det inte finns särskild anledning till det.

Ändringsskyldigheten kan uppkomma genom att en beslutsfattare själv upptäcker ett förbiseende eller en felbedömning. Nya omständigheter som en elev åberopar kan också göra att beslutet i efterhand framstår som uppenbart oriktigt. Sådana om-

ständigheter måste dock hänföra sig till tiden före det ursprungliga beslutet. Denna paragraf ger inte möjlighet att ändra ett betygsbeslut på grund av att eleven efter att betyget har satts utför prestationer som visar att hon eller han har de kunskaper som krävs för ett högre betyg.

Som en andra förutsättning för skyldigheten att ändra beslutet gäller att ändringen kan göras snabbt och enkelt. Det innebär att det normalt inte finns någon ändringsskyldighet om det krävs ytterligare utredning i ärendet.

Om de angivna förutsättningarna är uppfyllda, ska ett nytt betygsbeslut fattas som ändrar det tidigare beslutet. Som regleringen är utformad kommer bara klart oriktiga beslut att omfattas av ändringsskyldigheten.

Av *andra stycket* framgår att det under vissa närmare angivna omständigheter är rektorn som ska göra bedömningen och fatta ett nytt beslut. De förutsättningar för ändringsskyldigheten som anges i första stycket gäller även en prövning som görs av rektorn.

Prövning för betyg

21 § För den som vill genomgå prövning för betyg finns särskilda bestämmelser i denna lag.

Regeringen får utan hinder av bestämmelser i denna lag om avgiftsfrihet meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

I *första stycket* erinras om att det finns särskilda bestämmelser om prövning för betyg i skolformskapitlen. Bestämmelserna i skolformskapitlen motsvarar i huvudsak gällande bestämmelser i skolformsförordningarna.

Andra stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om skyldighet för enskild som vill genomgå prövning att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

4 kap. Kvalitet och inflytande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå och förskole- och skol-
enhetsnivå,
- åtgärder vid brister i verksamheten,
- rutiner för klagomål,
- inflytande och annat samråd med barnen, eleverna och vissa vårdnads-
havare,
- elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse, och
- planering och uppföljning av inflytandefrågor.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Systematiskt kvalitetsarbete

Nationell nivå

2 § I 24 kap. finns bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning av skolväsendet och andra utbildningar.

Paragrafen innehåller en hänvisning till bestämmelserna i 24 kap., vilka också kan sägas innehålla bestämmelser om kvalitetsarbete. Där regleras t.ex. kvalitetsgranskning och uppföljning av skolväsendet. Vidare finns där bestämmelser om uppgiftsskyldighet (24 kap. 8 §).

Huvudmannanivå

3 § Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt och planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Varje huvudman inom skolväsendet ska ha ett ansvar att planera, följa upp och utveckla utbildningen. Detta ska ske kontinuerligt och på ett systematiskt sätt och måste naturligtvis anpassas efter den aktuella nivån på utbildningen. Huvudmannen har alltså det övergripande ansvaret för att ett kvalitetsarbete kommer till stånd. I 4 § anges att motsvarande kvalitetsarbete också ska göras på förskole- och skolenhetsnivå. En huvudman som bedriver utbildning vid endast en förskole- eller skolenhet kan givetvis arbeta med planering, uppföljning, utvärdering och utveckling på huvudmannanivå enligt förevarande paragraf och på förskole- och skolenhetsnivå enligt 4 § i ett sammanhang.

Paragrafen motsvarar för kommunerna till viss del 2 kap. 8 § andra stycket i 1985 års skollag om uppföljning och utvärdering av skolplanen. Några särskilda bestämmelser om skolplan finns inte i den nya skollagen. Här har dock införts ett uttryckligt krav på att huvudmannen ska planera sin verksamhet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.1.1.

Förskole- och skolenhetsnivå

4 § Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska även genomföras vid varje förskole- och skolenhet på enhetsnivå.

Planeringen och kvalitetsarbetet på förskole- och skolenhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare samt elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Förskolechefen och rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid förskole- och skolenheten genomförs enligt första och andra stycket.

I paragrafens *första stycke* anges att motsvarande kvalitetsarbete, dvs. att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen, som huvudmannen ansvarar för enligt 3 § också ska genomföras på förskole- och skolenhetsnivå.

Hur planeringen och kvalitetsarbetet på förskole- och skolenhetsnivå ska genomföras anges i *andra stycket*. Där framgår att

detta ska ske under medverkan av lärare, övrig personal samt elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare samt elevernas vårdnadshavare ska också ges en möjlighet att delta i arbetet. Formerna för deltagandet får bestämmas lokalt.

Ansvaret för det kvalitetsarbete som avses i första och andra styckena åligger, enligt *tredje stycket*, rektorn och förskolechefen. Rektors- respektive förskolechefsfunktionen kan naturligtvis upprätthållas av samma person vid förskole- och skolenheter som omfattar både förskola och annan skolform, se vidare författningskommentaren till 2 kap. 8 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.1.2.

Inriktning på det systematiska kvalitetsarbetet

5 § Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

För att säkerställa att kvalitetsarbetet speglar arbetet i förhållande till de olika typer av nationella mål som finns i skollagen och andra författningar, bl.a. i läroplaner och kursplaner, anges att inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att dessa mål uppfylls. I skollagen framgår målen dels i form av övergripande mål m.m. för utbildningen i 1 kap. 9–12 §§, dels i form av separata mål för varje utbildning i respektive skolformskapitel.

Dokumentation

6 § Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras.

För att i efterhand kunna följa upp kvalitetsarbetet dels på den egna lokala nivån, dels på nationell nivå i form av tillsyn och annan kvalitetsgranskning måste kvalitetsarbetet dokumenteras.

Paragrafen innehåller därför en bestämmelse om att arbetet med att systematiskt planera, följa upp och utveckla utbildningen på huvudmannanivå (3 §) och på förskole- och skolenhetsnivå (4 §) ska dokumenteras. De närmare rutinerna för dokumentationsarbetet får utarbetas hos huvudmannen och på de enskilda förskole- och skolenheterna. Någon motsvarande redovisning som avses i förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. är inte tänkt att finnas när den nya skollagen träder i kraft. Även om det i den kommande regleringen inte krävs att huvudmannen redovisar några egna bedömningar av kvalitetsarbetet och måluppfyllelsen, så är det naturligtvis ytterst angeläget att materialet kan ligga till grund för andras bedömningar i detta avseende.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.1.1.

Åtgärder

7 § Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Bestämmelsen avser att förtydliga huvudmannens skyldighet att vidta erforderliga åtgärder om det vid uppföljning och utvärdering, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten.

Skyldigheten att vidta åtgärder i de beskrivna situationerna följer redan av huvudmannens ansvar för utbildningen enligt 2 kap. 7 § men det finns ett behov av att här förtydliga vad ansvaret innebär. Huvudmannens skyldighet att vidta åtgärder är även en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.1.

Rutiner för klagomål

8 § Huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Paragrafen ska ses mot bakgrund av bestämmelserna i 2 kap. 7 § om huvudmannens ansvar för utbildningen.

I förevarande bestämmelse regleras att huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Det överlämnas till varje huvudman att bestämma hur klagomålshanteringen ska organiseras och hur informationen om klagomålsrutinerna ska lämnas. Rutinerna bör dock innehålla en intern ansvarsfördelning hos huvudmannen. Huvudregeln bör här vara att klagomål först lämnas till ansvarig rektor eller förskolechef för att därefter slussa vidare till huvudmannen. Vidare är det givetvis nödvändigt att informationen om klagomålsrutinerna lämnas på sådant sätt att de blir kända för barnen och eleverna och deras vårdnadshavare.

Paragrafen behandlas även i avsnitt 4.1.4.

Inflytande och samråd

Allmänt om barnens och elevernas inflytande

9 § Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.

I 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om elevskyddsombud.

Paragrafen ersätter bland annat bestämmelserna om inflytande i 4 kap. 2 §, 5 kap. 2 §, 6 kap. 2 §, 7 kap. 2 § och 8 kap. 2 § i 1985 års skollag men gäller samtliga huvudman och inkluderar även den utbildning som riktar sig till vuxna. Paragrafen ska ses mot bakgrund av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa, 1 kap. 8 § där det framgår att barn och elever ska ges möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem.

Bestämmelsen i *första stycket* ger barn och elever inom skolväsendet en allmän rätt till inflytande över undervisningen, skolmiljön och verksamheten i övrigt. Här avses både det inflytande som barnen och eleverna ska ha som grupp och kollektiv och det inflytande som tillkommer varje individ. Vidare föreskrivs bland annat att barnen och eleverna ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Kravet innebär att det inte är tillräckligt att ge möjligheter för barnen och eleverna till detta, utan att ett mer aktivt arbete krävs från förskolans eller skolans sida.

Informationen och formerna för inflytandet måste givetvis anpassas efter barnens och elevernas ålder och mognad. En bestämmelse om detta har tagits in i paragrafens *andra stycke*. Som framgår av bestämmelserna finns det inte, med undantag för de forum för inflytande som anges i 11 §, några närmare riktlinjer om utformningen av inflytandet vid varje skolenhet. Skälet till detta är att utformningen måste bestämmas med hänsyn till de lokala förhållandena vid varje förskole- och skolenhet efter diskussion mellan förskolechef, rektor, lärare, eleverna och vårdnadshavarna. I den dagliga verksamheten är det dock särskilt viktigt att barnen och eleverna får möjlighet att ta initiativ till vilka frågor som enligt deras mening bör behandlas i olika sammanhang. I andra stycket andra meningen har därför införts en bestämmelse som innebär att barnen och eleverna alltid ska ha möjlighet att ta initiativ i frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Detta innebär att barnen och eleverna alltid ska ha möjlighet att lyfta upp frågor till de forum för inflytande i vilka de deltar (se 11 §) och andra former för inflytande som har bestämts lokalt.

Av 14 § första stycket framgår att den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med planeringen av verksamheten. Den bestämmelsen träffar bl.a. hur barnens och elevernas initiativrätt ska utformas. Därutöver finns en allmän bestämmelse som säger att elevernas arbete med inflytandefrågor även i övrigt ska stödjas och underlättas. Det kan t.ex. avse tillhandahållande av lokaler och utrustning för elevsammanslutningarnas arbete och visst ekonomiskt stöd.

Regleringen kring elevskyddsombud i 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) en viktig del av elevernas inflytande över skolmiljön. Därför har i *tredje stycket* tagits in en hänvisning till dessa bestämmelser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2.

Elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse

10 § Varje elevföreträdare samt övriga elever ska ges tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.

I förslaget till ny skollag har hittillsvarande detaljreglering av organisationen i stort sett utmönstrats. En viss minimireglering har dock bedömts nödvändig. Enligt förevarande paragraf ska varje elev ges tillfälle att under den tid de vistas i skolan behandla frågor av gemensamt intresse. Detta kan ske genom en koppling till en klass eller en undervisningsgrupp eller i någon annan form. Skolan måste avsätta tid och resurser för elevernas arbete med inflytande på olika nivåer. I planeringen av undervisningen måste särskild hänsyn tas som gör det möjligt för eleverna att tidsmässigt delta i olika samverkansorgan och för elevföreträdarna att samla in synpunkter och att samordna, förankra och återföra förslag och beslut. Bestämmelsen omfattar inte barn i förskolan.

Ledighet och kompensation för elevföreträdare

11 § Av 6 kap. 18 § arbetsmiljölagen (1977:1160) följer att en elev som har utsetts till elevskyddsombud ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget. Detsamma ska gälla en elev som har utsetts till elevrådsrepresentant eller som har annat uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen.

Elevskyddsombud, elevrådsrepresentant och andra elevföreträdare ska erbjudas kompensation för den undervisning som de går miste om på grund av uppdraget.

Hänvisningen till 6 kap. 18 § arbetsmiljölagen (1977:1160) i *första stycket* motsvarar, för utbildning med offentliga huvudmän, i huvudsak bestämmelserna i 6 kap. 8 § tredje stycket grundskoleförordningen (1994:1194), 6 kap. 5 § tredje stycket särskoleförordningen (1995:206), 7 kap. 9 § tredje stycket specialskoleförordningen (1995:401), 5 kap. 2 § sameskolförordningen (1995:205), 6 kap. 20 § tredje stycket gymnasieförordningen (1992:394) och 6 kap. 3 § tredje stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. Här har lagts till att även den elev som har i uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen ska beviljas den ledighet som uppdraget kräver.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar delvis 8 kap. 1 § andra stycket gymnasieförordningen och 8 kap. 1 § andra stycket förordningen om gymnasiesärskolan. En elev som utsetts till elevskyddsombud och andra elevföreträdare får här en rätt till kompensation för vad han eller hon har gått miste om till följd av sitt uppdrag. En sådan kompensation ska alltid erbjudas.

Av paragrafen framgår att bestämmelserna inte omfattar barn i förskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2.1.

Allmänt om vårdnadshavares inflytande över utbildningen i vissa skolformer och i fritidshemmet

12 § Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Paragrafen innehåller en allmänt utformad bestämmelse om att vårdnadshavarna ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2.2.

Forum för samråd med elever och vissa vårdnadshavare

13 § Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och de vårdnadshavare som avses i 12 §. Där ska sådana frågor behandlas som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna.

Inom ramen för ett eller flera sådana forum som avses i första stycket ska barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om förslag till beslut i sådana frågor som ska behandlas där och ges tillfälle att lägga fram synpunkter innan beslut fattas.

Rektor och förskolechef ansvarar för att det finns forum för samråd enligt första stycket och för att informations- och samrådsskyldigheten i andra stycket fullgörs.

Bestämmelsen innebär att det i arbetet med inflytandefrågor alltid ska ingå ett eller flera forum för samråd där frågor som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna behandlas. Några närmare riktlinjer om vilka frågor som ska behandlas eller om det ska finnas ett eller flera forum lämnas inte. Dessa frågor måste avgöras efter de lokala förhållanden som råder efter diskussion mellan förskolechef, rektor, lärare, barnen, eleverna och vårdnadshavarna. Detsamma gäller hur råden ska vara sammansatta

och vilka arbetsformer som ska tillämpas. Det centrala är att rådet eller råden ges en sådan utformning att kravet på att ge barn, elever respektive vårdnadshavare möjligheter till inflytande kan uppfyllas.

Av *första stycket* framgår att det inte finns krav på forum för samråd när det gäller barnen i förskolan. Däremot ska finnas sådant forum för barnens vårdnadshavare. Detta innebär givetvis inte att barnen i förskolan står utan möjlighet till inflytande. Av 9 § följer att de ska ha inflytande över utbildningen och stimuleras att vidareutveckla utbildningen. Dessutom finns inte något krav på forum för vårdnadshavarna till elever i gymnasieskolan.

I *andra stycket* regleras den informations- och samrådsskyldighet som alltid ska utföras inför ett beslut. Givetvis är det viktigt att informationen lämnas i sådan ordning och i ett sådant stadium av beslutsprocessen att det finns en reell möjlighet att beakta synpunkterna innan beslut fattas.

Av *tredje stycket* följer att förskolechef eller rektor ansvarar för att det finns forum för samråd och för att informations- och samrådsskyldigheten fullgörs. Det finns inte något hinder mot att någon annan än dessa befattningshavare utför arbetsuppgiften, men det är alltid de som har det ansvar som anges i paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2.3.

Planering och information

14 § Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering av verksamheten som föreskrivs i 4 §.

Barnen, eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och samråd. De ska vidare informeras om huvuddragen i de bestämmelser som reglerar utbildningen. Förskolechefen och rektorn ansvarar för att sådan information lämnas.

Enligt *första stycket* ska den närmare utformningen av inflytandet anges i den planering av verksamheten som enligt 4 § ska ske på förskole- och skolenhetsnivå.

Bestämmelsen i *andra stycket* om information avser främst översiktlig information om skollagen, läroplanen samt, i förekommande fall, kursplaner och betygskriterier. Den information som ska lämnas till barnen och eleverna måste naturligtvis anpassas efter deras ålder och mognad. Förskolechef och rektor ansvarar för att sådan information lämnas.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.2.1.

Lokala styrelser

15 § En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 7 kap. 18–22 §§ kommunallagen (1991:900) i den mån inte annat föreskrivs i denna lag.

Av paragrafen framgår att kommuner och landsting inom sin del av skolväsendet får inrätta lokala styrelser enligt de bestämmelser som gäller för självförvaltningsorgan enligt kommunallagen (1991:900). Detta innebär att kommunfullmäktige får besluta att en nämnd som fullgör kommunens uppgifter som huvudman inom skolväsendet får uppdra åt en lokal styrelse att helt eller delvis sköta driften av en skolenhet inom nämndens ansvarsområde. I detta ligger att en lokal styrelse får inrättas för en hel förskole- eller skolenhet, eller en del av en sådan enhet. Fullmäktige får även besluta att nämnden får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden. Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller som i övrigt avses i 6 kap. 34§ § kommunallagen får dock inte delegeras till en lokal styrelse (jfr 7 kap. 18 § kommunallagen). Nämnden ska i en arbetsordning fastställa den lokala styrelsens uppgifter, sammansättning, arbetsformer och mandattid (jfr 7 kap. 19 § kommunallagen). Vidare framgår av

förevarande paragraf att kommunallagens bestämmelser om självförvaltningsorgan inte gäller för lokala styrelser, om det finns avvikande bestämmelser i skollagen. Sådana bestämmelser finns i följande paragraf.

16 § I en lokal styrelse för en förskoleenhet, eller en skolenhet med grundskola eller grundsärskola, ska som ledamöter ingå företrädare för barnens eller elevernas vårdnadshavare och företrädare för de anställda. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska som ledamöter ingå företrädare för eleverna och företrädare för de anställda. Företrädarna för eleverna eller elevernas vårdnadshavare får inte vara fler än övriga ledamöter.

Paragrafen innehåller särskilda regler om en lokal styrelses sammansättning, som gäller i stället för reglerna om ett självförvaltningsorgans sammansättning i 7 kap. 20 § första stycket kommunallagen (1991:900).

17 § Rektorn eller förskolechefen får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn enligt 2 kap. 9 § får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. Rektorn eller förskolechefen får dock inte uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rör enskilda barn eller elever.

I de fall en föreskrift i skollagen eller någon annan författning än kommunallagen anger att rektorn eller förskolechefen ansvarar för en viss uppgift eller beslutar om en viss fråga, kan nämnden inte delegera ansvaret eller beslutanderätten till en lokal styrelse. Nämnden har ju i sådana fall ingen egen beslutanderätt att delegera. Rektorn ges dock i förevarande paragraf en möjlighet att i viss utsträckning delegera sin beslutanderätt enligt 2 kap. 8 § eller andra särskilda föreskrifter. Här framgår att, om en lokal styrelse har inrättats för en förskole- eller skolenhet, rektorn eller förskolechefen kan delegera sin befogenhet till styrelsen i samma utsträckning som delegation till en anställd eller en uppdragstagare är möjlig enligt 2 kap. 9 §. En ytterligare begränsning

av delegationsmöjligheten finns dock, som innebär att rektorn inte får delegera beslutanderätten i frågor som rör enskilda elever, även om delegation till en anställd eller uppdragstagare skulle vara möjlig i en viss fråga.

5 kap. Trygghet och studiero

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- kapitlets tillämpningsområde,
 - arbetsmiljö,
 - ordningsregler,
 - rektorns och lärarens allmänna befogenheter,
 - vissa särskilda åtgärder för att åstadkomma trygghet och studiero,
 - avstängning från utbildningen, och
 - omhändertagande av föremål.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Tillämpningsområde

2 § Om inte annat anges i andra stycket eller särskilt i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel fritidshemmet och samtliga skolformer utom förskolan.

Bestämmelserna i 5, 8–12, 21–23 §§ gäller inte för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Av paragrafen framgår vilka utbildningar som träffas av bestämmelserna om inte annat anges särskilt. Det finns inte någon bestämmelse i detta kapitel som omfattar förskolan.

Av *andra stycket* framgår att vissa av bestämmelserna i kapitlet är undantagna från utbildningar som riktar sig till vuxna.

Inledning

3 § I arbetsmiljölagen (1997:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö.

I vissa frågor som rör arbetsmiljön finns även särskilda bestämmelser i denna lag.

I paragrafen erinras om att det i arbetsmiljölagen (1997:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö samt om att det i vissa frågor som rör arbetsmiljön även finns särskilda bestämmelser på andra håll i lagstiftningen. Merparten av reglerna i 5 kap. Trygghet och studiero kan sägas ha betydelse för arbetsmiljön. Även bestämmelserna om åtgärder mot kränkande behandling i 27 kap. kan sägas röra arbetsmiljön. I sammanhanget kan också nämnas att det i lagen (2008:000) om förbud och andra åtgärder mot diskriminering finns bestämmelser om en skolas skyldighet att förebygga och förhindra diskriminering.

4 § Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Paragrafen anvisar att utbildningen måste utformas så att den dagliga verksamheten på skolenheterna tillförsäkrar eleverna trygghet och studiero. Grundläggande är därför de övergripande mål som gäller för utbildningen, samt målparagraferna i de särskilda skolformskapitlen.

Ordningsregler

5 § Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Som ett led i att upprätthålla tryggheten och studieron ska det på varje skolenhet finnas ordningsregler. Dessa regler påverkar naturligtvis inte de befogenheter som rektorn och lärarna har när det gäller att vidta t.ex. disciplinära åtgärder som utvisning, kvarsittning etc. Arbetet med att ta fram ordningsreglerna ska ske under medverkan av eleverna på respektive skolenhet. Av betydelse i detta arbete är bestämmelserna om kvalitetsarbetet samt elevernas inflytande och samråd i 4 kap.

Det är rektorn som fattar det formella beslutet att fastställa ordningsreglerna.

Allmänna befogenheter

Rektor

6 § Rektor får vidta de tillfälliga åtgärder som är nödvändiga för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som vidtas med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock aldrig gälla för en längre tid än fyra veckor.

I 8–23 §§ finns bestämmelser om vissa särskilda åtgärder.

I paragrafens *första stycke* anges att rektorn har en allmän befogenhet att vidta tillfälliga, nödvändiga åtgärder i två situationer. För det första när det gäller att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero och för det andra när det gäller att komma till rätta med en elevs uppträdande. Bestämmelsen är allmänt hållen och ger inte någon rätt att åsidosätta annan lagstiftning, t.ex. brottsbalken samt bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter i regeringsformens 2 kap samt i Europakonventionen. Av betydelse är också bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap. 8 §). Utrymmet för att vidta åtgärder med stöd av denna bestämmelse är av naturliga skäl mycket begränsat. Likaså får de åtgärder som vidtas inte inskränka vissa elevers rätt till utbildning, se närmare 6 kap. 3 § och där gjorda hänvisningar. Det kan t.ex. handla om att tillfälligt förlägga en elevs utbildning till en annan skolenhet. I sådana lägen krävs naturligtvis att rektorn på den mottagande skolenheten godtar en sådan provisorisk lösning.

Av *andra stycket* följer att endast om det föreligger synnerliga skäl så får en åtgärd som har vidtagits med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Med hänsyn till att det ska

finnas synnerliga skäl för en tidsförlängning säger det sig självt att det kan bli aktuellt i rena undantagsfall. Under alla omständigheter får åtgärden aldrig gälla längre än fyra veckor, dvs. det finns en bortre tidsgräns.

I *tredje stycket* finns en hänvisning till de särskilda åtgärder som kan vidtas för att upprätthålla trygghet och studiero i skolan.

Lärare

7 § En lärare får, under pågående undervisning eller då eleverna i övrigt står under ledning av läraren, vidta de åtgärder som är nödvändiga för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande.

I 8–23 §§ finns bestämmelser om vissa särskilda åtgärder.

På motsvarande sätt som gäller för rektorn (6 §) har lärarna rätt att under pågående undervisningspass vidta nödvändiga åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma tillrätta med en elevs uppträdande. Med undervisning likställs när eleverna i övrigt står under ledning av läraren, dvs. friluftsdagar, lek under raster och liknande situationer. Även i dessa situationer gäller att läraren inte kan åsidosätta annan lagstiftning, t.ex. brottsbalken samt reglerna om grundläggande fri- och rättigheter i regeringsformen samt i Europakonventionen. Likaså får åtgärderna inte inskränka vissa elevers rätt till utbildning, se närmare 6 kap. 3 § och där gjorda hänvisningar.

I *andra stycket* finns en hänvisning till de särskilda åtgärder som kan vidtas för att upprätthålla trygghet och studiero i skolan.

Disciplinära åtgärder m.m.

Utvisning ur klassrummet

8 § En lärare i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan får visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven gör sig skyldig till en förseelse eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren.

I paragrafen regleras möjligheten att under vissa förutsättningar visa ut elever från undervisningslokalen resterande tid av ett undervisningspass. Bestämmelsen gäller bara i angivna skolformer. Utvisning får ske om eleven gör sig skyldig till en förseelse eller på annat sätt uppträder olämpligt och fortsätter med detta trots uppmaning att ändra beteendet. Här kan det röra sig om att eleven uppträder stökigt och stör undervisningen eller vägrar att överlämna ett föremål som läraren enligt 21 § har rätt att omhänderta. Om eleven inte ändrar sitt beteende i sådana situationer föreligger grund för att visa ut eleven från undervisningslokalen.

Kvarsittning

9 § Under samma förutsättningar som i 8 § får en lärare eller rektor i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan besluta att en elev ska stanna kvar i skolan under uppsikt högst en timme efter att skoldagens undervisning har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan elevens schemalagda undervisning börjar.

Under de förutsättningar som gäller för utvisning ur klassrummet kan en lärare eller en rektor i angivna skolformer besluta att en elev ska stanna kvar i skolan efter det att undervisningen har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan den

schemalagda undervisningen börjar. Kvarsittning får alltså användas om en elev har gjort sig skyldig till en förseelse eller på annat sätt uppträtt olämpligt och inte ändrat sitt uppträdande efter tillsägelse från läraren. Kvarsittningen får dock bara ske om eleven står under uppsikt samt genomföras under högst en timme.

Det är inte uttryckligen reglerat att kvarsittning får vidtas först efter en utvisning men i praktiken blir förmodligen kvar-sittning en åtgärd som tillgrips efter det att en utvisning visat sig verkningslös.

Utredning

10 § Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan gjort sig skyldig till upprepade förseelser eller fortsatt olämpligt uppträdande eller en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. I de fall eleven har vårdnadshavare ska samråd ske med denne.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 4 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

I de fall en elev gör sig skyldig till upprepade förseelser eller fortsätter med ett sådant olämpligt uppträdande som berättigar till utvisning (8 §) och kvarsittning (9 §) är rektorn, enligt *första stycket*, skyldig att se till att händelseförloppet utreds. I de fall eleven har vårdnadshavare ska samråd ske med denne.

Av *andra stycket* framgår att om en utredning visar att eleven är i behov av sådant särskilt stöd som avses i 3 kap. 8 § så måste även en utredning enligt den paragrafen inledas.

11 § Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 10 § första stycket ska rektorn se till att det vidtas åtgärder för att få eleven att ändra sitt beteende.

I paragrafen regleras rektorns skyldighet att försöka ändra en ”störande” elevs beteende genom att se till att det vidtas relevanta åtgärder. Åtgärderna ska sättas in utifrån vad som framkommit vid den utredning som ska göras enligt 10 § första stycket.

Skriftlig varning

12 § Efter en utredning enligt 10 § första stycket får rektorn besluta att tilldela eleven en skriftlig varning. En sådan varning ska innehålla information om vilka åtgärder som kan komma att vidtas om eleven inte ändrar sitt beteende.

Om eleven har vårdnadshavare ska denne informeras om rektorns beslut om en skriftlig varning.

Utredningen enligt 10 § första stycket kan också resultera i att rektorn beslutar att tilldela eleven en skriftlig varning. I sådana fall ska varningen innehålla information om vilka åtgärder som kan bli aktuella om inte eleven ändrar sitt beteende. I praktiken rör det sig förmodligen om att skriftligen dokumentera det som har framkommit och bestämts i samtal med en elev när det gäller vilka konsekvenser som elevens uppträdande kan få om han eller hon inte ändrar sitt beteende. Avsikten är också att peka på det oacceptabla i elevens uppförande. Ett skriftligt dokument innebär också att vårdnadshavaren får samma information som eleven.

Brådskaande avstängning

13 § Rektorn får besluta att helt eller delvis stänga av en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare om

1. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero,

2. syftet med åtgärder enligt 8–12 §§ inte uppnås eller det föreligger andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och

3. eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Rektorn får inte uppdra åt annan att fatta beslut enligt första stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

I paragrafens *första stycke* finns en möjlighet för rektorn att i angivna skolformer stänga av elever från den ordinarie utbildningen. Avstängningen får dock bara ske under en begränsad tid (14 §). Avstängning kan gälla helt eller delvis men får bara vidtas om vissa förutsättningar är uppfyllda. För det första gäller att åtgärden måste vara nödvändig med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Det är alltså övriga elevers behov i detta avseende som kan motivera en avstängning. Ordet nödvändig indikerar också att avstängning är en yttersta åtgärd och att en avstängning måste till för att säkerställa trygghet och studiero. För det andra så ska utvisning ur klassrummet (8 §), kvarsittning (9 §) eller skriftlig varning (12 §) inte ha haft någon effekt på elevens uppförande i de fall dessa bestämmelser är tillämpliga, något som inte är fallet i utbildningar som riktar sig till vuxna. Det är dock inget krav att dessa åtgärder måste ha vidtagits om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende. Här kan det t. ex. röra sig om att eleven har begått ett allvarligt brott som riktat sig mot en annan elev eller en lärare. För det tredje måste den avstängde eleven kompenseras för den undervisning som han eller hon går miste om till följd av avstängningen. Detta kan för den obligatoriska skolan t.ex. ske genom utbildning i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning enligt 3 kap. 11 § eller hemundervisning enligt 22 kap. 16 §.

I *andra stycket* anges att rektorn inte kan delegera beslutsfattandet enligt denna paragraf till någon annan.

Av *tredje stycket* framgår att beslut om brådskande avstängning gäller omedelbart, såvida inte rektorn beslutar att avstängningen ska börja att gälla vid en senare tidpunkt.

Ett beslut om brådskande avstängning kan överklagas enligt 26 kap. 8 § 1.

Avstängningstid och förlängning av brådskande avstängning

14 § Ett beslut enligt 13 § får endast innebära avstängning under den tid som krävs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt 16 eller 18 §§ är uppfyllda och huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra människors säkerhet, får rektorn besluta att avstängningen förlängs. Ett sådant beslut gäller till dess huvudmannen har prövat saken. Den sammanlagda avstängningen får dock inte omfatta längre tid än två veckor. Rektorn får inte uppdra åt annan att fatta beslut enligt detta stycke.

Brådskande avstängning som sker med stöd av 13 § får inte fortgå längre än som behövs för att skyndsamt utreda vad som utöver avstängningen kan behöva vidtas. Detta framgår av paragrafens *första stycke*.

I *andra stycket* anges att en brådskande avstängning i normalfallet inte får vara längre än en vecka och att antalet avstängningar får vara maximalt två per kalenderhalvår.

I paragrafens *tredje stycke* finns en möjlighet – inom de frivilliga skolformerna – att förlänga tidsgränsen i andra stycket. Om det kan antas att det föreligger förutsättningar för avstängning enligt 16 § (reguljär avstängning) och 18 § (avstängning från utbildning med praktiska inslag), se nedan, och huvudmannens beslut om avstängning med stöd av sistnämnda paragrafer inte kan inväntas av hänsyn till andra människors säkerhet så har rektorn en möjlighet att förlänga den brådskande avstängningen. Genom hänvisningen till andra människors säkerhet blir en förlängning bara aktuell i ytterst allvarliga situationer. Förlängningsbeslutet gäller bara till dess att huvudmannen prövat avstängningen enligt dessa paragrafer. Under alla

omständigheter får dock avstängningstiden sammantaget aldrig omfatta längre tid än två veckor.

Utredning och informationsskyldighet

15 § Innan rektor beslutar om avstängning enligt 13 § eller en förlängning av avstängningen enligt 14 § tredje stycket ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett sådant beslut som avses i första stycket. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet.

I de fall rektorn har befogenhet att besluta om avstängning, dvs. brådskande avstängning (13 §) och förlängning av brådskande avstängning (14 §), så måste han eller hon före beslutet ge eleven möjlighet att yttra sig beträffande de omständigheter som ligger till grund för avstängningen. Om eleven har vårdnadshavare ska också denne ges tillfälle att yttra sig.

Avstängning

16 § Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, om

1. eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper,
2. eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande,
3. eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling, eller
4. elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

I de frivilliga skolformerna finns, enligt *första stycket*, utöver möjligheterna till brådskande avstängning (13 §) samt förlängning av sådan avstängning (14 §) en möjlighet till avstängning dels under andra förutsättningar, dels under längre tid. Det rör sig om fyra situationer då en avstängning med stöd av denna paragraf kan komma i fråga. Det är huvudmannen som beslutar om avstängning i dessa fall.

Den första situationen gäller traditionellt "fusk", t.ex. att eleven med hjälp av otillåtna hjälpmedel, mobil uppkoppling mot Internet under ett prov, användning av miniräknare i vissa fall, eller på annat sätt försöker vilseleda bedömningen av kunskaper och måluppfyllelse där syftet naturligtvis är att prestera ett bättre resultat i olika avseenden än vad ens kunskaper motsvarar.

Den andra situationen tar sikte på att en elev stör eller på annat sätt hindrar att utbildningen kan genomföras på avsett sätt. Om huvudmannen bedömer att störningsmomenten etc. är så allvarliga och att de inte genom andra åtgärder går att komma tillrätta med finns alltså en möjlighet att stänga av eleven.

En tredje situation där det kan bli aktuellt med avstängning är om en elev utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person, lärare, städpersonal, personal inom studie- och yrkesorienteringen osv., för kränkande behandling. Här kan det naturligtvis också bli aktuellt för rektorn att besluta om brådskande avstängning med stöd av 13 §.

Den fjärde situationen hänger samman med de två föregående punkterna. Om en elev på ett annat sätt än vad som där anges uppför sig på ett sådant sätt att övriga elevers trygghet och studiero påverkas på ett negativt sätt så kan detta utgöra grund för avstängning..

Det ligger i sakens natur att i de fall som avses i punkterna 2–4 ska uppförandet ha varit påtagligt störande för övriga elever. Dessutom krävs att tillsägelser och varningar inte har resulterat i ett förbättrat beteende.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen kan förordna att beslutet ska gälla omedelbart, dvs. man behöver inte invänta att

beslutet vunnit laga kraft, utan beslutet om avstängning kan verkställas omedelbart.

Avstängningstid

17 § Beslut enligt 16 § får inte avse avstängning under längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår, om inte annat följer av andra stycket.

Avstängningen får omfatta en längre tid än två veckor om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det annars bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning enligt 16 § får dock aldrig avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår samt tre ytterligare kalenderhalvår.

Huvudmannens beslut om avstängning enligt 16 § får i normalfallet inte avse en längre tidsperiod än två veckor. Denna utgångspunkt framgår av *första stycket* i bestämmelsen.

I *andra stycket* finns dock ett undantag från huvudregeln om maximalt två veckors avstängning. Där sägs att avstängningstiden får vara längre om syftet med avstängningen inte uppnås på två veckor eller kortare perioder. Det finns emellertid en borte tidsgräns för avstängningar som sker med stöd av 16 §. Avstängningen får maximalt gälla till innevarande kalenderhalvårs utgång plus ytterligare tre kalenderhalvår, dvs. utöver pågående kalenderhalvår kan det läggas till ett och ett halvt år.

Förutsättningar för avstängning från viss utbildning med praktiska inslag

18 § Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, om

1. det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och
2. eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktisk tjänstgöring.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

När det gäller utbildning med praktiska inslag i de frivilliga skolformerna så finns det en särskild regel kring avstängning från dessa utbildningar. Avstängningar som sker enligt denna paragraf tar alltså inte sikte på hela skolformen utan bara vissa utbildningar inom den. Förutsättningarna för avstängning är att det i utbildningen ingår praktik eller att delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd och att eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktisk tjänstgöring. Med hänsyn till att olämpligheten ska vara uppenbar är det fråga om rena undantagsfall som bestämmelsen blir tillämplig på. Det kan handla om att en narkotikamissbrukare inte bör få praktisera på ett sjukhus inom ramen för t.ex. en vårdutbildning eller att någon som är dömd för uppsåtliga våldsbrott inte bör få genomföra ett praktiskt moment i en miljö som påminner om den där brottet begicks.

Huvudmannen kan, enligt *andra stycket*, även i dessa fall besluta att avstängningen ska gälla omedelbart.

Avstängningstid från utbildning med praktiska inslag

19 § Ett beslut om avstängning enligt 18 § kan avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning.

Om det föreligger särskilda skäl får huvudmannen besluta att ett beslut om avstängning som gäller utan tidsbegränsning i stället ska avse viss tid eller upphöra att gälla.

Avstängningsbeslut avseende utbildningar med praktiska inslag kan, enligt regleringen i *första stycket*, avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning. Huvudmannen får göra bedömningen i det enskilda fallet.

I *andra stycket* anges att om det föreligger särskilda skäl så kan en tidsbegränsad avstängning hävas helt eller övergå till att avse en bestämd tid. Det är huvudmannen som beslutar om ändringar

av tidigare fattade beslut. Exempel på särskilda skäl kan vara att det framstår som helt klart att den avstängde elevens livssituation har ändrats och att det som utgjorde grund för avstängningen därför inte längre är relevant.

Utredning

20 § Innan huvudmannen beslutar om avstängning enligt 16 eller 18 § ska eleven elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Om eleven är under 18 år ska huvudmannen även samråda med socialnämnden innan beslut fattas.

Innan huvudmannen fattar ett beslut om avstängning enligt 16 eller 18 §§ måste denne före beslutet ge eleven möjlighet att yttra sig beträffande de omständigheter som ligger till grund för avstängningen. Om eleven har vårdnadshavare ska denne också ges tillfälle att yttra sig. För elever under 18 år måste huvudmannen också samråda med socialnämnden i elevens hemkommun.

Omhändertagande av föremål

Förutsättningar för ett omhändertagande

21 § Rektor eller en lärare får från en elev omhändertaga föremål som används på ett sätt som är störande för skolverksamheten eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna.

Rektorn får inte uppdra åt annan att fatta beslut enligt första stycket.

I paragrafens *första stycke* anges under vilka förutsättningar och i vilka sammanhang lärare och rektorer kan använda sig av befogenheten att omhändertaga föremål som tillhör elever och alltså på detta sätt rubba besittningen till föremål som på olika sätt kan anses tillhöra en elev. Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 20 § i 1985 års skollag. Rörande tillämpningen kan hänvisas till

motiven till sistnämnda bestämmelse, se prop. 2006/07:69 s. 15–17.

Av *andra stycket* framgår att rektorn inte har någon möjlighet att delegera beslutanderätten avseende omhändertagande av föremål. Det är med andra ord bara lärare och rektorer som har en rättslig befogenhet att omhänderta föremål.

Bestämmelsen gäller inte i de utbildningar som riktar sig till vuxna, se 5 kap. 2 § andra stycket.

Återlämnande av ett omhändertaget föremål

22 § Ett föremål som har omhändertagits enligt 21 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 21 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har underrättats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 21 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet skall tas i beslag har prövats.

I paragrafen anges när ett omhändertaget föremål ska återlämnas och hur man ska förfara om föremålet kan antas bli förverkat enligt bestämmelser i strafflagstiftningen. Bestämmelsen har samma utformning som 1 kap. 21 § i 1985 års skollag. Motiven till sistnämnda bestämmelse finns i prop. 2006/07:69 s. 17 och 18 och ledning för hur bestämmelsen ska tillämpas kan hämtas där.

Bestämmelsen gäller inte i de utbildningar som riktar sig till vuxna, se 5 kap. 2 § andra stycket.

Dokumentation

23 § Om ett föremål som har omhändertagits enligt 21 § inte återlämnas senast vid lektionens slut ska omhändertagandet dokumenteras skriftligt av den som genomfört omhändertagandet.

Under vissa förutsättningar måste ett omhändertagande av föremål dokumenteras. Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 22 § i 1985 års skollag och motiven för dokumentationsskyldigheten framgår av prop. 2006/07:69 s. 18 och 19.

Bestämmelsen gäller inte i de utbildningar som riktar sig till vuxna, se 5 kap. 2 § andra stycket.

6 kap. Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- vilka som omfattas av skolplikt,
- den rätt till utbildning som motsvarar skolplikten,
- hur skolplikten fullgörs,
- när skolplikten börjar,
- tidigare skolstart,
- när skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången,
- skyldigheten att delta i utbildningen, och
- ansvaret för att skolplikten fullgörs.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Vilka som omfattas av skolplikt

2 § Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel.

Skolplikt gäller dock inte barn, som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Skolplikt gäller inte heller barn som avses i 28 kap. 1 § andra stycket. Dessa barn har dock samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar 3 kap. 1 § i 1985 års skollag. Med bosatt i Sverige avses enligt huvudregeln i 28 kap. 1 § första stycket den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481). Motiven till bestämmelse i 1985 års skollag, som motsvarar andra stycket i förevarande paragraf, finns i prop. 1985/86:10 s. 82.

Paragrafens *tredje stycke* innehåller en hänvisning till bestämmelserna i 28 kap. 1 § andra stycket. Av den bestämmelsen framgår vilka barn och ungdomar som vid tillämpningen av

skollagen ska anses bosatta i Sverige trots att de inte är folkbokförda i landet. De barn och ungdomar som anges där har inte skolplikt men samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn. En elev som utnyttjar sin rätt till utbildning utan att ha skolplikt ska, enligt 16 §, delta i verksamheten på samma sätt som en skolpliktig elev.

Rätten till utbildning

3 § Av 2 kap. 21 § regeringsformen följer att skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom den del av skolväsendet som har offentlig huvudman. Av bestämmelserna i 2 § tredje stycket samt i 11 och 15 §§ följer även en viss rätt till utbildning utöver skolplikten.

Paragrafens första mening motsvarar i princip 3 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag. Här erinras om den bestämmelse i 2 kap. 21 § regeringsformen som innebär att alla barn som är skolpliktiga har rätt att kostnadsfritt få grundläggande utbildning i en offentlig skola. Denna rätt till utbildning är följaktligen en grundläggande fri- och rättighet som är skyddad av grundlag. Rätten till utbildning är även skyddad i FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Med hänsyn till förändringen av begreppen i den nya skollagen har i denna paragraf begreppet ”utbildning inom det offentliga skolväsendet” bytts ut mot begreppet ”utbildning inom den del av skolväsendet som har offentlig huvudman”. De utbildningar som avses är grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola som anordnas av en offentlig huvudman.

Staten garanterar inte någon rätt till utbildning i en fristående skola eller i någon annan skola med enskild huvudman. Däremot följer av 3 och 4 §§ att skolplikten kan fullgöras i de nämnda skolformerna oavsett om utbildningen bedrivs av en offentlig

eller en enskild huvudman. Av 2 kap. 5 § framgår inom vilka skolformer enskilda kan bedriva utbildning.

Hur skolplikten fullgörs

Grundskolan

4 § Skolplikt ska fullgöras i grundskolan om inte sådana förhållanden som avses i 5 eller 6 §§ föreligger eller skolplikten fullgörs i sameskolan enligt 7 § eller på annat sätt enligt bestämmelserna i 22 kap.

Av paragrafen följer att skolplikten ska fullgöras i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller fullgörs i sameskolan eller enligt bestämmelserna i 22 kap. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 kap. 2 och 3 §§ samt 8 kap. 3 § i 1985 års skollag.

Grundsärskolan

5 § Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om det föreligger sådana förhållanden som avses i första meningen prövas av barnets hemkommun.

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan ska barnet fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt enligt denna lag. Ett barn får dock mottas i grundsärskolan utan vårdnadshavares medgivande om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 3 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag. Formuleringen av målen har ändrats i förtydligande syfte. Någon förändring i sak är dock inte avsedd. Av 28

kap. 7 § framgår att vad som gäller barn och ungdomar med utvecklingsstörning även ska gälla barn och ungdomar som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Vidare anges vilken instans som ska avgöra om förutsättningar föreligger för utbildning i grundsärskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 4 § i 1985 års skollag och gäller såväl när ett barn första gången ska börja fullgöra sin skolplikt som när ett byte av skolform övervägs för en elev som redan har påbörjat sin utbildning. Av 11 § följer att regleringen även gäller för barn som påbörjar en utbildning för skolpliktiga ett år innan skolplikten inträder.

Av *andra stycket* följer att ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vid genomförandet av utredningen ska samråd ske med vårdnadshavare.

Vårdnadshavares inflytande över valet av skolform regleras i *tredje stycket*. Som huvudregel har vårdnadshavare möjlighet att välja att ett barn som har rätt till grundsärskola i stället ska tas emot i grundskolan. En konsekvens av vårdnadshavares bestämmanderätt är att ett barn som på grund av en utvecklingsstörning inte förväntas nå upp till grundskolans kunskapskrav ändå kan komma att tas emot i grundskolan. Även i dessa fall har eleven rätt till stöd enligt 3 kap. 5 §. I de fall det krävs har rektorn möjlighet att besluta om s.k. anpassad studiegång enligt 4 kap. 10 §. Regleringen motsvarar i princip det som i dag gäller genom lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång. Vårdnadshavares rätt att bestämma kan dock inte gälla undantagslöst. Därför införs det i lagen ett undantag från vårdnadshavares bestämmanderätt för det fall att synnerliga skäl föreligger med hänsyn till barnets bästa. Bedömningen ska utgå ifrån bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. 8 §. För att avgöra vad som i varje enskilt fall är barnets bästa krävs det att en be-

dömning görs av vilka konsekvenser ett mottagande i grundsärskolan får för det enskilda barnet. Av sistnämnda bestämmelse framgår att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas samt att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Genom att det måste föreligga synnerliga skäl för att frånga vårdnadshavares vilja framgår att bestämmelsen bara kan tillämpas undantagsvis.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10.4–10.6.

Specialskolan

6 § Barn som på grund av sitt funktionshinder eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller särskolan ska tas emot i specialskolan om de

1. är synskadade och har ytterligare funktionshinder,
2. är döva eller hörselskadade, eller
3. har en grav språkstörning.

Frågan om det föreligger sådana förhållanden som avses i första stycket prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Ett beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Utredningen ska genomföras i samråd med barnets vårdnadshavare.

I paragrafens första stycke anges målgruppen för specialskolan. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 3 § i 1985 års skollag.

Av *andra stycket* framgår att det är den myndighet som regeringen bestämmer som prövar om det finns förutsättningar för att en elev ska fullgöra sin skolplikt i specialskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 4 § andra stycket i 1985 års skollag och gäller såväl när ett barn första gången ska börja fullgöra sin skolplikt som när ett byte av skolform övervägs för en elev som redan har påbörjat en utbildning. Uppgiften ligger i dag på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Av 11 § följer att regleringen även gäller för barn som påbörjar en utbildning för skolpliktiga ett år innan skolplikten inträder. Myndighetens beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning

som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Bestämmelserna innebär att det inte längre finns någon reglering av vem som får väcka frågan om prövning av frågan om i vilken skolform ett barn ska tas emot. Den saken får avgöras enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer, vilket innebär att vårdnadshavare fortfarande har möjlighet att ta initiativ till en prövning av i vilken skolform barnet ska gå. Beslut om mottagande i specialskolan får enligt 26 kap. 11 § första stycket 1 överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Bestämmelserna är tillämpliga även när någon som inte är skolpliktig ges utbildning i specialskolan. Detta följer av att dessa barn enligt 2 § tredje stycket har samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Sameskolan

7 § Barn till samer får fullgöra sin skolplikt avseende årskurserna 1–6 i sameskolan i stället för i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan om det finns särskilda skäl.

Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Av *första stycket* framgår vilka som kan fullgöra sin skolplikt i sameskolan. Bestämmelsen motsvarar, med viss språklig justering, 8 kap. 3 § i 1985 års skollag. I bestämmelsen anges att även andra barn än barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan om det finns särskilda skäl. Som exempel på ett särskilt skäl kan nämnas att ett barn från en ort med sameskola, men utan kommunal grundskola tvingas att åka till en annan ort med kommunal grundskola om han eller hon inte får gå i sameskolan (se vidare förarbetena till motsvarande bestämmelse i 1985 års skollag, prop. 1985/86:10 s. 118). Eftersom sameskolan

endast omfattar årskurs 1–6 kan självfallet inte resterande del av skolplikten fullgöras i där.

I *andra stycket* anges att den myndighet som regeringen bestämmer ska avgöra om förutsättningar föreligger för utbildning i sameskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 8 kap. 6 § i 1985 års skollag. Uppgiften ligger i dag på Sameskolstyrelsen.

Bestämmelsen gäller såväl när ett barn första gången ska börja fullgöra sin skolplikt som när ett byte av skolform övervägs för en elev som redan har påbörjat en utbildning. Av 11 § följer att bestämmelsen, på samma sätt som för de övriga skolformerna, även gäller för barn som påbörjar en utbildning för skolpliktiga ett år innan skolplikten inträder.

Som nämnts ovan innebär bestämmelsen vidare att det inte längre finns någon reglering av vem som får väcka frågan om prövning av i vilken skolform ett barn ska tas emot. Den saken får avgöras enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer, vilket innebär att vårdnadshavare fortfarande har möjlighet att ta initiativ till en prövning av i vilken skolform barnet ska gå.

Beslut enligt *andra stycket* får enligt 26 kap. 14 § första stycket 1 överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Mottagande på försök

8 § Den som är elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

Paragrafen möjliggör försöksperioder i andra skolformer. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 6 § i 1985 års skollag men gäller nu även för en fristående skola med grundskola eller grundsärskola.

Integrerade elever

9 § En elev i grundskolan kan få sin utbildning inom grundsärskolan (integrerad elev) om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. En elev i grundsärskolan kan under samma förutsättningar få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan.

För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.

Första stycket saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Däremot finns motsvarande bestämmelser för utbildning med offentlig huvudman i 4 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194) och 6 kap. 1 § särskoleförordningen (1995:206). Någon ändring i sak är inte avsedd förutom att bestämmelsen nu även gäller fristående skola med grundskola eller grundsärskola.

Av *andra stycket* följer att en integrerad elev alltjämt är elev i den ursprungliga skolformen och ska följa de regler som gäller för den skolformen, t.ex. när det gäller utbildningens omfattning och innehåll. Eftersom undervisningen bedrivs enligt andra bestämmelser är det nödvändigt med en möjlighet till undantag från de bestämmelser som gäller för elevens ursprungliga skolform. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning har därför fått möjlighet att besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning. Frågan om undantag och dess omfattning beslutas för varje enskilt fall.

När skolplikten börjar

10 § Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år.

Om det finns särskilda skäl får barnet börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då barnet fyller åtta år.

Frågan om uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar bestämmelserna i 3 kap. 7 § i 1985 års skollag. De förändringar som har gjorts är endast av förtydligande och redaktionell karaktär.

I *tredje stycket* har preciserats att det är hemkommunen som har att fatta beslut om att fullgörandet av skolplikten ska skjutas upp. Vad som avses med hemkommun anges i 28 kap. 7 §.

Kommunens beslut i frågan om uppskjuten skolplikt kan enligt 26 kap. 11 § överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Tidigare skolstart

11 § Om ett barns vårdnadshavare begär det, ska barnet redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 § i 1985 års skollag.

När skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången

Skolpliktens upphörande

12 § Om inte annat följer av 13 och 14 §§ upphör skolplikten vid utgången av vårterminen det nionde året, eller om eleven går i specialskolan, det tionde året, efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag. I stället för att koppla skolpliktens upphörande till elevens ålder används här antalet skolår för att beteckna när skolplikten enligt huvudregeln ska upphöra.

Senare upphörande

13 § För den elev som inte gått ut högsta årskursen när skolplikten annars skulle ha upphört enligt 12 §, upphör skolplikten i stället ett år senare.

Frågan om skolpliktens förlängning enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Regleringen i *första stycket* innebär att skolplikten inte längre med automatik upphör vid utgången av vårterminen det år eleven fyller 16 respektive 17 år, beroende på om eleven fullgör sin skolplikt i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan. En enskild kan alltså tvingas att gå ett år längre i skolan än enligt regleringen i 1985 års skollag. I de flesta fall får det antas att eleven, vårdnadshavare och skolan är överens om att eleven behöver ytterligare ett år i grundskolan för att klara antagningskraven till gymnasieskolan. Det rör sig om en mycket begränsad grupp elever som i praktiken kommer att bli föremål för tvångsvis förlängd skolplikt.

Enligt *andra stycket* är det elevens hemkommun som prövar om skolplikten ska senare för elever som fullgör sin skolplikt i grundskolan eller grundsärskolan. Vad som avses med hemkommun anges i 28 kap. 5 §. För elever i specialskolan prövas frågan av den myndighet som regeringen bestämmer, i dag Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Ett beslut i fråga om skolpliktens förlängning kan enligt 26 kap. 11 § överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Om en elev som inte har gått ut högsta årskursen när skolplikten enligt regleringen i 12 § upphör att gälla förlängs sålunda skolplikten med ett år. Skolplikten upphör således vid utgången av vårterminen det kalenderår eleven fyller 17 respektive 18 år. Av 14 § framgår att skolplikten även kan upphöra under det tillkommande skolpliktsåret.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.2.

Tidigare upphörande

14 § Om eleven före den tidpunkt som framgår av 12 eller 13 §§ uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås för den skolform där eleven fullgör sin skolplikt, upphör därmed skolplikten.

Frågan om skolpliktens upphörande enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas frågan av den myndighet som regeringen bestämmer.

Av *första stycket* framgår att skolpliktens upphörande i förtid kopplas till frågan om eleven har uppnått de kunskapskrav som har fastställts för utbildningen. Bestämmelsen, som i sak motsvarar 3 kap. 10 § andra stycket i 1985 års skollag, gäller även i de fall någon har en förlängd skolplikt enligt 13 §.

Enligt *andra stycket* är det elevens hemkommun som prövar om skolplikten ska upphöra i förtid för elever som fullgör sin skolplikt i grundskolan eller grundsärskolan. Vad som avses med hemkommun anges i 28 kap. 5 §. För elever i specialskolan prövas frågan av den myndighet som regeringen bestämmer, i dag Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Ett beslut i fråga om skolpliktens upphörande kan enligt 26 kap. 11 och 13 §§ överklagas till Skolväsendets överklagandekommitté.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.1.

Rätt att slutföra skolgången

15 § En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten upphör dessförinnan.

En elev i grundsärskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år. Eleven har därvid rätt till minst 800 timmar utöver den i 10 kap. 6 § första stycket garanterade undervisningstiden.

En elev i grundskolan eller specialskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform.

En elev som tagits emot i specialskolan enligt 6 § första stycket 1 och som på grund av sina funktionshinder inte kan få tillfredsställande förhållanden i gymnasiesärskolan eller gymnasieskolan, får efter det att skolplikten har upphört och i mån av plats genomgå ytterligare utbildning i specialskolan till och med vårterminen det kalenderår eleven fyller 21 år, om eleven inte bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen enligt tredje stycket.

Frågan om rätt att slutföra skolgången enligt denna bestämmelse prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av den myndighet som regeringen bestämmer.

I paragrafens *första stycke* anges att en elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan alltid ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten har upphört dessförinnan. Denna rättighet blir aktuell bland annat för elever som har fått sin skolplikt uppskjuten eller som har behövt fler år än normalt för att ta sig igenom utbildningen. Det finns inte någon begränsning av hur många läsår som ska kvarstå för att eleven ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen. Av bestämmelser i respektive skolformskapitel framgår att grundskolan och grundsärskolan består av nio årskurser samt att specialskolan består av tio årskurser.

Elever i grundsärskolan har enligt bestämmelsen i *andra stycket* rätt att slutföra utbildningen under två år trots att skolplikten på sätt som anges i 12–14 §§ har upphört. Av bestämmelsen framgår också att eleven vid en fortsatt skolgång har rätt till 800 timmars undervisning utöver den garanterade undervisningstiden. Med hänsyn till att den obligatoriska särskolan i 1985 års skollag består av tio årskurser, se 6 kap. 3 § andra stycket, innebär regleringen i den nya skollagen att en elev i grundsärskolan kan erhålla utbildning i samma omfattning som tidigare.

I *tredje stycket* regleras fortsatt skolgång för elever i grundskolan och specialskolan. Här ges en elev i grundskolan eller i specialskolan rätt att slutföra utbildningen under ytterligare två läsår efter att skolplikten har upphört. Bestämmelsen, som i de flesta fall träffar andra elever än de som avses i första stycket,

innebär en rätt att gå högsta årskursen i ytterligare två läsår, dvs. till och med vårterminen det kalenderår eleven fyller 18 år eller, om eleven går i specialskolan, 19 år. Som villkor uppställs emellertid att eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform.

Enligt *fjärde stycket* får elever som tagits emot i specialskolan på grund av synskada och ytterligare funktionshinder möjlighet till ytterligare skolgång efter skolpliktens upphörande om de inte bedöms kunna slutföra utbildningen inom de två åren som anges i andra och tredje stycket. Bestämmelsen motsvarar 7 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag och träder i kraft den 1 juli 2009 (prop. 2008/09:112, bet. 2008/09:UbU16, rskr. 2008/09:219).

Enligt *femte stycket* är det elevens hemkommun som prövar om eleven har rätt slutföra utbildningen efter skolplikten när det gäller grundskolan. Vad som avses med hemkommun anges i 28 kap. 5 §. För elever i specialskolan prövas frågan av den myndighet som regeringen bestämmer, i dag Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Ett beslut i fråga om rätt att slutföra utbildningen kan enligt 26 kap. 11 och 13 §§ överklagas till Skolväsendets överklagandekommitté.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.3 och 10.10.

Deltagande i utbildning

Närvaro

16 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock för elever

i grundsärskolan och specialskolan meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna om lärotider.

Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag underrättas om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver underrättelse inte ske samma dag.

När det gäller skolpliktiga elever motsvarar paragrafens *första stycke* 3 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag såvitt avser utbildning som anordnas av offentliga huvudmän. Här är dock bestämmelsen tillämplig även på fristående skolor. Dessutom har tillämpningsområdet utvidgats till även icke skolpliktiga elever som deltar i utbildningen. För dessa elever är deltagandet i och för sig frivilligt, men om eleven deltar har han eller hon inte rätt att godtyckligt välja bort vissa delar. Av 1 kap. 12 § andra stycket framgår att deltagande i konfessionella inslag i utbildning som bedrivs av enskild huvudman alltid är frivilligt.

I *andra stycket* anges den yttersta gränsen för den obligatoriska verksamheten. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 kap. 11 § tredje stycket i 1985 års skollag, 4 kap. 2 § grundskoleförordningen (1994:1194), 4 kap. 2 § särskoleförordningen (1995:206) och 5 kap. 2 § specialskoleförordningen (1995:401) såvitt avser utbildning som anordnas av offentliga huvudmän. Här träffar bestämmelserna även fristående skolor. Av bestämmelsen framgår indirekt att det är tillåtet med icke obligatorisk verksamhet utöver vad som anges här.

Sedan tidigare har det varit möjligt att efter samråd med en elevs vårdnadshavare och efter att ha hört elevvårdskonferensen besluta om andra lärotider för en elev i den obligatoriska särskolan och i specialskolan om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens fysiska och psykiska förutsättningar (4 kap. 4 § särskoleförordningen och 5 kap. 4 § specialskoleförordningen). Av andra styckets tredje mening framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, för elever i dessa skolformer,

alltjämt ska få meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna om lärotider.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är ny i lagen men har i princip sin motsvarighet i dagens skolformsförordningar som omfattar barn och ungdomar, se 6 kap. 8 a § grundskoleförordningen (1994:1194), 6 kap. 5 a § sarskoleförordningen (1995:206), 7 kap 9 a § specialskoleförordningen (1995:401) och 5 kap. 2 § same-skolförordningen (1995:205). Genom den nya skollagens konstruktion gäller bestämmelserna även för utbildningar i fristående skolor. Här förtydligas i lagen en viktig del av det samarbete med hemmen och elevens vårdnadshavare som följer av andra bestämmelser i skollagen och i läroplanen. Bestämmelsen gäller frånvaro från verksamhet som anordnas i grundskolan och motsvarande skolformer. För att syftet med bestämmelsen ska uppnås är det viktigt att informationen till vårdnadshavare lämnas så snart som möjligt. Rektor, eller den rektor utser, ska se till att underrättelse sker. Det är givetvis inget som hindrar att rektor uppdrar åt elevens klassföreståndare eller mentor att ta kontakt med vårdnadshavare. Motsvarande reglering finns också för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, se respektive skolformskapitel.

Lydelsen innebär att vårdnadshavare ska underrättas inte bara när eleven uteblir från obligatoriska inslag utan även vid frånvaro från annan verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Underrättelsen ska ske samma dag som frånvaron inträffar om det inte föreligger särskilda skäl. Sådana kan vara t.ex. att frånvaron avser sista lektionen på eftermiddagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.3.

Ledighet

17 § En elev i de skolformer som anges i 16 § får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det föreligger synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.

Rektorn beslutar om ledighet. Beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar får inte fattas av någon annan än rektor.

Bestämmelserna i *första stycket* motsvarar 3 kap. 11 § andra stycket första meningen i 1985 års skollag och 6 kap. 8 § tredje stycket grundskoleförordningen (1994:1194) när det gäller skolpliktiga elever. Kortare ledighet enligt den förstnämnda bestämmelsen, dvs. upp till tio skoldagar för enskilda angelägenheter under ett läsår, beslutas i dag av rektor. Längre ledigheter, vilka regleras i den sistnämnda bestämmelsen, beslutas av styrelsen. Någon förändring i fråga om vad som avses med "kortare ledighet" är inte avsedd i och med att ledighetsbestämmelserna samlas i lag.

Den nya regleringen innebär att det alltid är rektor, eller den rektor bestämmer, som fattar beslutet om kortare ledigheter. Beträffande längre ledigheter bör det inte finnas någon möjlighet för rektor att överlåta beslutanderätten. Mot bakgrund av att beslut om längre ledigheter måste grundas på en samlad bedömning av elevens situation, se nedan, är det lämpligast att beslutanderätten ligger hos rektor. Han eller hon får anses ha bäst kännedom om elevens förhållanden i detta avseende.

Ett beslut om ledighet måste som redan angetts grundas på en samlad bedömning av elevens situation. Bland de omständigheter som normalt bör beaktas kan särskilt nämnas frånvarons längd, elevens studiesituation, möjligheterna att på olika sätt kompensera den förlorade undervisningen, hur angelägen ledigheten är för eleven samt om eleven fullgör sin skolplikt eller deltar i utbildningen utan att vara skolpliktig. Situationer då bestämmelsen skulle kunna bli aktuell är t.ex. vid vissa resor, familjehögtider eller religiösa högtider.

Som redan har framgått innebär 10 § att även icke skolpliktiga elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är skyldiga att delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Därför omfattas även dessa elever av förevarande bestämmelse om ledighet.

I *andra stycket* klargörs att rektor fattar beslut om ledigheten oavsett hur lång ledighet det rör sig om. I enlighet med bestämmelsen i 2 kap. 9 § *andra stycket* kan rektor överlåta sin beslutanderätt åt en anställd eller uppdragstagare vid skolenheten om denne har tillräcklig kompetens och erfarenhet. Det är dock inte lämpligt att någon annan än rektor, av skäl som tidigare angetts, beslutar om längre ledigheter.

Befrielse

18 § En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår.

Rektorn beslutar om befrielse. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Paragrafen motsvaras delvis av 3 kap. 12 § i 1985 års skollag (se prop. 1985/86:10, del A s. 89 f.). Som framgår av *första stycket* har dock villkoren för befrielse skärpts. För befrielse krävs att det finns synnerliga skäl. I detta ligger att befrielse bara kan bli aktuellt i rena undantagsfall där omständigheterna är mycket särpräglade. En annan nyhet är att ett beslut om befrielse bara får avse enstaka tillfällen under ett läsår.

I *andra stycket* klargörs att det är rektorn som ska fatta beslut i frågor om befrielse, och att rektorn inte kan delegera sin beslutanderätt till någon annan. Rektorns beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 26 kap.).

Ansvar för att skolplikten fullgörs m.m.

Vårdnadshavares ansvar

19 § Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 15 § i 1985 års skollag (se prop. 1985/86:10, del A, s. 90 f.).

Hemkommunens ansvar

20 § Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Paragrafen motsvarar i sak 3 kap. 13 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag.

Huvudmännens ansvar

21 § Kommunen ska se till att eleverna i dess grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och huvudmannen för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller utan giltig orsak är frånvarande från obligatoriska inslag i betydande utsträckning, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till elevens hemkommun.

Bestämmelserna i *första stycket* motsvarar 3 kap. 13 § första stycket första meningen och delvis 3 kap. 13 § andra stycket i 1985 års skollag i såvitt avser de skolpliktiga eleverna. I andra meningen har de två statliga skolformerna förts samman i en gemensam bestämmelse. Till skillnad mot tidigare omfattar bestämmelsen i första stycket även de icke skolpliktiga eleverna.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 3 kap. 14 § första meningen och 9 kap 15 § första stycket i 1985 års skollag. När det gäller frånvaro har dock angetts att det är frånvaro från obligatoriska inslag som ska anmälas. Det ska således i den delen vara frågan om sådan verksamhet som avses i 16 § andra stycket. Enligt 16 § tredje stycket sträcker sig skolans underrättelseskyldighet till vårdnadshavare längre. Enligt den bestämmelsen ska vårdnadshavare underrättas om eleven uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, dvs. även den verksamhet som anordnas utöver de obligatoriska inslagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.4.

Vite

22 § Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter. För en elev i specialskolan eller i sameskolan är det i stället huvudmannen för respektive skolform som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.

Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Enligt dessa bestämmelser har hemkommunen möjlighet att förelägga en vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter, oavsett om utbildningen där eleven fullgör sin skolplikt bedrivs av en offentlig eller enskild huvudman. Paragrafen motsvarar 3 kap. 16 § i 1985 års skollag för elever som fullgör sin skolplikt vid en utbildning med en offentlig huvudman. När det gäller elever i specialskolan och sameskolan är det respektive huvudman för dessa skolformer som fattar beslut om ett föreläggande.

Föreläggandet bör vara utformat så att det alltid finns en möjlighet att fullgöra det genom att eleven inställer sig vid en skola med offentlig huvudman där skolplikten kan fullgöras. Ett föreläggande som gäller en vårdnadshavare till en elev som full-

gör skolplikten vid en fristående skola bör därför ge vårdnadshavare alternativa möjligheter att fullgöra sina skyldigheter. Detta kan ske antingen genom att vid en viss tidpunkt visa att barnet fullgör sin skolgång vid en fristående skola eller genom att barnet vid samma tidpunkt inställer sig vid en särskilt angiven skolenhet med utbildning som anordnas av en offentlig huvudman. Ett föreläggande enligt denna paragraf får endast rikta sig mot den som är vårdnadshavare enligt 6 kap. föräldrabalken.

Som framgår av paragrafens *andra stycke* får ett föreläggande förenas med vite. Det är av stor vikt att ett vitesföreläggande tydligt anger vad vårdnadshavare har att vidta för åtgärder. Vitesförelägandet måste vara utformat så att vårdnadshavare får helt klart för sig vad som fordras av honom eller henne för att undgå skyldighet att betala det fastställda vitesbeloppet. Om förelägandet innebär en skyldighet att vidta en viss åtgärd ska det, enligt 2 § lagen (1985:206) om viten, av förelägandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden ska vidtas. Ett allmänt hållet föreläggande med innebörd att adressaten ska efterleva vissa bestämmelser är inte tillräckligt för att vite ska kunna dömas ut (jfr RÅ 1994 ref. 29).

Det är viktigt att ett vitesföreläggande inte utfärdas förrän alla tänkbara ansträngningar har gjorts för att finna en lösning på frivillig väg. Ett föreläggande får givetvis inte utfärdas om eleven vägrar att gå i skolan trots att vårdnadshavare har gjort vad som ankommer på honom eller henne i detta sammanhang (se prop. 1985/86:10, del A, s. 91 f.).

Om vårdnadshavare inte följer ett vitesföreläggande får kommunen ansöka hos länsrätten om utdömande av vite i enlighet med 6 § lagen om viten.

Enligt *tredje stycket* gäller ett beslut om föreläggande omedelbart om inte annat beslutas.

Av 26 kap. 3, 5 och 6 §§ framgår att beslut om föreläggande enligt denna paragraf får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.4.

7 kap. Förskolan

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- allmänna bestämmelser om förskolan (2–12 §§),
 - särskilda bestämmelser om förskola med offentlig huvudman (13–18 §§), och,
 - särskilda bestämmelser om fristående förskola (19–25 §§).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt utbildning.

Paragrafen ersätter delvis 2 a kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* anger syftet med verksamheten i förskolan. I sak motsvarande bestämmelser finns i 1998 års läroplan för förskolan (se avsnitt 2.2 i bilagan till förordningen [SKOLFS 1998:16] om läroplan för förskolan). Avsikten är att närmare angivna mål även i fortsättningen anges i läroplanen.

Andra stycket innehåller föreskrifter om utformningen av verksamheten i förskolan. Bestämmelsen bör ses som ett övergripande mål som förskolan ständigt ska sträva mot.

Erbjudande av förskola

3 § Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 5–8 §§. Förskola behöver dock inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Paragrafens *första mening* motsvarar delvis 2 a kap. 1 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Bestämmelsen avgränsar den grupp barn som ska erbjudas förskola till barn som är bosatta i Sverige. Vilka barn som ska anses bosatta i landet framgår av 28 kap. 2 §.

Av *andra meningen*, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, framgår att förskola inte behöver erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Med uttrycket ”i samband med större helger” avses såväl allmänna helgdagar utöver söndagar som nyårsafton, midsommarafton och julafton. Kommunen är naturligtvis inte förhindrad att erbjuda förskola under angivna tider trots att den inte är skyldig att göra det. Bestämmelser om erbjudande av omsorg under tid då kommunen inte erbjuder förskola finns i 23 kap. 5 §.

4 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 6 § i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 45 f.). Jämfört med i 1985 års lag görs ett förtydligande att ett eget behov hos barnet ska vara hänförligt till familjens situation. Det kan t.ex. röra sig om barn med ett annat modersmål än svenska eller om barn i glesbygd. Ett annat exempel är barn vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har ett funktionshinder som begränsar barnets fysiska eller psykiska utveckling.

5 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i en omfattning om minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 6 a och 6 b §§ i 1985 års skollag och reglerar i vilken omfattning barn till arbetslösa eller föräldralediga föräldrar ska erbjudas förskola (se prop. 1999/2000:129 s. 44).

6 § Oavsett vad som anges i 5 och 6 §§ ska barn från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året (allmän förskola).

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 8 a § i 1985 års skollag och reglerar skyldigheten att erbjuda allmän förskola för barn från och med höstterminen det år de fyller tre år (se prop. 1999/2000:129 s. 44 och prop. 2008/09:115 s. 41).

7 § Även andra barn än som anges i 5–7 §§ ska erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga justeringar, 2 a kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Bestämmelsen har tidigare haft sin motsvarighet i 16 § socialtjänstlagen (1980:620), 6 § lagen (1976:381) om barnomsorg och 5 § lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet (se prop. 1993/94:11 s. 48, prop. 1979/80:1 del A s. 532, prop. 1975/76:92 s. 26 samt prop. 1973:136 s. 65–69 och 95). Av förarbetsuttalanden vid tidigare ändringar framgår att dessa har varit av redaktionell natur och att någon ändring i sak inte varit avsedd. Någon saklig ändring är inte heller nu avsedd. Förarbetena till 1973 års lagstiftning har därför i princip fortfarande sin giltighet i fråga om vilka barn som ska omfattas av denna bestämmelse. Innebörden är liksom hittills att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i

sin utveckling i form av förskola ska erbjudas förskola, oavsett om de har fyllt ett år eller inte. Med ”andra skäl” kan då avses t.ex. sådana sociala skäl som inte är hänförliga till familjens situation.

Barngruppernas storlek

8 § Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 3 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 45).

Särskilt stöd

9 § Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn har behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd.

I 3 kap. 5–11 §§ finns bestämmelser om skyldighet att ge särskilt stöd och att utreda behov av sådant stöd, som gäller för andra skolformer för barn och ungdom än förskolan. I förevarande paragraf finns bestämmelser om motsvarande skyldighet när det gäller barn i förskolan.

Första stycket motsvarar 2 a kap. 3 § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 45).

Andra stycket saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen är ny för förskolan. För andra skolformer för barn och ungdom har dock motsvarande bestämmelser sedan tidigare funnits på förordningsnivå, t.ex. för grundskolan i 5 kap. grundskoleförordningen (1994:1194). Av bestämmelsen framgår att

förskolechefen i likhet med rektorn i andra skolformer har ett särskilt ansvar för barn som har behov av särskilt stöd också får det.

Förslaget behandlas i avsnitt 7.4.

Modersmål

10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Paragrafen är ny för förskolan och motsvarar det som i dag anges i Läroplanen för förskolan (Lpfö 98), 1. Förskolans värdegrund och uppdrag, avsnittet Förskolans uppdrag

Föräldrasamarbete och utvecklingssamtal

11 § Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång per halvår ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen reglerar förskolepersonalens skyldighet att genom utvecklingssamtal och samtal i annan form lämna information till barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. En motsvarande reglering har hittills funnits endast i 1998 års läroplan för förskolan (se avsnitt 2.4 i bilagan till förordningen [SKOLFS 1998:16] om läroplan för förskolan).

Enligt den nya bestämmelsen har personalen en skyldighet att föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Sådana samtal kan föras exempelvis i samband med att barnet hämtas eller lämnas i förskolan. Därutöver ska personal och vårdnadshavare minst en gång per halvår genomföra

ett utvecklingssamtal där barnets utveckling och lärande såväl i som utanför förskolan ska tas upp. Det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet ligger alltid på en förskollärare. Det får dock anses naturligt att den eller de i personalen som bäst känner barnet genomför utvecklingssamtalet i praktiken, oavsett vilken yrkeskategori de tillhör.

Förskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar sådan utbildning.

Hemkommunen kan fullgöra sina skyldigheter också genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Första stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. I denna lag har dock innebörden av det ansvar som läggs på kommunerna preciserats till att se till att förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det. Vidare ligger detta ansvar alltid på den kommun som är barnets hemkommun enligt 28 kap. 5 §.

Andra stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 7 § andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 32 och s. 46). För att hemkommunen ska anses ha fullgjort sin skyldighet genom att erbjuda plats i en fristående förskola ska verksamheten där motsvara den som ska erbjudas i förskola med offentlig huvudman. Barnets vårdnadshavare behöver således inte acceptera ett erbjudande om plats i en fristående förskola med

sådana konfessionella inslag i verksamheten som inte får finnas i förskola med offentlig huvudman.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är främst avsedd för situationer där de geografiska förhållandena medför att förskola i en annan kommun än hemkommunen för vissa barn leder till betydligt kortare resväg. Om det blir aktuellt med en sådan överenskommelse innebär detta att hemkommunen ingår avtal med en annan kommun om att denna ska ta emot de berörda barnen i sin förskola. Det är i sådana fall inte fråga om ett entreprenadförhållande. Bestämmelser om entreprenad finns i 21 kap.

Mottagande i annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelser finns däremot sedan tidigare för andra skolformer, bl.a. grundskolan (jfr 4 kap. 8 och 8 a §§ i 1985 års skollag samt i denna lag 9 kap. 22–24 §§).

Enligt *första stycket* är en kommun skyldig att ta emot ett barn från en annan kommun i sin förskola om det finns särskilda skäl med hänsyn till barnets förhållanden. När det gäller barn i förskoleåldern kan bedömningen av om sådana särskilda skäl föreligger bli något annorlunda än för elever i grundskolan. Situationen för ett barn i förskoleåldern är i högre grad beroende av vårdnadshavarnas situation. Eftersom det inte finns någon motsvarighet till skolskjuts kan sådana omständigheter som var vårdnadshavare arbetar och deras färdväg till arbetet påverka bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för barnet att få gå

i en annan kommuns förskola. Bestämmelsen innebär dock inte att barn som bor växelvis hos föräldrar i olika kommuner ska erbjudas att växelvis gå i de olika kommunernas förskolor. Ett annat skäl kan också i vissa fall vara att ett barn som tillhör någon av de nationella minoriteterna bara kan få tillgång till minoritetsspråkig förskola i annan kommun än i hemkommunen.

Av *andra stycket* framgår att en kommun inte är förhindrad att i andra fall än som avses i första stycket ta emot ett barn från en annan kommun i sin förskola.

Erbjudande av plats

14 § När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola.

Paragrafens *första stycke* motsvarar i sak 2 a kap. 7 § första stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 46). Till skillnad från 1985 års lag anges dock uttryckligen att fyra månader är den tid som kan anses rimlig för att anordna plats i förskola. Tidigare framgick detta endast av förarbetsuttalanden (prop. 1993/94:11 s. 46). Statens skolinspektion utövar tillsyn över hur kommunerna fullgör bl.a. sin skyldighet enligt denna paragraf. Skolinspektionen får enligt 24 kap. 12 § förelägga en kommun som inte följer t.ex. denna föreskrift att fullgöra sina åligganden. Av 24 kap. 29 § följer att ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Bestämmelsen i *andra stycket* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den förtydligar att förtur ska ges till barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Placering vid en förskoleenhet

15 § Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

Paragrafen motsvarar i sak 2 a kap. 8 § i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 47). Tidigare angavs uttryckligen att kommunen vid erbjudande av plats får beakta vad som krävs för att effektivt utnyttja lokaler och andra resurser. Någon saklig ändring är dock inte avsedd. Kommunen får således även i fortsättningen vid erbjudande av plats vid en förskoleenhet beakta vad som krävs för ett effektivt resursutnyttjande.

Avgifter

16 § En kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar. De avgifter som tas ut ska vara skäliga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som erbjudits förskola enligt 8 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 2 a kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag med språkliga och redaktionella ändringar.

Andra och tredje styckena motsvarar 2 a kap. 10 § andra stycket i 1985 års skollag.

Interkommunal ersättning

17 § En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun ska av hemkommunen ersättas för sina kostnader för barnets utbildning om mottagandet grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om något annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelser finns däremot sedan tidigare för andra skolformer, bl.a. grundskolan (jfr 4 kap. 8 och 8 a §§ i 1985 års skollag samt i denna lag 9 kap. 30 §).

Enligt *första stycket* ska den mottagande kommunens kostnader ersättas i de fall ett barn har tagits emot med stöd av 13 § första stycket. Eftersom förhållandena kan variera avsevärt från fall till fall är det inte möjligt att i lagtexten precisera hur ersättningen ska regleras. Givetvis bör kommunerna komma överens om ersättningen. Någon särskild ordning för att avgöra tvister om interkommunal ersättning föreskrivs inte i skollagen, utan en tvist som inte kan lösas på annat sätt får ytterst avgöras av domstol.

I *andra stycket* regleras rätten för den mottagande kommunen till ersättning i de fall som 13 § andra stycket. Bestämmelsen har samma innebörd som motsvarande bestämmelse för grundskolan (se författningskommentaren till 9 kap. 31 §).

Fristående förskola

Mottagande

18 § Varje fristående förskola ska vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola om inte den kommun där förskoleenheten är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 22 § andra stycket andra meningen.

Av *första stycket* framgår att fristående förskolor ska vara öppna för alla barn som enligt 5–8 §§ ska erbjudas förskola, om inte den kommun där den fristående förskolan är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär. Sådana undantag kan avse exempelvis att en fristående förskola får begränsa sin verksamhet till barn vilkas föräldrar är medlemmar i ett föräldrakooperativ eller till barn till anställda hos ett visst företag. Det kan också vara fråga om en fristående förskola som särskilt riktar sig till barn som är i behov av särskilt stöd. Ett motsvarande öppenhetskrav har hittills utgjort ett villkor för kommunens skyldighet att lämna bidrag till enskilda förskolor enligt 2 a kap. 17 § första stycket 2 i 1985 års skollag (se bet. 2005/06:UbU13 s. 50).

Av *andra stycket* framgår att öppenhetskravet inte gäller barn med ett omfattande stödbehov, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för det särskilda stödet på grund av att betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter skulle uppstå för kommunen. Motsvarande reglering för förskoleklassen och grundskolan finns i 8 kap. 17 § respektive 9 kap. 32 §.

Urval

19 § Om det inte finns plats för alla sökande till en förskoleenhet, ska urvalet göras på grunder som den kommun där förskoleenheten är belägen godkänner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen reglerar hur urvalet ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående förskola. Avsikten är att urvalsgrunderna ska granskas av lägeskommunen i samband med dess prövning av huvudmannens ansökan om godkännande enligt 2 kap. 6 § andra stycket.

Avgifter

20 § Avgifter som huvudmannen för en fristående förskola tar ut får inte vara oskäligt höga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som ska erbjudas förskola enligt 8 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Paragrafen reglerar avgiftsättningen i fristående förskolor. Kravet att avgifterna i en fristående förskola inte får vara oskäligt höga i jämförelse med avgifterna i lägeskommunens förskola är inte nytt, men är i 1985 års skollag utformat som ett villkor för kommunens bidragsskyldighet (se 2 a kap. 17 § andra stycket i 1985 års skollag). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Av *andra* och *tredje styckena* framgår att samma regler om avgiftsfrihet för viss verksamhet som gäller för förskola med offentlig huvudman också gäller för fristående förskolor.

Ersättning från hemkommunen

21 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid förskoleenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Därutöver ska bidrag (tilläggsbelopp) lämnas för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola.

Paragrafens *första stycke* motsvaras till viss del av 2 a kap. 17 a § första och andra stycket i 1985 års skollag. Skollagsberedningens förslag utgår från den lydelse 2 a kap. 17 a § i 1985 års skollag ges genom riksdagens beslut med anledning av prop. 2008/09:115 *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar*. Dessutom har de ändringar som regeringen föreslagit i prop. 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor* beaktats.

Andra stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 17 a § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag.

22 § Bidragsskyldigheten enligt 21 § gäller bara i den omfattning som barnet ska erbjudas förskola enligt 4–8 §§.

Bidraget ska i förekommande fall minskas med det belopp som huvudmannen tar ut i avgift enligt 20 §.

Enligt *första styckets första mening*, som inte har någon motsvarighet i 1985 års skollag, är hemkommunen inte skyldig att lämna bidrag till en fristående förskola för ett barn i andra fall eller i större utsträckning än som omfattas av hemkommunens ansvar enligt 4–8 §§.

Andra stycket saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Avsikten är inte att möjliggöra en sänkning av bidragen om huvudmannen för en fristående förskola tar ut lägre avgifter på grund av arbetsinsatser av föräldrarna (jfr bet. 2005/06:UbU13 s. 48).

23 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 21 § när bidraget avser ett barn som ska erbjudas förskola enligt 28 kap. 2 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 §.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 17 a § i 1985 års skollag (se prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 83).

Insyn, uppföljning och utvärdering

24 § Den kommun där förskoleenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten vid en fristående förskola. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där förskoleenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelser finns däremot sedan tidigare för fristående skolor som motsvarar andra skolformer för barn och ungdom (se 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag). Bestämmelsen har samma innebörd som motsvarande bestämmelser för t.ex. grundskolan (se författningskommentaren till 9 kap. 37 §).

8 kap. Förskoleklassen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om förskoleklassen (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om förskoleklass med offentlig huvudman (12–16 §§), och
- särskilda bestämmelser om förskoleklass vid en fristående skola och annan förskoleklass med enskild huvudman (17–21 §§).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Förskoleklassen ska utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Paragrafen motsvarar delvis 2 b kap. 1 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges syftet med utbildningen i förskoleklassen. Avsikten är att ytterligare övergripande mål ska anges i läroplanen (se 1 kap. 11 §).

Andra stycket innehåller föreskrifter om utformningen av utbildningen i förskoleklassen. Bestämmelsen bör ses som ett övergripande mål som förskoleklassen ständigt ska sträva mot.

Läsår och terminer

3 § Utbildningen i förskoleklassen delas in i läsår. Varje läsår består av en hösttermin och en vårtermin.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Huvudmannen beslutar när läsår och terminer ska börja och sluta.

Erbjudande och information om utbildningen

4 § Förskoleklassen är avsedd för barn som ännu inte har börjat någon utbildning för fullgörande av skolplikten.

Hemkommunen ska informera vårdnadshavare om förskoleklassen och syftet med denna samt verka för att barnen deltar i den.

Första stycket motsvarar delvis 2 b kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag såvitt gäller förskoleklass med offentlig huvudman. Bestämmelsen anger en övre åldersgräns för att få utbildning i förskoleklassen genom anknytningen till fullgörande av skolplikten. Detta innebär att barn som har nått skolpliktig ålder, men har medgetts att påbörja utbildning för fullgörande av skolplikten ett år senare, har rätt till utbildning i förskoleklassen. Samtidigt utesluts barn som har påbörjat en utbildning för fullgörande av skolplikten ett år före skolpliktens inträde. Denna bestämmelse jämförd med 6 kap. 10 och 11 §§ samt 7 kap. 4 § innebär att det är barnets vårdnadshavare som väljer om barnet ska gå i förskola eller förskoleklass, eller i grundskola eller en motsvarande skolform, under höstterminen det år barnet fyller sex år och vårterminen följande år.

Andra stycket motsvarar i sak 2 b kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag när det gäller verksamhet med offentlig huvudman. Här är det dock barnets hemkommun som ska ansvara för informationen, som ska avse även verksamhet med enskild

huvudman. Vilken kommun som är barnets hemkommun följer av 28 kap. 2 §.

5 § Barn som är bosatta i Sverige ska erbjudas förskoleklass från och med höstterminen det år de fyller sex år. Barn får tas emot tidigare.

Paragrafen motsvarar delvis 2 b kap. 2 § första och andra stycket i 1985 års skollag när det gäller förskoleklass med offentlig huvudman.

Vilka barn som ska anses bosatta i landet framgår av 28 kap. 2 §. Vidare anges uttryckligen att en huvudman får ta emot barn tidigare än höstterminen det år barnet fyller sex år. Det finns således möjlighet för huvudmännen att vara flexibla i mottagandet av yngre barn.

Tester och prov

6 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt bestämmelsen får tester och prov varken användas som behörighetskrav vid antagning av elever, eller som urvalsgrund om det finns fler sökande än platser eller för fortsatt utbildning vid en skolenhet. Med "antagning" avses också mottagande och placering vid en skolenhet. Bestämmelsen gäller även fördelning av elever på undervisningsgrupper. Paragrafen ger inte regeringen möjlighet att medge undantag från förbudet mot tester och prov som antagnings- eller urvalsgrund (jfr 1 kap. 3 § förordningen [1996:1206] om fristående skolor).

Omfattning

7 § Förskoleklassen ska omfatta minst 525 timmar under ett läsår.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 b kap. 2 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag såvitt gäller förskoleklass med offentlig huvudman. Här anges dock att utbildningen ska omfatta minst 525 timmar per *läsår* till skillnad mot om *året* i 1985 års lag. Ändringen innebär i praktiken inte någon avgörande skillnad eftersom huvudmannen enligt 3 § själv beslutar när ett läsår slutar och börjar.

Avgifter

8 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen motsvarar huvudregeln för förskoleklass med offentlig huvudman i 2 b kap. 5 § och för motsvarande verksamhet med enskild huvudman i 2 b kap. 10 d §§ i 1985 års skollag. Utbildning i förskoleklassen är avgiftsfri på samma sätt som i grundskolan och motsvarande skolformer. Detta gäller även om utbildningen omfattar mer än 525 timmar per läsår eller om ett barn tas emot före höstterminen det år det fyller sex år. Denna ordning motsvarar vad som i praktiken gäller i de flesta fall en kommun erbjuder utbildning i förskoleklass utöver vad den är skyldig att erbjuda.

I *andra stycket* införs termen lärverktyg som en mer tidsenlig och adekvat beskrivning av de läromedel och den utrustning som används för att eleverna ska nå utbildningens mål.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är ny när det gäller verksamhet med offentlig huvudman. Den förtydligar att avgiftsförbudet

även omfattar avgifter i samband med ansökan om plats vid en skolenhet.

Förslaget behandlas i avsnitt 8.3.

9 § Utan hinder av 8 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär undantag från huvudregeln i 8 § att utbildningen ska vara avgiftsfri.

Bestämmelsen i *första stycket* är ny för förskoleklassen, men har för grundskola med offentlig huvudman sin motsvarighet i 4 kap. 4 § tredje meningen i 1985 års skollag. Till skillnad mot 1985 års lag omfattas här utbildning som bedrivs av en enskild huvudman direkt av bestämmelsen.

Av *andra stycket* framgår att det finns ett utrymme för att i viss mån låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av elevens vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever, oavsett om vårdnadshavare väljer att bidra eller inte, och ersättningen från vårdnadshavare får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Förslaget behandlas i avsnitt 8.3.

Modersmål

10 § Förskoleklassen ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Paragrafen är ny för förskoleklassen och motsvarar vad som enligt 7 kap. 11 § gäller för förskolan.

Utvecklingsamtal

11 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om elevens utveckling och lärande.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Av bestämmelsen framgår att utvecklingsamtal ska hållas i förskoleklassen och hur ofta det minst ska ske. En allmän bestämmelse om fortlöpande information till eleven och elevens vårdnadshavare finns i 3 kap. 4 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 8.4.

Förskoleklass med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som önskar sådan utbildning. Av 2 kap. 4 § första stycket framgår att staten är huvudman för förskoleklass vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att kommunen anordnar förskoleklass i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för samtliga i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl får hemkommunen komma överens med någon annan kommun om att denna i sin förskoleklass ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Paragrafen reglerar skyldigheten att se till att förskoleklass kommer till stånd. I 1985 års skollag regleras denna skyldighet i 2 b kap. 2 § första stycket första meningen. Förevarande paragraf

har samma utformning som motsvarande bestämmelser för grundskolan i 9 kap. 22 §.

Av *första* och *andra styckena* följer att hemkommunen alltid måste vara beredd att tillhandahålla utbildning i förskoleklass i egen regi till alla barn som har rätt till sådan utbildning och vars vårdnadshavare önskar det. Väljer ett barns vårdnadshavare att låta barnet få utbildning som anordnas av en annan huvudman är hemkommunen inte skyldig att anordna utbildning för barnet. Om barnet av någon anledning inte avser att fortsätta sin utbildning hos en annan huvudman är hemkommunen återigen skyldig att ta emot barnet i sin förskoleklass.

Bestämmelserna innebär vidare att hemkommunen inte kan neka att i sin förskoleklass ta emot någon som har rätt att gå i förskoleklass och som önskar utnyttja sin rätt. Hemkommunen kan således inte hänvisa någon till förskoleklass med annan huvudman i eller utanför kommunen. Den enda situation, när ett barns hemkommun inte är skyldig att ta emot barnet i sådan förskoleklass som kommunen själv bedriver, framgår av paragrafens tredje stycke.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är främst avsedd för situationer där de geografiska förhållandena medför att utbildning i en annan kommun än hemkommunen för vissa elever leder till betydligt kortare resväg (jfr prop. 1990/91:115 s. 72?). Om det blir aktuellt med en sådan överenskommelse innebär detta att hemkommunen ingår avtal med en annan kommun om att denna ska ta emot de berörda barnen som elever i sin förskoleklass. Det är i sådana fall inte fråga om ett entreprenadförhållande. Bestämmelser om entreprenad finns i 21 kap.

Mottagande i annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den

kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn ska den inhämta ett yttrande från elevens hemkommun.

Efter önskemål av en elevs vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot en elev från en annan kommun.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen är ny för förskoleklassen. En motsvarande bestämmelse finns däremot i 1985 års skollag för grundskola med offentlig huvudman (jfr 4 kap. 8 § första stycket i 1985 års skollag och i denna lag 9 kap. 23 §).

Bestämmelsen i *första stycket* ger en rätt för barnet att gå i förskoleklass med en annan kommun som huvudman om de förutsättningar som anges är uppfyllda. Prövningen ska göras av den kommun där barnet önskar gå i förskoleklass i stället för i sin hemkommun. Den andra kommunen ska inhämta yttrande från barnets hemkommun. Det är barnets förhållanden som ska prövas.

Bestämmelsen kan bli tillämplig för barn som av olika skäl rent faktiskt vistas längre eller kortare tid i en annan kommun än hemkommunen, t.ex. ett barn som är familjehemsplacerat i en kommun men folkbokfört i en annan kommun. Den kan också bli tillämplig i situationer där familjens bosättning gör det betydligt enklare att ta sig från bostaden till en skolenhet med förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen. Även föräldrarnas möjligheter att skjutsa barnet måste beaktas särskilt eftersom deltagande i förskoleklass inte ger laglig rätt till skolskjuts. Vid bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för mottagande i en annan kommuns förskoleklass finns det skäl att särskilt beakta barnens lägre ålder och mognad. Frågan om ersättning från hemkommunen ska däremot inte beaktas vid bedömningen enligt förevarande paragraf.

I bedömningen måste också beaktas vid vilken skolenhet den andra kommunen avser att placera barnet med tillämpning av bestämmelserna i 14 §. Om mottagandet i en annan kommun än hemkommunen innebär t.ex. betydligt kortare resväg bara med placering vid en viss skolenhet, måste det stå klart att barnet

också placeras vid den skolenheten för att särskilda skäl ska föreligga. Även barnets fortsatta skolgång i grundskolan måste vägas in. Skälet för detta är den nya huvudregeln i 9 kap. 28 § fjärde stycket som innebär att den som har blivit placerad vid en viss skolenhet också har rätt att fortsätta sin grundskoleutbildning där.

Bestämmelsen i *andra stycket* klargör att en kommun utan hinder av den kommunalrättsliga lokaliseringsprincipen får ta emot barn från andra kommuner i sin förskoleklass också i andra fall än då barnet har särskilda skäl att få gå i förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen. Någon skyldighet för kommunen att ta emot ett barn som inte har sådana särskilda skäl finns dock inte.

Förslaget behandlas i avsnitt 8.5.

14 § En elev som har tagits emot i en kommuns förskoleklass ett visst läsår ska få gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen är ny för förskoleklassen, men har samma innebörd som motsvarande bestämmelse för grundskolan (se 9 kap. 26 §).

Placering vid skolenhet

15 § Ett barn ska placeras vid den av kommunens skolenheter som barnets vårdnadshavare önskar. Om den önskade placeringen skulle medföra att ett annat barns berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera barnet vid en annan skolenhet.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera barnet vid en annan skolenhet om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen reglerar vid vilken skolenhet inom kommunen som ett barn ska placeras. I 1985 års skollag regleras denna fråga i 2 b kap. 3 § första stycket.

Av *första stycket* framgår att kommunen vid placering av en elev i första hand ska utgå från elevens vårdnadshavares önskemål. Ett önskemål om placering vid en viss skolenhet får emellertid inte gå ut över någon annans berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet. Detta blir aktuellt när en annan elevs vårdnadshavare inte har framfört något önskemål om placering vid en viss skolenhet. Tillämpningen av motsvarande reglering för grundskolan i 4 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag kan i viss mån tjäna som vägledning (jfr prop. 1992/93:230 s. 73). Det måste dock beaktas att elever i förskoleklassen saknar rätt till skolskjuts.

Bestämmelsen i *andra stycket* möjliggör för kommunen att frångå vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Utgångspunkten är att det stöd som en elev behöver ska ges enligt 3 kap. 5–9 §§ på den skolenhet där eleven har placerats enligt första stycket. Om en elev under utbildningen får behov av så omfattande stödinsatser att dessa inte kan ges vid den skolenheten utan att betydande ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen får eleven flyttas till en annan skolenhet i kommunen där behovet av stöd kan tillgodoses.

Om det blir aktuellt att flytta en elev till en annan skolenhet på grund av elevens behov av särskilt stöd ska ett beslut om placering vid annan skolenhet fattas enligt förevarande paragraf. Ett beslut om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § kan inte innebära byte av skolenhet.

Förslaget behandlas i avsnitt 8.6.

Interkommunal ersättning

16 § En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Regleringen har utformats på samma sätt som motsvarande bestämmelser om interkommunal ersättning i grundskolan (se 9 kap. 31 § och författningskommentaren till den paragrafen).

Enligt paragrafen ska den mottagande kommunens kostnader ersättas i de fall en elev har tagits emot med stöd av 13 § första stycket. Eftersom förhållandena kan variera avsevärt från fall till fall är det inte möjligt att i lagtexten precisera hur ersättningen ska beräknas. Givetvis bör kommunerna komma överens om ersättningen. Någon särskild ordning för att avgöra tvister om interkommunal ersättning föreskrivs inte i skollagen, utan en tvist som inte kan lösas på annat sätt får ytterst avgöras av domstol.

Av paragrafen följer att det inte finns någon skyldighet att ge interkommunal ersättning om en elev går kvar under läsåret enligt 14 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 8.5.

Fristående förskoleklass

Mottagande

17 § Varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla som ska erbjudas utbildning i förskoleklassen. Utbildningen får dock begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 § andra stycket.

Paragrafen motsvaras delvis av 2 b kap. 7 § i 1985 års skollag.

Enligt bestämmelsen gäller som huvudregel att varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i förskoleklassen. En i huvudsak motsvarande bestämmelse gäller för grundskolan (se författningskommentaren till 9 kap. 32 §).

Urval

18 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen handlar om hur urvalet ska gå till när det inte finns plats för alla sökande. En i sak motsvarande reglering finns för grundskolan (se författningskommentaren till 9 kap. 33 §).

Bidrag från hemkommunen

19 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. måltider,

4. elevhälsa,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass.

Paragrafen motsvarar i sak delvis 2 b kap. 10 b § i 1985 års skollag med de ändringar som föreslås i regeringens proposition 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*. Något särskilt beslut om rätt till bidrag ska dock inte längre fattas. Rätten till bidrag följer i stället av Statens skolinspektions eller lägeskommunens beslut om godkännande enligt 2 kap. 6 §. Kostnader för elevhälsa ingår här som en särskild post i grundbeloppet, eftersom huvudmannens skyldighet att anordna elevhälsa i Skollagsberedningens förslag även omfattar förskoleklassen. Någon skillnad i sak jämfört med förslaget i prop. 2008/09:171 är dock inte avsedd. Angående den närmare innebörden av bestämmelserna i övrigt hänvisas till prop. 2008/09:171. Riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag i prop. 2008/09:171 väntas under våren 2009. Regeringen föreslår i den nämnda propositionen att ändringarna i 1985 års skollag ska träda i kraft den 1 januari 2010.

20 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 19 § när bidraget avser en elev som har rätt till utbildning i förskoleklass enligt 28 kap. 2 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 §.

Paragrafen motsvarar 2 b kap. 10 b § tredje stycket i 1985 års skollag (se prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 83).

Insyn, uppföljning och utvärdering

21 § Den kommun där skolenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

Paragrafen motsvaras av 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag. I paragrafen regleras kommunens rätt till insyn och den enskilde huvudmannens skyldighet att delta i uppföljning och utvärdering som utförs av den kommun där skolenheten ligger.

9 kap. Grundskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om grundskolan (2–21 §§),
- särskilda bestämmelser om grundskola med offentlig huvudman (22–31 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående grundskola (32–37 §§).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska även utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap och ger en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 1 § i 1985 års skollag.

I paragrafens *första stycke* anges syftet med utbildningen i grundskolan. Övergripande mål för utbildningen finns angivna i 1 kap. 1 §. Avsikten är att ytterligare övergripande mål ska anges i läroplanen och att preciserade kunskapskrav ska finnas för varje ämne.

I *andra stycket* finns bestämmelser om utformningen av utbildningen i grundskolan. I den delen utgör paragrafen ett mål som skolan ständigt ska sträva mot. Allmänna bestämmelser om utformningen av utbildningen finns i 1 kap. 2 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.2.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Grundskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § första och andra styckena i 1985 års skollag såvitt avser grundskola med offentlig huvudman. Här omfattas emellertid även fristående grundskolor av regleringen.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val och skolans val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Som skolans val får även erbjudas ett lokalt tillval, om den myndighet som regeringen bestämmer har godkänt en plan för undervisningen.

I paragrafen anges vilka ämnen som den obligatoriska verksamheten i grundskolan ska omfatta.

I *första stycket* anges de ämnen som undervisningen ska omfatta. Uppräkningen av ämnen motsvaras av vad som i dag anges

i den timplan som finns i bilaga 3 till 1985 års skollag. Samtliga elever ska få undervisning i dessa ämnen, oavsett om utbildningen bedrivs av en offentlig huvudman eller vid en fristående skola.

Vad som anges i *andra* och *tredje styckena* om språkval, modersmålsundervisning, elevens val och skolans val träffar också all grundskoleutbildning. Avsikten är att regeringen, liksom hittills, ska meddela närmare bestämmelser om språkval, modersmålsundervisning, elevens val och skolans val. Ett bemyndigande som möjliggör detta finns i 9 kap. 6 § 1.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6 665 timmar. Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga x.

Bestämmelsen motsvaras delvis av vad som anges i bilaga 3 till 1985 års skollag. Den totala undervisningstiden för varje elev under de nio årskurser som grundskolan enligt 9 kap. 3 § ska omfatta ska vara minst 6 665 timmar. I timplanen finns bestämmelser om undervisningstid för varje ämne eller annan verksamhet. Timplanen ska gälla för såväl skolor med kommunal huvudman som skolor med enskild huvudman. Timplanen fogas som bilaga x till den nya skollagen och är densamma som i bilaga 3 till 1985 års skollag (se vidare förarbetena till timplanen i 1985 års skollag, prop. 1992/93:220 s. 63 f., 1997/98:6 s. 70 och 1999/2000:68 s. 16).

Av 6 kap. 16 § andra stycket följer att den obligatoriska verksamheten i grundskolan får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Obligatorisk verksamhet får, enligt samma paragraf, inte förläggas till lördagar, söndagar eller helgdagar.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och för särskilda utbildningar,
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § (anpassad studiegång) och 6 kap. 9 § andra stycket (integrerad undervisning), om det finns särskilda skäl, och
4. undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att på vissa särskilt angivna områden meddela föreskrifter.

Bemyndigandet i *första stycket första punkten* kan bli aktuellt för bl.a. undervisning i modersmål. *Andra punkten* motsvarar delvis 4 kap. 3 a § 2 i 1985 års skollag såvitt avser avvikelser från timplanen för grundskola med offentlig huvudman. Regeringen har använt sig av det nämnda bemyndigandet när det gäller förberedande dansutbildning, se förordningen (1999:250) om förberedande dansutbildning. Här omfattar bemyndigandet också föreskrifter som gäller motsvarande särskilda utbildningar i fristående grundskolor. Därutöver ger bemyndigandet stöd för att meddela föreskrifter som innebär avvikelser från timplanen och bestämmelserna om ämnen m.m. för fristående grundskolor med särskild pedagogisk inriktning.

För fristående grundskolor finns dessutom en särskild möjlighet att begränsa sin verksamhet till utbildning som är särskilt anpassad för vissa elever enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, se 9 kap 32 §. Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola, är utgångspunkten att urvalet ska ske efter grunder som har godkänts av Statens skolinspektion, se 9 kap. 33 § första stycket. För sådana särskilda utbildningar som avses i förevarande paragrafs andra punkt finns dock ett särskilt bemyndigande för regeringen eller den myndig-

het som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad som ska gälla beträffande urval, se 9 kap. 33 § andra stycket.

Tredje punkten motsvarar i princip 4 kap. 3 a § 3 i 1985 års skollag såvitt avser avvikelser från timplanen för grundskola med offentlig huvudman. När den bestämmelsen infördes angavs som exempel på särskilda skäl en skola som, utöver de valmöjligheter som redan finns, ville göra någon mindre förändring i den förordade timfördelningen. Det kunde avse möjlighet för skolan att anordna anpassad studiegång för elever som åberopade sjukdom eller andra särskilda omständigheter eller att jämka timplanen för enstaka elever (prop. 1992/93:230 s. 66 f.). När det gäller anpassad studiegång följer av 3 kap. 12 § att rektor får besluta om avvikelser från bestämmelserna i 9 kap. 4 § och från timplanen. Vidare finns möjlighet att avvika från dessa när det gäller integrerade elever enligt 6 kap. 9 § andra stycket. Det kan dock finnas andra situationer där det är nödvändigt med avvikelser. Som exempel kan nämnas att det enligt 2 kap. 8 § grundskoleförordningen (1994:1194) är möjligt att avvika från timplanen när det gäller engelskspråkig undervisning. Bemyndigandet gäller här föreskrifter för såväl grundskolor med offentlig huvudman som fristående grundskolor.

Fjärde punkten saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Här bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som möjliggör undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen för offentliga och enskilda huvudmän. Förslaget behandlas i avsnitt 9.3.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194) såvitt gäller grundskola med offentlig huvudman respektive 1 a kap. 5 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor såvitt gäller fristående grundskolor.

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet som i dag framgår av 2 kap. 13 § andra stycket grundskoleförordningen, dvs. att minst fem elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om kursplaner. Sådana föreskrifter får innebära avvikelser för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Paragrafens första mening motsvarar 2 kap. 6 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Ytterligare bestämmelser om kursplaner meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Föreskrifterna får innebära avvikelser från bestämmelserna om kursplaner för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket för utbildning från och med årskurs 7 och, om särskilda skäl föreligger, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 28 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på en placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användandet av tester och prov inför antagning eller urval till utbildning. Enligt huvudregeln i *första stycket* ska tester och prov inte förekomma, vare sig som behörighetskrav vid antagning av elever eller urvalsgrund vid fler sökanden än vad det finns platser eller för fortsatt utbildning vid en skolenhet. Med begreppet "antagning" avses också mottagande och placering vid en skolenhet. Bestämmelsen träffar även fördelning av elever på undervisningsgrupper.

Bestämmelsen utgör inte något hinder mot utredningar som föregår en bedömning av om en elev ska tillhöra målgruppen för grundsärskolan eller specialskolan eller utredningar som görs för att fastställa om en elev tillhör målgruppen för en utbildning som riktar sig till elever i behov av särskilt stöd.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som möjliggör användandet av färdighetstester och antagningsprov från och med årskurs 7. Finns särskilda skäl ska sådana urvalsinstrument kunna användas redan från och med årskurs 4. Särskilda skäl kan här t.ex. vara att det handlar om en sedan länge pågående verksamhet och att testerna och proven avser sådant som idag är förenligt med Statens skolverks praxis på området. Användandet av antagningsprov etc. får innebära att en annan elevs rätt till skolplacering nära hemmet åsidosätts. Det bör poängteras att det inte finns några hinder för att inom en

och samma skolenhet anordna såväl sedvanlig utbildning som särskilda profilklasser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.4.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmältider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen motsvaras delvis av bestämmelserna i 4 kap. 4 § och 9 kap. 7 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri. Bestämmelsen har för grundskola med offentlig huvudman sin motsvarighet i 4 kap. 4 § första stycket och 4 kap. 4 a § i 1985 års skollag. Till skillnad mot tidigare omfattas även utbildning som bedrivs av enskild huvudman direkt av bestämmelsen. I övrigt har språket moderniserats utan att någon saklig förändring är avsedd. I 11 § finns en möjlighet att under vissa begränsade förutsättningar frångå denna bestämmelse.

I *andra stycket* införs termen lärverktyg för att ge en mer aktuell och korrekt beskrivning av de läromedel och den utrustning som används för att eleverna ska nå utbildningens mål. Vidare införs ett uttryckligt krav på att de kostnadsfria skolmältider som erbjuds ska vara näringsriktiga.

I *tredje stycket* förtydligas att avgiftsförbudet även omfattar avgifter i samband med ansökan om plats vid en skolenhet med offentlig huvudman. I 1985 års skollag finns i 9 kap. 7 § andra stycket en motsvarande bestämmelse som gäller fristående skolor.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.5.

11 § Utan hinder av 10 § får förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelsen i *första stycket* har för grundskola med offentlig huvudman sin motsvarighet i 4 kap. 4 § andra meningen i 1985 års skollag. Språket har moderniserats men någon saklig förändring är inte avsedd. Till skillnad mot tidigare omfattas även utbildning som bedrivs av enskild huvudman nu direkt av bestämmelsen. I *andra stycket* finns en bestämmelse som förtydligar att det finns ett utrymme för att låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever, oavsett om vårdnadshavarna väljer att bidra eller inte, och ersättningen från vårdnadshavarna får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I 3 kap. 21 § görs undantag från principen att utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri. Enligt den bestämmelsen får regeringen meddela föreskrifter om avgifter för den som genomgår provning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.5.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § första och sista stycket grundskoleförordningen (1994:1194).

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar, med vissa justeringar, 7 kap. 2 § andra – fjärde styckena grundskoleförordningen (1994:1194). Bestämmelsen reglerar innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplan som ska upprättas för varje elev i samband med utvecklingssamtalet.

Av *första stycket* framgår att den individuella utvecklingsplanen ska innehålla dels omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, dels en sammanfattande redogörelse för vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt läroplanen. Om eleven riskerar att inte nå de kunskapskrav som anger lägsta godtagbara kunskapsnivå ska detta självfallet framgå av omdömet i ämnet.

I *andra stycket* anges att utvecklingsplanen, förutom den information som är obligatorisk enligt första stycket, även kan innehålla viss annan information om elevens skolgång. Här ges möjlighet att lokalt besluta att utvecklingsplanen ska innehålla omdömen om elevens utveckling inom ramen för läroplanen i

andra avseenden än ämneskunskaper. Det kan exempelvis gälla sådana förmågor som samarbetsförmåga eller förmåga till ansvarstagande för de egna studierna. Vidare framgår att utformningen av den skriftliga information som ges i utvecklingsplanen beslutas lokalt på den enskilda skolan av rektorn.

I *tredje stycket* klargörs att det inte finns något förbud mot att lämna sådan skriftlig information som ska eller kan lämnas vid utvecklingssamtalet också vid andra tillfällen, t.ex. vid ett terminsslut.

Betygsregleringen

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i Skollagsberedningens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. En konsekvens av Skollagsberedningens förslag är att betygsbestämmelserna till skillnad från i dag blir direkt tillämpliga för fristående grundskolor. Riksdagen har också godkänt vad regeringen föreslagit om kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för grundskolan, samt om avskaffande av möjligheten att sätta blockbetyg i grundskolan (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). Även i detta avseende har Skollagsberedningen anpassat sitt förslag till vad som följer av riksdagens beslut.

Betygsättning

14 § Betyg ska sättas i grundskolans ämnen.

Paragrafen motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg tas bort samt vissa språkliga förändringar, delar av 7 kap. 3 § första meningen grundskoleförordningen (1994:1194).

15 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9 i ämnen som inte har avslutats, och
2. när ett ämne har avslutats.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194). Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar.

16 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Paragrafen anger vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i grundskolan.

Betyg innan ett ämne har avslutats

17 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

Om en elev inte når upp till de kunskapskrav som bestämts lokalt vid en skolenhet för ett ämne, ska betyg inte sättas i ämnet.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 § grundskoleförordningen (1994:1194) med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas.

Betyg när ett ämne har avslutats

18 § När betyg sätts efter det att ett ämne avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 7 kap. 8 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar. Dessutom ersätts begreppen ”mål som minst ska uppnås” och ”betygskriterier” av begreppet ”kunskapskrav”, vilket stämmer överens med de riktlinjer för grundskolans läroplan och kursplaner m.m. som riksdagen nyligen har beslutat (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189).

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka kunskapskrav som ska gälla för att få de i bestämmelsen angivna betygen. Föreskrifterna ska precisera vilka kunskaper som ska krävas för varje betyg.

19 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 9. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Paragrafen motsvarar med vissa språkliga justeringar 7 kap. 8 § tredje stycket grundskoleförordningen (1994:1194).

20 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen i första stycket anger att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro. Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygskatalogen.

Prövning

21 § Den som vill ha betyg från grundskolan har rätt att genomgå prövning för betyg. Denna kan avse hela utbildningen i grundskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från grundskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Paragrafens *första stycke* motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas och med viss språklig justering, 7 kap 16 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194).

I *andra stycket* anges att reglerna om betygssättning i grundskolan ska tillämpas vid prövning för betyg. Bestämmelsen motsvarar i stora delar 7 kap 16 § andra stycket grundskoleförordningen. Bestämmelser om utfärdande av betyg efter prövning etc. bör meddelas i förordning.

Av 3 kap 21 § framgår att regeringen har en möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter i samband med prövning för betyg.

Grundskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

22 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för samtliga i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl får hemkommunen komma överens med någon annan kommun om att denna i sin grundskola ska ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 5 § i 1985 års skollag. Bestämmelserna har förtydligats och även i övrigt språkligt förändrats. Någon saklig förändring har dock inte varit avsedd. Motiven till hittillsvarande bestämmelse finns i prop. 1990/91:115 s. 72 f. Utöver vad som följer av förevarande paragraf har hemkommunen enligt 6 kap. 20 och 21 §§ ett särskilt ansvar för att skolplikten fullförs när det gäller elever i dess egen grundskola och skolpliktiga barn som inte går i kommunens egen grundskola.

Av bestämmelserna i *första* och *andra styckena* följer att hemkommunen alltid måste vara beredd att tillhandahålla utbildning i grundskola i egen regi till alla som har rätt till sådan utbildning. Visar det sig att vissa av eleverna väljer att fullgöra grundskoleutbildningen på annat sätt är hemkommunen inte skyldig att anordna utbildning för dem. Men om dessa elever av någon anledning inte avser att fortsätta en sådan utbildning, är hemkommunen skyldig att ta emot eleven i sin grundskola. Bestämmelserna innebär således att hemkommunen inte kan neka att i grundskolan som den själv bedriver ta emot alla i kommunen som har rätt att gå i grundskolan. Hemkommunen kan inte hänvisa till en fristående skola eller annan utbildning som motsvarar grundskolan i eller utanför kommunen. Den enda situation när en hemkommun inte är skyldig att ta emot i grundskolan som kommunen själv bedriver framgår av tredje stycket.

Möjligheten i *tredje stycket* är främst avsedd för situationer där de geografiska förhållandena medför att grundskoleutbildning i en annan kommun leder till betydligt kortare väg eller skolskjuts för eleverna. Det innebär att hemkommunen avtalar med en annan kommun om att denna i stället för hemkommunen ska svara för de berörda barnens utbildning. Eleverna blir då fullt ut elever i den andra kommunens grundskola.

Vad som avses med hemkommun anges i 28 kap. 7 §.

Mottagande i annan kommun

23 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 8 § första stycket i 1985 års skollag. Motiven till den bestämmelsen finns i prop. 1985/86, del A, s. 99 f. Någon ändring i sak är inte avsedd med undantag för att den kommun där barnet önskar fullgöra sin utbildning alltid ska inhämta ett yttrande från elevens hemkommun. Här ges en rätt för barnet att gå i grundskola för vilken den andra kommunen är huvudman om förutsättningarna i bestämmelsen är uppfyllda. Prövningen ska göras av den kommun där barnet önskar fullgöra sin utbildning. Hemkommunens inställning i frågan om ersättning för mottagandet är utan betydelse i frågan om barnet ska tas emot eller inte. Av 26 kap. 11 § följer att ett beslut om mottagande enligt paragrafen får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

24 § Regeringen får meddela föreskrifter om att kommuner får anordna särskild utbildning i sin grundskola. Föreskrifterna får innebära att elever från hela landet i mån av plats ska tas emot på utbildningen.

I paragrafen ges ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om särskilda utbildningar i grundskola med offentlig huvudman. Vidare anges att sådana föreskrifter får innebära riksrekrytering till dessa utbildningar. Bestämmelsen ska ses mot bakgrund av regleringen i 8 § om tester och prov. Färdighetsprov vid antagning till en särskild utbildning med riksrekrytering kan följaktligen endast ske om det är möjligt enligt föreskrifter som har meddelats av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Bestämmelser om interkommunal ersättning vid mottagande i en annan kommun än i hemkommunen finns i 31 § första stycket.

25 § Efter önskemål av en elevs vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 22 § tredje stycket, 23 § och 24 § i sin grundskola ta emot en elev från en annan kommun.

Bestämmelsen motsvarar delvis 4 kap. 8 a § i 1985 års skollag. Föreskrifter om interkommunal ersättning finns i 31 § andra stycket.

26 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår ytterligare en årskurs har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Några språkliga justeringar har gjorts men någon förändring i sak är inte avsedd. Föreskrifter om interkommunal ersättning i den situation som avses i *andra stycket* finns i 31 § första stycket.

Kommunens organisation av sin grundskola

27 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun ska vidare organisera sin grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Avsteg härifrån får dock göras om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen anordnar skolgång på sådant sätt att eleven kan bo kvar i hemmet under skolgången. Vid denna bedömning ska särskild vikt fästas vid elevens ålder.

En elev i grundskola med offentlig huvudman som till följd av sin skolgång måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Hemkommunen ska svara för detta utan extra kostnader för eleven. Hem-

kommunens skyldighet omfattar dock inte elever som med stöd av 23–25 §§ går i en annan kommuns grundskola eller elever som väljer att gå i en annan skolenhet i hemkommunen än den där de annars skulle ha placerats.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar 4 kap. 6 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Motiven till den bestämmelsen finns i prop. 1990/91:115 s. 73. Några språkliga justeringar har gjorts men någon förändring i sak är inte avsedd.

Bestämmelsen i *tredje stycket* har sin motsvarighet i 4 kap. 7 § andra och tredje styckena i 1985 års lag. Här har bestämmelsen formulerats om för att passa terminologin i den nya lagen och tydliggöra att det är frågan om en rättighet för den enskilde. Någon förändring i sak är inte avsedd.

Av 26 kap. 11 § följer att ett beslut om åtgärder för en elev som inte bor hemma får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Placering vid en skolenhet

28 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter som elevens vårdnadshavare önskar. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola om

1. den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart om inte Skolväsendets överklagandenämnd beslutar något annat.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket 1 eller 2. Detsamma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.

I paragrafen regleras hur eleverna ska placeras vid olika skolenheter i grundskola med offentlig huvudman. Den motsvarar delvis bestämmelserna i 4 kap. 6 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag. Paragrafen är tillämplig under hela den tid som eleven deltar i utbildningen och inte bara när eleven ska börja i grundskolan.

Av *första stycket* framgår att kommunen vid placering av en elev vid en viss skolenhet i första hand ska utgå från vårdnadshavares önskemål. Ett önskemål om placering vid en viss skolenhet får emellertid inte gå ut över ett annat barns berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet. Detta blir aktuellt i situationer när vårdnadshavare till en annan elev inte har framställt något önskemål om placering. Någon förändring av tillämpningen i förhållande till motsvarande del av 4 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag är inte avsedd. Motiven till den bestämmelsen finns i prop. 1992/93:230 s. 73.

Enligt bestämmelserna i *andra stycket* får kommunen frånga vårdnadshavares vilja i de situationer som beskrivs där. Bestämmelsen i *andra stycket första punkten* möjliggör för kommunen att frånga vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Någon förändring av tillämpningen i förhållande till motsvarande del av 4 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag är inte avsedd. Enligt uttalande i den ovan nämnda propositionen kan bestämmelsen tillämpas om skolan (i den nya skollagen "skolenheten") inte har plats för alla som vill gå där (prop. 1992/93:230 s. 73). I praxis har denna bestämmelse även tillämpats för en elev med behov av omfattande stödinsatser som inte kan tillgodoses vid den skolenhet där eleven fullgör sin utbildning. Utgångspunkten måste emellertid alltid vara att det stöd som en elev behöver ska ges på den skolenhet där eleven går. En elev som under utbildningen får behov av så omfattande stödinsatser att dessa inte kan ges vid den skolenheten utan att det uppstår betydande ekonomiska svårigheter för kommunen har, enligt Statens skolverks praxis, möjlighet att flytta eleven till en annan skolenhet i

kommunen där behovet av stöd kan tillgodoses. Givetvis ska en sådan åtgärd ske i samråd med vårdnadshavare. Om det inte är möjligt att komma överens i frågan kan kommunen, enligt praxis, flytta en elev till en annan skolenhet mot vårdnadshavares vilja i den beskrivna situationen. Att mot elevens vilja neka en elev placering eller flytta en elev kan givetvis vara ett mycket ingripande beslut för den enskilde. Rättssäkerhetsskäl talar då för att ett sådant beslut ska vara möjligt att överklaga, på samma sätt som beslut enligt andra punkten andra stycket redan idag är möjliga att överklaga. Skollagsberedningen föreslår därför att även beslut om att frångå vårdnadshavarens önskemål på grund av att den önskade placeringen skulle innebära betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Bestämmelser om detta finns i 26 kap. I detta sammanhang bör också betonas att frågor om placering vid eller byte av skolenhet är frågor av sådan art att det krävs att vårdnadshavarna är överens om placeringen. Av praxis från Justitieombudsmannen (JO) och Skolverket framgår också att en skola är skyldig att t.ex. via folkbokföringen kontrollera vem som är vårdnadshavare för ett barn (se t.ex. JO 2001/02 s. 397).

Bestämmelsen i *andra stycket andra punkten* avser situationer då det finns behov av att flytta en elev på grund av att elevens eget beteende påverkar andra elevers trygghet och studiero i sådan omfattning att eleven inte kan gå kvar på skolenheten. Bestämmelsen motsvarar 4 kap 6 § fjärde stycket i 1985 års skollag. Rörande tillämpningen av den bestämmelsen kan hänvisas till motiven till sistnämnda bestämmelse, se prop. 2006/07:69 s. 19 f. där det bl.a. anges att avgörande för att bestämmelsen ska kunna tillämpas är att alla andra möjligheter att åstadkomma en lösning på problemet är uttömda.

Av 26 kap. framgår att ett beslut enligt andra stycket andra punkten om placering vid en annan skolenhet än vårdnadshavare önskar får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

I *tredje stycket* anges att beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, såvida inte Skolväsendets överklagandenämnd beslutar om s.k. inhibition i samband med ett överklagande dit.

Bestämmelserna i *fyjärde stycket* är nya. Enligt första meningen får den som blivit placerad på en viss skolenhet som huvudregel gå kvar där de årskurser som finns vid skolenheten med undantag för om bestämmelserna i andra stycket tillämpas. Enligt andra meningen gäller bestämmelsen även den som har blivit mottagen i förskoleklassen. Det innebär att en elev som har tagits emot av en kommun i förskoleklassen vid en viss skolenhet får fortsätta i grundskolan vid skolenheten eller – i förekommande fall – vid den grundskola till vilken förskoleklassen är knuten. På samma sätt som för elever i grundskolan kan emellertid en tillämpning av bestämmelserna i andra stycket innebära att en annan skolenhet blir aktuell. Bestämmelsen innebär att en elev som sökt och tagits in i förskoleklassen vid en skolenhet som ligger längre från hemmet än den skola där eleven placerats ifall inget aktivt val gjorts, vid starten av grundskolan får företräde framför elever som bor nära skolan men inte gått i förskoleklass där. Bestämmelsen i detta stycke har således i dessa fall företräde framför bestämmelsen i första stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.7.

Skolskjuts i hemkommunen

29 § Elever i grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 23–25 §§. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Enligt *första stycket* har elever i grundskola med offentlig huvudman rätt till skolskjuts om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet. Detta innebär ingen ändring i förhållande till 4 kap. 7 § i 1985 års skollag, dock att bestämmelsen lagtekniskt har utformats som en rättighetsregel.

Rätten till skolskjuts ska bedömas med utgångspunkt från avståndet mellan elevens hem och den plats där utbildningen bedrivs. Materiellt sett innebär det ingen skillnad i förhållande till 1985 års skollag. Regeringsrätten har i rättsfallet RÅ 2002 ref. 91 konstaterat att elever med s.k. växelvis boende under vissa förutsättningar kan ha rätt till skolskjuts till och från båda sina hem. Därefter har genom ett antal kammarrättsdomar utvecklats en praxis där rätt till skolskjuts från båda bostadsadresserna vid växelvis boende kan föreligga så länge adresserna ligger inom samma kommun.

I *andra stycket* anges vissa begränsningar i rätten till skolskjuts. Bestämmelserna motsvarar i dessa delar 4 kap. 7 § tredje stycket i 1985 års skollag men en språklig bearbetning har gjorts i syfte att göra innebörden tydligare. Dessutom saknar den uttryckliga hänvisningen till de fall som avses i 24 § motsvarighet i 1985 års skollag.

I *andra stycket andra meningen* finns en ventil som innebär att kommunen ska vara skyldig att anordna skolskjuts även i de fall som anges i första stycket andra meningen, om detta kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för kommunen. Ventilen innebär att kommunen kan vara skyldig att erbjuda skolskjuts till elever som går i en annan kommunal skola än den där eleven skulle ha placerats av kommunen. Av 36 § framgår att kommunen i dessa fall även ska anordna skolskjuts för elever i fristående skolor. Bedömningen av huruvida anordnandet av skolskjuts i dessa fall kan få ekonomiska eller organisatoriska konsekvenser för kommunen ska göras utifrån vilka

skyldigheter kommunen haft ifall eleven valt att gå i den skola som han eller hon placerats i.

Rätten till skolskjuts innebär inte att sådan skjuts måste anordnas från bostadsadressen till den plats där utbildningen bedrivs eller att skolskjutsningen måste anpassas till varje elevs skoltider. Det står kommunen fritt att organisera skolskjutsverksamheten på lämpligt sätt, dock givetvis med beaktande av trafikförhållandena och övriga i paragrafen angivna omständigheter. Eleverna kan t.ex. hänvisas till särskilda uppsamlingsplatser i hemmets respektive skolans närhet.

Den uttryckliga bestämmelsen om att rätten till skolskjuts även omfattar skjuts hem efter skoldagens slut är ny men speglar i praktiken vad som gäller i dag.

Av *tredje stycket* framgår att det är elevens hemkommun som ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Av 26 kap. framgår att beslut om skolskjuts får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.8.

Skolskjuts i annan kommun än hemkommunen

30 § En elev som med stöd av 23 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

I paragrafen finns bestämmelser om skolskjuts för elever som med stöd av 23 § går i en annan kommuns grundskola. Bestämmelserna innebär inga materiella förändringar i förhållande till 1985 års skollag. Eftersom skolskjuts inte ingår i de utbildningskostnader som ersätts enligt bestämmelserna om inter-

kommunal ersättning har ett uttryckligt stadgande om hemkommunens ersättningsskyldighet införts.

Interkommunal ersättning

31 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 22, 23 eller 24 §.

Även i de fall som avses i 25 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska konsekvenser uppstår för hemkommunen.

I paragrafen har föreskrifter om interkommunal ersättning vid mottagande i grundskolan samlats.

I *första stycket* föreskrivs att den mottagande kommunens kostnader ska ersättas om en elev har tagits emot med stöd av 22, 23 eller 24 §. Eftersom situationerna kan variera är det inte möjligt att i författningstexten precisera hur ersättningen ska regleras. Givetvis bör kommunerna sträva efter att komma överens om ersättningen. Någon särskild ordning för att avgöra tvister om interkommunal ersättning finns inte i skollagen, utan en tvist om ersättningen får ytterst avgöras av allmän domstol.

I *andra stycket* regleras skyldigheten för hemkommunen att utge ersättning till den mottagande kommunen i de fall som avses i 25 §. Regleringen motsvarar i aktuell del 4 kap. 8 a § i 1985 års skollag.

Fristående grundskola

Mottagande

32 § Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever för vilka utbildningen är speciellt anpassad.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 34 § andra stycket andra meningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Enligt *första stycket* gäller som huvudregel att en fristående skola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. En motsvarande bestämmelse finns i 9 kap. 2 § i 1985 års skollag. Att en skolenhet ska vara öppen för alla innebär att enheten i mån av plats ska ta emot alla som söker dit. En utförligare kommentar till uttrycket ”öppen för alla” finns i prop. 1995/96:200 s. 70.

I punktuppräkningsbestämmelserna finns bestämmelser som innebär avvikelser från kravet på att utbildningen ska vara öppen för alla. Bestämmelsen i första punkten om begränsning till vissa årskurser motsvarar bestämmelserna i 9 kap. 2 § tredje stycket i 1985 års skollag. Möjligheten enligt andra punkten att begränsa utbildningen till elever i behov av särskilt stöd är däremot ny. Bestämmelsen gör det möjligt för fristående skolor att specialisera utbildningen till elever med exempelvis dyslexi, inlärningsproblem eller koncentrationssvårigheter. Det kan också vara fråga om elever i behov av sådant särskilt stöd att utbildning i behandlingshem eller skoldaghem är aktuell. Den nya bestämmelsen motsvarar till viss del bestämmelser som för den offentliga grundskolan hittills funnits i 5 kap. 5 § grundskoleför-

ordningen (1994:1194). Även regleringen i den tredje punkten är ny. Enligt denna bestämmelse får en fristående skola också begränsa utbildningen vid en skolenhet till vissa elever för vilka utbildningen är speciellt anpassad enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, se paragrafens tredje stycke. Exempel på sådan särskild anpassad utbildning har för den kommunala grundskolans del hittills funnits i 2 kap. 7 och 8 §§ grundskoleförordningen. Genom bestämmelsen om anpassad utbildning i den tredje punkten möjliggörs motsvarande reglering även för enskilda huvudmän.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär vissa förtydliganden jämfört med 9 kap. 2 § första stycket 3 i 1985 års skollag. Skollagsberedningens förslag syftar till att klargöra att huvudmannen för en fristående skola aldrig kan återropa organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för att inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om elevens hemkommun betalar bidrag för det särskilda stödet. Vidare reglerar den föreslagna bestämmelsen förutom mottagande även fortsatt utbildning. Huvudmannen för en fristående skola behöver således inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om stödbehovet är så omfattande att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet. Inte heller behöver huvudmannen ge fortsatt utbildning åt en elev som efter mottagandet får ett sådant omfattande behov av särskilt stöd. Om hemkommunen lämnar bidrag för det särskilda stödet gäller öppenhetskravet även för en sådan elev. Den enskilde huvudmannen kan i sådant fall inte göra en egen bedömning av stödbehovets konsekvenser för den fristående skolan. Om huvudmannen anser att det bidrag som lämnas är otillräckligt med hänsyn till stödbehovets omfattning, kan hemkommunens beslut i bidragsfrågan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 26 kap. 4 §). Hemkommunens bedömning ska liksom hittills göras på samma sätt som om eleven i stället hade begärt att få gå vid en av kommunens egna skolenheter.

I *tredje stycket* finns det ovannämnda bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket tredje punkten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.9.

Urval

33 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet vid en fristående skola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner med undantag för vad som anges i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval för sådana utbildningar som avses i 6 § 2.

Paragrafen, som är ny, handlar om hur urvalet av elever ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola. Ordvalet ”godkänner” i *första stycket* syftar till att klargöra att urvalsgrunderna ska granskas av Statens skolinspektion i samband med prövning av en ansökan om godkännande enligt 2 kap. 6 §. I praktiken görs en sådan granskning av Statens skolverk redan i dag.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka regler som ska gälla för sådana särskilda utbildningar som avses i 9 kap 6 § 2.

Bidrag från hemkommunen

34 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidrag enligt stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola.

Paragrafen reglerar frågan om kommunala bidrag till fristående grundskolor. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som avses gälla enligt 1985 års skollag i och med de ändringar som regeringen föreslagit i proposition 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*. Något särskilt beslut om rätt till bidrag ska dock inte längre fattas. Rätten till bidrag följer i stället av Statens skolinspektions beslut om godkännande enligt 2 kap. 6 §. Kostnader för elevhälsa motsvarar kostnader för elevvård och skolhälsovård enligt nuvarande lagstiftning. Angående den närmare innebörden av bestämmelserna i övrigt hänvisas till prop. 2008/09:171. Riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag i prop. 2008/09:171 väntas under sommaren 2009. Regeringen föreslår i den nämnda propositionen att ändringarna i 1985 års skollag ska träda i kraft den 1 januari 2010.

35 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 34 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt till utbildning i grundskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 § har rätt till utbildning i grundskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för den beloppsbestämning som följer av 34 §. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt utbildning i grundskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör en

främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp avseende barn och ungdomar som har tagits emot i grundskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige.

Skolskjuts

36 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 29 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt en annan skolenhet än den kommunen där annars skulle ha placerat dem.

I paragrafen regleras hemkommunens skyldighet att anordna skolskjuts för elever vid fristående grundskolor. Hänvisningen till 29 § innebär att kommunen ska anordna kostnadsfri skolskjuts för elever som går i fristående skola inom kommunen i de fall som de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och det kan ske utan ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunen.

Insyn, uppföljning och utvärdering

37 § Den kommun där skolenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten vid den fristående skolan. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

I paragrafen regleras kommunens rätt till insyn och den enskilde huvudmannens skyldighet att delta i uppföljning och utvärdering som utförs av den kommun där skolenheten ligger. Bestämmelserna motsvaras av 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag. Med insyn i verksamheten avses att kommunen fortlöpande ska kunna hålla sig informerad om hur verksamheten vid den fristående skolan utvecklas, t.ex. genom att ta del skolans räkenskaper för att kunna göra en rättvis bedömning av skolans bidrags-

behov. Kommunen har också rätt till den insyn som är nödvändig för att den fristående skolan ska kunna ingå i kommunens uppföljning och utvärdering. Rätten till insyn innebär dock inte någon rätt för kommunen att göra påpekande gentemot den fristående skolan (se prop. 2001/02:35, s. 59 ff.).

10 kap. Grundsärskolan

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns
- allmänna bestämmelser om grundsärskolan (2–19 §§),
 - särskilda bestämmelser om grundsärskola med offentlig huvudman (20–28 §§), och
 - särskilda bestämmelser om fristående grundsärskola (29–34 §§).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning och i övrigt så långt det är möjligt motsvara vad som anges för grundskolan i 9 kap 2 §.

Av 28 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning också ska gälla vissa andra barn, ungdomar och vuxna.

I paragrafen anges att utbildningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och att den så långt det är möjligt ska motsvara den utbildning som ges i grundskolan. På samma sätt som i grundskolan ska utbildningen ligga till grund för fortsatt utbildning. Syftet i övrigt med utbildningen i grundsärskolan ska så långt det är möjligt motsvara syftet med utbildningen i grundskolan. Syftet med grundskolan anges i 9 kap. 2 §. Där anges att utbildningen ska ge eleverna kunskaper och värden samt utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Därutöver ska utbildningen förbereda eleverna för aktiva livsval och ligga till grund för fortsatt utbildning.

Bestämmelsen motsvarar regleringen i 6 kap. 1 § i 1985 års skollag såvitt gäller obligatorisk särskola som anordnas av offentlig huvudman.

Träningskolan

3 § Inom grundsärskolan finns en särskild inriktning som benämns träningskola. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen.

Av paragrafen framgår att det finns en särskild inriktning för de grundsärskoleelever som inte fullt ut kan tillgodogöra sig undervisningen i ämnen. Undervisningen för dessa elever sker i ämnesområden alternativt en kombination av ämnen och ämnesområden, se 7 § och kommentaren till denna. I likhet med i 1985 års skollag benämns denna del av särskolan som träningskola.

Årskurser, läsår och terminer

4 § Grundsärskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Paragrafen reglerar hur många årskurser utbildningen i grundsärskolan ska ha. Antalet årskurser, nio, överensstämmer med vad som gäller för grundskolan. Enligt 1985 års skollag omfattade den obligatoriska särskolan ett tionde, frivilligt år. I likhet med grundskolan upphör skolplikten i normalfallet vid utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 16 år, se 6 kap. 12 §. En elev i grundsärskolan har dock alltid rätt att slutföra högsta årskursen, även om skolplikten har upphört dessförinnan, se 6 kap. 15 §.

I paragrafen anges även att utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin. Den närmare regleringen kring när ett läsår börjar

respektive slutar finns i 4 kap. 1 § särskoleförordningen (1995:206).

Utbildningens innehåll och omfattning

5 § Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildning inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen (träningsskola). Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner.

Undervisningen ska omfatta följande ämnen eller ämnesområden.

Ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen,
- samhällsorienterande ämnen,
- slöjd
- svenska eller svenska som andraspråk, samt
- teknik.

Ämnesområden:

- estetisk verksamhet,
- kommunikation,
- motorik,
- vardagsaktiviteter, samt
- verklighetsuppfattning.

Utöver de ämnen och ämnesområden som anges i andra stycket ska det som ämne finnas modersmål, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

I paragrafens *första stycke* anges att utbildningen inom grundsärskolan omfattar ämnen och ämnesområden. Det är fullt möjligt att lägga upp utbildningen så att den blir en kombination av ämnen och ämnesområden. Därutöver möjliggör bestämmelsen att läsa ämnen enligt grundskolans kursplaner. Av 7 § framgår att det är huvudmannen som beslutar om en mottagen elev huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden, men rektorn som beslutar om en elev får kombinera utbildningen på de sätt som bestämmelsen medger. Av nämnda paragraf framgår också att samråd med vårdnadshavare ska ske innan sådana beslut fattas.

I *andra stycket* anges vilka ämnen och ämnesområden som utbildningen i grundsärskolan består av. Uppräkningen motsvarar till stora delar vad som anges i bilagorna 1 och 2 till särskoleförordningen (1995:206). Ämnesområdena är oförändrade medan det har tillkommit två ämnen, svenska som andraspråk samt teknik.

I *tredje stycket* sägs att det också ska vara möjligt att läsa ämnet modersmål för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

I *fjärde stycket* nämns också att det inom grundsärskoleutbildningen ska finnas ett moment som kallas elevens val, vilket ska fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

Undervisningstid

6 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6 665 timmar.

Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga xx.

I paragrafens *första stycke* anges att den minsta garanterade undervisningstid som ska erbjudas eleverna i grundsärskolan. Undervisningstiden, minst 6 665 timmar, är beräknad efter nio

årskurser och motsvarar vad som gäller för grundskolan. Detta innebär en förändring jämfört med dagens reglering. Med anledning av att det tionde skolåret avskaffas, minskas undervisningstiden från dagens 7400 timmar i grundsärskolan och 7020 timmar i träningskolan. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 10.10.

7 § Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Med hänsyn till elevens förutsättningar i det särskilda fallet får rektor besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner.

Samråd med vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

Paragrafen reglerar två typer av beslut som gäller för själva utbildningen i grundsärskolan. För det första anges att det är huvudmannen för utbildningen som avgör om en elev i grundsärskolan i huvudsak ska läsa ämnen eller ämnesområden, dvs. i sistnämnda fall placeras i träningskolan. För det andra kan rektor med stöd av bestämmelsen besluta att en elev får läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner. Här gäller att det är den enskilde elevens förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen som avgör om det blir aktuellt med sådana kombinationer som bestämmelsen möjliggör. Samråd med vårdnadshavare ska ske inför båda typerna av beslut enligt ovan.

Av 19 § framgår att en elev i grundsärskolan som har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner ska ha betyg i ämnet enligt de bestämmelser som gäller för betygsättning i grundskolan.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningen utöver vad som följer av 5–7 §§, samt
2. avvikelser från bestämmelserna i 5 § andra–fjärde styckena och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § och 6 kap. 9 § andra stycket, om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, samt

3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 5 § andra och tredje styckena och från timplanen.

Bestämmelserna i paragrafen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer en möjlighet att under angivna förutsättningar föreskriva undantag från de bestämmelser som gäller för undervisningens innehåll och omfattning. Punkten 2 i bestämmelsen ger även en möjlighet att frångå timplanen utöver regleringen kring anpassad studiegång (3 kap. 12 §) och s.k. integrerade elever, dvs. elever som får sin skolgång i en annan skolform än den de är mottagna i. (6 kap. 9 §).

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

9 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, hänvisningen i 2 kap. 9 a § sarskoleförordningen (1995:206) till 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194) såvitt gäller grundsärskola med offentlig huvudman respektive 1 a kap. 5 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor såvitt gäller fristående grundsärskolor.

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmännens skyldighet att erbjuda

modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet till att ett visst minsta antal elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

10 § För varje ämne och ämnesområde gäller en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om kursplaner.

Första meningen motsvarar 2 kap. 2 § särskoleförordningen (1995:206). Ytterligare bestämmelser om kursplaner finns i förordning eller i myndighetsföreskrifter.

Tester och prov

11 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen motsvarar vad som enligt 9 kap. 9 § första stycket gäller för grundskolan samt vad som enligt 11 kap. 9 § respektive 12 kap. 9 § gäller för specialskolan respektive sameskolan. Bestämmelserna avser tester och prov som används som villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet och utgör inte något hinder mot sådana utredningar som görs för att säkerställa att eleverna tillhör den målgrupp skolformen är avsedd för.

Avgifter

12 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmältider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen har samma utformning som grundskolans bestämmelser om avgiftsfrihet, se vidare 9 kap. 10 §, författningskommentaren till den bestämmelsen och avsnitt 9.5 om avgiftsfrihet i grundskolan.

Paragrafens två första stycken motsvarar i princip bestämmelserna om avgiftsfrihet i 6 kap. 4–4a § i 1985 års skollag såvitt gäller offentliga sarskolor och 9 kap. 7 § första stycket nämnda lag när det gäller fristående skolor. Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* är ny för den offentliga grundsärskolans del och motsvarar 9 kap. 7 § andra stycket i 1985 års skollag i fråga om fristående skolor.

13 § Utan hinder av 12 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Motsvarande undantag för grundskolans del regleras i 9 kap. 11 § och kommenteras i författningskommentaren till den paragrafen samt i avsnitt 9.5.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

14 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § första och femte stycket särskoleförordningen (1995:206).

15 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och
2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § andra – fjärde stycket särskoleförordningen (1995:206). Bestämmelsen reglerar innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplan som ska upprättas för varje elev i samband med utvecklingssamtalet.

Av *första stycket* framgår att den individuella utvecklingsplanen ska innehålla dels omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, dels en sammanfattande redogörelse för vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt läroplanen.

I *andra stycket* anges att utvecklingsplanen, förutom den information som är obligatorisk enligt första stycket, även kan innehålla viss annan information om elevens skolgång. Här ges möjlighet att lokalt besluta att utvecklingsplanen ska innehålla

omdömen om elevens utveckling inom ramen för läroplanen i andra avseenden än ämneskunskaper. Det kan exempelvis gälla sådana förmågor som samarbetsförmåga eller förmåga till ansvarstagande för de egna studierna.

Vidare framgår att utformningen av den skriftliga information som ges i utvecklingsplanen beslutas lokalt på den enskilda skolan av rektorn.

I *tredje stycket* klargörs att det inte finns något förbud mot att lämna sådan skriftlig information som ska eller kan lämnas vid utvecklingssamtalet också vid andra tillfällen, t.ex. vid ett terminsslut.

Intyg och studieomdöme

16 § Eleverna ska efter avslutad grundsärskola få intyg om den utbildning de gått igenom.

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska intyget kompletteras med ett allmänt studieomdöme. Studieomdömet ska avse elevens möjlighet att bedriva studier.

Paragrafen reglerar elevers rätt till intyg om den utbildning de har gått igenom och rätt till allmänt studieomdöme. Bestämmelsen motsvarar för den offentliga särskolans del 7 kap. 2 § första och andra styckena särskoleförordningen (1995:206), och för fristående skolors del vad som kan följa av 1 a kap 7 § förordningen om fristående skolor (1996:1206), i båda fallen dock med det tillägget att även eleven ska kunna begära ett allmänt studieomdöme.

Av 17 § följer att en elev i grundsärskolan eller elevens vårdnadshavare även har möjlighet att begära att betyg ska sättas.

Betygsregleringen

Som anges i författningskommentaren till 9 kap. har riksdagen beslutat om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) samt om riktlinjer för utformningen av läroplaner och kursplaner för grundskolan m.m. (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). I Skollagsberedningens förslag till ny skollag har bestämmelserna om betyg utformats i enlighet med dessa riksdagsbeslut. Som en konsekvens av förslaget kommer dock bestämmelserna att bli direkt tillämpliga för all utbildning inom de berörda skolformerna, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman.

Betygsättning

17 § Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundskolans ämnen

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9, och
2. när ett ämne har avslutats.

När betyg sätts enligt första stycket 1, ska de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

När betyg sätts enligt första stycket 2, ska elevens kunskaper bedömas i relation till de kunskapskrav som föreskrivits för ämnet.

Av 3 kap. 16 § framgår vem som ska sätta betyg.

I paragrafen finns bestämmelser om när betygssättning i grundskolan ska ske. Bestämmelserna motsvarar med vissa redaktionella ändringar bestämmelserna i 7 kap. 3–4 samt 6 § i sarskoleförordningen (1995:206). Någon förändring i sak är inte avsedd.

18 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår kraven för betyget E, ska betyg inte sättas i ämnet.

Paragrafens *första stycke* anger vilka betygsbeteckningar som ska användas i grundsärskolan i enlighet med riksdagens beslut om en ny betygsskala för det offentliga skolväsendet (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Denna bestämmelse blir dock direkt tillämplig på all utbildning i grundsärskolan, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman.

Andra stycket motsvarar, med en justering på grund av den nya betygsskalan, bestämmelsen i 7 kap. 6 § tredje stycket särskoleförordningen.

19 § Om en elev i grundsärskolan har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner ska betyg sättas i ämnet enligt de bestämmelser som gäller för betygssättning i grundskolan.

Paragrafen är ny. Som ett led i att öka flexibiliteten inom grundsärskolan och i högre grad kunna anpassa utbildningen till varje elevs förutsättningar ska elever som läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner också få betyg enligt de regler som gäller för grundskolan. Paragrafen behandlas i avsnitt 10.7. Bestämmelser om betygssättning i grundskolan finns i 9 kap. 14–20 §§.

Grundsärskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

20 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundsärskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundsärskolan och inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen

1. anordnar grundsärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för samtliga i kommunen som är berörda, eller

2. kommer överens med en annan kommun att den i sin grundsärskola ska ta emot de elever som hemkommunen ansvarar för.

Paragrafen reglerar hemkommunens ansvar för att anordna grundsärskola. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 6 kap. 5 § i 1985 års skollag. En liknande bestämmelse finns för grundskolan, 9 kap. 22 §

I *första stycket* har förtydligats att hemkommunens ansvar inte omfattar de elever som fullgör sin skolplikt på annat sätt, t.ex. genom att gå i grundskolan eller genom att gå i en fristående skola med grundsärskola.

Till skillnad mot vad som gäller för grundskolan krävs, enligt *andra stycket*, inte särskilda skäl för att hemkommunen – i stället för att själv anordna grundsärskola – ska få komma överens med en annan kommun om att denne ska ta emot elever vars utbildning i grundsärskola hemkommunen har att svara för.

Mottagande i annan kommun

21 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

I paragrafen regleras en rätt för en elev att under vissa omständigheter bli mottagen i grundskolan i en annan kommun än hemkommunen eller den kommun som hemkommunen har avtal med. Bestämmelsen är ny på grundsärskolans område och är en anpassning till regleringen på grundskolans område. Regler om interkommunal ersättning finns i 28 § första stycket. Paragrafen behandlas i avsnitt 10.8.

22 § Efter önskemål av elevens vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 20 § andra stycket 2 och 21 § i sin grundsärskola ta emot en elev från en annan kommun.

Paragrafen reglerar en möjlighet för en kommun att ta emot en elev även i andra fall än vad som sägs i 20 § andra stycket 2 och 21 §. Bestämmelsen motsvarar delvis 6 kap. 6 a § första meningen i 1985 års skollag. Det är kommunen där eleven vill gå som avgör om eleven ska tas emot eller inte. Regler om interkommunal ersättning finns i 28 § andra stycket.

En likalydande bestämmelse finns för grundskolan, se 9 kap. 25 §.

23 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundsärskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår ytterligare en årskurs har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

I paragrafen regleras en elevs rätt att under vissa förutsättningar gå kvar i den kommuns grundsärskola där hon eller han tagits emot även om förutsättningarna för mottagandet ändrats. Bestämmelserna är nya för grundsärskolan och utgör en anpassning till vad som redan tidigare gällt för elever i grundskolan, jfr. 9 kap. 26 §.

Kommunens organisation av sin grundsärskola

24 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundsärskola beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun ska vidare så långt det är möjligt organisera sin egen grundsärskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns det föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad

med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Paragrafen behandlar vad kommunen ska beakta vid utformningen av sin grundsärskola. Bestämmelserna motsvarar 6 kap. 6 § första och fjärde styckena i 1985 års skollag.

Liknande bestämmelser finns för grundskolan, där är dock utrymmet för att organisera skolverksamheten så att eleven behöver bo utanför det egna hemmet mer begränsat, se 9 kap. 27 §.

Placering vid en skolenhet

25 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundsärskola.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundsärskola om

1. den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte Skolväsendets överklagandenämnd beslutar något annat.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket 1 eller 2. Detsamma ska gälla den som tagits emot i en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundsärskolan.

Paragrafen handlar om vad kommunen ska beakta vid fördelningen av elever på olika skolenheter. Den är huvudsakligen utformad på samma sätt som motsvarande bestämmelser för grundskolan (9 kap. 28 §). Paragrafen är tillämplig under hela den tid som eleven deltar i utbildningen och inte bara när eleven

ska börja utbildningen. I övrigt hänvisas till författningskommentaren till 9 kap. 28 §.

Skolskjuts i hemkommunen

26 § Elever i grundsärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundsärskola med stöd av 21 eller 22 §. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

I paragrafen regleras rätten till skolskjuts för elever i grundsärskola med offentlig huvudman. Bestämmelsen motsvarar delvis 6 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag.

I *första stycket* har tydliggjorts att rätten till kostnadsfri skolskjuts gäller ”från plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs”. På motsvarande sätt som för grundskolan föreskrivs också i *andra stycket* att kommunen ska anordna skolskjuts även för elever som valt att gå i annan skola än den de annars skulle ha placerats i av kommunen, i fall då det kan ske utan ekonomiska eller organisatoriska konsekvenser för kommunen.

I *tredje stycket* anges att det är elevens hemkommun som skall ombesörja att skolskjuts anordnas.

Se i övrigt kommentaren till 9 kap. 29 §. I 26 kap. 4 § finns bestämmelser om överklagande av beslut om skolskjuts.

Skolskjuts i annan kommun än hemkommunen

27 § En elev som med stöd av 21 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

I paragrafen finns bestämmelser om skolskjuts för elever som med stöd av 21 § går i en annan kommuns grundskola. Bestämmelserna är nya för grundskolan och är en konsekvens av att elever i grundskolan nu ska ha rätt att tas emot i annan kommuns grundskola om det finns särskilda skäl för detta med hänsyn till elevens personliga förhållanden. Eftersom skolskjuts inte ingår i de utbildningskostnader som ersätts enligt bestämmelserna om interkommunal ersättning i 28 § har ett uttryckligt stadgande om hemkommunens ersättningsskyldighet införts.

Interkommunal ersättning

28 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 20 andra stycket 2 eller 21 §.

Även i de fall som avses i 22 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska konsekvenser uppstår för hemkommunen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om interkommunal ersättning vid mottagande i grundsärskolan. Regleringen motsvaras delvis 6 kap. 6 a § i 1985 års skollag. Jämfört med regleringen i nämnda lag är reglerna om interkommunal ersättning mer omfattande. Detta hänger samman med att reglerna om i vilka fall en elev i grundsärskolan kan gå i skola i annan kommun än hemkommunen har anpassats till motsvarande regler på grundskolans område. Regler om interkommunal ersättning i grundskolan finns i 9 kap. 31 §.

Fristående grundsärskola

Mottagande

29 § Varje fristående grundsärskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundsärskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever för vilka utbildningen är speciellt anpassad.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 31 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Paragrafen är delvis ny men de grundläggande principerna motsvarar de som följer 9 kap. i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 9 kap. 32 §.

I *första stycket* anges att varje fristående skola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundsärskolan. Vidare anges några undantag från denna grundprincip. Verksamheten kan begränsas till vissa årskurser, vilket motsvarar 9 kap. 2 § tredje stycket i 1985 års skollag. I övrigt är bestämmelserna nya, se kommentaren till 9 kap. 32 §.

Andra stycket innebär ett undantag från huvudprincipen att en elev som behöver särskilt stöd i första hand ska få detta vid den skolenhet som han eller hon vill gå i, oavsett huvudman. Om elevens hemkommun har beslutat att inte ge bidrag för det särskilda stödet är en fristående skola inte skyldig att ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev med stödbehov. En motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 9 kap. 32 §.

Urval

30 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet vid en fristående grundsärskola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Paragrafen är ny och reglerar hur urvalet av elever ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundsärskola vilka uppfyller villkoren för att tas emot i skolformen. Ordvalet ”godkänner” syftar till att klargöra att urvalsgrunderna ska granskas av Statens skolinspektion i samband med prövningen av en ansökan om godkännande enligt 2 kap. 6 §. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 9 kap. 33 §.

Bidrag från hemkommunen

31 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundsärskola.

I paragrafen regleras frågan om kommunala bidrag till fristående grundsärskolor. En bestämmelse med motsvarande innehåll finns för grundskolan, se 9 kap. 34 §. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som föreslås gälla enligt 1985 års skollag i proposition 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*. Någon särskild prövning av rätten till bidrag ska dock inte göras. Bidrag utgör i stället en konsekvens av att Statens skolinspektion beslutat om godkännande enligt bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

32 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 31 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt till utbildning i grundsärskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 § har rätt till utbildning i grundsärskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för den beloppsbestämning som följer av 28 §. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt utbildning i grundsärskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör en främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp avseende barn och ungdomar som har tagits emot i grundsärskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige. Motsvarande bemyndigande på grundskolans område finns i 9 kap. 35 §.

Skolskjuts

33 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 26 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

I paragrafen regleras hemkommunens skyldighet att anordna skolskjuts för elever vid fristående grundskolor. Hänvisningen till 26 § innebär att kommunen ska anordna kostnadsfri skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen i de fall som de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och det kan ske utan ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunen. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 9 kap. 36 §. Paragrafen behandlas i avsnitt 9.8.

Insyn, uppföljning och utvärdering

34 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

I paragrafen regleras kommunens rätt till insyn och den enskilde huvudmannens skyldighet att delta i uppföljning och utvärdering som utförs av den kommun där skolenheten ligger. Bestämmelserna motsvaras av 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 9 kap. 37 §.

11 kap. Specialskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om specialskolan.

Av 2 kap. följer att specialskola inte får anordnas av en enskild huvudman.

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet. Den innehåller också en hänvisning till 2 kap. 4 §, av vilket framgår att specialskola endast kan anordnas av staten.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Specialskolan ska syfta till att ge de barn och ungdomar som anges i 6 kap.

6 § en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

I paragrafen anges syftet med specialskolan. I första meningen hänvisas till den definition av specialskolans målgrupp som finns i 6 kap. 6 §.

Vidare framgår av paragrafen att utbildningen ska anpassas till varje elev och så långt det är möjligt motsvara den utbildning som ges i grundskolan. Vad som anges om grundskolans syfte och utformning i 9 kap. 2 § gäller sålunda i tillämpliga delar även för specialskolan, se författningskommentaren till 9 kap. 2 §. Slutligen framgår av paragrafens sista mening att utbildningen i specialskolan ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Specialskolan ska ha tio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

I paragrafen regleras årskurser, läsår och terminer i specialskolan. Att specialskolan ska ha tio årskurser motsvarar bestämmelserna i 7 kap. 3 § i 1985 års skollag. I övrigt är paragrafen utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se kommentaren till 9 kap. 3 §.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, samt
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 6 kap. 6 § första stycket 1 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

I *första stycket* anges de ämnen som undervisningen ska omfatta. I *andra stycket* anges att ämnet musik är utbytt mot ämnet rörelse och drama för elever som pga. dövhet eller hörselnedsättning inte kan tillgodogöra sig ämnet. För elever som tagits emot enligt 6 kap. 6 § första stycket 2 och 3 tillkommer ämnet

teckenspråk. I övrigt motsvarar bestämmelserna regleringen för grundskolan, se kommentaren till 9 kap. 4 §

Bestämmelserna i *tredje och fjärde styckena* motsvarar de bestämmelser som gäller för grundskolan, se kommentaren till 9 kap. 4 §.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 7 845 timmar. Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga xxx.

I paragrafen anges att den sammanlagda undervisningstiden i specialskolan ska uppgå till minst 7 845 timmar. Att den sammanlagda undervisningstiden i specialskolan är längre än motsvarande tid i grundskolan motiveras av att specialskolan har tio årskurser.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§, och
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Föreskrifter enligt första stycket 1 får för elever med utvecklingsstörning avvika från den ämnesindelning som anges i 4 § och i timplanen.

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om undervisningens omfattning samt att därvid, för elever med utvecklingsstörning, avvikelser får göras från ämnesindelningen i 4 §.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, hänvisningen i 3 kap. 15 § specialskoleförordningen (1995:401) till 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194).

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet till fall då ett visst minsta antal elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

För elever med utvecklingsstörning får grundsärskolans kursplaner tillämpas om elevens vårdnadshavare lämnar sitt samtycke. Om elevens vårdnadshavare inte lämnar sitt samtycke ska eleven läsa enligt specialskolans kursplaner. Grundsärskolans kursplaner får dock tillämpas för en elev utan elevens vårdnadshavares samtycke om det finns synnerliga skäl med hänsyn till elevens bästa. I den utsträckning som grundsärskolans kursplaner inte kan användas får särskilda kursplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Paragrafens *första stycke* har sin motsvarighet i 3 kap. 2 § specialskoleförordningen (1995:401) jämfört med 2 kap. 6 § första stycket grundskoleförordningen. Se vidare kommentaren till 9 kap. 8 §.

Paragrafens *andra stycke* motsvarar delvis 3 kap. 4 § specialskoleförordningen. Bestämmelsen innebär att grundsärskolans kursplaner får tillämpas för elever med utvecklingsstörning i specialskolan. Som en konsekvens av att vårdnadshavares inflytande över utvecklingsstörda barns skolgång stärks generellt, se avsnitt 10.5 och 10.6, införs en vetorätt för vårdnadshavare beträffande vilka kursplaner som ska användas för dessa elever i specialskolan. Vetorätten gäller dock inte när det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa som talar mot vårdnadshavares inställning. Motsvarande ventil finns i 6 kap. 5 § avseende placering av barn i grundsärskolan. I andra stycket införs också en möjlighet att upprätta särskilda kursplaner för elever i specialskolan med en utvecklingsstörning i de fall inte det finns en kursplan för grundsärskolan, t.ex. för ämnet teckenspråk.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen motsvarar vad som enligt 9 kap. 9 § första stycket gäller för grundskolan samt vad som enligt 10 kap. 11 § respektive 12 kap. 9 § gäller för grundsärskolan respektive sameskolan. Bestämmelserna avser tester och prov som används som villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet och utgör inte något hinder mot sådana utredningar som görs för att säkerställa att eleverna tillhör den målgrupp skolformen är avsedd för.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmältider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen har samma utformning som grundskolans bestämmelser om avgiftsfrihet i 9 kap. 10 §, se författningskommentaren till den bestämmelsen och avsnitt 9.5 om avgiftsfrihet i grundskolan.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelserna om avgiftsfrihet i 7 kap. 4 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* är ny för specialskolans del.

11 § Utan hinder av 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelserna är identiska med de som gäller för grundskolan, se 9 kap. 10 § samt författningskommentaren till den paragrafen

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § första och femte stycket specialskoleförordningen (1995:401).

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och
2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § andra – fjärde styckena specialskoleförordningen (1995:401).

Betygsregleringen

Som anges i författningskommentaren till kapitlet om grundskolan har riksdagen beslutat om dels en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169), dels riktlinjer för utformningen av läroplaner och kursplaner för grundskolan m.m. (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). I Skollagsberedningens förslag till ny skollag har bestämmelserna om betyg utformats i enlighet med dessa riksdagsbeslut. Som en konsekvens av förslaget systematik kommer dock bestämmelserna att bli direkt tillämpliga för all utbildning

inom de berörda skolformerna, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman.

Tillämpliga bestämmelser vid betygssättning

14 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 13–21 §§.

För elever som läser enligt specialskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om betygssättning i 15–22 §§.

För elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om intyg, studieomdöme och betyg i 10 kap. 15–19 §§. Betyg innan ett ämne har avslutats ska dock sättas vid de tidpunkter som anges i 16 § 1.

Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som ska tillämpas vid betygssättning i specialskolan. Beträffande elever i specialskolan som läser enligt grundsärskolans kursplaner motsvaras bestämmelserna i *tredje stycket* av dagens reglering i 8 kap. 2 § första stycket specialskoleförordningen.

Betygssättning

15 § Betyg ska sättas i specialskolans ämnen.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 13 §. Paragrafen motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg tas bort samt vissa språkliga förändringar, delar av 8 kap. 3 § specialskoleförordningen.

16 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 9 och i slutet av höstterminen i årskurs 10 i ämnen som inte har avslutats, och
2. när ett ämne har avslutats.

Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 14 §. Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 4 § i specialskoleförordningen. Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar.

17 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

I paragrafen anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i specialskolan..

Betyg innan ett ämne har avslutats

18 § När betyg sätts innan ett ämne avslutats, ska de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 17 §. Paragrafen motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas, 8 kap. 7 § specialskoleförordningen.

Betyg när ett ämne har avslutats

19 § När betyg sätts efter att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 18 §. Paragrafen motsvarar 8 kap. 8 § första och andra stycket specialskoleförordningen. Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar. Dessutom ersätts begreppen ”mål

som minst ska uppnås” och ”betygskriterier” av begreppet ”kunskapskrav”, vilket stämmer överens med de riktlinjer för grundskolans läroplan och kursplaner m.m. som riksdagen nyligen har beslutat (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189).

Eftersom bestämmelsen har överförts till lagen har tillagts att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskraven.

20 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 10.

Med särskilda skäl avses funktionshinder, utöver de som anges i 6 kap. 6 §, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 19 §. Vid tillämpningen av bestämmelsen ska bortses från de funktionshinder som specialskolan är anpassad för och riktar sig till, se prop. 2007/08:112. Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 8 § tredje stycket specialskoleförordningen.

21 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen kan det också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Paragrafen är ny och är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 20 §.

Prövning

22 § Den som vill ha betyg från specialskolan har rätt att gå igenom en prövning. Denna kan avse hela utbildningen i specialskolan eller ett eller flera

ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från specialskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel ska i tillämpliga delar gälla i fråga om provningen.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 9 kap. 21 §. Paragrafens *första stycke* motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas, 8 kap. 16 § första stycket specialskoleförordningen.

I *andra stycket* anges att reglerna om betygssättning i specialskolan ska tillämpas vid provning för betyg. Bestämmelsen motsvarar i stora delar 8 kap 16 § andra stycket specialskoleförordningen. Bestämmelser om utfärdande av betyg efter provning etc. bör meddelas i förordning.

Av 3 kap 21 § framgår att regeringen har en möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter i samband med provning för betyg.

Ersättning från elevens hemkommun

23 § Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller går i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelsen i 7 kap. 7 § i 1985 års skollag. Jämfört med bestämmelsen i 1985 års skollag har tillkommit att kommunen även ska betala ersättning för elever som går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan. Detta hänger samman med att staten enligt Skollagsberedningens förslag ska vara huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan, se 2 kap. 4 § första stycket. Enligt Skollagsberedningens förslag ska regeringen inte heller längre kunna meddela föreskrifter om

undantag från bestämmelsen i första stycket. Paragrafen är utformad på samma sätt som för sameskolan, jfr 12 kap. 15 §.

Särskilt om staten som huvudman

Resor och boende

24 § En elev i specialskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § tredje och fjärde stycket i 1985 års skollag. Språket har moderniserats men någon saklig förändring i förhållande till tidigare bestämmelser är inte avsedd. Bestämmelserna är utformade på i huvudsak samma sätt som motsvarande bestämmelser för sameskolan, se 12 kap. 16 §.

Skolenheter

25 § Utbildningen i specialskolan ska anordnas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och bedrivs vid flera skolenheter.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 kap. 5 § i 1985 års skollag med den skillnaden att det inte längre föreskrivs att det ska finnas en gemensam styrelse för enheterna samt att den nya myndigheten på specialskolans område (se prop. 2007/08:50) ska anordna verksamheten vid skolorna. För att överensstämma med terminologin i lagen i övrigt har också ordet enheter ersatts av ordet skolenheter. Någon saklig skillnad är inte avsedd.

12 kap. Sameskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om sameskolan.

Av 2 kap. följer att sameskola inte får anordnas av en enskild huvudman.

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet. Den innehåller också en hänvisning till 2 kap., av vilket framgår att sameskola endast kan anordnas av staten.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Sameskolan syftar till att ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. Vad gäller bestämmelsen om särskilt stöd i andra stycket samma lagrum så regleras detta stöd i 3 kap. 5–9 §§.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Sameskolan ska ha sex årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

I paragrafen regleras årskurser, läsår och terminer i sameskolan. Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se kommentaren till 9 kap. 3 §.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, samt
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas annan modersmålsundervisning än samiska, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, jfr kommentaren till 9 kap. 4 §, samt för specialskolan, jfr 11 kap. 4 §.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 4 200 timmar. Ytterligare bestämmelser om undervisningstiden (timplan) finns i bilaga xxxx.

I paragrafen anges den minsta garanterade undervisningstiden för elever i sameskolan. Eftersom sameskolan består av sex årskurser uppgår den garanterade undervisningstiden till minst 4 200 timmar.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 4 kap. 11 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om undervisningens omfattning. Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för specialskolan, jfr. 11 kap. 6 §.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, hänvisningen i 3 kap. 9 a § sameskolförordningen (1995:205) till 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194).

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana

föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet till fall då ett visst minsta antal elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om kursplaner.

Paragrafen har sin motsvarighet i 3 kap. 6 § sameskolförordningen (1995:205) jämförd med 2 kap. 6 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, jfr kommentaren till 9 kap. 8 §, samt för specialskolan, jfr 11 kap. 8 § första stycket. Motsvarande föreskrift för grundsärskolans del finns i 10 kap. 10 §.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen motsvarar vad som enligt 9 kap. 9 § första stycket gäller för grundskolan samt vad som enligt 10 kap. 11 § respektive 11 kap. 9 § gäller för grundsärskolan respektive specialskolan.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärvätyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen har samma utformning som grundskolans bestämmelser om avgiftsfrihet, se vidare 9 kap. 10 §, författningskommentaren till den bestämmelsen och avsnitt 13.5 om avgiftsfrihet i grundskolan.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelserna om avgiftsfrihet i 8 kap. 4 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* är ny för sameskolans del.

11 § Utan hinder av 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelserna är identiska med de som gäller för grundskolan, se 9 kap. 11 § samt författningskommentaren till den paragrafen.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 3 § första och sista stycket sameskolförordningen.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 3 § andra – fjärde stycket sameskolförordningen -. Bestämmelsen reglerar innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplan som ska upprättas för varje elev i samband med utvecklingssamtalet. Den överensstämmer med vad som gäller för grundskolan enligt 9 kap. 12 §, se författningskommentaren till den sistnämnda bestämmelsen.

Intyg vid avgång

14 § När en elev avgår från en sameskola ska intyg om avgången utfärdas.

Intyget ska innehålla uppgifter om

1. den årskurs från vilken eleven avgått,
2. tiden för avgången,
3. de ämnen i vilka eleven undervisats, och
4. det antal timmar undervisning som eleven erbjudits.

Intyget ska undertecknas av rektorn.

Paragrafen motsvaras av 5 kap. 4 § sameskolförordningen (1995:205).

Ersättning från elevens hemkommun

15 § Elevens hemkommun ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i sameskolan eller går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 7 § i 1985 års skollag och är utformad på samma sätt som för specialskolan, jfr 11 kap. 22 §. Jämfört med bestämmelsen i 1985 års skollag har tillkommit att kommunen även ska betala ersättning för elever som går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan. Detta hänger samman med att staten enligt Skollagsberedningens förslag ska vara huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan, se 2 kap. 4 § första stycket.

Bestämmelser som åsyftas i *andra stycket* har hittills funnits i förordningen (SKOLFS 1995:50) om ersättning för elever i sameskolan.

Särskilt om staten som huvudman*Resor och boende*

16 § En elev i sameskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Paragrafen motsvarar i sak 8 kap. 5 § i 1985 års skollag. Ordalydelsen har ändrats något i syfte att förtydliga bestämmelserna, ingen förändring i sak är dock åsyftad. Motsvarande bestämmelse för specialskolan finns i 11 kap. 24 §.

Skolenheter

17 § Utbildning i sameskolan ska bedrivas vid flera skolenheter som anordnas av Sameskolstyrelsen.

Bestämmelsen i första stycket motsvaras i princip av 1 kap. 2 § första stycket sameskolförordningen. För att överensstämma med terminologin i lagen i övrigt har också ordet *enheter* ersatts av ordet *skolenheter*. Någon saklig skillnad är inte avsedd.

13 kap. Fritidshemmet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om fritidshem (2–10 §§),
- särskilda bestämmelser om fritidshem med offentlig huvudman (11–17 §§), och
- särskilda bestämmelser om fritidshem med enskild huvudman (18–19 §§).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan samt särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Fritidshemmet ska erbjuda eleverna rekreation och en meningsfull fritid samt stimulera deras utveckling och lärande. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Fritidshemmet ska utformas så att det främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Paragrafen ersätter delvis 2 a kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen samt grundskolan och övriga skolformer och särskilda utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras. Vidare anges syftet med utbildningen i fritidshemmet.

I *andra stycket* finns bestämmelser om utformningen av verksamheten i fritidshemmet. Bestämmelsen bör ses som ett övergripande mål som fritidshemmet ständigt ska sträva mot.

Erbjudande av utbildning

3 § Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola.

Hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.

I paragrafen regleras vem som är skyldig att erbjuda utbildning i fritidshem enligt bestämmelserna i kapitlet.

Bestämmelsen innebär att det enligt huvudregeln är den kommun i vars utbildning eleven deltar (lägeskommunens) som ska erbjuda fritidshem. För elever i de statliga skolformerna, specialskolan och sameskolan, är det dock huvudmannen som ska erbjuda fritidshem. För elever i fristående skolor är det elevernas hemkommuner som har ansvar att erbjuda utbildning i fritidshem i de fall då huvudmannen för den fristående skolan inte anordnar sådan verksamhet. Bestämmelsen är en förändring gentemot vad som gäller enligt 1985 års skollag, där det av 2 a kap. 1 § följer att det är den kommun där barnet stadigvarande vistas som enligt huvudregeln ska erbjuda skolbarnsomsorg. Paragrafen behandlas i avsnitt 13.6.

4 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas så snart det framkommit att eleven har behov av sådan plats.

I paragrafen regleras inom vilken tid huvudmannen ska erbjuda plats i fritidshem och innebär en förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag. Där anges i 2 a kap. 7 § första stycket att plats inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska erbjudas utan oskäligt dröjsmål efter det att vårdnadshavaren anmält behov av plats. Den ändrade lydelsen hänger samman med ändringarna i bestämmelserna om ansvaret för att erbjuda fritidshem. I och med detta ska plats på fritidshemmet erbjudas i samband med att eleven placeras på skolenheten, i de fall förutsättningarna enligt 5 eller 6 § är uppfyllda. Paragrafen behandlas i avsnitt 13.6.

Omfattning

5 § En elev i någon av de skolformer som anges i 3 § ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag såvitt gäller offentliga huvudmän (se prop. 1997/98:6 s. 83 samt prop. 1993/94:11 s. 32 f. och 45 f.). Jämfört med i 1985 års lag görs ett förtydligande att ett eget behov hos barnet ska vara hänförligt till familjens situation. Det kan t.ex. röra sig om barn med ett annat modersmål än svenska, om barn i glesbygd eller om barn vars föräldrar är arbetslösa, sjukskrivna eller deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Paragrafen behandlas i avsnitt 13.5.

6 § Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år kan öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem under förutsättning att eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem.

Bestämmelser om öppen fritidsverksamhet finns i 23 kap.

Paragrafen motsvarar i sak 2 a kap. 1 § tredje stycket, 2 a kap. 2 § andra stycket andra meningen och 2 a kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Jämfört med 1985 års lag har förtydligats att fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. På motsvarande sätt klargörs att möjligheten att istället för fritidshem erbjuda öppen fritidsverksamhet också är knutet till läsårsskiftet, inte den enskilde elevens födelsedag. En elev som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan ges i fritidshem ska dock alltid erbjudas utbildning i sådan form.

7 § Fritidshem ska erbjudas eleverna den del av dagen då eleverna inte går i någon av de skolformer som anges i 3 § samt under lov. Fritidshem behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Paragrafens *första mening* motsvarar såvitt avser offentliga huvudmän 2 a kap. 2 § andra stycket tredje meningen i 1985 års skollag. *Andra meningen* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Av denna bestämmelse framgår att fritidshem inte behöver erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Med begreppet "veckoslut" avses lördagar och söndagar samt med "större helger" övriga allmänna helgdagar samt midsommarafton, julafton och nyårsafton. Huvudmannen är naturligtvis inte förhindrad att erbjuda fritidshem under angivna tider trots att denne inte är skyldig att göra det. Det kan också framhållas att hemkommunen, under tid då rätt till fritidshem inte föreligger, i vissa fall kan erbjuda annan omsorg enligt 23 kap. 5 §.

Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 7 kap. 4 § sista meningen.

Elever i behov av särskilt stöd i sin utveckling

8 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas även till andra elever än de som anges i 5 § om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga justeringar, 2 a kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag såvitt gäller offentliga huvudmän. Den bestämmelsen har tidigare sin motsvarighet i 16 § socialtjänstlagen (1980:620), 6 § lagen (1976:381) om barnomsorg och 5 § lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet (se prop. 1993/94:11 s. 48, prop. 1979/80:1 del A s. 532, prop. 1975/76:92 s. 26 samt prop. 1973:136 s. 65–69 och 95). Av förarbetsuttalanden vid tidigare ändringar framgår att dessa har varit av redaktionell natur och att någon ändring i sak inte varit avsedd förutom att skyldigheten att erbjuda utbildning vidgas till att även avse enskilda huvudmän. Någon saklig ändring är inte heller nu avsedd. Förarbetena till 1973 års lagstiftning har därför i princip fortfarande sin giltighet i fråga om vilka barn som ska omfattas av denna bestämmelse. Med ”andra skäl” kan då avses t.ex. sådana språkliga eller sociala skäl som inte är hänförliga till familjens situation. Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 7 kap. 8 §.

Barngruppernas storlek

9 § Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 3 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag.

Placering vid en skolenhet

10 § En elev i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas plats i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får sin utbildning.

Paragrafen motsvarar för offentliga huvudmän delvis bestämmelsen 2 a kap. 8 § i 1985 års skollag. Som en konsekvens av att Skollagsberedningen föreslår ändrade bestämmelser om vem som ska ha ansvar för att erbjuda plats i fritidshem betonas att det är närheten till den skolenhet där eleven får sin utbildning som ska vara utgångspunkten för placering i fritidshemmet. Paragrafen behandlas i avsnitt 13.6.

Fritidshem med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

11 § Hemkommunen svarar för att en elev som ska erbjudas fritidshem enligt bestämmelserna i detta kapitel och går i en sådan särskild utbildningsform som regleras i 22 kap. erbjuds fritidshem. I dessa fall ska bestämmelserna i 4–10 §§ tillämpas.

I paragrafen regleras hemkommunens ansvar för att erbjuda utbildning i fritidshem för de elever som fullgör sin skolplikt enligt bestämmelserna i 22 kap. För fritidshemsverksamhet i samband med dessa utbildningsformer gäller bestämmelserna i 4–10 §§ i tillämpliga delar.

Avgifter

12 § Kommunen får ta ut avgifter för plats i fritidshem som kommunen anordnar.

De avgifter som tas ut ska vara skäligena.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag. Den innehåller dock inte någon motsvarighet till föreskriften att avgiften inte får överstiga kommunens självkost-

nader. Detta följer redan av 8 kap. 3 c § kommunallagen (1991:900).

Avgifter vid skolenhet med specialskola och sameskola

13 § Avgifter som staten tar ut för plats i fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola ska bestämmas efter samma grunder som kommunen där fritidshemmet är beläget tillämpar i sina fritidshem.

Paragrafen är ny och reglerar vilka avgifter som får tas ut när fritidshem anordnas vid specialskola eller sameskola. Bestämmelser om ersättning från hemkommun till staten för elever som går i fritidshem vid en skolenhet med specialskola och sameskola finns i 11 kap. 22 § och 12 kap. 13 §.

Insyn, uppföljning och utvärdering

14 § Huvudmannen för fritidshem vid en skolenhet med specialskola och sameskola ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

I paragrafen regleras skyldigheten för huvudman för specialskola och sameskola att delta i lägeskommunens uppföljning och utvärdering av sin verksamhet. Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelser finns däremot sedan tidigare för fristående skolor som motsvarar andra skolformer för barn och ungdom (se 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag). Bestämmelsen har samma innebörd som motsvarande bestämmelser för t.ex. grundskolan (se författningskommentaren till 9 kap. 35 §).

Interkommunal ersättning

15 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid skolenheten. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem.

Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidraget som ska lämnas enligt första eller andra stycket ska i förekommande fall minskas med belopp som huvudmannen får ta ut enligt 12 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse finns dock sedan tidigare för bl.a. grundskolan. *Första meningen i första stycket* motsvaras till viss del av 2 a kap. 17 § första stycket första meningen i 1985 års skollag. I den nya lagen anges dock att bidrag ska lämnas av barnets hemkommun.

Andra meningen i första stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 17 § tredje stycket första meningen i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 7 kap. 21 §.

I *andra stycket* anges att bidrag inte behöver lämnas för särskilt stöd om detta skulle leda till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen.

I *tredje stycket* anges att bidraget i förekommande fall ska minskas med de avgifter som huvudmannen får ta ut enligt 12 §.

Fritidshem med enskild huvudman

Bidrag från hemkommunen

16 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och

6. lokalkostnader.

Därutöver ska bidrag (tilläggsbelopp) lämnas för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, är hemkommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

I paragrafen anges hur bidraget från hemkommunen till den enskilde huvudmannen ska beräknas. Bestämmelserna är i likhet med motsvarande bestämmelser i de olika skolformskapitlen, se t.ex. 7 kap. 21 §, utformad i enlighet med regeringens förslag till ändringar i 1985 års skollag i propositionen 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*.

17 § Den kommun där en fristående skola som anordnar fritidshem är belägen har rätt till insyn i verksamheten. Huvudmannen för den fristående skolan ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

I paragrafen regleras lägeskommunens rätt till insyn i verksamheten samt huvudmannens skyldighet att delta i lägeskommunens uppföljning och utvärdering av sin verksamhet. Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelser finns däremot sedan tidigare för fristående skolor som motsvarar t.ex. grundskolan (se 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag). Paragrafen har samma innebörd som den som införs för t.ex. grundskolan (se författningskommentaren till 9 kap. 35 §).

18 § Avgifter som huvudmannen för ett fritidshem med enskild huvudman tar ut får inte vara oskäligt höga.

Paragrafen reglerar avgiftssättningen i fritidshem med enskild huvudman. Kravet att avgifter för plats i ett sådant fritidshem inte får vara oskäligt höga i jämförelse med avgifterna i lägeskommunens fritidshem är inte nytt, men har hittills varit utformat som ett villkor för kommunens bidragsskyldighet (se 2 a kap. 17 § andra stycket i 1985 års skollag). Någon ändring i sak är inte avsedd. Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 7 kap. 20 § första stycket.

**14 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan
m.m.**

15 kap. Utbildning på program i gymnasieskolan

16 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan (2–12 §§),
- bestämmelser om betyg (13–15 §§) och
- bestämmelser om interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman (16 §).

Bestämmelser om utbildningen på program i gymnasiesärskolan finns i 17 kap.

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet. Av paragrafen framgår att bestämmelserna om gymnasiesärskolan är uppdelade i ett allmänt kapitel och ett kapitel om utbildning på program.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i gymnasieskolan.

Av 28 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning ska gälla vissa andra barn och ungdomar.

Paragrafen anger gymnasiesärskolans syfte. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 1 § i 1985 års skollag såvitt avser gymnasiesärskoleutbildning som anordnas av en offentlig huvudman. Skollagberedningens förslag omfattar även utbildning som bedrivs av enskilda huvudmän. Beskrivningen av målgruppen har redaktionellt ändrats från uttrycket ”utvecklingsstörda barn och ungdomar” till ”elever med utvecklingsstörning”. Någon förändring i sak är inte avsedd.

Av *andra stycket* framgår genom en hänvisning till 28 kap. 7 § att med utvecklingsstörning jämställs, vid tillämpning av skollagen, ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Till skillnad mot regleringen i 1985 års skollag (1 kap. 16 §) utgör inte autism eller autismliknande tillstånd en självständig grund för att tillhöra gymnasiesärskolans målgrupp utan det krävs att personen i fråga även har en utvecklingsstörning eller ett sådant funktionshinder som anges ovan.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.3.

Målgrupp

3 § Utbildningen i gymnasiesärskolan vänder sig till ungdomar vars skolplikt har upphört och som har bedömts inte kunna gå i gymnasieskolan därför att de har en utvecklingsstörning.

Paragrafen, som delvis motsvarar 6 kap. 7 § i 1985 års skollag, anger den grupp elever som gymnasiesärskolan vänder sig till.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.3.

Ansökan

4 § Den som ansöker om en plats i gymnasiesärskolan ska ge in sin ansökan till hemkommunen. Om ansökningen avser utbildning i en annan kommun eller i en fristående skola ska hemkommunen snarast möjligt översända ansökningen till den huvudmannen.

Bestämmelsen saknar motsvarighet i dagens reglering. Den har införts för att klart ange att det, liksom i övriga skolformer,

krävs en ansökan för att initiera ett ärende om plats i gymnasiesärskolan.

En ansökan ska ges in till hemkommunen. Vad som menas med hemkommun framgår av 28 kap. 5 §. Om ansökningen avser plats på utbildning i en annan kommun eller i en fristående skola, är kommunen skyldig att översända ansökningen dit.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.4.

Program m.m.

5 § Utbildningen i gymnasiesärskolan ska väsentligen bygga på de kunskaper eleverna får i grundskolan eller motsvarande skolform. Utbildningen omfattar nationella program, specialutformade program och individuella program. Närmare bestämmelser om program finns i 17 kap.

Utbildningen bedrivs under läsår. Varje läsår består av en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningen i gymnasiesärskolan är avsedd att genomgå på fyra läsår. Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid.

I paragrafens *första stycke* anges gymnasiesärskolans förhållande till annan utbildning enligt denna lag. Dessutom anges vilka typer av program som finns i gymnasiesärskolan. Motsvarande bestämmelse finns för den offentliga gymnasiesärskolans del i 6 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag. Den nu föreslagna bestämmelsen omfattar även enskilda huvudmän.

I *andra stycket* fastslås att utbildningen i gymnasiesärskolan bedrivs under läsår samt att varje läsår består av en hösttermin och en vårtermin. Föreskriften om lärotider motsvarar, för offentliga huvudmän, 3 kap. 1 § gymnasiesärskoleförordningen (1994:741).

Tredje stycket behandlar hur lång utbildningen ska vara i gymnasiesärskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.2.

Avgifter

6 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen reglerar vilka avgifter som kan tas ut i gymnasiesärskolan. En liknande bestämmelse finns idag för gymnasieskolan, med den skillnaden att huvudmannen där får besluta om att eleven ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

I *första stycket* anges att utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara avgiftsfri för eleverna. Det får dock förekomma enstaka inslag i verksamheten som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Andra stycket anger att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till vissa hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Begreppen skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel har bytts ut mot "andra lärverktyg" se avsnitt 9.5.

Första och andra styckena motsvarar 6 kap. 4 § i 1985 års skollag såvitt avser gymnasiesärskoleutbildning som anordnas av en offentlig huvudman. För fristående skolor motsvarar bestämmelserna 9 kap. 10 § i 1985 års skollag.

I *tredje stycket* anges att avgifter i samband med ansökan om plats vid en skolenhet i gymnasiesärskolan inte får tas ut. Motsvarande gäller redan för gymnasiesärskolor som anordnas av offentlig huvudman eftersom något stöd för att ta ut avgift för detta inte har funnits. För fristående skolor motsvaras förbudet av stadgandet i 9 kap. 10 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.5.

Kurser

7 § Utbildningen inom varje ämne och ämnesområde sker i form av en eller flera kurser. För varje kurs ska det finnas en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kurser och kursplaner.

Av paragrafens *första stycke* framgår att utbildningen i gymnasiesärskolan sker i form av kurser. Vilka kurser som ska finnas och vad varje kurs ska innehålla bestäms genom en kursplan.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kurser och kursplaner i gymnasiesärskolan. För gymnasiesärskola med offentlig huvudman finns föreskrifter av denna typ i bl.a. 1 kap. 6 och 7 §§ gymnasiesärskoleförordningen (1994:741). I 2 kap 5 § förordningen (1996:1206) om fristående skolor föreskrivs enbart att det ska finnas kursplaner.

Mottagande och antagning

8 § En elev som har gått ut grundskolan har alltid rätt att tas emot i gymnasiesärskolan.

I annat fall ska frågan om en elev tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas av elevens hemkommun. Ett sådant beslut ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med eleven och elevens vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

De ungdomar som hemkommunen har bedömt tillhöra målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola med offentlig huvudman om utbildningen påbörjas före höstterminen det år de fyller 20 år.

I paragrafens *första stycke* regleras att en elev som har gått ut grundskolan alltid har rätt att tas emot i gymnasiesärskolan utan föregående utredning.

Huruvida en person som inte genomgått grundsärskolan tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas, enligt *andra stycket*, av elevens hemkommun. I 1985 års skollag ligger detta avgörande på styrelsen för särskolan (6 kap. 7 §). I sådana situationer ska ett beslut om mottagande, i likhet med mottagande i grundsärskolan, föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Kommunen är enligt en uttrycklig bestämmelse skyldig att samråda med eleven och i förekommande fall elevens vårdnadshavare under utredningens genomförande.

Tredje stycket motsvarar, med vissa redaktionella ändringar, 6 kap. 7 § första stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.6.

9 § Huvudmannen prövar frågor om antagning av en elev som ska tas emot i gymnasiesärskolan.

Huvudmannen ska därvid efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare avgöra om en elev i gymnasiesärskolan ska gå på

1. ett nationellt program,
2. ett specialutformat program, eller
3. ett individuellt program.

Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program.

Bestämmelsen, som delvis motsvarar 6 kap. 9 § i 1985 års skollag, behandlar antagning av elever till utbildning i gymnasiesärskolan. Vid antagningen avgörs vilka av de mottagna eleverna som kan beredas plats på en viss utbildning hos huvudmannen.

I *första stycket* klargörs att det är den huvudman som anordnar utbildningen som prövar frågor om antagning till denna. Huvudmannen måste göra ett urval bland de mottagna sökande till en viss utbildning om platserna på utbildningen inte räcker till alla som har tagits emot.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen ska samråda med eleven och i förekommande fall elevens vårdnadshavare innan beslut om vilket program eleven ska gå fattas.

I *tredje stycket* fastslås att elever som inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program ska erbjudas utbildning på ett individuellt program.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.7.

Individuell studieplan

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Den ska innehålla uppgifter om det program och, i förekommande fall, den inriktning som eleven går på. De val av kurser som eleven gjort ska också anges. Vidare ska det av planen framgå eventuella överenskommelser och om det finns behov av särskilt stöd för att eleven ska nå målen med utbildningen. Elevens synpunkter ska inhämtas och beaktas i utformandet av den individuella studieplanen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

I paragrafens *första stycke* anges att det ska finnas en individuell studieplan för varje elev i gymnasiesärskolan. Någon sådant krav finns inte i gällande bestämmelser som rör gymnasiesärskolan. Bestämmelsen är med andra ord ny för gymnasiesärskolans del. Vidare regleras vad studieplanen ska innehålla. Som framgår av lagtexten ska studieplanen bl.a. innehålla uppgifter om en elevs behov av särskilt stöd.

I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

Regleringen gäller för samtliga huvudmän.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.8.

Utvecklingssamtal

11 § Minst en gång per termin ska rektor se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal). Utvecklingssamtalet ska genomföras med elevens individuella studie-

plan som grund. Vid utvecklingssamtalet ska elevens synpunkter inhämtas och beaktas.

Har eleven vårdnadshavare ska även denne få sådan information som avses i första stycket.

På samma sätt som beträffande individuella studieplaner saknas det i dag regler kring utvecklingssamtal i gymnasiesärskolan. Kravet på sådana samtal ska genomföras är alltså nytt.

I *första stycket* anges att utvecklingssamtal ska hållas minst en gång per termin och att det är elevens individuella studieplan som ska ligga till grund för samtalet. Vid utvecklingssamtalet ska eleven ges en samlad information av sin kunskapsutveckling och studiesituation.

Av *andra stycket* följer att vårdnadshavare ska få samma information som eleven.

Regleringen gäller för samtliga huvudmän.

Paragrafen behandlas i avsnitt 16.8.

Av betydelse för denna bestämmelse är bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. 8 § samt reglerna om inflytande i 4 kap.

Elevs närvaro och information om frånvaro

12 § Varje elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltig anledning att utebli.

En kommun som tagit emot elever från andra kommuner i sin gymnasiesärskola ska anmäla studieavbrott till den berörda elevens hemkommun. Även huvudmannen för en fristående gymnasiesärskola ska anmäla studieavbrott till elevens hemkommun.

Regeringen får meddela föreskrifter om frånvaro och om skyldighet för rektorn eller den rektorn bestämmer att kontakta vårdnadshavare eller på annat sätt lämna information om att elever som har vårdnadshavare varit frånvarande från utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevers närvaroplikt och huvudmännens informationsskyldighet vid studieavbrott. I paragrafen finns också ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter i nu aktuella hänseenden

Att elever i gymnasiesärskolan normalt är skyldiga att delta i undervisningen anses indirekt följa av förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolans bestämmelser kring ledighet. I dessa föreskrivs under vilka förutsättningar en elev får beviljas ledighet (6 kap. 2 och 3 §§). Sedan år 2006 finns också en föreskrift, 6 kap. 3 a §, som anger att kontakt ska upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare vid frånvaro utan giltig anledning.

I *första stycket* klargörs skyldigheten att närvara, dvs. den som påbörjar en utbildning i gymnasiesärskolan åtar sig också att medverka. Regeln slår enbart fast den grundläggande skyldigheten för alla elever som genomgår en utbildning i gymnasiesärskolan att delta i verksamheten om de inte har giltig anledning att utebli. Bestämmelsen är tänkt att kompletteras på förordningsnivå med närmare föreskrifter om vad som kan vara giltiga skäl för att utebli och om möjligheten att bevilja elever ledighet, se nedan.

Av *andra stycket* följer en särskild informationsplikt för vissa huvudmän och när det gäller studieavbrott.

Ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om frånvaro och frånvaroinformation finns i *tredje stycket*. Bemyndigandet innehåller också en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om att i andra sammanhang lämna information om att elever som har vårdnadshavare varit frånvarande. Tanken är att informationsskyldigheten ska avse omfattningen av elevens frånvaro, inte orsakerna till denna. För uppgifter enbart om frånvarons omfattning gäller normalt inte sekretess. Paragrafen behandlas i avsnitt 16.9.

Betyg

Betygsregleringen

Som anges i författningskommentaren till kapitel 9 om grundskolan har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i Skollagsberedningens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. Som en konsekvens av förslaget systematik kommer bestämmelserna att bli direkt tillämpliga för all utbildning inom de berörda skolformerna, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman. Närmare beskrivning av betygsregleringen, se avsnitt 3.4.2.

Betygssättning

13 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs. Betyg ska dock inte sättas på verksamhetsutövning.

Om en elev har läst en kurs enligt gymnasieskolans kursplan ska betyg sättas i enlighet med de bestämmelser som gäller för betygssättning i gymnasieskolan. I övriga fall gäller 14 och 15 §§.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, såvitt gäller gymnasiesärskolor med offentlig huvudman. I 3 kap. 16 § finns bestämmelser om vem eller vilka som ska sätta betyg.

Betygsbeteckningar

14 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår betyget E ska ett intyg utfärdas om att eleven deltagit i kursen. Intyget utfärdas av rektor.

I paragrafen anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i gymnasiesärskolan.

15 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som föreskrivits för kursen.

Betygskriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att få något av betygen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier.

Paragrafens *första stycke* motsvarar för de offentliga gymnasiesärskolorna 7 kap. 4 § första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

Andra stycket har sin motsvarighet i ovannämnda paragrafs andra stycke.

Tredje stycket anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om betygskriterier.

Interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman

16 § Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 17 kap. 23 §.

Bestämmelser om ersättning från en elevs hemkommun till enskild huvudman finns i 17 kap. 26 §.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till reglerna i 17 kap. om interkommunal ersättning respektive bidrag till enskild huvudman.

17 kap. Utbildning på program i gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- bestämmelser om program som är gemensamma för alla huvudmän (2–12 §§),
- bestämmelser om program för offentlig huvudman (13–23 §§)
- bestämmelser om program för enskild huvudman, fristående skola, (24–29 §§).

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet.

Gemensamma bestämmelser om program

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

2 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har goda kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycke* motsvarar, med språkliga och redaktionella justeringar, 5 kap. 11 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan tillsammans med 5 kap. 7 § gymnasieförordningen (1992:394) såvitt gäller gymnasiesärskola med offentlig huvudman respektive 2 kap. 7 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor såvitt gäller fristående gymnasiesärskolor.

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet som i dag framgår av 5 kap. 12 § andra stycket gymnasieförordningen, dvs. att minst fem elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Nationella program och specialutformade program

3 § Utbildningen vid de nationella programmen ska innebära en anpassning av gymnasieskolans motsvarande program. Vilka de nationella programmen är framgår av bilaga y. Regeringen meddelar föreskrifter om program mål för de nationella programmen.

Inom de nationella programmen kan finnas utbildningar med olika inriktningar. Dessa kan vara nationellt eller lokalt fastställda. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om dem.

När en huvudman erbjuder utbildning på ett nationellt program får denne också låta erbjudandet omfatta att eleven senare ska antas till en viss inriktning av programmet.

Paragrafen motsvarar till viss del 1 kap. 4 och 5 §§ förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. I likhet med vad som gäller för gymnasieskolan placeras bilagan där de nationella programmen framgår i skollagen. Paragrafen innehåller även bemyndiganden för regeringen att i förordning fastställa vilka program mål som ska gälla samt vilka olika inriktningar på utbildning inom de nationella programmen som ska finnas. Slutligen anges att huvudmannen får låta sitt erbjudande omfatta att eleven senare ska antas till en viss inriktning på programmet på sätt som motsvarar det som gäller för gymnasieskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.4.

4 § Undervisningen på de nationella programmen ska omfatta följande ämnen:

- svenska eller svenska som andraspråk,
- engelska,
- matematik,
- samhällskunskap,
- religionskunskap,
- naturkunskap,
- idrott och hälsa, samt
- estetisk verksamhet

Härutöver ska det, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, som ämne finnas modersmål. På estetiska programmet ska det finnas estetiska ämnen som ämnesblock och på övriga program yrkesämnena. Vidare ska finnas individuellt val och lokala tillägg.

Den totala undervisningstiden ska vara minst 3 600 timmar.

I bilaga yy finns riktvärden om undervisningstiden för ämnen och ämnesblock på nationella program.

Paragrafens *första stycke*, som motsvarar 5 kap. 1 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, innehåller en uppräkningslista av kärnämnen, dvs. de ämnen som ingår i alla nationella program.

Vidare finns i *andra stycket* bestämmelser om modersmålsundervisning, yrkesämnena och estetiska ämnen samt lokalt tillägg. Bestämmelserna motsvarar 5 kap, 2, 3, 4 och 11 §§ i ovannämnda förordning.

Av *tredje stycket* framgår att den minsta garanterade undervisningstiden för varje elev ska vara 3 600 timmar. Bestämmelsen i tredje stycket motsvarar för offentliga gymnasiesärskolor 6 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag och för fristående gymnasiesärskolor 2 kap. 5 a § förordningen (1996:1206) om fristående skolor.

I *fjärde stycket* finns en hänvisning till den bilaga som innehåller riktvärden om undervisningstiden för ämnen och ämnesblock på nationella program.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.6.

5 § Ett specialutformat program ska i fråga om utbildningens nivå motsvara ett nationellt program. Det kan utformas individuellt för en elev eller gemensamt för en grupp elever.

Huvudmannen ska fastställa en plan för varje specialutformat program. Om programmet är avsett för en grupp elever, ska huvudmannen även fastställa program mål.

Bestämmelserna i 4 § ska även tillämpas på undervisningen på specialutformade program.

I paragrafen behandlas innehållet i utbildningen på specialutformade program. *Första stycket* motsvarar delvis 5 kap. 8 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. *Andra stycket* är nytt för gymnasiesärskolans del och motsvarar den reglering som gäller för gymnasieskolan. *Tredje stycket* anger att bestämmelserna om undervisningen på nationella program i 4 § även ska tillämpas på specialutformade program.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.5.

6 § Rektor beslutar, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, om vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå på. En elev som har tagits emot på ett nationellt eller ett specialutformat program får, om rektor bedömer att eleven kan klara av det, läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner.

Regeringen meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Av paragrafen framgår att rektor beslutar efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare om vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå på samt att en elev, om rektor bedömer att eleven kan klara av det, får läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 2 a § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. Enligt den bestämmelsen får en elev i vissa fall läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil. Denna möjlighet utökas nu till att omfatta alla ämnen i gymnasieskolan.

Andra stycket innehåller en upplysning om att regeringen meddelar föreskrifter angående urval bland mottagna sökanden när platserna till en viss utbildning inte räcker till. I 6 kap. 1 b § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan finns bestämmelser om urval.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.7.

Individuella program

7 § Ett individuellt program ska ge eleven yrkesträning eller verksamhetsträning eller på annat sätt möta elevens speciella utbildningsbehov. Programmet kan även syfta till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt program eller ett specialutformat program.

Huvudmannen avgör om en elev som tas emot på ett individuellt program ska ges yrkesträning eller verksamhetsträning.

Första stycket, som anger syftet med ett individuellt program, motsvarar 5 kap. 5 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. I *andra stycket* anges att det är huvudmannen som avgör om eleven ska ges yrkesträning eller verksamhetsträning. Bestämmelsen motsvarar för offentliga gymnasiesärskolor 6 kap. 9 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.8.2..

8 § Om eleven får yrkesträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik, samhällsorientering, idrott och hälsa och estetisk verksamhet samt yrkesträning och praktik.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av ämnen och sådana verksamhetsområden som anges i 9 §.

Bestämmelsen i första stycket motsvarar i huvudsak 5 kap 6 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

Bestämmelsen i andra stycket är ny och syftar till att öka flexibiliteten i gymnasiesärskolan genom att skapa möjlighet för elever att läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.8.3.

9 § Om eleven får verksamhetsträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, estetisk verksamhet, idrott och hälsa samt vardagsaktiviteter. Praktik får också förekomma om rektorn bedömer att det är till nytta för eleven.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av verksamhetsområden och sådana ämnen som anges i 8 §.

Bestämmelsen i första stycket motsvarar 5 kap 7 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

I andra stycket anges på motsvarande sätt som i 8 § att det finns möjlighet att kombinera verksamhetsområden och ämnen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.8.3

10 § För de elever på det individuella programmet som ska erbjudas modersmålsundervisning ska modersmål finnas som ämne.

Paragrafen motsvarar för de individuella programmen 5 kap. 11 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4–10 §§,
2. undervisningen på individuella program för elever som enligt rektors beslut med stöd av 8 och 9 §§ får läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden,
3. avvikelser från bestämmelserna i 4 § första och andra styckena och timplanerna, om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, samt

4. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § första och andra styckena och timplanerna.

Paragrafen innehåller olika bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela avvikelser beträffande undervisningens omfattning etc. inom gymnasiesärskolan.

Fullföljande av utbildning

12 § Elever som har påbörjat utbildningen i gymnasiesärskolan före höstterminen det år de fyller 20 år får, utom i det fall som avses i 24 § andra stycket, fullfölja utbildningen hos huvudmannen under fyra läsår. Detta gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Vad som sägs i första stycket om rätt att fullfölja utbildningen gäller även i den nya hemkommunen, om eleven flyttar till en annan kommun under studietiden.

Enligt denna paragraf har elever som påbörjat sin utbildning i gymnasiesärskolan före höstterminen det år de fyller 20 rätt att fullfölja sin utbildning. Den garanterade undervisningstiden som följer av 4 § tredje stycket är beräknad utifrån en studietid på fyra läsår. Vad eleverna har rätt att fullfölja är således fyra års utbildning. Denna rätt gäller såväl elever som deltar i en utbildning med offentlig huvudman, i hemkommunen eller i annan kommun, som elever i fristående skolor. Av 24 § andra stycket följer dock att en enskild huvudman i en speciell situation inte är skyldig att ge en elev fortsatt utbildning. Elevens rätt att fullfölja sin utbildning måste i ett sådant fall kunna göras gällande hos hemkommunen.

Program som anordnas av offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

13 § För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i gymnasiesärskolan ska hemkommunen svara för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar gymnasiesärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt samtliga i kommunen som har rätt till sådan utbildning. Hemkommunen kan även komma överens med någon annan kommun eller med ett landsting om att någon av dessa i en skolenhet med gymnasiesärskola ska ta emot elever vars gymnasiesärskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

I paragrafen anges att det är hemkommunen som har ansvar för att utbildning kommer till stånd för var och en som har rätt att gå i gymnasiesärskolan. Vilken kommun som ska anses vara en elevs hemkommun regleras i 28 kap. 5 §. Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 5 § och 7 § andra stycket i 1985 års skollag.

Mottagande i annan kommun

14 § En elev har rätt att bli mottagen i en gymnasiesärskola som anordnas av en annan kommun än hemkommunen, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens gymnasiesärskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, innebär en möjlighet för gymnasiesärskoleelever att bli mottagna i en gymnasiesärskola som anordnas av en annan kommun än hemkommunen. En förutsättning är dock att eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens skola. En motsvarande möjlighet finns redan för gymnasieskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.10.

15 § Efter önskemål av vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 14 § ta emot en elev från en annan kommun.

Paragrafen ger rätt för en kommun att efter önskemål av vårdnadshavare ta emot en elev från en annan kommun. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 6 a § första meningen i 1985 års skollag. Rätt till ersättning för sådan utbildning regleras i 23 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.11.

16 § Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting vara huvudman för utbildning på nationella, specialutformade och individuella program.

I paragrafen anges när ett landsting får vara huvudman för utbildning inom gymnasiesärskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 1 kap. 5 § andra stycket och 6 kap. 10 § andra stycket i 1985 års skollag. Det nya är att överenskommelsen även får omfatta individuella program. Eftersom det saknas bestämmelser för landsting om mottagande av elever och följaktligen även om interkommunal ersättning, krävs det i praktiken ett samverkansavtal med en eller flera kommuner för att ett landsting ska kunna ta emot elever och vara berättigat till ersättning för sina kostnader för elevernas utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.8.1.

Erbjudande om utbildning på nationella program

17 § Varje kommun ska erbjuda de elever som ska gå på ett nationellt program ett urval av olika program. Kommunen ska sträva efter att urvalet ska vara allsidigt.

Antalet platser på de olika programmen ska anpassas med hänsyn till elevernas önskemål.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

Av paragrafens *första stycke* framgår att varje kommun ska erbjuda ett urval av nationella program. Kommunen ska även sträva efter att urvalet ska vara allsidigt. Bestämmelsen motsvarar delvis 6 kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag.

I *andra stycket* anges att antalet platser på de olika programmen ska anpassas till elevernas önskemål.

I *tredje stycket* anges vad ett erbjudande ska avse för utbildning. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 10 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.4.1.

Erbjudande om utbildning på specialutformade och individuella program

18 § Varje kommun ska erbjuda ett specialutformat program eller ett individuellt program till de elever som ska gå på ett sådant program. Detsamma gäller den elev som har tagits emot på ett nationellt program men har avbrutit studierna.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

I paragrafens *första stycke* regleras erbjudande om utbildning på specialutformade och individuella program till de elever som ska gå på ett sådant program samt till elever som har tagits emot på ett nationellt program men avbrutit studierna.

I *andra stycket* anges på motsvarande sätt som i 17 § vad ett erbjudande ska avse för utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.9.

Kommunens organisation

19 § Kommunerna ska vid utformningen av gymnasiesärskolan beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun som anordnar gymnasiesärskola ska vidare så långt det är möjligt organisera gymnasiesärskolan så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

I paragrafen regleras vad kommunen har att beakta vid utformningen av gymnasiesärskolan.

Enligt *första stycket* är en kommun skyldig att beakta vad som är ändamålsenligt för eleverna ur kommunikationssynpunkt. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag.

I *andra stycket* anges en skyldighet för kommunen att så långt som möjligt organisera gymnasiesärskolan så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag.

Tredje stycket innehåller en upplysning om att det finns bestämmelser om stöd och service till vissa funktionshindrade i en särskild lag. Upplysningen är densamma som i 6 kap. 6 § fjärde stycket i 1985 års skollag.

Placering vid en skolenhet

20 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket.

I paragrafen anges vad kommunen ska beakta vid placering av elever på olika skolenheter.

Första och *andra* stycket motsvarar i sak 6 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag, med en redaktionell ändring som består i att begreppet ”skola” har bytts ut mot begreppet ”skolenhet”. Begreppet skolenhet definieras i 1 kap. 8 §.

Tredje stycket anger att placeringen vid en skolenhet ska gälla och bara kan frångås med stöd av andra stycket.

Skolskjuts i hemkommunen m.m.

21 § Elever i gymnasiesärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från plats i anslutning till där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem om något önskemål om viss skolenhet inte framställts. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun eller det landsting som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag såvitt gäller kommunernas skyldigheter och 6 kap. 10 a § samma lag i fråga om landstingen.

I *första stycket* har tydliggjorts att rätten till kostnadsfri skolskjuts gäller ”från plats i anslutning till där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs”. På motsvarande sätt som för grundsärskolan föreskrivs också i *andra stycket* att kommunen ska anordna skolskjuts även för elever som valt att gå i annan skola än den de annars skulle ha placerats i av kommunen, i fall då det kan ske utan ekonomiska eller organisatoriska konsekvenser för kommunen.

I *tredje stycket* anges att det är elevens hemkommun eller i förekommande fall det landsting som anordnar utbildningen som ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket.

I 26 kap. 4 § finns bestämmelser om överklagande av beslut om skolskjuts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 17.12.

Skolskjuts i annan kommun än hemkommunen

22 § En elev som med stöd av 14 § går i en annan kommuns gymnasiesärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

I paragrafen finns bestämmelser om skolskjuts för elever som med stöd av 14 § går i en annan kommuns gymnasiesärskola. Bestämmelserna är nya för gymnasiesärskolan och är en konsekvens av att elever i gymnasiesärskolan nu ska ha rätt att tas emot i annan kommuns gymnasiesärskola om det finns särskilda skäl för detta med hänsyn till elevens personliga förhållanden.

Eftersom skolskjuts inte ingår i de utbildningskostnader som ersätts enligt bestämmelserna om interkommunal ersättning i 23 § har ett uttryckligt stadgande om hemkommunens ersättningskyldighet införts.

Interkommunal ersättning

23 § Hemkommunen ska i sådana fall som avses i 14 § betala ersättning för kostnaderna för elevens utbildning till den kommun som har tagit emot eleven.

Även i de fall som avses i 15 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter ansökan från någon av de berörda kommunerna, besluta vilket belopp som hemkommunen ska betala till den kommun som har tagit emot eleven.

En kommuns skyldighet att betala ersättning enligt första eller andra stycket gäller endast för sådana elever vars hemkommuner var skyldiga att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt då utbildningen påbörjades.

I paragrafen regleras att en kommun som i sin gymnasiesärskola har tagit emot en elev från en annan kommun med stöd av 14 och 15 §§ normalt har rätt ersättning. En förutsättning är dock att eleven var berättigad till utbildning i gymnasiesärskolan när denna påbörjades. Det behöver dock inte alltid vara den ersättningskyldiga hemkommunen som också hade ansvaret för att eleven vid studiernas början fick utbildning i gymnasiesärskolan. För den elev som under studietiden flyttar och således byter hemkommun innebär bestämmelsen att den kommun som är elevens hemkommun blir betalningsskyldig om elevens tidigare hemkommun var skyldig att ge eleven utbildning i gymnasiesärskolan när utbildningen påbörjades. Det kan vidare noteras att bestämmelsen inte ger landsting någon lagstadgad rätt till ersättning. För att ett landsting ska vara berättigat till ersättning för en elevs utbildningskostnader från elevens hemkommun förutsätts således en överenskommelse med denna.

I *andra stycket* regleras förfarandet i de fall där kommunerna inte kan komma överens om den interkommunala ersättningen. Nytt är att regeringen får bemyndiga myndighet att besluta vilket belopp som hemkommunen ska betala till den kommun som har tagit emot eleven.

I *tredje stycket* anges den tidpunkt som är styrande för kommunens ersättningskyldighet.

Program som anordnas vid en fristående skola

Mottagande

24 § Varje fristående skola med gymnasiesärskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 26 § andra stycket andra meningen.

I paragrafens *första stycke* regleras att alla fristående gymnasieskolor som huvudregel ska vara öppna för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. Vem som har rätt till sådan utbildning framgår av 16 kap. 8 §. Bestämmelsen motsvarar delvis 9 kap. 8 b § 3 i 1985 års skollag. Att en skolenhet ska vara öppen för alla innebär att enheten i mån av plats ska ta emot alla som söker dit. En utförligare kommentar till uttrycket ”öppen för alla” finns i prop. 1995/96:200.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär vissa förtydliganden jämfört med 9 kap. #8 b § 3 i 1985 års skollag. Skollagsberedningens förslag syftar till att klargöra att huvudmannen för en fristående skola aldrig kan återopa organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för att inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om elevens hemkommun betalar bidrag för det särskilda stödet. Vidare reglerar den föreslagna bestämmelsen förutom mottagande även fortsatt utbildning. Huvudmannen för en fristående skola behöver således inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om stödbehovet är så omfattande att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet. Inte heller behöver huvudmannen ge fortsatt utbildning åt en elev som efter mottagandet får ett sådant omfattande behov av särskilt stöd. Om hemkommunen lämnar bidrag för det särskilda stödet gäller öppenhetskravet även för en sådan elev. Huvudmannen kan inte göra en egen bedömning av stödbehovets orga-

nisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för den fristående skolan. Hemkommunens bedömning ska liksom hittills göras på samma sätt som om eleven i stället hade begärt att få gå vid en av kommunens egna skolenheter.

25 § Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående skola med gymnasiesärskola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

I paragrafen regleras hur urvalet av elever ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående gymnasiesärskola. Ordvalet ”godkänner” syftar till att klargöra att urvalsgrunderna ska granskas av Statens skolinspektion i samband med prövning av en ansökan om godkännande enligt 2 kap. 6 §. Motsvarande bestämmelse för grundsärskolan finns i 10 kap 30 §.

Bidrag från hemkommunen

26 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till utbildning i gymnasiesärskola som kommunen erbjuder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som elevens hemkommun ska betala, om kommunen inte erbjuder utbildning i gymnasiesärskolan. Kommunen ska vid tillämpningen av sådana föreskrifter även beakta tredje stycket.

Paragrafen reglerar frågan om kommunala bidrag till fristående gymnasiesärskolor. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som avses gälla enligt 1985 års skollag i och med de ändringar som regeringen föreslagit i proposition 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*. Något särskilt beslut om rätt till bidrag ska dock inte längre fattas. Rätten till bidrag följer i stället av Statens skolinspektions beslut om godkännande enligt 2 kap. 6 §. Kostnader för elevhälsa motsvarar kostnader för elevvård och skolhälsovård enligt nuvarande lagstiftning. Angående den närmare innebörden av bestämmelserna i övrigt hänvisas till prop. 2008/09:171. Riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag i prop. 2008/09:171 väntas under försommaren 2009. Regeringen föreslår i den nämnda propositionen att ändringarna i 1985 års skollag ska träda i kraft den 1 juli 2009.

27 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 26 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för den beloppsbestämning som följer av 26 §. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt utbildning i gymnasiesärskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör en främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp avseende barn och ungdomar som har

tagits emot i gymnasiesärskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige.

Skolskjuts

28 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående gymnasiesärskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 21 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

I paragrafen regleras hemkommunens skyldighet att anordna skolskjuts för elever vid fristående gymnasiesärskolor. Hänvisningen till 21 § innebär att kommunen ska anordna kostnadsfri skolskjuts för elever som går i fristående skola inom kommunen i de fall som de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och det kan ske utan ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunen.

Insyn, uppföljning och utvärdering

29 § Den kommun där den fristående gymnasiesärskolan är belägen har rätt till insyn i den fristående skolans verksamhet. En enskild huvudman ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där den fristående skolan är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

I paragrafen regleras rätten till insyn i den fristående skolans verksamhet samt skyldigheten för en enskild huvudman att delta i kommunens egen uppföljning och utvärdering. Bestämmelsen motsvarar delvis 9 kap. 13 § andra stycket i 1985 års skollag.

18 kap. Kommunal vuxenutbildning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om kommunal vuxenutbildning (2–9 §§),
- särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (10–15 §§),
- särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (16–22 §§),
- bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg, (23–31 §§) och
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (32 §).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Kommunal vuxenutbildning syftar till att vuxna stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja den personliga utvecklingen. De som erhållit minst utbildning ska prioriteras. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, anges de övergripande målen för kommunal vuxenutbildning. Målen är allmänt formulerade och utgör grund för tolkningen av andra, mer konkret formulerade bestämmelser. Det övergripande syftet med kommunal vuxenutbildning är formulerat ur ett individperspektiv. Dessutom anges vilka som ska prioriteras när resurserna är begränsade.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.3.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning.

Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Första stycket motsvarar till viss del bestämmelserna i 11 kap. 8 och 17 §§ i 1985 års skollag. Kommunernas skyldighet att tillhandahålla kommunal vuxenutbildning förtydligas i den nya skollagen genom att kommunens ansvar betonas i en av de inledande paragraferna.. Någon materiell förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag är inte avsedd.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 11 kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. Benämningarna grundläggande vuxenutbildning och gymnasial vuxenutbildning har tagits bort. I stället anges de olika nivåer på vilka utbildningen ska tillhandahållas. Uttrycks sättet tydliggör att det inte är fråga om traditionella skolformer och att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll i utbildningen. Påbyggnadsutbildning har tagits bort med anledning av den nya lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, se avsnitt 18.1.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.5.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Paragrafen motsvarar i sak 11 kap. 2 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen om påbyggnadsutbildning har tagits bort, se kommentaren till 3 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.5.

Kurser och gymnasiepoäng

5 § Utbildningen bedrivs i form av kurser och på gymnasial nivå även i form av ett projektarbete.

På gymnasial nivå betecknas kursernas och projektarbetets omfattning med gymnasiepoäng.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag. Dessutom anges att projektarbete kan förekomma på gymnasial nivå, vilket motsvarar vad som framgår av 2 kap. 2 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Bestämmelsen i *andra stycket* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Att omfattningen av kurser inom gymnasial vuxenutbildning betecknas med gymnasiepoäng har dock hittills framgått av förordningen om kommunal vuxenutbildning.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.6.

6 § För kurser och projektarbete ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kursplaner inte ska finnas eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kursplaner för kurser och projektarbete.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar i sak 2 kap. 8 § första meningen förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Enligt *andra stycket* kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att kursplaner inte ska finnas eller gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser. När en elev sätter upp egna mål för utbildningen kan det skapas en kurs som är unik för eleven. Det finns därför ett behov av att kunna föreskriva att kursplaner inte ska finnas för vissa kurser eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas på vissa kurser. De kurser som avses är främst sådana kurser som i förordningen om kommunal

vuxenutbildning benämns orienteringskurser och individuella kurser. Ingen hänvisning till nu gällande bestämmelser?

Av *tredje stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela kompletterande föreskrifter om kursplaner för kurser och projektarbete.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.6.

Avgifter

7 § Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 21 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och behåller som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Paragrafen motsvarar till viss del 11 kap. 5 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:85 s. 137 f.).

I *första stycket* anges att utbildningen ska vara avgiftsfri. Det innebär att all verksamhet inom ramen för skolformen kommunal vuxenutbildning, dvs. även sådan verksamhet som en vuxen inte behöver vara antagen till som t.ex. vägledning, ska tillhandahållas avgiftsfritt. Ett undantag görs dock för provning. Regeringen får enligt 3 kap. 21 § meddela föreskrifter om att huvudmannen får ta ut en avgift av den som vill genomgå provning. Det får vidare förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen får bestämma att kurslitteratur och andra lärverktyg, t.ex. skrivmateriel, verktyg och skyddskläder, som eleverna får behålla ska anskaffas av dem själva på egen bekostnad eller erbjudas till självkostnadspris.

Enligt *tredje stycket* får avgifter inte heller tas ut i samband med en ansökan om plats i kommunal vuxenutbildning. I 11 kap. 21 a § i 1985 års skollag ges huvudmannen en möjlighet att för gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning ta ut en skälig ansökningsavgift, som under vissa förutsättningar ska betalas tillbaka. Den nya bestämmelsen i detta stycke klargör att det inte längre är möjligt att ta ut sådana avgifter. Förslaget i tredje stycket behandlas i avsnitt 18.16.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 13 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

I *första stycket* anges att det för varje elev i kommunal vuxenutbildning ska finnas en individuell studieplan. Vidare anges vad planen ska innehålla.

Av *andra stycket* framgår att det är rektorn som ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner. Förslaget behandlas i avsnitt 18.7.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den för vilken utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den för vilken utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 13-19 §§.

Paragrafens *första*, *andra* och *tredje* stycken motsvarar 11 kap. 7 a § i 1985 års skollag med vissa språkliga justeringar.

I *fjärde* stycket finns en erinran om att en utbildning också kan avbrytas enligt bestämmelser i 5 kap. om åtgärder för att åstadkomma trygghet och studiero.

Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Första stycket motsvarar 11 kap. 8 § i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 9 § i 1985 års skollag.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan, och
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Den som har rätt att delta i utbildning enligt första stycket, har rätt att delta i sådan utbildning även i en annan kommun än hemkommunen om utbildningen tillhandahålls där.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 11 kap. 10 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges inledningsvis att rätten att delta i utbildning på grundläggande nivå gäller från och med andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år. Den som är i behov av sådan utbildning ska fram till och med första kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år hänvisas till det individuella programmet i gymnasieskolan.

Av *första punkten* framgår att den sökande måste vara bosatt i landet för att ha rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 28 kap. 1 §. Av 28 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska ha rätt att delta.

Enligt *andra punkten* ska sökanden sakna sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan. En sökande som har genomgått grundskolan eller motsvarande utbildning kan ändå sakna relevanta kunskaper och följaktligen ha rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

I *tredje punkten* anges att den sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Detta villkor är nytt. Motsvarande villkor gäller dock enligt förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning vad gäller behörighet till gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning. Huvudmannen ska inte vara skyldig att ta emot en sökande till utbildning på grundläggande nivå om den sökande saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Så kan t.ex. vara fallet om den sökande på nytt vill gå en kurs som hon eller han nyligen har

gått. Däremot kan det finnas en rätt att delta om det har gått en längre tid sedan den sökande senast genomgick utbildningen. Det kan då vara naturligt att sökanden har förlorat de kunskaper hon eller han en gång förvärvat. Även om det inte har gått någon längre tid sedan den sökande genomgick utbildningen kan hon eller han ha rätt att delta, om hans eller hennes personliga förhållanden har förändrats på ett sådant sätt att det finns anledning att anta att hon eller han numera har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Vuxna med utvecklingsstörning ska inte vara generellt undantagna från att delta i kommunal vuxenutbildning. Om en vuxen med utvecklingsstörning söker till kommunal vuxenutbildning får hans eller hennes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen bedömas individuellt enligt samma bestämmelser som för alla andra.

Av *andra stycket* framgår att rätten att delta i utbildning på grundläggande nivå gäller oavsett vilken kommun som tillhandahåller utbildningen. Den som uppfyller villkoren i första stycket har således rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå var som helst i landet. En förutsättning är dock att den kommun där sökanden vill delta i utbildning också tillhandahåller den sökta utbildningen i kommunen. Det innebär att en kommun, som fullgör sin skyldighet att erbjuda utbildning på grundläggande nivå genom att köpa platser av en annan kommun, inte behöver tillhandahålla utbildning för sökande från andra kommuner.

I *tredje stycket* anges att bestämmelserna i paragrafen inte gäller den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att Kriminalvården anordnar utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen ges på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 12 § i 1985 års skollag med vissa språkliga ändringar. Bestämmelsen ger inte eleven någon absolut rätt att få utbildning på sitt modersmål.

Ansökan och mottagande

13 § En ansökan om att delta i utbildning på grundläggande nivå ska ges in till sökandens hemkommun. En sökande ska tas emot till utbildningen om de villkor som anges i 11 § är uppfyllda.

Paragrafen motsvarar i sak delvis 11 kap. 11 § i 1985 års skollag. I den nya lagen anges dock inte vilket organ i hemkommunen som den sökande ska vända sig till. En sökande ska alltid tas emot om de villkor som anges i 11 § är uppfyllda. Kommunens beslut i fråga om mottagande kan enligt 26 kap. 11 § överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.8.

14 § Om en ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande där hemkommunen redovisar sin bedömning av om sökanden uppfyller de villkor som anges i 11 §.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om sökanden ska tas emot till utbildningen. Den andra huvudmannen får ta emot den sökande även om hemkommunen har bedömt att den sökande inte har rätt att delta i utbildningen.

Paragrafen motsvarar till viss del 11 kap. 11 § i 1985 års skollag.

Om en sådan ansökan som avses i 13 § avser utbildning som en annan kommun anordnar ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den andra kommunen. Tillsammans med ansökningen ska hemkommunen översända ett yttrande där hemkommunen redovisar sin bedömning av om sökanden uppfyller villkoren för rätt att delta i utbildningen. Anordnarkommunen beslutar om sökanden ska tas emot till utbildningen.

Även om hemkommunen har bedömt att sökanden inte uppfyller villkoren för rätt att delta har den andra huvudmannen möjlighet att göra en annan bedömning och ta emot sökanden. Av 15 § framgår att den mottagande kommunen i ett sådant fall inte har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning.

Begreppet antagning används inte i fråga om utbildning på grundläggande nivå eftersom något urval inte ska göras till sådan utbildning. Beslut i fråga om mottagande får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 26 kap. 11 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.9.

Interkommunal ersättning

15 § En kommun, som i sin utbildning på grundläggande nivå har en elev som kommer från en annan kommun, ska få ersättning för sina kostnader för den elevens utbildning från elevens hemkommun. Detta gäller dock inte om hemkommunen eller, efter överklagande av ett beslut enligt 14 §, Skolväsendets överklagandenämnd har bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen.

Paragrafen motsvarar delvis 11 kap. 16 § i 1985 års skollag. Hemkommunens skyldighet att lämna ersättning till en annan kommun gäller dock inte om hemkommunen har bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen. Om den huvudman som anordnar utbildningen har beslutat att inte ta emot sökanden på grund av att hemkommunen har bedömt att sökanden inte har rätt att delta, och Skolväsendets överklagandenämnd efter överklagande finner att sökanden har rätt att delta, blir hemkommunen skyldig att ersätta den mottagande huvudmannen, som ju blir skyldig att ta emot den sökande.

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Huvudmannens ansvar

16 § Varje kommun ska erbjuda utbildning på gymnasial nivå. Kommunerna ska sträva efter att erbjuda sådan utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

Paragrafen motsvarar i sak 11 kap. 17 § första stycket i 1985 års skollag.

17 § Ett landsting får tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå inom områdena naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå även inom andra områden.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 17 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag.

18 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 11 kap. 18 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:85 s. 151 ff. och 201). Ordet ”aktivt” har lagts till för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del i denna.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

19 § Varje kommuninvånare är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,

3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket, men har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning, och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen motsvarar delvis 11 kap. 19 § i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att utbildningen kan påbörjas tidigast under andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år.

Enligt *första punkten* måste en sökande vara bosatt i landet för att vara behörig. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 28 kap. 1 §. Av 28 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet kan vara behörig.

Behörighetsbestämmelserna i *andra* och *tredje punkterna* motsvarar delvis villkoren i 3 kap. 2 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. I förordningsbestämmelsen föreskrivs bl.a. att sökanden ska sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen avser att ge. Orden "eller ha brister i" har utelämnats i den nya lagen för att göra bestämmelsen mer tydlig och lättillämpad. En sökande till utbildning inom en kurs på gymnasial nivå är normalt inte behörig om hon eller han inom en nära tidsperiod före utbildningens start har avslutat sin utbildning i gymnasieskolan (eller i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå) med minst betyget E på den sökta kursen. Hon eller han bör hänvisas till att t.ex. studera på egen hand och genomgå prövning. Av 26 § följer att det inte är nödvändigt att vara antagen för att få genomgå prövning.

För behörighet krävs vidare enligt *fjärde punkten* att den sökande uppfyller i övrigt föreskrivna villkor. Sådana behörighetsvillkor kan enligt tredje stycket föreskrivas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

I *andra stycket* finns ett undantag från föreskriften i första stycket att en sökande är behörig först från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år. Enligt undantagsbestämmelsen kan den som är yngre än vad som anges i första stycket vara behörig om hon eller han har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning. Uttrycket "slutfört" innebär att sökanden ska ha avslutat utbildningen med slutbetyg från gymnasieskolan. Exempel på likvärdig utbildning är utbildning på ett specialutformat program, utbildning som leder till International Baccalaureate eller utländsk utbildning som motsvarar utbildning på ett nationellt eller specialutformat program.

Bemyndigandet i *tredje stycket* motsvarar med viss redaktionell ändring bemyndigandet i 11 kap. 19 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Vad gäller *fyärde stycket* hänvisas till kommentaren till 11 § tredje stycket.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.10.

Ansökan

20 § En ansökan om att delta i utbildning på gymnasial nivå ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett yttrande behövs inte om det är onödigt med hänsyn till en tidigare överenskommelse.

Åtagande att svara för kostnaderna ska alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning hos en annan huvudman. Ett lämnat åtagande gäller även om den sökande därefter byter hemkommun.

Första och andra styckena motsvarar 11 kap. 21 § första och andra styckena i 1985 års skollag med undantag av vad som där

gäller om påbyggnadsutbildningar som finansieras med statliga medel. I den nya lagen anges dock inte vilket organ i hemkommunen som en ansökan ska ges in till.

Den bestämmelse som finns i *tredje stycket första meningen* tillkom ursprungligen på initiativ av riksdagens utbildningsutskott (se bet. 1990/91:UbU16 s. 57 f.). Nytt i denna lag är att hemkommunens beslut i fråga om åtagande att svara för kostnaderna för utbildning som tillhandahålls av en annan huvudman kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 26 kap. 11 §. Vad som kan utgöra särskilda skäl med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden måste avgöras från fall till fall, men enbart den omständigheten att hemkommunen inte tillhandahåller den aktuella utbildningen utgör inte ett särskilt skäl. Som exempel på vad som kan vara särskilda skäl kan nämnas att den sökande arbetar i en annan kommun än hemkommunen och även vill studera i den kommun där hon eller han arbetar. En sökande kan också bo långt ifrån det ställe där hemkommunen tillhandahåller utbildning, men ha nära till en annan huvudmans utbildningslokaler.

Om hemkommunen har bedömt att sökanden inte har särskilda skäl med hänsyn till personliga förhållanden kan det hända att Skolväsendets överklagandenämnd efter överklagande finner att sökanden har sådana särskilda skäl. Om den sökande då blir mottagen och antagen till utbildningen i den andra kommunen blir hemkommunen skyldig att åta sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Förslaget behandlas delvis i avsnitt 18.11.

Mottagande

21 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om den sökande ska tas emot till utbildningen.

Hemkommunen ska ta emot en sökande om de behörighetsvillkor som anges i 19 § är uppfyllda.

En kommun ska ta emot en behörig sökande från en annan kommun och ett landsting ska ta emot en behörig sökande om hemkommunen har åtagit sig eller, efter överklagande enligt 26 kap. 11 §, ska åta sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 22 § i 1985 års skollag. I den nya lagen anges dock inte vilket organ hos huvudmannen som avgör om en sökande ska tas emot till utbildningen.

Huvudmannens beslut om mottagande avgör om den sökande tillhör dem som kan få möjlighet att gå utbildningen. Beslutet innefattar först och främst ett ställningstagande till om de behörighetsvillkor som anges i eller har föreskrivits med stöd av 19 § är uppfyllda. Huvudmannen kan dock även behöva ta ställning till om en sökande från en annan kommun ska få möjlighet att gå utbildningen. Att en huvudman beslutar att ta emot en sökande innebär att hon eller han får vara med och konkurrera om tillgängliga utbildningsplatser. Det ska inte sammanblandas med beslut om antagning enligt 22 §. Ett beslut att anta en sökande innebär att den som är mottagen som sökande också tilldelas en plats på utbildningen. För det fall det finns fler mottagna sökande än det finns platser måste ett urval göras vid antagningen. Annars ska alla mottagna också antas. Inom utbildning på grundläggande nivå utgör beslutet om mottagande och beslutet om antagning i praktiken ett och samma beslut. På gymnasial nivå kan det emellertid bli fråga om två olika beslut, eftersom alla behöriga sökande kanske inte kan få gå en viss utbildning på grund av begränsade resurser. Ett beslut om mottagande kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 26 kap. 11 §. Ett beslut om antagning kan inte överklagas.

Tredje stycket motsvarar 11 kap. 20 § 1 i 1985 års skollag med ett tillägg med anledning av att hemkommunen kan komma att bli skyldig att åta sig att svara för kostnaderna efter ett överklagande enligt 26 kap. 11 § 13. Andra punkten i paragrafen har tagits bort, vilket behandlas i avsnitt 18.17. Tredje punkten har tagits bort med anledning av regeringens proposition Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68).

Antagning

22 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Begreppet antagning är nytt. Det motsvarar begreppet intagning i 1985 års skollag. I den nya lagen anges inte vilket organ hos huvudmannen som beslutar om antagning. Det har inte heller ansetts nödvändigt att i lagen föreskriva att antagningsorganisationen får vara gemensam för flera huvudmän samt för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och gymnasieskolan. Antagningsorganisationen får vara gemensam även om det inte finns någon särskild föreskrift om detta i lagen.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 22 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *andra stycket*, som delvis motsvarar 11 kap. 19 § tredje stycket i 1985 års skollag, framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela kompletterande föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Förslaget behandlas delvis i avsnitt 18.12.

Betyg

Betygsregleringen

Som anges i författningskommentaren till kapitel 9 om grundskolan har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i Skollagsberedningens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. För närmare beskrivning av betygskalan, se avsnitt 3.4.2.

Betygsättning

23 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och på projektarbetet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygsättning. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Första stycket motsvarar 4 kap. 1 § första meningen förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om betygsättning och om att vissa kurser inte ska betygsättas. Kompletterande föreskrifter om betygsättning möjliggör t.ex. att dagens system att sätta betyg på en del av en kurs kan finnas kvar. Att vissa kurser inte ska betygsättas kan t.ex. bli aktuellt när en elev sätter upp egna mål för utbildningen och det skapas en kurs som är unik för eleven.

Betygsbeteckningar

24 § Som betyg på grundläggande nivå och gymnasial nivå ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Paragrafen anger vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygsättning på grundläggande och gymnasial nivå.

25 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas. Betygskriterierna ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om betygskriterier.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt *första stycket* ska utgångspunkten vid betygssättning vara att elevens kunskaper ska bedömas i relation till dels de kunskapskrav som respektive kursplan ställer upp, dels de betygskriterier som är fastställda för varje betygsteg.

Andra och *tredje styckena* behandlar de betygskriterier som ska tillämpas vid betygssättning.

26 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Paragrafen är ny och motsvarar till viss del den som föreslås gälla för grundskolan i 9 kap. 19 §. Till skillnad från grundskolan är inte begreppet närvaro relevant i vuxenutbildningen, t.ex. vid distansutbildning.

I *första stycket* anges att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens bristande deltagande. . Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygskatalogen.

Prövning

27 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i projektarbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller projektarbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett projektarbete om eleven har fått minst betyget E på kursen eller projektarbetet.

Prövning får göras endast hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller projektarbete, utbildning inom det kunskapsområde som projektarbetet avser.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar i huvudsak 4 kap. 16 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Den som är bosatt i landet och vill ha betyg ska ha möjlighet till prövning inom utbildningsformen kommunal vuxenutbildning. Den som genomgår prövning behöver inte vara antagen till utbildningen och måste inte heller vara behörig att delta. Detta innebär t.ex. att en person som inte är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå på grund av att hon eller han inom en nära tidsperiod före utbildningens start har avslutat sin gymnasieutbildning med betyget E ändå har möjlighet att genomgå en prövning.

Den som vill genomgå en prövning ska vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 28 kap. 1 §. Av 28 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå prövning.

Andra stycket motsvarar i sak 4 kap. 16 § andra stycket förordningen om kommunal vuxenutbildning.

I *tredje stycket* finns en definition av begreppet prövning.

I *fjärde stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.14.

28 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 18 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, innebär att lagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg även gäller vid prövning.

Validering

29 § En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att huvudmännen för kommunal vuxenutbildning kan erbjuda vuxna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. I bestämmelsen ges också en definition av begreppet validering. Valideringen ska genomföras inom ramen för kommunal vuxenutbildning. I detta ligger att den som vill genomgå validering ska vara antagen till utbildning. Validering kan ske inom ramen för en kurs som är inrättad särskilt i syfte att ge tillfälle till validering, dvs. en sådan kurs som enligt förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning är möjlig att inrätta som en orienteringskurs. Kravet på antagning innebär att personen måste vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 28 kap. 1 §. Av 28 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå validering.

I *andra stycket* finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.15.

30 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att resultatet av en validering alltid ska dokumenteras skriftligt om den som har genomgått validering vill det. Den skriftliga dokumentationen av bedömningen vid en validering ska kunna rättas eller ändras i överensstämmelse med vad som gäller för betyg.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.15.

Intyg

31 § Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvaras delvis av 4 kap. 19 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Innebörden är främst dels att elever som har fått utbildning i kurser som inte ska betygssättas ändå ska kunna få de mål som har nåtts dokumenterade, dels att genomförda valideringar ska kunna dokumenteras genom intyg. Dessutom är avsikten att den som har genomgått en kurs där betyg sätts ska kunna få ett omdöme dokumenterat genom intyg i stället för betyg. Bestämmelsen innebär inte att läraren kan avstå från att sätta betyg i sådana kurser där betyg ska sättas. Eleven ska dock kunna välja att antingen få bara ett intyg eller ett intyg och betyg.

Av *andra stycket* framgår att eleven ska informeras om möjligheten att få ett intyg. Information om intyg måste bara lämnas till elever, dvs. de som deltar i utbildning. I de fall betyg kan sättas på kursen ska informationen om möjligheten att få ett intyg naturligtvis lämnas innan eleven får det slutliga betyget.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser. De kurser som avses är främst sådana kurser som i förordningen om kommunal vuxenutbildning benämns orienteringskurser eller individuella kurser.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.13.

32 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar 4 kap. 19 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Andra stycket innebär att intyg kan bli föremål för rättelse eller ändring i likhet med vad som gäller för betyg och validering.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Förslaget behandlas i avsnitt 18.13.

Uppdrag att anordna utbildning

33 § I 21 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna kommunal vuxenutbildning.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till 21 kap. där regleringen kring möjligheterna för kommuner och landsting att överlämna utbildning på entreprenad finns. Huvudmannen behåller huvudmannskapet för den verksamhet som överlämnas på entreprenad och är således ansvarig för att verksamheten genomförs i enlighet med gällande författningar. Elevernas och andras rättigheter respektive kommunens eller landstingets skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen eller landstinget i egen regi. Kommunen ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll och måluppfyllelse men låter någon annan sköta själva utförandet.

19 kap. Särskild utbildning för vuxna

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om särskild utbildning för vuxna (2–9 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå (10–12 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå (13–16 §§),
- bestämmelser om betyg, validering och intyg (17–23 §§) och
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (24 §).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Särskild utbildning för vuxna syftar till att vuxna med utvecklingsstörning stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja den personliga utvecklingen. De som erhållit minst utbildning ska prioriteras. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Av 28 kap. 7 § följer att det som i denna lag sägs om elever med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, anger i *första stycket* de övergripande målen för särskild utbildning för vuxna, vilka är identiska med de övergripande mål som gäller för kommunal vuxenutbildning, se 18 kap. 2 §. Målen är allmänt formulerade och utgör en grund för tolkningen av andra, mer konkret formulerade bestämmelser. Syftet med särskild utbildning för vuxna anges i paragrafen formulerat ur ett individ-

perspektiv. Dessutom anges vilka som ska prioriteras då resurserna är begränsade.

Av *andra stycket* framgår genom en hänvisning till 28 kap. 7 § att med utvecklingsstörning jämföras, vid tillämpning av skollagen, ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Till skillnad mot regleringen i 1985 års skollag (1 kap. 16 §) utgör inte autism eller autismliknande tillstånd en självständig grund för att tillhöra den målgrupp som finns för särskild utbildning för vuxna utan det krävs att personen i fråga även har en utvecklingsstörning.

Paragrafen behandlas i avsnitten 19.3 och 19.4.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla särskild utbildning för vuxna.

Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Första stycket har inte någon motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen tydliggör kommunernas skyldighet att tillhandahålla särskild utbildning för vuxna, men någon materiell förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag är inte avsedd.

Andra stycket motsvarar delvis 12 kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. Benämningarna grundläggande särsvux och gymnasial särsvux har tagits bort och i stället anges de olika nivåer på vilka den särskilda utbildningen för vuxna ska tillhandahållas. Uttryckssättet understryker att det inte är fråga om traditionella skolformer och att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll i utbildningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.7.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i grundsärskolan ska ge.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan ska ge.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 12 kap. 1 a § i 1985 års skollag. I paragrafen anges syftet med utbildningen på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Kurser

5 § Utbildningen inom särskild utbildning för vuxna bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kursplaner.

Första stycket motsvarar i sak 12 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 1 kap. 4 § första meningen förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

I *tredje stycket* anges att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om kursplaner för kurser.

Avgifter

6 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens

anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Paragrafens första och andra stycke motsvarar i stora delar 12 kap. 8 § i 1985 års skollag, se i prop. 1990/91:85 s. 137 f för en motivering till den bestämmelsen.

I *första stycket* anges att utbildningen som huvudregel ska vara avgiftsfri. Vissa avsteg från principen om kostnadsfri utbildning får dock förekomma. Vid enstaka tillfällen kan eleverna med andra ord själva få betala vissa smärre kostnader. När det sålunda blir aktuellt med t.ex. museibesök eller studiebesök är det alltså möjligt att låta eleverna själva få betala inträdesavgiften.

Enligt *andra stycket* får huvudmannen bestämma att kurslitteratur och andra lärverktyg, t.ex. skrivmateriel, verktyg och skyddskläder, som eleverna kan få behålla ska anskaffas av dem själva på egen bekostnad eller erbjudas till självkostnadspris. Lärverktyg som inte används för eget bruk och som inte får behållas för eget bruk ska tillhandahållas kostnadsfritt. Termen lärverktyg är ny och har införts i stället för det som i 1985 års skollag beskrivs som hjälpmedel. Avsikten är att modernisera språkbruket.

Av *tredje stycket* framgår att avgifter inte får tas ut i samband med en ansökan om plats i särskild utbildning för vuxna.

Ansökan, mottagande och antagning

7 § En ansökan om att delta i särskild utbildning för vuxna ska ges in till sökandens hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett sådant yttrande behöver inte lämnas om det är onödigt med hänsyn till tidigare överenskommelse.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om sökanden ska tas emot till utbildningen. En huvudman är skyldig att till sin särskilda utbildning för vuxna ta emot sökande som kommer från andra kommuner, om hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning.

Den huvudman som anordnar en utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval mellan mottagna sökande i utbildning på gymnasial nivå.

Begreppet antagning är nytt. Det motsvarar begreppet intagning i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att en ansökan ska skickas till hemkommunen. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag.

I *andra stycket* regleras vad som gäller om sökande vill gå en utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting. Hemkommunen är skyldig att i ett sådant fall skyndsamt vidarebefordra ansökningen till den aktuella huvudmannen.

I *tredje stycket* anges att den huvudman som anordnar utbildningen ska besluta om mottagande. Huvudmannen, dvs. en kommun eller ett landsting, har i vissa fall en skyldighet att ta emot behöriga sökande från andra kommuner. Skyldigheten gäller om elevens hemkommun har åtagit sig att betala kostnaderna för elevens utbildning. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Av *fjärde stycket* följer att det i utbildning på gymnasial nivå ibland kan finnas ett begränsat antal platser. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval mellan behöriga sökande i det fall platserna inte räcker till alla som tagits emot. I fråga om utbildning på grundläggande nivå behöver begreppen urval eller antagning inte användas eftersom något urval inte ska göras till sådan utbildning. Mottagande och antagning utgör där ett och samma beslut.

Paragrafen behandlas delvis i avsnitt 19.8.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges att det för varje elev i särskild utbildning för vuxna ska finnas en individuell studieplan. Vidare anges vad planen ska innehålla.

Av *andra stycket* framgår att det är rektorn som ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.

I tredje stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner. Förslaget behandlas i avsnitt 19.6.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs i särskild utbildning för vuxna har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den för vilken utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den för vilken utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 13-19 §§.

Paragrafen motsvarar delvis 12 kap. 12 § i 1985 års skollag.

Första stycket anger att den som har antagits till en kurs inom särskild utbildning för vuxna har rätt att slutföra denna kurs.

Andra stycket innebär ett undantag från regleringen i första stycket. Enligt förevarande stycke har huvudmannen en möjlighet att besluta att utbildningen på kursen ska upphöra för en enskild elev. Ett sådant beslut får dock bara fattas om det föreligger särskilda omständigheter. I förarbetena till bestämmelsen om upphörande av vuxenutbildning för utvecklingsstörda (prop. 1990/91:85 s. 137) angavs följande: "All vuxenutbildning skall vara klart målinriktad. Deltagarna har mycket olika bakgrund och förutsättningar och det tar olika lång tid för dem att nå målet. Det är därför inte lämpligt att fastställa bestämda tidsgränser för hur lång tid utbildningen får ta i grundläggande vuxenutbildning och i särvox. Däremot får undervisningen aldrig bli ett sätt att sysselsätta deltagarna. Så snart en studerande har nått målet för utbildningen skall undervisningen givetvis upphöra. I vissa fall kan målet för utbildningen inte nås. När en studerande inte tillgodogör sig ytterligare undervisning på ett tillfredsställande sätt, skall undervisningen kunna upphöra även om målet inte har uppnåtts. Att delta i vuxenutbildning är ett frivilligt åtagande från den studerandes sida och det kräver, även när det gäller grundläggande vuxenutbildning och särvox, ett relativt stort mått av eget arbete. Undervisningen skall kunna upphöra även för en studerande som i och för sig har förutsättningar att nå ett uppsatt mål, men som ändå inte gör tillfredsställande framsteg t.ex. på grund av bristande studiemotivation."

Tredje stycket anger förutsättningarna för återinträde i utbildningen. Eftersom huvudmannens ansvar för att tillhandahålla utbildning varierar beroende på vilken utbildningsnivå det är fråga om gäller olika regler. Om utbildning på grundläggande nivå har avbrutits *ska* eleven beredas sådan utbildning igen om det finns särskilda skäl. För utbildning på gymnasial nivå gäller efter ett avbrott att eleven *får* beredas sådan utbildning om det föreligger särskilda skäl. Särskilda skäl kan föreligga om de omständigheter som föranledde avbrytandet av utbildningen med stöd av andra stycket inte längre är aktuella. Skillnaden mellan

utbildningsnivåerna när det gäller möjligheterna till återinträde beror på att utbildningen på grundläggande nivå är en rättighet för den som uppfyller behörighetskraven, se 19 kap. 11 §.

I *fjärde stycket* finns en erinran om att en utbildning också kan avbrytas enligt bestämmelser i 5 kap. om åtgärder för trygghet och studiero.

Särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar 12 kap. 2 a och 2 b §§ i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges kommunernas skyldighet att se till att alla som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå också får det. Vilka som har rätt att delta framgår av 11 §.

Av *andra stycket* framgår att kommunerna har en skyldighet att söka upp och motivera dem som behöver särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen i grundsärskolan syftar till att ge, och

3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 12 kap. 2 c § i 1985 års skollag, se propositionen Vissa frågor om vuxnas lärande, m.m. (prop. 2005/06:148), s. 58 f för en närmare beskrivning av bestämmelserna.

Av 28 kap. 7 § följer att vad som sägs om elever med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna, dvs. sådana som genom yttre våld eller kroppslig sjukdom har fått en hjärnskada som lett till ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder.

I *andra stycket* görs en hänvisning till vad som gäller för intagna i kriminalvårdsanstalt. Se även kommentaren till bestämmelsen i 22 kap.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Paragrafen motsvarar med vissa språkliga justeringar 12 kap. 2 d § i 1985 års skollag, se propositionen Vissa frågor om vuxnas lärande, m.m. (prop. 2005/06:148), s. 59 för en närmare beskrivning av bestämmelsen.

Särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Kommunens ansvar

13 § Varje kommun ska erbjuda särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Kommunerna ska sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

Paragrafen motsvarar till viss del 12 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag. En sökande har inte rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå, men kommunen har ändå en skyldighet att, i egen regi eller genom avtal med annan kommun eller landsting enligt 19 kap. 14 §, tillhandahålla sådan utbildning.

14 § Ett landsting får efter överenskommelse med en kommun tillhandahålla särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

Bestämmelsen motsvarar, med viss språklig justering, 12 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag. Ingen förändring i sak är avsedd. Utbildning för vuxna med utvecklingsstörning på gymnasial nivå ska motsvara den utbildning som ges på nationella och specialutformade program i gymnasiesärskolan.

15 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå och aktivt verka för att kommuninvånare som är behöriga deltar i sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar i sak 12 kap. 5 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen är utformad på i princip samma sätt som motsvarande bestämmelse för kommunal utbildning för vuxna, jfr kommentaren till 18 kap. 18 §.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

16 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen är utformad på i huvudsak samma sätt som motsvarande paragraf för kommunal utbildning för vuxna, jfr kommentaren till 18 kap. 19 §.

I *första stycket* anges huvudregeln för behörighet att delta i utbildningen. Utbildningen kan påbörjas tidigast under andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år. Undantag från huvudregeln i detta avseende anges i andra stycket. Enligt *första punkten* måste den sökande dessutom vara bosatt i landet, se 28 kap. 1 § angående bosättningsbegreppet.

Behörighetsbestämmelserna i *andra* och *tredje punkterna* motsvarar delvis villkoren i 3 kap. 3 § förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. I förordningen föreskrivs bl.a. att den sökande ska sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen avser att ge. För att göra bestämmelsen tydligare och mer lättillämplig har orden ”eller ha brister i” utelämnats i lagen. En sökande till utbildning för vuxna med utvecklingsstörning på gymnasial nivå ska normalt inte vara behörig, om den sökande inom en nära tidsperiod före utbildningens start har avslutat sin

utbildning i gymnasiesärskolan eller utbildning för vuxna med utvecklingsstörning på gymnasial nivå med minst betyget E på den kurs som hon eller han ansöker om att få gå. För behörighet krävs vidare enligt *fjärde punkten* att den sökande i övrigt uppfyller föreskrivna villkor. Sådana behörighetsvillkor kan enligt tredje stycket föreskrivas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

I *andra stycket* finns ett undantag från föreskriften i första stycket att en sökande är behörig att delta i utbildning först under andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år. Enligt undantagsbestämmelsen kan den som är yngre än vad som anges i första stycket vara behörig om hon eller han har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan eller likvärdig utbildning. Uttrycket "slutfört" innebär att den sökande ska ha avslutat utbildningen, i regel med slutbetyg från gymnasiesärskolan. Vad som ska anses vara likvärdig utbildning får bedömas från fall till fall. Det kan t.ex. vara fråga om utländsk utbildning som motsvarar utbildning i den svenska gymnasiesärskolan. *Tredje stycket* bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva ytterligare behörighetsvillkor.

I *fjärde stycket* anges att bestämmelserna i paragrafen inte gäller den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. För en sådan persons utbildning ansvarar kriminalvården. Se även kommentaren till bestämmelsen i 22 kap.

Av 28 kap. 7 § följer att vad som sägs om elever med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna, dvs. sådana som genom yttre våld eller kroppslig sjukdom har fått en hjärnskada som lett till ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.8.

Betyg

Betygsregleringen

Som anges i författningskommentaren till kapitel 9 om grundskolan har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i Skollagsberedningens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. För närmare beskrivning av betygsregleringen, se avsnitt 3.4.2.

Betygsättning

17 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs, dock inte på kurser som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan.

Inom den del av särskild utbildning för vuxna som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan ska i stället för betyg ett intyg om att eleven har deltagit i kursen utfärdas efter avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygsättning. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Första och *andra styckena* motsvarar i stort 4 kap. 1 § förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om betygsättning och om att vissa kurser inte ska betygsättas. Bemyndigandet avser bl.a. möjliggöra föreskrifter på förordningsnivå som innebär att dagens system att sätta betyg på en del av en kurs får finnas kvar.

I 3 kap. 16 § finns bestämmelser om vem eller vilka som ska sätta betyg.

Betygsbeteckningar

18 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D och E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. För den elev som inte uppnår betyget E utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

I paragrafen anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning.

19 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygs-kriterier.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om betygs-kriterier.

Paragrafen är ny och behandlar vad som ska läggas till grund för bedömningen av vilket betyg som ska sättas.

Enligt *första stycket* ska utgångspunkten vara att bedöma elevens kunskaper gentemot dels de kunskapskrav som respektive kursplan innehåller, dels de särskilda betygs-kriterier som finns fastställda för vissa betygssteg.

Paragrafens *andra och tredje stycken* behandlar de betygs-kriterier med vars hjälp betygen ska sättas.

Validering

20 § En elev i särskild utbildning för vuxna kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att huvudmännen inom särskild utbildning för vuxna kan erbjuda eleverna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Endast den som är antagen till utbildningen kan få genomgå validering inom ramen för skolformen. I bestämmelsen finns också en definition av begreppet validering.

I *andra stycket* finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 19.11.

21 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Paragrafen saknar motsvarighet 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att resultatet av en validering alltid ska dokumenteras skriftligt om den person som har genomgått validering vill det. Bedömningen vid och dokumentationen av en validering ska kunna rättas eller ändras i likhet med vad som gäller för betyg.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om validering. Paragrafen behandlas i avsnitt 19.11.

Intyg

22 § Den som genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I

17 § andra stycket och 18 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvaras delvis av 4 kap. 19 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning som gäller för komvux. Avsikten är att den som har genomgått en kurs ska kunna välja att få ett omdöme dokumenterat genom intyg i stället för betyg. Bestämmelsen innebär inte att läraren kan avstå från att sätta betyg. Eleven ska dock kunna välja att antingen få bara ett intyg eller ett intyg och betyg. I andra meningen görs en hänvisning till andra bestämmelser vari framgår att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Av *andra stycket* framgår att eleven ska informeras om möjligheten att få ett intyg. Information om intyg måste bara lämnas till elever, dvs. de som deltar i utbildning. Information om möjligheten att få ett intyg ska naturligtvis lämnas innan eleven får det slutliga betyget.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för kommunal vuxenutbildning i 18 kap. 31 §.

23 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar vad som föreskrivs om komvux i 4 kap. 19 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Andra stycket innebär att intyg kan bli föremål för rättelse eller ändring i likhet med vad som gäller för betyg och validering.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

24 § I 21 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna särskild utbildning för vuxna.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till 21 kap. där regleringen kring möjligheterna för kommuner och landsting att överlämna utbildning på entreprenad finns. Huvudmannen behåller huvudmannaskapet för den verksamhet som överlämnas på entreprenad och är således ansvarig för att verksamheten genomförs i enlighet med gällande författningar. Elevernas och andras rättigheter respektive kommunens eller landstingets skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen eller landstinget i egen regi. Kommunen ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll och måluppfyllelse men låter någon annan sköta själva utförandet.

20 kap. Utbildning i svenska för invandrare

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns
- allmänna bestämmelser om utbildning i svenska för invandrare (2–17 §§),
 - bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg, (18–24 §§) och,
 - bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (25 §).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Utbildning i svenska för invandrare syftar till att vuxna invandrare stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja den personliga utvecklingen. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, anger de övergripande målen för utbildning i svenska för invandrare. Målen är allmänt formulerade och utgör en grund för tolkningen av andra, mer konkret formulerade bestämmelser.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.3.

Utbildningens syfte

3 § Utbildning i svenska för invandrare syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket.

Utbildning i svenska för invandrare syftar också till att ge vuxna som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana

färdigheter. Läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 1 § första och andra styckena i 1985 års skollag i deras lydelse från och med den 1 juli 2006 (se prop. 2005/06:148 s. 28 ff. och s. 59). I sista meningen har gjorts en språklig justering.

Kurser

4 § Utbildning i svenska för invandrare bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kursplaner.

Första stycket motsvarar 13 kap. 1 tredje stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket har ingen motsvarighet i 1985 års skollag men motsvarar delvis 5 § första stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela kompletterande föreskrifter om kursplaner. Föreskriften är ny.

Avgifter

5 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

Paragrafen motsvarar med vissa språkliga justeringar 13 kap. 8 § i 1985 års skollag.

Utbildningens omfattning

6 § Utbildningen ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmars undervisning i veckan. Undervisningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med utbildningens syfte.

Paragrafen, som i huvudsak motsvarar 13 kap. 4 a § i 1985 års skollag, anger den minsta omfattning som undervisningen ska ha inom utbildning i svenska för invandrare. Begreppet undervisning har definierats i 1 kap. 7 §. Utöver undervisning förekommer normalt även andra inslag i utbildningen, t.ex. självstudier eller språkpraktik. Undervisningstiden får minskas under den angivna minimigränsen endast om eleven begär det. Huvudmannen måste dessutom göra den bedömningen att en sådan minskning är förenlig med syftet med utbildningen. Se även prop. 2005/06:148 s. 32 ff. och 59 f.

Samverkan med arbetslivet

7 § Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjligheter att öva det svenska språket i arbetslivet och att utbildning i svenska för invandrare kan kombineras med andra aktiviteter såsom

- arbetslivsorientering,
- validering,
- praktik, eller
- annan utbildning.

Huvudmannen ska också verka för att utbildning i svenska för invandrare kan bedrivas samtidigt som eleven uppbär ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och för att utbildningen kan kombineras med aktiviteter som erbjuds inom hälso- och sjukvården.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 b § i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 34 ff. och s. 60).

8 § Utbildning i svenska för invandrare ska kunna kombineras med förvärvsarbete.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 c § i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 34 ff. och s. 60).

9 § Huvudmannen ska samråda med den berörda arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal om en arbetstagares deltagande i utbildningen och utbildningens förläggning.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga justeringar, 13 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Individuella studieplaner

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt *första stycket* ska det finnas en individuell studieplan för varje elev. Vidare anges att den ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och bör således spegla den enskildes behov, önskemål och förutsättningar. Den ska dessutom innehålla uppgifter om planerad omfattning av studierna. Det är t.ex. lämpligt att elevens studieväg framgår.

I *andra stycket* anges att rektorn ansvarar för att det upprättas individuella studieplaner för varje elev.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.4.

Kommunens ansvar

11 § Varje kommun är skyldig att se till att utbildning i svenska för invandrare erbjuds de personer som anges i 13 §.

Utbildningen ska finnas att tillgå så snart som möjligt efter det att rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 3 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* regleras kommunernas skyldighet att erbjuda utbildning i svenska för invandrare till dem som har rätt till sådan utbildning.

Av *andra stycket* följer att utbildning i svenska för invandrare ska tillhandahållas så snart som möjligt efter det att rätt till utbildningen har inträtt. Endast om det finns särskilda skäl får det dröja längre än tre månader innan utbildningen kan tillhandahållas. Vad som kan utgöra särskilda skäl har behandlats i prop. 1993/94:126 s. 21.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.5.

12 § Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildning i svenska för invandrare och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 § i 1985 års skollag.

Rätt att delta

13 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet, och

2. saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

En finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen men är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge, har från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år också rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 6 § i 1985 års skollag med vissa språkliga och redaktionella justeringar.

I *första stycket* anges vissa villkor som måste vara uppfyllda för att rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare ska föreligga. Rätten att delta i utbildning gäller från och med andra kalenderhalvåret det år kommuninvånaren fyller 16 år.

I *första punkten* anges att sökanden måste vara bosatt i landet för att ha rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 28 kap. 1 §. Av 28 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses som bosatt i landet ska ha rätt att delta.

Enligt *andra punkten* ska sökanden sakna sådana kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

Av *andra stycket* framgår att villkoret i första stycket om bosättning i landet inte gäller för finländska medborgare, som stadigvarande arbetar i kommunen men är bosatta i Finland nära gränsen till Sverige.

14 § Den som har sådana kunskaper i det danska eller norska språket att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig har inte rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Mottagande

15 § Huvudmannen avgör om en sökande ska tas emot till utbildningen.

Paragrafen motsvarar i sak 13 kap. 12 § i 1985 års skollag. I den nya lagen anges dock inte vilket organ hos huvudmannen som beslutar om mottagande.

Rätt att slutföra utbildningen

16 § Den som har antagits till en kurs i utbildning i svenska för invandrare har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 13-19 §§.

Paragrafens *första* och *andra stycke* motsvarar 13 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag med viss språklig justering.

I *tredje stycket* finns en erinran om att en utbildning också kan avbrytas enligt bestämmelser i 5 kap. om åtgärder för ordning, trygghet och studiero. Att studierna kan avbrytas genom avstängning är nytt för skolformen vilket behandlas i avsnitt 20.8.

17 § Den för vilken utbildning i svenska för invandrare har upphört enligt 16 § andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag.

Betyg

Betygsregleringen

Som anges i författningskommentaren till kapitel 9 om grundskolan har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i Skollagsberedningens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. För närmare beskrivning av betygsskalan, se avsnitt 3.4.2.

Betygsättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs.

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D och E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygsättning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

I *första* och *andra stycken* anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygsättning. Vem som beslutar om betyget framgår av 3 kap. 16 §.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela kompletterande föreskrifter om betygsättning. Förslaget behandlas i avsnitt 20.6.

19 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier. Läraren ska vid betygsättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C och E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om betygskriterier.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar delvis 16 § första stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare. Bestämmelsen har också anpassats till vad som ska gälla för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

I *andra stycket* anges att betygskriterier ska finnas för varje kurs.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om de betygskriterier som läraren ska använda vid betygssättningen.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.6.

20 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Paragrafen är ny och motsvarar till viss del den som föreslås gälla för grundskolan i 9 kap. 19 §. Till skillnad från grundskolan är inte begreppet närvaro relevant i vuxenutbildningen, t.ex. vid distansutbildning.

I *första stycket* anges att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens bristande deltagande. Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygskatalogen.

Prövning

21 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från utbildning i svenska för invandrare ska ha möjlighet att genomgå prövning. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen.

Prövning får göras hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygsriterier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 17 a § första stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

I *andra stycket* anges att prövning får göras hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen. Detta är en anpassning till vad som föreslås gälla för, och idag gäller för, kommunal vuxenutbildning.

I *tredje stycket* ges en definition av vad prövning är.

I *fjärde stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.7.

22 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär att lagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg även gäller vid prövning, jfr 3 kap. 16 §.

Validering

23 § En elev i utbildning i svenska för invandrare kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att huvudmännen för utbildning i svenska för invandrare kan erbjuda vuxna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. I bestämmelsen ges också en definition av begreppet validering. Valideringen ska genomföras inom ramen för utbildning i svenska för invandrare. I detta ligger att den som vill genomgå validering ska vara antagen till utbildning. Kravet på antagning innebär att personen måste vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 28 kap. 1 §. Av 28 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå validering.

I *andra stycket* finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att resultatet av en validering alltid ska dokumenteras skriftligt om den som har genomgått validering vill det. Den skriftliga dokumentationen av bedömningen vid en validering ska kunna rättas eller ändras i överensstämmelse med vad som gäller för betyg.

I *fjärde stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.7.

Intyg

24 § Den som genomgått utbildning i svenska för invandrare och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att den som har genomgått en kurs ska kunna få ett omdöme dokumenterat genom intyg i stället för betyg. Betyg ska dock alltid sättas där det är möjligt, d.v.s. då målen uppnåtts, även om individen bara vill få ett intyg. Bestämmelsen i *andra stycket* förtydligar huvudmannens skyldighet att informera om möjligheten att få intyg. Information om möjligheten att få ett intyg ska naturligtvis lämnas innan eleven får det slutliga betyget.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning. Den utbildning som avses är främst läs- och skrivinlärningen, som inte är en egen kurs och därför inte behöver betygsättas.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.6.

25 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om intyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Av *första stycket* följer att rektor ansvarar för utfärdandet av intyg. Detta motsvarar vad som föreskrivs för komvux i 4 kap. 19 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Andra stycket innebär att intyg kan bli föremål för rättelse eller ändring i likhet med vad som gäller för betyg och validering.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Förslaget behandlas i avsnitt 20.6.

Uppdrag att anordna utbildning

26 § I 21 kap. finns bestämmelser om en kommuns möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna utbildning i svenska för invandrare.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till 21 kap. där regleringen kring möjligheterna för kommuner att överlämna utbildning på entreprenad finns. Kommunen behåller huvudmannaskapet för den verksamhet som överlämnas på entreprenad och är således ansvarig för att verksamheten genomförs i enlighet med gällande författningar. Elevernas och andras rättigheter respektive kommunens skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen i egen regi. Kommunen ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll och måluppfyllelse men låter någon annan sköta själva utförandet.

21 kap. Entreprenad och samverkan

Entreprenad

1 § Kommuner eller landsting får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad). De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel även gälla vid entreprenad.

I paragrafen definieras begreppet entreprenad. Av grundläggande betydelse är att huvudmannaskapet ligger kvar på kommunen eller landstinget. Det innebär bl.a. att elevernas rättigheter och kommunens eller landstingets skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen eller landstinget i egen regi. Det måste fortfarande vara fråga om en kommunal verksamhet i förhållande till eleverna och vårdnadshavarna.

Kommunen ansvarar således i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll men låter någon annan sköta själva utförandet. De bestämmelser som finns för t.ex. en utbildning i skollagen och andra författningar på skolområdet, exempelvis läroplaner och kursplaner, gäller även vid entreprenad. Således gäller bestämmelserna i 1–5 kap. även för entreprenaden. Likaså gäller bestämmelserna om vem som ska sätta betyg vid entreprenad. I 7 § finns dock vissa undantag från skollagens föreskrifter. Rektors ledningsansvar ligger kvar hos rektor vid den skolenhet som berörs av entreprenaden. Det bör vidare särskilt framhållas att de olika former av entreprenad som behandlas i kapitlet alla avser verksamhet med offentliga huvudmän. I 10 § andra stycket finns dock en bestämmelse som reglerar möjligheten för enskilda huvudmän att överlåta ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan.

Även sådana stödfunktioner som skolskjuts och skolmåltider faller inom utbildningsbegreppet och kan alltså med stöd av bestämmelserna läggas ut på entreprenad.

Entreprenadavtal kan enligt paragrafen ingås med en ”enskild fysisk eller juridisk person”. Kretsen av tänkbara entreprenörer är således densamma som i 1 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Nuvarande bestämmelser inom vuxenutbildningen som möjliggör utbildning på entreprenad, dvs. 11 kap. 6 §, 12 kap. 9 § och 13 kap. 9 § i 1985 års skollag, har en annan utformning. Genom den föreslagna definitionen av entreprenadbegreppet markeras tydligare vilka som får fullgöra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet på entreprenad. Av bestämmelserna följer således att en kommun eller ett landsting inte får sluta entreprenadavtal med en annan kommun eller ett annat landsting eller ett statligt organ.

2 § Inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. får uppgifter överlämnas på entreprenad.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 5 § andra stycket, 2 b kap. 2 § tredje stycket, 11 kap. 6 § första stycket, 12 kap. 9 § första stycket och 13 kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Någon förändring i sak är inte avsedd. Det finns inte heller i dag några begränsningar i fråga om möjligheten att överlämna uppgifter på entreprenad vad gäller förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare utom såvitt avser överlämnande av myndighetsutövning.

3 § Inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen överlämnas på entreprenad.

Bestämmelsen innebär att uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen får överlämnas på entreprenad inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Uppgifter som med stöd av bestämmelserna kan tänkas komma

att överlämnas på entreprenad är exempelvis skolmåltider, skolskjuts och elevhälsa. En definition av begreppet undervisning finns i 1 kap. 8 §.

4 § Inom gymnasieskolan får uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil överlämnas på entreprenad.

Paragrafen motsvarar 1 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Entreprenaden behöver inte avse ett helt ämne utan kan avse delar av ett ämne (jfr prop. 1992/93:230 s. 88).

5 § Om det finns särskilda skäl får regeringen efter ansökan av en kommun eller ett landsting i andra fall än som anges i 2 och 4 §§ medge att kommunen eller landstinget får sluta avtal med någon annan om att bedriva undervisning inom skolväsendet.

Paragrafen motsvarar delvis 2 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Bestämmelsen innebär att den möjlighet som regeringen har enligt lagen att medge undantag från de aktuella reglerna bibehålls. Undantaget kan för vissa skolformer avse vilken undervisning som får läggas ut, men det kan också avse att annat subjekt än vad som anges i 1 § får anlitas som entreprenör, t.ex. en kommun. I fråga om undervisningen kan regeringen medge att entreprenad får prövas även inom andra ämnen i gymnasieskolan än som anges i 4 § samt inom t.ex. grundskolan. I förarbetena till lagen om entreprenadförhållanden inom skolan nämns som exempel för gymnasieskolans del viss undervisning i ett ämne som har nära anknytning till ett yrkesämne. För grundskolans del kan det t.ex. vara fråga om modersmålsundervisning. Regeringen får i det enskilda fallet pröva de rättsliga förutsättningarna för och lämpligheten av ett entreprenörskap (se prop. 1992/93:230 s. 32 och 35).

6 § Om en kommun eller ett landsting överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad, får kommunen eller landstinget överlämna endast den myndighetsutövning som hör till lärares undervisningsuppgift.

Innehållet i paragrafen motsvarar delvis 3 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan samt 11 kap. 6 § andra stycket, 12 kap 9 § andra stycket och 13 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag. För att överlämna myndighetsutövning till en enskild krävs lagstöd. Bestämmelsen innebär att ingen annan myndighetsutövning än den som hör till lärares undervisningsuppgifter får överlämnas vid entreprenad. Den myndighetsutövning som kan komma att överlämnas är främst betygssättning. Det bör framhållas att skollagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg ska gälla också hos entreprenören. De lärare som är verksamma hos en entreprenör bör ha samma uppgifter som lärare anställda hos en kommun eller ett landsting. Utfärdande av betygsdokument är däremot rektors uppgift och stannar hos denne. En sådan uppgift kan inte överlämnas till en entreprenör.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om entreprenader enligt 2, 4 eller 5 §§.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om entreprenader. Regleringen motsvarar delvis 6 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan, 11 kap. 6 § första stycket andra meningen, 12 kap. 9 § första stycket andra meningen och 13 kap. 9 § första stycket andra meningen.

Samverkan

8 § En kommun får sluta avtal med en annan kommun om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 5 § andra stycket i 1985 års skollag. Någon förändring i sak är inte avsedd. För vuxenutbildningen finns i dag inte någon uttrycklig reglering kring samverkan.

Den överlåtelse av uppgifter som sker är inte att betrakta som entreprenad eftersom uppgifterna överlämnas till en annan kommun. Det kan särskilt framhållas att huvudmannskapet och ansvaret för verksamheten följer med vid överlåtelsen.

9 § En kommun får såsom huvudman överlåta ansvaret för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 17–19 §§ till ett landsting, om kommunen och landstinget är överens om detta. På samma sätt får ett landsting överlåta ansvaret till en kommun.

Staten eller en enskild får såsom huvudman överlåta ansvaret för de medicinska insatser som anges i 2 kap. 17–19 §§ till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

Elevhälsans medicinska insatser har samma huvudman som utbildningen, dvs. en kommun, ett landsting, staten eller en enskild. Paragrafen möjliggör för huvudmannen att låta någon annan fullgöra dessa uppgifter. Den överlåtelse som sker är dock inte att betrakta som entreprenad eftersom överlåtelsen av uppgifterna sker till en kommun eller ett landsting.

Första stycket motsvarar i sak bestämmelserna avseende skolhälsovård i 1 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194), 1 kap. 14 § gymnasieförordningen (1992:394), 1 kap. 5 § särskoleförordningen (1995:206) och 1 kap. 12 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 1 kap. 12 § specialskoleförordningen (1995:401) och 1 kap. 6 § sameskolförordningen (1995:205). Dessutom ges en verksamhet med enskild huvudman möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till en kommun eller ett landsting.

10 § Staten får såsom huvudman för sameskolan, efter avtal med en kommun, fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan.

Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 3 § sameskolförordningen (1995:205). Av 2 kap 4 § i den föreslagna skollagen framgår att staten är huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola

Paragrafen möjliggör med andra ord att huvudmannen för sameskolan, efter avtal med en kommun, får fullgöra kommunens uppgifter inom angivet område.

11 § Regeringen får, utöver vad som följer av denna lag, meddela föreskrifter om möjlighet att låta enskilda och andra utomstående svara för enstaka inslag i verksamhet med offentlig huvudman inom skolväsendet.

När det gäller utbildning i form av ett individuellt program får regeringen meddela föreskrifter om att enskilda och andra utomstående får anordna mer av utbildningen än som följer av första stycket.

För medverkan av annan än huvudman inom skolväsendet får regeringens föreskrifter enligt första och andra styckena avvika från bestämmelserna i 2 kap. 13–16, 22 och 27 §§.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 2 § i 1985 års skollag. Någon saklig förändring är inte avsedd.

Bestämmelser som i huvudsak motsvarar *första stycket* tillkom i samband med införande av skollagen (1985:1100). Då anfördes att det behövdes ett laga stöd där de utomståendes medverkan i utbildningen kunde tänkas ske i sådana former att skolan i praktiken hade överlåtit åt en utomstående att svara för viss verksamhet i fall där det rörde sig om företeelser som inte särskilt reglerades i lagen (prop. 1985/86:10 s. 132 f.). En motsvarande föreskriftsrätt behövs i den nya skollagen.

När individuella programmet infördes i gymnasieskolan uppkom ett behov av föreskrifter som möjliggjorde att eleven fullgjorde större delar av utbildningen utanför skolväsendet än vad som framgick av det tidigare bemyndigandet (prop. 1990/91:85

s. 212). En i huvudsak liknande reglering har införts i *andra stycket*.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen får föreskriva att vissa bestämmelser om lärares behörighet etc. inte ska gälla i de fall medverkan sker med annan än en huvudman inom skolväsendet.

22 kap. Särskilda utbildningsformer

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- internationella skolor på grundskole- och gymnasienivå,
- utbildning vid särskilda ungdomshem,
- utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution,
- utbildning för elever som vårdas i hemmet eller på annan lämplig plats,
- annat sätt för att fullgöra skolplikten, samt
- bemyndigande som avser de utbildningsformer och den övriga verksamhet som regleras i kapitlet.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Internationella skolor

Grundskolenivå

2 § Den som endast för en kortare tid har sitt hem i Sverige eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå får fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Detta gäller dock inte sådana barn som avses i 6 kap. 5–6 §§.

Med internationell skola på grundskolenivå avses en fristående skola som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i grundskolan. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Utbildningen ska förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ska meddelas i den omfattning som de i Sverige för kortare tid bosatta eleverna behöver.

Regeringen får besluta att en internationell skola på grundskolenivå får ta emot andra barn än sådana som avses i första stycket för att de ska fullgöra skolplikten vid skolan.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 9 kap. 5 § första stycket i 1985 års skollag med vissa redaktionella förändringar samt en anpassning till den rollfördelning som gäller inom den statliga skoladministrationen sedan Statens skolinspektion inrättats. Av stycket följer att den som endast under en kortare tid är i landet eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola med enskild huvudman får fullgöra sin skolplikt i en sådan skola om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Detta gäller dock inte barn som hör till målgruppen för grundsärskolan eller specialskolan.

Begreppet "för en kortare tid är bosatt i Sverige" i 1985 års skollag har ersatts av begreppet "under en kortare tid har sitt hem i Sverige". Någon saklig skillnad är inte avsedd utan ändringen är föranledd av att begreppet "bosatt i landet" nu definieras i 28 kap. 2 §. Med elever som endast under en kortare tid har sitt hem i landet avses exempelvis barn till utländska forskare eller barn till andra anställda i internationella företag som vistas i Sverige under en begränsad tid. Det kan även röra sig om barn till beskickningsmedlemmar från andra länder inom EU och EES-området, vilka arbetar i Sverige.

Begreppet "andra skäl" i 1985 års skollag har ersatts av begreppet "andra särskilda skäl". Med elever som har "andra särskilda skäl" att få sin utbildning i en internationell skola avses exempelvis elever som visserligen stadigvarande är bosatta i Sverige men som kommer från familjer som planerar att inom en inte alltför avlägsen framtid lämna landet antingen för gott eller för åtskilliga år. Sådana elever kan vara barn till forskare, barn med svenska föräldrar som är anställda i olika internationella företag eller barn till svenska diplomater. Även familjeskäl kan utgöra sådana särskilda skäl som här avses. Det kan då röra sig om att en eller båda föräldrarna eller någon annan familjemedlem kommer från ett annat land och att eleven i sin hemmiljö regelbundet använder det språk som är undervisningsspråk i den internationella skolan. Det kan också vara fråga om elever som tidigare gått i skola utomlands och som vill fullfölja sin utbildning i Sverige.

Paragrafens *andra stycke* motsvarar 9 kap. 5 § andra stycket i 1985 års skollag. Där anges vilka grundläggande krav som ställs för godkännande av en internationell skola på grundskolenivå.

Paragrafens *tredje stycke* motsvarar 9 kap. 5 § tredje stycket i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär att regeringen får medge att en internationell skola tar emot barn som varken för en kortare tid har sitt hem i landet eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola. Regeringen kan lämna såväl ett generellt medgivande som ett medgivande som är begränsat till ett visst antal eller en viss andel elever ur denna kategori. Regeringens medgivande ska alltså endast gälla sådana elever som inte redan med stöd av bestämmelserna i första stycket får tas emot i skolan. Förarbetena till den äldre bestämmelsen finns i prop. 1995/96:200, s. 60, 61 och 71.

3 § En godkänd internationell skola på grundskolenivå ska av Statens skolinspektion förklaras berättigad till sådant bidrag som avses i 4 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner, med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,

2. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska offentliga skolväsendet,

3. elever som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,

4. eleverna erbjuds sådan skolhälsovård som ska erbjudas inom grundskolan,

5. elevavgiften är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,

6. skolan är öppen för alla elever som avses i 4 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,

7. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Statens skolverk godkänner,

8. vårdnadshavare och elever ges tydlig information om den internationella skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands samt om vad

utbildning vid en internationell skola kan innebära vid fortsatt skolgång i det svenska skolväsendet, samt

9. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på grundskolenivå.

Skolverket ska i beslutet om rätt till bidrag ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige och som omfattas av skolans bidragsrätt.

För att en nystartad skola ska ha rätt till bidrag ska skolan ha ansökt om att bli bidragsberättigad före den 1 april kalenderåret innan skolan startar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

I paragrafen anges förutsättningarna för att en internationell skola på grundskolenivå ska förklaras berättigad till bidrag från kommunen. Bestämmelsen motsvarar 9 kap. 7 a § i 1985 års skollag. Förarbetena till de bestämmelserna finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s.

4 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 3 § från och med höstterminen det år eleven fyller 6 år om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven, och

2. eleven

a) för en kortare tid är bosatt i Sverige,

b) har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå, eller

c) har mottagits med stöd av regeringens beslut enligt 2 § tredje stycket.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som

anges i andra stycket, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på grundskolenivå.

Om inte kommunen och skolan har kommit överens om annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

I paragrafen regleras hur bidraget från kommunen till en internationell skola på grundskolenivå ska bestämmas. Bestämmelsen motsvarar 9 kap. 7 b § i 1985 års skollag med den ändringen att begreppet ”särskilda skäl i” i första stycket 2. b) har bytts ut mot ”andra särskilda skäl”. Förarbetena till bestämmelserna i 1985 års lag finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16.

Gymnasienivå

5 § Om en internationell skola erbjuder gymnasial utbildning som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i gymnasieskolan eller vid en fristående skola som motsvarar gymnasieskolan eller om skolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate (en internationell skola på gymnasienivå), ska Statens skolverk förklara skolan berättigad till sådant bidrag som avses i 6 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner, med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,

2. utbildningen som helhet är likvärdig med utbildningen i gymnasieskolan,

3. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska offentliga skolväsendet,

4. utbildningen förmedlar kunskaper som underlättar fortsatta studier utomlands,

5. undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ges i den omfattning som behövs för de elever som under kortare tid är bosatta i Sverige,

6. elever som avses i 6 § första stycket som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,

7. elever som avses i 6 § första stycket erbjuds sådan skolhälsovård som ska erbjudas elever i gymnasieskolan,

8. elevavgiften för elever som avses i 8 e § första stycket är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,

9. skolan är öppen för alla elever som avses i 6 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,

10. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Statens skolinspektion godkänner,

11. sådana elever som avses i 6 § första stycket och deras vårdnadshavare ges tydlig information om skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands samt om vad utbildning vid en internationell skola på gymnasienivå kan innebära vid fortsatt utbildning i Sverige, samt

12. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på gymnasienivå.

Statens skolinspektion ska, för annan utbildning än sådan som leder fram till International Baccalaureate, i beslutet om rätt till bidrag ange vilket nationellt program utbildningen ska jämföras med i bidragshänseende. I beslutet ska Skolverket även ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige och som omfattas av skolans bidragsrätt.

För att en nystartad skola ska ha rätt till bidrag ska skolan ha ansökt om att bli förklarad som bidragsberättigad före den 1 april kalenderåret innan skolan startar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

I paragrafen anges de krav som ska vara uppfyllda för att en internationell skola på gymnasienivå ska vara berättigad till bidrag. Bestämmelserna motsvarar 9 kap. 8 d § i 1985 års skollag. Förarbetena till den bestämmelsen finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16.

6 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 5 § om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven,

2. eleven antingen för en kortare tid är bosatt i Sverige eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på gymnasienivå, och

3. hemkommunen var skyldig att erbjuda eleven gymnasieutbildning vid den tidpunkt då utbildningen började.

Bidraget enligt första stycket ska uppgå till det belopp som hemkommunen och den internationella skolan kommer överens om. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilket belopp som elevernas hemkommuner ska betala enligt första stycket om dessa och huvudmannen för den internationella skolan inte kommer överens om beloppet.

För en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd ska kommunen, utöver vad som följer av andra stycket, lämna ett extra bidrag. Bidraget ska motsvara huvudmannens kostnader för det extra stödet under förutsättning att motsvarande kostnader skulle ha uppkommit om eleven gått i en av kommunen erbjuden gymnasieutbildning. Kommunen behöver dock inte lämna extra bidrag, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra och tredje styckena, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på gymnasienivå.

Om inte kommunen och huvudmannen har kommit överens om annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

I paragrafen regleras hur bidraget från kommunen till en internationell skola på gymnasienivå ska bestämmas. Bestämmelsen motsvarar 9 kap. 8 e § i 1985 års skollag med den ändringen att begreppet ”andra skäl” i första stycket 2 p. har ersatts med ”andra särskilda skäl”. Motsvarande ändring föreslås beträffande internationella skolor på grundskolenivå, jfr. kommentaren till 2 §. Förarbetena till bestämmelserna i 1985 års skollag finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16.

Insyn, uppföljning och utvärdering

7 § Den kommun där den internationella skolan är belägen ska ha rätt till insyn i skolans verksamhet. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolan är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

I paragrafen regleras kommunens rätt till insyn och den enskilde huvudmannens skyldighet att delta i uppföljning och utvärdering som utförs av den kommun där skolenheten ligger. Motsvarande bestämmelser i 1985 års skollag finns i 9 kap. 11 § andra stycket samt 13 § andra stycket.

Utbildning vid särskilda ungdomshem*Utbildning för skolpliktiga*

8 § Under vistelse i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem) ska skolpliktiga barn, som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, fullgöra den genom att delta i utbildning vid hemmet.

Utbildningen ska anordnas genom försorg av huvudmannen för hemmet. Den ska med nödvändiga avvikelser motsvara utbildningen i grundskolan eller i förekommande fall grundsärskolan eller specialskolan.

I paragrafen regleras utbildningen för skolpliktiga barn som vistas i sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem). Bestämmelserna motsvarar med redaktionella ändringar bestämmelsen i 10 kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag. Här har dock förtydligats att utbildningen i förekommande fall ska motsvara utbildningen i grundsärskolan eller specialskolan.

Utbildning för icke skolpliktiga

9 § Den som inte längre är skolpliktig och vistas i ett hem som avses i 8 § första stycket och som inte lämpligen kan fullgöra skolgång på annat sätt ska genom huvudmannens försorg ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

I paragrafen regleras utbildningen för icke skolpliktiga som vistas vid sådana särskilda ungdomshem som avses i 9 §. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak bestämmelserna i 10 kap. 2 § andra stycket i 1985 års skollag samt 4 § förordningen (1983:289) om undervisning av barn och ungdomar som vistas vid särskilda ungdomshem. Här har dock den koppling till ett behov hos eleven som finns i 1985 års lag samt i förordningen tagits bort. Det har även förtydligats att utbildningen i förekommande fall ska motsvara den som erbjuds i gymnasiesärskolan. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 22.3.

Utbildning för intagna i kriminalvård

10 § För intagna i kriminalvårdsanstalt anordnas utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen har inte någon motsvarighet i 1985 års skollag.

Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt är enligt bestämmelserna i 18 kap. 21 och 29 §§ samt 19 kap. 11 och 16 §§ inte behöriga att delta i en kommuns kommunala vuxenutbildning eller särskilda utbildning för vuxna. Kriminalvården kan dock vara huvudman för utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Beträffande komvux, sÄrvux och sfi finns i dag detta reglerat i förordningen (2007:152) om utbildning vid kriminalvård i anstalt.

Bestämmelsen innebär inte någon begränsning i fråga om en intagens rätt till reguljär utbildning i gymnasieskolan eller utbildning i svenska för invandrare i de fall han eller hon är behörig till sådan utbildning.

Av 21 § framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om utbildning som anordnas för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution

Utbildning som motsvarar förskola, förskoleklass och fritidshem

11 § Om ett barn vårdas på sjukhus eller någon annan institution, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 2 a kap. 4 § och 2 b kap 4 § i 1985 års skollag och har behandlats i avsnitt 22.5.

Särskild undervisning

12 § För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på ett sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

Paragrafen motsvarar bestämmelser som i dag finns i 10 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag, 5 kap. 7 § i 1994 års grundskoleförordning, 5 kap. 5 § i 1995 års särskoleförordning, 8 kap. 2 och 3 §§ i 1992 års gymnasieförordning samt 8 kap. 2 och 3 §§ i

1994 års förordning om gymnasiesärskolan, såvitt gäller elever som vårdas på sjukhus eller motsvarande institution. Paragrafen reglerar för vilka elever särskild undervisning ska anordnas samt var denna undervisning kan äga rum.

13 § Särskild undervisning enligt 12 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

Paragrafen motsvarar bestämmelser som finns i 5 kap. 8 § grundskoleförordningen, 5 kap. 6 § särskoleförordningen, 6 kap. 6 § specialskoleförordningen, och som följer av 3 kap. 13 § sameskolförordningen. Bestämmelsen saknar motsvarighet idag beträffande utbildning på gymnasienivå.

Särskild undervisning får endast på denna grund nekas en elev om dennes medicinska tillstånd är sådant att detta är uppenbart olämpligt.

Huvudman

14 § Särskild undervisning enligt 12 § anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som ska gälla i stället för första stycket i de fall där institutionen är belägen i två eller flera kommuner.

I paragrafen regleras vem som ska vara huvudman för sådan särskild undervisning som avses i 12 §. Jämfört med 1985 års skollag har ansvaret för att anordna särskild undervisning på sjukhus eller motsvarande institution flyttats från skolhuvudmannen till kommunen där sjukhuset eller motsvarande är beläget.

Bemyndigandet i bestämmelsens *andra stycke* är nytt och har tillkommit för att möjliggöra en lösning i de fall där institutionen är belägen i fler än en kommun.

Utbildning för elever som vårdas i hemmet eller på annan lämplig plats

Särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats

15 § För sådana elever som avses i 12 § men som inte vårdas på sjukhus eller motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

I paragrafen regleras särskild undervisning för elever som inte anordnas på sjukhus eller någon annan liknande institution. Bestämmelsen motsvarar delvis vad som anges i 10 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag. Till skillnad mot i den lagen har bestämmelserna om särskild undervisning på sjukhus eller liknande institution respektive särskild undervisning i elevens hem eller på annan lämplig plats delats upp i två paragrafer. Orsaken till denna uppdelning är att ansvaret för undervisningen fördelas på olika huvudmän beroende på var den särskilda undervisningen kommer till stånd.

16 § Särskild undervisning enligt 15 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det. Särskild undervisning i hemmet får endast ske om elevens vårdnadshavare, eller eleven själv i de fall denne är myndig, samtycker.

Paragrafens första mening motsvarar vad som enligt 13 § ska gälla för särskild undervisning vid sjukhus eller motsvarande institution. Paragrafens andra mening motsvaras av 5 kap. 9 grundskoleförordningen och 5 kap. 7 § särskoleförordningen. I andra meningen har även gjorts ett tillägg avseende myndiga elever.

Huvudman

17 § Särskild undervisning enligt 15 § anordnas av den som är huvudman för den utbildning som eleven annars deltar i.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelser i 10 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag. Av kommentaren till 13 § framgår att anordnaransvaret för särskild undervisning för elever som vistas på sjukhus eller motsvarande institution ligger på lägeskommunen.

Annat sätt för att fullgöra skolplikten*Förutsättningar för medgivande*

18 § Ett skolpliktigt barn får medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Medgivande ska lämnas om

1. verksamheten framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds enligt föreskrifter i denna lag,
2. behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses, och
3. det föreligger synnerliga skäl.

Paragrafen motsvarar delvis 10 kap. 4 § första stycket i 1985 års skollag. Förarbetena till den paragrafen finns i prop. 1985/86:10 s. 50 f. samt s. 125 f.

Förutsättningarna för ett medgivande har av redaktionella skäl delats upp i punkter. Den tredje punkten är ny och innebär en skärpning av bestämmelsen. För att ett medgivande ska kunna ges måste synnerliga skäl föreligga. Synnerliga skäl kan t.ex. vara att eleven nyss flyttat till Sverige från ngt av våra grannländer men går kvar i det gamla landets skola under återstoden av terminen. Även situationer då eleven under längre tid är borta från skolan p.g.a. av resor eller filminspelning kan tänkas utgöra synnerliga skäl för att under en tid få medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt. Införandet av kriteriet synnerliga skäl

innebär att bestämmelsen ska tillämpas med stor restriktivitet. Elever som till följd av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i skolarbetet har rätt till särskild undervisning under de förutsättningar som anges i 12–17 §§.

19 § Medgivande enligt 18 § får lämnas för upp till ett år i sänder. Under dess giltighetstid ska det prövas hur verksamheten utfaller. Medgivandet ska återkallas, om det kan antas att förutsättningarna enligt 18 § inte längre föreligger.

Ett beslut om återkallande av ett medgivande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Paragrafen motsvarar i princip 10 kap. 4 § andra stycket i 1985 års skollag.

20 § Frågor enligt 18 och 19 §§ prövas av barnets hemkommun eller, om barnet har sådant funktionshinder som enligt 6 kap. 6 § kan vara grund för att fullgöra skolplikten i specialskolan, av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Paragrafen motsvarar i princip 10 kap. 5 § i 1985 års skollag. Begreppet ”styrelsen för utbildningen” har utmönstrats ur lagen (se författningskommentaren till 2 kap. 1 §). Av bestämmelsen följer att i de flesta fall hemkommunen ska pröva frågan om medgivande och återkallande av medgivande enligt första och andra styckena. I vissa fall ska dock Specialpedagogiska skolmyndigheten göra motsvarande prövning.

Av 26 kap. 3 § 6 och 26 kap. 6 § 3 framgår att hemkommunens respektive Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Bemyndiganden

21 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får, beträffande utbildning och annan verksamhet som omfattas av detta kapitel, meddela föreskrifter om

1. enskilds ansökan om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag

2. antagningen till, organisationen av och det närmare innehållet i utbildningen eller verksamheten, samt

3. betygsättning.

Regeringen meddelar även föreskrifter om ansökningstid och vid vilken tidpunkt ett beslut om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas.

I paragrafen har samlats bemyndiganden som avser utbildningar och andra verksamheter som regleras i detta kapitel.

Av bestämmelserna i *första stycket* 1 framgår bl.a. att regeringen får meddela föreskrifter om ansökningstid för godkännande respektive förklaring om bidragsberättigande. Sådana föreskrifter kan exempelvis innefatta ett sista ansökningsdatum för att bli förklarad som godkänd respektive bidragsberättigad för ett visst år.

I *andra stycket* erinras om regeringens möjlighet att meddela föreskrifter om tidpunkt när ett beslut om godkännande respektive förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas. Motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 4 § tredje stycket för utbildning med enskild huvudman inom skolväsendet för barn och ungdomar.

23 kap. Annan pedagogisk verksamhet

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem,
 - öppen förskola,
 - öppen fritidsverksamhet,
 - omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds,
 - övergripande mål för och kvalitetskrav på dessa verksamheter, samt
 - avgifter och bidrag.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

2 § Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg, om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skäligen hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Sådan omsorg som avses i första stycket ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande.

Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt lärande.

Enligt *första stycket* är en kommun skyldig att sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda barn, vars vårdnadshavare önskar det, pedagogisk omsorg. Vid erbjudande om omsorgsform ska kommunen ta skäligen hänsyn till vårdnadshavarens önskemål. Bestämmelsen omfattar endast barn som kommunen är skyldig att erbjuda förskola eller fritidshem. Enligt 2 a kap. 7 § tredje stycket i 1985 års skollag ska skäligen hänsyn tas till vård-

nadshavarens önskemål om omsorgsform när kommunen erbjuder plats inom förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen. Av förarbetena till den bestämmelsen framgår att därmed avses bl.a. önskemål om familjedaghem (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 47). Formerna för sådan pedagogisk omsorg som kommunen enligt förevarande paragraf ska sträva efter att erbjuda som alternativ till förskola eller fritidshem är däremot inte begränsade till familjedaghem i traditionell mening. Även flerfamiljslösningar och andra verksamheter där det bedrivs pedagogisk verksamhet i annan form än förskola eller fritidshem omfattas av bestämmelsen.

Innebörden av begreppen förskola och fritidshem samt öppen förskola och öppen fritidsverksamhet förändras inte.

I *andra stycket* anges den aktuella verksamhetens uppdrag. Bestämmelsen motsvarar i sak 2 a kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44).

Bestämmelsen i *tredje stycket* motsvarar delvis 2 a kap. 3 § tredje stycket i 1985 års skollag. I sista meningen har tillkommit vissa krav på verksamhetens utformning.

Förslaget behandlas i avsnitt 23.2.

Öppen förskola

3 § En kommun kan anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som dessa ges möjlighet till social gemenskap.

Paragrafens *första stycke* motsvaras i sak delvis av 2 a kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag.

Bestämmelserna i *andra stycket* är nya. Här beskrivs den öppna förskolans uppdrag.

Förslaget behandlas i avsnitt 23.3.

Öppen fritidsverksamhet

4 § Enligt 13 kap. 7 § kan en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen rekreation och en meningsfull fritid samt möjlighet till utveckling och lärande.

Paragrafen reglerar den öppna fritidsverksamheten.

Hänvisningen i *första stycket* motsvarar till viss del 2 a kap. 2 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag (prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44). Enligt 13 kap. 7 § i denna lag kan en elev från och med höstterminen det år eleven fyller tio år erbjudas öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem, under förutsättning att hon eller han inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant stöd i sin utveckling som endast kan ges i fritidshem.

Bestämmelserna i *andra stycket*, som anger den öppna fritidsverksamhetens uppdrag, motsvarar i huvudsak 2 a kap. 3 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44).

Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

5 § Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär att en kommun är skyldig att sträva efter att erbjuda omsorg under tid då förskola och fritidshem inte erbjuds. Sådan omsorg bör erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete eller familjens situation

i övrigt. Som exempel på omständigheter som är hänförliga till familjens situation i övrigt kan nämnas att en förälder fullgör värnplikt eller är intagen på behandlingshem eller i kriminalvårdsanstalt.

Det står alltid kommunen fritt att erbjuda förskola och fritidshem även under tid då den inte är skyldig att göra det. Skyldigheten enligt förevarande paragraf gäller inte om kommunen ändå erbjuder förskola eller fritidshem under sådan tid.

Det åligger i första hand ett barns vårdnadshavare att på egen hand ordna omsorgen under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Det kan exempelvis röra sig om att få sina arbetstider förlagda till vardagar eller dagtid i stället för veckoslut eller kvälls- eller nattetid. Det ska däremot inte beaktas om det finns vuxna familjemedlemmar eller andra vuxna närstående som rent faktiskt skulle kunna tillgodose omsorgsbehovet, men som inte har någon rättslig skyldighet att göra det.

Förslaget behandlas i avsnitt 23.5.

Gemensamma bestämmelser

Övergripande utgångspunkter

6 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna såsom människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska främja och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på.

Var och en som verkar inom sådan verksamhet ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Grundläggande bestämmelser om de aktuella verksamheternas övergripande mål och värdegrund bör emellertid finnas i lag.

I bestämmelsen i *första stycket* framhålls särskilt att verksamheten ska utformas med respekt för barnets rättigheter som har sin grund i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och som reglerar barnets egna mänskliga rättigheter. Av betydelse för bestämmelsen är bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa, 1 kap. 9 §. I första stycket anges att verksamheten ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Verksamheten ska främja och förankra dessa värderingar och rättigheter vilket kräver ett medvetet och aktivt arbete. Dessa värden är centrala moment i barnens lärande och utveckling. En motsvarande bestämmelse för skolväsendet finns i 1 kap. 1 §.

Andra stycket första meningen motsvarar för de aktuella verksamheterna vad som gäller för den som verkar inom skolväsendet enligt 1 kap. 2 §. Bestämmelsen riktar sig till både anställda och uppdragstagare som arbetar i verksamheten. Bestämmelser om huvudmannens skyldigheter att förebygga kränkande behandling finns i 27 kap. Bestämmelserna i *andra meningen* är nya och uppställer vissa krav på verksamheternas utformning som motsvarar vad som föreskrivs för förskolan (se 7 kap. 2 §).

Förslaget behandlas i avsnitt 23.6.1.

Kvalitetskrav på vissa verksamheter

7 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med en lämplig sammansättning och storlek. För bedrivande av verksamheten ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

För de verksamheter som avses i 2–5 §§ motsvarar paragrafen i huvudsak 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44 f.).

Uppföljning och utvärdering m.m.

8 § En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2–5 §§.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamhet som avses i 2–5 §§ ska kommunen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Kommunen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt *första stycket* är varje kommun skyldig att på huvudmannanivå systematiskt planera, följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ för vilken kommunen är huvudman. Den motsvarar vad som gäller för huvudmän inom skolväsendet (se kommentaren till 4 kap. 3 §).

Bestämmelsen i *andra stycket* förtydligar kommunens skyldighet att vidta åtgärder om det kommer fram att det finns brister i de aktuella verksamheterna. För skolväsendet finns motsvarande reglering i 4 kap. 7 §.

I *tredje stycket* regleras kommunens skyldighet att ha rutiner för klagomålshantering och att informera om dem. Även denna bestämmelse motsvarar vad som gäller för huvudmän inom skolväsendet i dessa avseenden (se kommentaren till 4 kap. 8 §).

Avgifter

9 § För plats i sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § och som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt för sådan omsorg som avses i 5 § får

avgifter tas ut på det sätt som anges i 7 kap. 16 § första stycket respektive 13 kap. 12 §.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 10 § i 1985 års skollag. Dessutom framgår att kommunen även för sådan omsorgsverksamhet som avses i 5 § får ta ut avgifter på samma sätt som för plats i förskola och fritidshem.

Bidrag

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

10 § Den kommun där enskild bedriver sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § ska besluta att huvudmannen har rätt till bidrag om

1. den kommun där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i den,
2. huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet,
3. verksamheten inte innebär påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet, och
4. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 11 § andra stycket, och
5. avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen får besluta att en huvudman har rätt till bidrag trots att villkoret i första stycket 4 inte är uppfyllt, om det finns skäl med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Paragrafen reglerar kommunens skyldighet att lämna bidrag till enskilda som bedriver sådan pedagogisk omsorg som kommunen enligt 2 § ska sträva efter att erbjuda som alternativ till förskola eller fritidshem. Enligt 2 a kap. 17 § fjärde stycket i 1985 års skollag har kommunen möjlighet, men inte skyldighet, att lämna bidrag till annan enskild förskoleverksamhet än förskola, om verksamheten uppfyller samma kvalitetskrav som ställs på mot-

svarande offentlig verksamhet och avgifterna inte är oskäligt höga.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att kommunen är skyldig att besluta att en enskild huvudman som erbjuder sådan omsorg har rätt till bidrag om där angivna villkor är uppfyllda. Det är den kommun där den enskilda verksamheten är belägen som prövar om villkoren enligt första stycket för rätt till bidrag är uppfyllda. Enligt *första punkten* ska kommunen tillförsäkras insyn i verksamheten. Av *andra punkten* framgår att den enskilde som bedriver verksamheten ska ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande verksamhet som anordnas av det allmänna. Med föreskrifter avses samtliga gällande regler i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella typen av verksamhet. Verksamheten ska framför allt uppfylla de krav på kvalitet och innehåll som enligt 6 och 7 §§ ställs på motsvarande offentlig verksamhet. Enligt *tredje punkten* krävs att etablerandet av den enskilda verksamheten inte får några påtagliga negativa följder för motsvarande verksamhet i kommunen. Öppenhetskravet i *fjärde punkten* innebär att verksamheten i mån av plats ska ta emot alla barn som kommunen är skyldig att erbjuda förskola eller fritidshem, men som i stället kan erbjudas sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 §. Kravet på öppenhet gäller dock inte barn med ett så omfattande stödbehov att kommunen har beslutat inte lämna bidrag för stödet med hänsyn till de ekonomiska eller organisatoriska svårigheter som uppstår. Därutöver får enligt *femte punkten* avgifterna inte vara oskäligt höga.

Av *andra stycket* framgår att kommunen får medge undantag från öppenhetskravet i första stycket 4 med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär. Det kan t.ex. vara rimligt att en flerfamiljslösning får begränsa sig till att ta emot barn från de ingående familjerna.

Av 26 kap. 4 § framgår att kommunens beslut i fråga om rätt till bidrag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förslaget behandlas i avsnitt 23.6.3.

11 § Hemkommunen ska lämna bidrag till en huvudman som har rätt till bidrag enligt 10 § för varje barn som tas emot.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Hemkommunen är inte skyldig att lämna bidrag till fler än två huvudmän för samma barn eller till mer än en huvudman för pedagogisk omsorg för ett barn som också går i förskola. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver bidrag inte lämnas för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

När barn tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar får kommunen inte lämna bidrag för fler barn till vårdnadshavaren än det antal barn till andra som har tagits emot.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den reglerar skyldigheten för ett barns hemkommun att lämna bidrag till en enskild huvudman för pedagogisk omsorg, som har rätt till bidrag med stöd av ett beslut som lägeskommunen har fattat enligt 10 §.

Av *första stycket* framgår att hemkommunen ska lämna bidrag om den kommun där verksamheten är belägen har förklarat huvudmannen berättigad till bidrag enligt 10 §.

Bestämmelserna i *andra stycket* reglerar hur storleken på bidraget ska bestämmas. Vidare framgår att kommunens bidragsskyldighet inte gäller kostnader för särskilt stöd till barn som har ett så omfattande stödbehov att det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen att lämna bidrag för det särskilda stödet.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär en begränsning av kommunens bidragsskyldighet för barn som tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar. Huvudmannen för sådan pedagogisk omsorg har bara rätt till bidrag för så många av sina egna barn som det antal barn med annan vårdnadshavare som har tagits emot.

Öppen fritidsverksamhet

12 § Om en enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev ska bidrag lämnas av hemkommunen, om den kommun där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Av paragrafens *första stycke* framgår att hemkommunen ska lämna bidrag för varje elev i sådan öppen fritidsverksamhet som erbjuds i stället för fritidshem under förutsättning att den öppna fritidsverksamheten bedrivs av enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem. Som ytterligare förutsättningar för hemkommunens skyldighet att lämna bidrag gäller att kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten samt att verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Bidraget ska beräknas i enlighet med vad som gäller för bidrag till elever i annan enskild verksamhet (se t.ex. kommentaren till 9 kap. 33 §). Genom att det anges att det ska vara fråga om elever som erbjuds öppen fritidsverksamhet *i stället för* fritidshem begränsas bidragsskyldigheten till elever som annars skulle ha erbjudits plats i fritidshem.

I *andra stycket* regleras hur storleken på bidraget bestäms.

Övriga verksamheter

13 § En kommun kan även lämna bidrag till verksamhet som avses i 3–5 §§ och som bedrivs av enskild huvudman om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och av-

gifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad i motsvarande verksamhet.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 17 § fjärde stycket i 1985 års skollag såvitt gäller den öppna förskolan och den öppna fritidsverksamheten.

24 kap. Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillsyn,
- ingripanden vid tillsyn,
- särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild,
- särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting,
- särskilt ingripande vid tillsyn över kommun som tillsynsmyndighet,
- statlig kvalitetsgranskning, och
- nationell uppföljning och utvärdering.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Tillsyn

Definition av tillsyn

2 § Med tillsyn avses i denna lag en oberoende och självständig granskning som syftar till att den verksamhet som granskas uppfyller

1. de villkor och krav som följer av lag, EG-förordning eller annan föreskrift,
2. de särskilda villkor som har meddelats med stöd av en sådan föreskrift som avses i 1, och
3. beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den huvudman som bedriver verksamheten.

Rent allmänt kan tillsyn sägas vara att avgöra vad som är rätt eller fel i förhållande till de krav som ställs på verksamheten. Tillsynsmyndighetens huvuduppgift är med andra ord att genom granskning verka för att den aktuella verksamheten följer det regelverk som styr verksamheten.

I paragrafen definieras tillsynsbegreppet i den föreslagna skollagen. Som framgår definieras tillsyn som en oberoende och självständig granskning där syftet med granskningen är att verksamheten uppfyller vissa villkor och krav. Det som tillsynen ska avse lyfts fram i tre punkter. Enligt den *första punkten* är det om villkor och krav som följer av lag, EG-förordning eller annan föreskrift är uppfyllda. I *andra punkten* är det om särskilda villkor som har meddelats med stöd av sådana regler, dvs. lag, EG-förordning eller annan föreskrift, är uppfyllda. Enligt den *tredje punkten* är det om beslut avseende åtgärder som ska leda till rättelse har blivit uppfyllda.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.3.

Tillsynens omfattning

3 § Statens skolinspektion har tillsyn över

1. utbildning och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag i den mån tillsynen inte är en uppgift för en annan tillsynsmyndighet,
2. utbildning som avses i 28 kap. 16 §,
3. hur en kommun uppfyller sitt ansvar för att skolplikten fullgörs enligt 6 kap. 20 och 21 §§,
4. en kommuns handläggning av frågor enligt 22 kap. 18 och 19 §§, och
5. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §.

Paragrafen anger det område över vilket en statlig myndighet ska utöva tillsyn enligt skollagen. I dag har Statens skolinspektion ett sådant tillsynsansvar. Tillsynen regleras i 2 § förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion samt i andra författningar.

Av *första punkten* framgår att Statens skolinspektion ska utöva tillsyn över utbildning och annan pedagogisk verksamhet som regleras i den föreslagna skollagen. I den mån någon annan myndighet har ett tillsynsansvar som omfattar utbildning och annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen så ska tillsynen enligt förevarande paragraf inte inkräkta på den andra myndig-

hetens tillsynsområde. Tillsynen omfattar även utbildning och annan pedagogisk verksamhet som är utlagd på entreprenad i enlighet med bestämmelserna i 21 kap.

Tillsynsansvaret avser också utbildning som avses i 22 kap. 2–27 §§, dvs. vid internationella skolor, särskilda ungdomshem, sjukhus och liknande institutioner m.m.

Tillsynsansvaret omfattar vidare sådan verksamhet med offentlig huvudman som regleras i 23 kap. 2–5 §§ dvs. pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Statens skolinspektions tillsyn begränsas då den faller inom någon annan myndighets särskilda tillsynsområde, t.ex. Datainspektionen som är tillsynsmyndighet enligt personuppgiftslagen (1998:204) (se 2 § personuppgiftsförordningen [1998:1191]). Såväl Justitiekanslern (JK) som Riksdagens ombudsmän (JO) har tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden med de begränsningar som anges i respektive lag, se 1 § lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn samt 1 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän. JK och JO har emellertid inte något sådant särskilt tillsynsområde som medför att Skolinspektionens tillsynsansvar begränsas på grund av bestämmelserna i förevarande paragraf. Här kan också nämnas att Socialstyrelsen har tillsyn över tjänsteutövningen inom elevhälsan.

Vidare undantas från tillsynsområdet dels sådan verksamhet som en kommun har godkänt enligt bestämmelserna i 2 kap. 6 § andra stycket, dels sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. i de fall hemkommunen lämnar bidrag till den enskilde huvudmannen. Sådan tillsyn ska utövas av den kommun som har godkänt den enskilde som huvudman eller förklarat den enskilde berättigad till bidrag, se 4 §. Som anges i fjärde punkten i förevarande paragraf har emellertid Statens skolinspektion tillsyn över hur kommunen fullgör sitt tillsynsansvar i detta avseende. I vissa fall kan regeringen besluta att tillsynsmyndigheten ska få ta över kommunens tillsyn, se 19 §.

Riksinternatskolorna utgör i den föreslagna skollagen utbildning inom skolväsendet. De behöver därför inte anges särskilt här. I den mån en riksinternatskola bedriver utbildning som leder fram till International Baccalaureate framgår av hänvisningen till 28 kap. 16 § i punkten 2, se nedan, att även den delen av riksinternatskolans utbildning omfattas av tillsynen.

Genom hänvisningen i *andra punkten* till 28 kap. 16 § omfattas även utbildning som leder fram till International Baccalaureate av det statliga tillsynsansvaret. En motsvarande bestämmelse om tillsyn finns i 4 § förordningen (1993:795) om statsbidrag till avgifter till International Baccalaureate Office, såvitt gäller utbildning för vilken utgår statsbidrag.

Enligt *tredje punkten* har Statens skolinspektion även tillsyn över att kommunerna ser till att elever i kommunens grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång samt att skolpliktiga barn som inte går i kommunens grundskola eller grundsärskola på annat sätt får föreskriven utbildning. Kommunens ansvar i detta avseende regleras i 6 kap. 20 och 21 §§.

Statens skolinspektion har enligt *fjärde punkten* också tillsyn över en kommuns handläggning av frågor om skolpliktiga barns rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt och när sådant medgivande kan återkallas, se 22 kap. 18 och 19 §§.

Av *femte punkten* framgår att Statens skolinspektion utövar tillsyn över hur kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §. Bestämmelsen motsvarar 2 § 3 förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion.

Tillsynsområdet avser verksamheten och är inte begränsat till enbart efterlevnaden av skolförfattningarna. Detta innebär att tillsynsmyndigheten även kan pröva frågor från ett mer allmänt förvaltningsrättsligt perspektiv. I ett ärende som rör en skolfråga kan även finnas inslag som t.ex. rör skyldigheten att besvara frågor, (se 4 § förvaltningslagen [1986:223]), eller tillhållande av en allmän handling, (se 2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen).

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 24.3.1.

4 § En kommun har tillsyn över sådan utbildning eller annan pedagogisk verksamhet vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 6 § andra stycket eller har förklarat ha rätt till bidrag enligt 23 kap. 10 §.

Länsstyrelserna har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid Rh-anpassad utbildning, specialskolan och viss utbildning för elever med utvecklingsstörning som bedrivs enligt avtal med staten. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Av paragrafens *första stycke* följer att kommunen har tillsyn över fristående förskola samt förskoleklass med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundsärskola. Tillsynen omfattar även fritidshem med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Bestämmelsen motsvaras av 2 a kap. 15 § och 2 b kap. 8 § första stycket i 1985 års skollag. Därutöver har kommunen tillsyn över sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. i de fall kommunen har lämnat bidrag till verksamheten, se 23 kap. 10 § i vilka fall som bidrag lämnas.

Andra stycket motsvarar i sak 15 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Genomförande av tillsyn

5 § Tillsyn ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än nödvändigt hos den som bedriver den verksamhet som granskas.

I paragrafen anges den självklara utgångspunkten att den som utövar tillsyn har ett ansvar för att tillsynsåtgärderna inte blir onödigt kostsamma eller på annat sätt orsakar omotiverad olägenhet hos den som granskas. Det kan i detta sammanhang betonas att tillsynen riktar sig mot huvudmannen och inte mot t.ex. en rektor.

6 § Om det vid tillsyn framkommer behov av åtgärder bör tillsynsmyndigheten försöka åstadkomma rättelse genom påpekanden.

I paragrafen anges att om det vid tillsyn uppstår behov av åtgärder så ska tillsynsmyndigheten i första hand genom påpekanden åstadkomma rättelse. Bestämmelsen poängterar tillsynens förebyggande sida och framhåller att tillsynsmyndigheten normalt som en första åtgärd bör bereda tillsynsobjektet en möjlighet att avhjälpa bristen på frivillig väg. På samma sätt som 5 § syftar bestämmelsen till att den minst ingripande åtgärden ska användas först.

7 § En tillsynsmyndighet har för sin tillsyn enligt detta kapitel rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under dess tillsyn. Tillsynsmyndigheten har i den omfattning det är nödvändigt för tillsynen rätt till tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i den verksamhet som granskas.

Tillsynsmyndigheten får inhämta upplysningar och ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Första stycket ger tillsynsmyndigheten en generell rätt att ta del av och bedöma den verksamhet som är föremål för tillsyn. I uttrycket "på plats granska" ligger att tillsynsmyndigheten har rätt att närvara vid de olika utbildningsmoment som omfattas av tillsynsansvaret. För att tillsynen ska bli effektiv finns i andra meningarna en bestämmelse som ger tillsynsmyndigheten rätt till tillträde till skolbyggnader, undervisningslokaler etc. som används i den verksamhet som ska granskas. En förutsättning för tillsynsmyndighetens tillträdesrätt är att det behövs för tillsynsarbetet. Det är viktigt att betona att tillsynsmyndigheten inte har rätt att bryta sig in i låsta utrymmen. Mot bakgrund av att tillsynsmyndigheten saknar polisiära befogenheter förutsätter regleringen att den verksamhetsansvarige inte motsätter sig ett tillträde. Om tillsynsmyndigheten inte får den hjälp den behöver när det gäller tillträde till lokaler eller andra utrymmen av betydelse för tillsynsarbetet, kan konsekvensen bli att det inte går att utreda om huvudmannen följt gällande regler, vilket i sin tur kan få betydelse för tillsynsmyndighetens ställningstagande till om ett godkännande ska återkallas eller inte beträffande verksam-

heter som bedrivs av en enskild huvudman. För kommunala verksamheter blir det inte aktuellt med återkallelse av godkännande osv. men en vägran att bereda den statliga tillsynsmyndigheten tillträde kan få betydelse vid handläggningen av ärenden om att vidta statliga åtgärder för rättelse, se 17 §.

I *andra stycket* anges att tillsynsmyndigheten har möjlighet att inhämta upplysningar och ta del av handlingar och annat material som behövs för att tillsynen ska kunna fullgöras. Bestämmelsen motsvaras av en skyldighet för den vars verksamhet granskas att lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar och annat material, se 8 §.

Skyldighet att lämna upplysningar m.m.

8 § Den vars verksamhet granskas ska på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga den som avses i första stycket att fullgöra sin skyldighet.

Som ett komplement till bestämmelsen i 7 § *andra stycket* om tillsynsmyndighetens möjligheter att begära in upplysningar och ta del av olika sorters material finns i *första stycket* en skyldighet på "verksamhetssidan" att tillhandahålla sådan information. Uppgiftsskyldigheten omfattar huvudmannen samt personer som är anställda hos denne. Även andra personer kan ha en skyldighet att lämna upplysningar etc., se 9 §. Vilka uppgifter och handlingar som ska lämnas ut eller tillhandahållas kan givetvis variera beroende på vilket fokus tillsynen har i det enskilda fallet. Det kan röra sig om läromedel, uppgifter om skolans ekonomi, elevers resultat m.m.

Av *andra stycket* följer att tillsynsmyndigheten har en möjlighet att förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt första stycket att fullgöra sin skyldighet. Ett sådant föreläggande kan under vissa förutsättningar förenas med vite, se 29 §. Även här gäller att

utomstående personer kan föreläggas att lämna upplysningar etc., se 9 §.

9 § En sådan begäran och ett sådant föreläggande som avses i 8 § får även riktas mot en annan person som innehar upplysningar, handlingar eller annat material som avser den granskade verksamheten och som är av betydelse för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för tillsynen.

Bestämmelsen i *första stycket* möjliggör för tillsynsmyndigheten att förelägga personer som inte direkt omfattas av regleringen i 8 §. Det kan röra sig om utomstående personer som till följd av entreprenadavtal, uppdragsavtal eller på något annat sätt har inblick i den aktuella huvudmannens verksamheten och därför kan antas sitta inne med upplysningar och handlingar som kan vara av betydelse i tillsynsarbetet. Även här gäller att ett föreläggande kan förenas med vite, se 29 §.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar etc. som ska tillhandahållas för tillsynens genomförande. Likaså innefattar bemyndigandet att meddela föreskrifter om vilken eller vilka personkategorier som kan bli föremål för nu aktuella förelägganden.

Ingripanden vid tillsyn

Underlåtelse att ingripa

10 § Tillsynsmyndigheten får underlåta ett ingripande endast om

1. överträdelsen är ringa,
2. den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse, eller

3. det annars med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande.

Som anges i författningskommentaren till 2 § är det tillsynsmyndighetens huvuduppgift att granska den verksamhet som finns inom tillsynsområdet. När en brist konstateras måste tillsynsmyndigheten ha tillgång till olika former av åtgärder för att granskningen ska få genomslag. I annat fall kan de krav som ställs på verksamheten lätt bli ineffektiva.

Ett system med olika möjligheter till ingripanden måste dock innehålla en reglering av de situationer då tillsynsmyndigheten inte behöver vidta någon åtgärd. I paragrafen anges tre situationer då tillsynsmyndigheten kan underlåta att ingripa vid konstaterade brister i verksamheten. Enligt *första punkten* får tillsynsmyndigheten låta bli att ingripa om överträdelsen är ringa. Här kan det röra sig om engångsförseelser eller om överträdelsen av regelverket har skett av ren tillfällighet. Tillsynsmyndigheten måste dock i denna bedömning beakta arten och omfattningen av bristerna i verksamheten. Enligt *andra punkten* finns en möjlighet att underlåta ett ingripande om den verksamhetsansvarige vidtar rättelse. Så bör ske om de negativa effekterna av överträdelsen kan förebyggas eller de olägenheter som uppstått snabbt kan åtgärdas. Om överträdelsen är allvarlig bör dock rättelse vara en godtagbar underlåtelsegrund bara i undantagsfall. Av *tredje punkten* framgår att tillsynsmyndigheten kan beakta andra skäl för att avstå från ett tillsyns-ingripande. Detta kan bli aktuellt om den verksamhetsansvarige själv påtalat en brist i verksamheten eller sökt hjälp för att komma tillrätta med brister eller andra överträdelser mot regelverket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.2.

Anmärkning

11 § Vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten ska huvudmannen tilldelas en anmärkning.

I paragrafen anges när tillsynsmyndigheten kan göra ett ingripande i form av en anmärkning. Anmärkning ska användas vid mindre allvarliga överträdelser av regelverket. I vilka situationer som det kan bli aktuellt med en anmärkning får utvecklas i praxis. Ledning när det gäller gränsdragningen mot mer kraftfulla ingripanden kan sökas i t.ex. Revisorsnämndens möjligheter att meddela en erinran vid mindre allvarliga åsidosättanden av en revisors skyldigheter, se 32 § andra stycket revisorslagen (2001:883).

Huvudmannen är naturligtvis skyldig att utan dröjsmål åtgärda de överträdelser som föranlett anmärkningen. Om så inte sker kan tillsynsmyndigheten utfärda ett föreläggande, 12 § andra stycket.

Bestämmelserna om anmärkning gäller både för offentliga och enskilda huvudmän.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.3.

Föreläggande

12 § Tillsynsmyndigheten får förelägga en huvudman som enligt denna lag står under tillsyn av myndigheten att fullgöra sina skyldigheter, om huvudmannen inte följer de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag.

Har huvudmannen tilldelats en anmärkning enligt 11 § får inte ett beslut om föreläggande meddelas innan huvudmannen haft tillfälle att vidta rättelse, om inte särskilda skäl föreligger.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska anse de påtalade bristerna avhjälpna.

Bestämmelserna om föreläggande omfattar både offentliga och enskilda huvudmän.

I paragrafens *första stycke* anges att tillsynsmyndigheten har en möjlighet att utfärda förelägganden mot en huvudman som står under myndighetens tillsyn om att denne ska fullgöra sina

skyldigheter. Sådana förelägganden får bara utfärdas i vissa situationer. För samtliga huvudmän gäller att ett föreläggande får utfärdas om huvudmannen inte följer de föreskrifter som gäller för verksamheten. Denna möjlighet kan användas beträffande samtliga föreskrifter som gäller för verksamheten, dvs. lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter. När det gäller enskilda huvudmän kan förelägganden användas som sanktion om de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om bidrag inte följs. För enskilda huvudmän jämföras alltså denna typ av villkor med de rättsregler som gäller för verksamheten.

Av *andra stycket* följer att om tillsynsmyndigheten har meddelat en sådan anmärkning som avses i 11 § får ett föreläggande utfärdas först när huvudmannen haft tillfälle att åtgärda de brister som har föranlett anmärkningen, men försummat att göra detta. Om det föreligger särskilda skäl får dock ett föreläggande meddelas genast. Särskilda skäl kan vara för handen om bristerna i verksamheten efter beslutet om anmärkning visat sig så allvarliga att ett anmärkningsförfarande inte kan inväntas. Vid mindre allvarliga överträdelser är avsikten sålunda att förelägganden i normalfallet ska föregås av en anmärkning.

Ett föreläggande är en ingripande åtgärd, varför det av rätts-säkerhetsskäl är ytterst angeläget att huvudmannen vet vad som måste göras för att föreläggandet ska anses vara uppfyllt. I *tredje stycket* finns det därför en bestämmelse som anger att föreläggandet ska innehålla uppgifter om vilka åtgärder som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska anse de påtalade bristerna åtgärdade och föreläggandet uppfyllt.

Ett föreläggande får förenas med vite, se 29 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.4.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild

Återkallelse

13 § En tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag, om

1. ett föreläggande enligt 12 § inte följs, och
2. missförhållandet är allvarligt.

I paragrafen finns särskilda bestämmelser beträffande tillsynsmyndighetens befogenhet att återkalla beslut om godkännande av enskild huvudman eller om rätt till bidrag för en enskild huvudman eller en internationell skola. Det är den myndighet som har beslutat om godkännande och rätt till bidrag som under vissa förutsättningar kan återkalla beslutet. Sådana återkallelser får bara beslutas om huvudmannen inte följt ett föreläggande enligt 12 § och om det bakomliggande missförhållandet, som utlöst föreläggandet, är allvarligt. Med hänsyn till att ett beslut om återkallelser är mycket ingripande för både huvudmannen och de barn eller ungdomar som deltar i verksamheten kan ett sådant beslut bara komma i fråga vid verkligt allvarliga missförhållanden i verksamheten.

Även om huvudmannen har vidtagit rättelse före beslutet om återkallelse så kan trots rättelsen återkallelsen fullföljas under vissa förutsättningar, se 14 §. Likaså kan beslut om återkallelse förordnas att gälla omedelbart, se 15 §. I speciella situationer kan den myndighet som har rätt att besluta om återkallelse helt eller delvis förbjuda verksamheten under en begränsad tid under handläggningen av återkallelseärendet, se 16 §.

Beslut om återkallelse kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol enligt 26 kap. 1 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.

14 § Återkallelse enligt 13 § får beslutas även om rättelse har skett vid prövningstillfället, om

1. verksamheten vid upprepade tillfällen har haft sådana brister att förelägganden har utfärdats enligt 12 §, och
2. utredningen visar att det på goda grunder kan befaras att det på nytt kommer att uppstå sådana missförhållanden som utgör grund för återkallelse.

Paragrafen innehåller en kompletterande reglering till bestämmelserna om återkallelse i 13 §. Som anges i den paragrafen så är en förutsättning för ett återkallelsebeslut att ett föreläggande enligt 12 § inte har följts (första punkten i 13 §). Detta innebär att om huvudmannen uppfyller det som ska göras enligt föreläggandet så saknas förutsättningar för återkallelse eftersom missförhållandena inte längre föreligger. För att förhindra att huvudmän sätter i system att på ett sent stadium i handläggningen åtgärda missförhållanden i verksamheten har det i förvarande paragraf tagits in en bestämmelse som säger att tillsynsmyndigheten kan gå vidare med ett beslut om återkallelse även om huvudmannen har vidtagit rättelse före prövningen av återkallelsefrågan. Sådana återkallelsebeslut får bara förekomma i vissa situationer. Enligt *första punkten* måste verksamheten vid upprepade tillfällen ha förelagts av tillsynsmyndigheten enligt 12 §. Därutöver måste, som framgår av *andra punkten*, tillsynsmyndighetens utredning ge vid handen att det på goda grunder kan befaras att missförhållandena kommer att uppstå igen. Det ska med andra ord finnas fog för ett antagande om att de brister som har föranlett återkallelsen sannolikt kommer att uppstå igen.

Om dessa två förutsättningar är uppfyllda kan alltså ett beslut om godkännande respektive rätt till bidrag återkallas även om huvudmannen har vidtagit rättelse.

Även återkallelser med stöd av denna paragraf kan överklagas enligt 26 kap. 1 §.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 24.6.

15 § Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart.

Tillsynsmyndigheten kan enligt denna paragraf besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart. För att uppnå denna effekt krävs alltså ett särskilt förordnande i detta avseende. I annat fall gäller enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer att beslutet inte får rättsverkan förrän det har vunnit laga kraft. Eftersom beslut om återkallelse får överklagas, se 26 kap. 1 och 4 §§, kan ett överklagandeförfarande innebära att frågan om återkallelse inte blir avgjord förrän efter flera år. I samband med ett överklagande har huvudmannen en möjlighet att begära s.k. inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, om tillsynsmyndigheten har beslutat att återkallelsen ska gälla omgående.

Med hänsyn till att ett beslut om återkallelse av beslut om godkännande respektive rätt till bidrag får mycket ingripande effekter för huvudmannen samt barnen och eleverna måste tillsynsmyndigheten vara mycket omsorgsfull när den meddelar beslut om omedelbar återkallelse. Situationen ska under lång tid ha varit bristfällig och i längden bedömas vara så ohållbar att det inte är meningsfullt att låta verksamheten fortsätta.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.

Tillfälligt verksamhetsförbud

16 § Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Bestämmelserna i paragrafen gäller för verksamhet som bedrivs av enskild huvudman.

Bestämmelsen i *första stycket* ger tillsynsmyndigheten en möjlighet att i mycket allvariga fall helt eller delvis förbjuda verksamheten med omedelbar verkan. Detta får dock bara göras

under speciella omständigheter. För det första krävs att det är sannolikt att myndighetens utredning kommer att leda till ett beslut om återkallelse. För det andra ska det föreligga en allvarlig risk i särskilda hänseenden. Riskerna ska avse barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet. Det handlar om fall där inomhusklimatet är direkt hälsovådligt eller där byggnaden till följd av bristande underhåll är farlig att vistas i etc. Även den psykosociala miljön kan vara sådan att den bedöms som hälsofarlig. I situationer där den fysiska eller psykiska arbetsmiljön utgör grund för att förbjuda verksamheten bör tillsynsmyndigheten samråda med Arbetsmiljöverket, som har tillsyn enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och särskilda befogenheter enligt den lagstiftningen.

Ett förbud mot att driva verksamheten vidare kan också i andra situationer än risk för hälsa eller säkerhet beslutas om det finns särskild anledning till detta. Bestämmelsen ska bara kunna tillämpas när exceptionella omständigheter föreligger. Det kan t.ex. handla om att utbildningen uppenbart strider mot den värdegrund som skolväsendet är skyldigt att förmedla. En verksamhet som inte är förenlig med demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna kan därför stängas med omedelbar verkan i avvaktan på ett beslut om återkallelse. I extrema fall kan det också ha skapats en skolmiljö som så präglas av kränkningar av elever eller personal samt bristande ledning att det framstår som helt nödvändigt att tills vidare förbjuda verksamheten på det sätt som den för närvarande bedrivs. Om situationen är sådan att den är direkt hälsofarlig kan elevernas hälsa åberopas som grund för tillfällig stängning på sätt som angetts tidigare.

En annan särskild anledning att tillfälligtvis förbjuda verksamheten kan vara att huvudmannen vid upprepade tillfällen och under lång tid på ett medvetet sätt försvårat tillsynsmyndighetens handläggning av återkallelseärendet. Ett kortare verksamhetsförbud kan i en sådan situation tvinga huvudmannen att medverka i handläggningen så att ett ställningstagande i återkallelseärendet kan fattas så fort som möjligt.

Av *andra stycket* följer att besluten om att förbjuda verksamheten gäller omedelbart, såvida inte annat beslutas. Det kan naturligtvis vara så att huvudmannen vill medverka till att lösa de problem som har föranlett verksamhetsförbudet och att detta kan åtgärdas på kort sikt. Tillsynsmyndigheten har då en möjlighet att senarelägga beslutets ikraftträdande. Om huvudmannen under mellantiden har ombesörjt att felet åtgärdas måste naturligtvis beslutet upphävas.

Av rättssäkerhetsskäl får besluten bara gälla under maximalt sex månader. Det får förutsättas att huvudmannen har åtgärdat problemen under denna tid. I annat fall har verksamheten sannolikt lagts ned. I båda fallen kan det bakomliggande återkallelseärendet då avskrivas. Om huvudmannen avser att fortsätta med verksamheten utan att ha vidtagit rättelse får tillsynsmyndigheten meddela beslut om återkallelse, ett beslut som i sin tur kan beslutas att gälla omedelbart, se 15 § om interimistiska återkallelsebeslut. Båda besluten kan överklagas enligt 26 kap. 1 §.

Beslut enligt denna paragraf får överklagas enligt 26 kap. 1 och 4 §§. I samband därmed kan klaganden begära inhibition av beslutet, se 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting

Statliga åtgärder för rättelse

17 § Statens skolinspektion får besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget

1. inte har följt ett föreläggande enligt 12 §, och
2. grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Har staten haft kostnader för en åtgärd som vidtagits med stöd av denna paragraf, får regeringen besluta att denna kostnad kvittas mot belopp som staten annars skulle ha betalt ut till kommunen eller landstinget.

Paragrafen ger Statens skolinspektion befogenhet att genom mer konkreta åtgärder se till att kommuner och landsting i sin egenkap av huvudmän för verksamhet som regleras i den föreslagna skollagen fullgör de skyldigheter som följer av skolförfattningarna. Regleringen har delvis utformats efter förebild av 15 kap. 15 § i 1985 års skollag, med den skillnaden att befogenheten att besluta om åtgärder på kommunens eller landstingets bekostnad här ges till Statens skolinspektion (se prop. 1991/92:150 bil. II:5, s. 152 för förarbetena till den nämnda bestämmelsen). Vad som i det följande sägs om kommuner avser även landsting när dessa är huvudmän.

Skolinspektionen kan enligt *första stycket* besluta att staten på kommunens bekostnad ska vidta de åtgärder som krävs för att rättelse ska uppnås. För att Skolinspektionen ska kunna fatta sådana beslut krävs dels att kommunen inte har följt ett föreläggande enligt 12 §, dels att kommunen på ett grovt sätt eller under en längre tid har åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Vilka åtgärder som kan bli aktuella kan inte anges generellt utan det får avgöras i det enskilda fallet. Som exempel angavs i förarbetena till 15 kap. 15 § i 1985 års skollag att fortbildning av lärare skulle kunna vara en åtgärd som staten vidtar på kommunens bekostnad. Andra åtgärder som kan tänkas är att staten tillfälligtvis tillhandahåller skolmältider eller skolskjuts. Likaså kan en statlig åtgärd vara att förse en kommuns skolenheter med ändamålsenliga läromedel.

Om staten har vidtagit nödvändiga åtgärder och till följd av detta haft kostnader är det rimligt att staten på ett enkelt sätt kan kompensera sig för kostnaden. I annat fall skulle kommunen kunna vältra över kostnaderna för sina författningsreglerade skyldigheter på staten. I *tredje stycket* har det därför tagits in en

kvittningsbestämmelse innebärande att kostnaden kan kvittas mot belopp som staten på annat sätt ska utbetala till kommunen.

Tillfälligt verksamhetsförbud

18 § Om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder för rättelse enligt 17 § kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av annan särskild anledning, får Statens skolinspektion förbjuda kommunen eller landstinget att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Enligt bestämmelsen i *första stycket* gäller att om det är sannolikt att ett beslut om sådana statliga åtgärder för rättelse som avses i 17 § kommer att fattas men att det inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa så har tillsynsmyndigheten en möjlighet att tillfälligtvis förbjuda verksamheten. Ett förbud ska helt eller delvis avse de delar av verksamheten som berörs. Det är samma omständigheter här som när det kan bli aktuellt att förbjuda en verksamhet med enskild huvudman, se 16 §. Risken ska alltså avse barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet. Många gånger blir det aktuellt att samråda med Arbetsmiljöverket som har tillsyn enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och särskilda befogenheter enligt den lagstiftningen. Därutöver gäller, på samma sätt som för enskilda verksamheter, att verksamheten också kan förbjudas om det föreligger någon annan särskild anledning till detta. Även för skolor som drivs av kommuner och landsting kan det naturligtvis förekomma att skolmiljön har blivit direkt skadlig för eleverna, t.ex. genom utbredd pennalism eller att lärare och annan personal kränker eleverna. Man kan också tänka sig att kvalitetsgranskningen har visat att kvaliteten i utbildningen på något sätt är så bristfällig att det strider mot något uppställt krav i detta hänseende, se kommentaren till 16 § för ett resonemang kring de situationer

som kan göra paragrafen tillämplig. Även för nu aktuell verksamhet gäller att i de fall kvalitetsgranskningen har uppmärksammat bristande uppfyllelse av skolförfattningarna så måste ett tillsynsförfarande inledas innan det kan bli aktuellt att förbjuda verksamheten.

På motsvarande sätt som för verksamhet som drivs av enskild huvudman så gäller beslutet enligt *andra stycket* omedelbart, såvida inte annat beslutas, och maximalt under sex månader.

Till skillnad mot verksamhet med enskild huvudman så har kommunen en skyldighet att tillhandahålla grundskola i den utsträckning som krävs för att ungdomar som har rätt att gå i grundskolan kan fullgöra sin skolplikt där, se 3 kap. 19 §. I händelse av ett tillfälligt verksamhetsförbud måste kommunen alltså, i den mån eleverna inte kan placeras på andra skolor, förändra de delar av verksamheten som berörs av det tillfälliga förbudet så att verksamheten inte längre omfattas av nämnda förbud. I praktiken innebär detta att de rättelseåtgärder som tillsynsmyndigheten anser är nödvändiga måste genomföras av kommunen omgående. Motsvarande situation kan uppstå i de fall någon har rätt till utbildning och huvudmannen inte har någon möjlighet att placera barnen eller eleverna på andra enheter.

Beslut enligt denna paragraf kan överklagas av huvudmannen enligt 26 kap. 1 §. I samband därmed kan klaganden begära inhibition av beslutet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.

Särskilt ingripande vid tillsyn av kommun som tillsynsmyndighet

19 § Regeringen får besluta att Statens skolinspektion ska ta över den tillsyn som en kommun annars ansvarar för enligt 4 §.

Som anges i 4 § har kommunerna ett tillsynsansvar över den verksamhet som den har godkänt enligt 2 kap 6 § andra stycket,

dvs. förskola med enskild huvudman samt förskoleklass med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundsärskola. Likaså omfattar tillsynen fritidshem med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Därtill kommer att kommunen har tillsyn över sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. i de fall kommunen har lämnat bidrag till verksamheten. Statens skolinspektion har tillsyn över hur kommunen uppfyller sitt tillsynsansvar i nu aktuellt hänseende.

I förevarande paragraf regleras en möjlighet för regeringen att i enskilda fall besluta att Statens skolinspektion kan ta över kommunens tillsynsansvar. Ett sådant behov kan uppstå om en kommun inte fullgör sitt ansvar på ett tillfredsställande sätt. Likaså kan det bli aktuellt om kommunens tillsyn i ett visst hänseende har sådana beröringspunkter med ett pågående tillsyns- ärende hos Skolinspektionen att det är lämpligt att inspektionen tar över kommunens tillsyn. Detta kan bli fallet om en enskild huvudman driver flera verksamheter där en del har godkänts av kommunen och en annan av Statens skolinspektion.

Statlig kvalitetsgranskning

Uppdrag

20 § Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i de utbildningar och verksamheter som omfattas av inspektionens tillsyn och kommunens tillsyn enligt detta kapitel.

I paragrafen anges att det är Statens skolinspektion som har till uppgift att genomföra kvalitetsgranskningen inom skolväsendet och andra verksamheter som står under tillsyn enligt bestämmelserna i detta kapitel, medan Statens skolverk ombesörjer bl.a. uppföljning och utvärdering.

Någon skarp gränslinje mellan vad som utgör kvalitetsgranskning respektive tillsyn kan naturligtvis inte göras. Båda

verksamheterna syftar till att förbättra kvaliteten i olika avseenden. Som framgår av 2 § avser tillsyn en granskning med stöd av lagar och andra författningar, dvs. en kontroll av att huvudmännen och verksamheterna uppfyller författningarnas krav. Kvalitetsgranskning däremot handlar mycket om att avgöra om t.ex. en skola arbetar utifrån författningarnas intentioner, se 21 §.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 24.5.

Inriktningen

21 § Inriktningen på kvalitetsgranskningen ska vara den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer som gäller.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om den statliga kvalitetsgranskningen.

Av paragrafens *första stycke* framgår att kvalitetsgranskningen ska göras i förhållande till de mål och andra riktlinjer som gäller för utbildningen eller den verksamhet som är aktuell. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av de läroplaner respektive kursplaner som gäller för utbildningen, se t.ex. förordningen (SKOLFS 1994:1) läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo94). Generellt kan sägas att de mål som förekommer i läroplanerna respektive kursplanerna är mindre konkreta än de krav som ställs upp i andra författningar. Läroplanerna och kursplanerna ger också uttryck för att ansvaret inom en skola ligger på flera nivåer, rektor respektive lärare. För en principiell diskussion kring begreppen tillsyn och kvalitetsgranskning, se betänkandet *Tydlig och öppen – förslag till en stärkt skolinspektion* (SOU 2007:101), s. 109 f.

Som framgår är även läroplanerna författningsreglerade. Detta gäller också för kursplanerna. Det kan naturligtvis tänkas att Statens skolinspektion inom ramen för sin kvalitetsgranskning gör bedömningen att kvalitetsbristerna är så omfattande att

verksamheten på många avgörande punkter inte kan sägas leva upp till läroplanens, dvs. författningens, krav. I ett sådant läge kan det bli aktuellt att göra tillsynsenheten uppmärksam på den bristande kvaliteten i förhållande till författningsbestämmelserna, eftersom det i en sådan situation är troligt att verksamheten inte uppfyller även mer preciserade bestämmelser i andra författningar. Om det finns anledning att närmare undersöka verksamheten kan myndigheten inleda ett tillsynsförfarande på sätt som anges i 2–19 §§. På sätt kan kvalitetsgranskningen i förlängningen leda till att det vidtas sanktioner mot t.ex. en skola till följd av bristande kvalitet på undervisningen.

Av *andra stycket* framgår att regeringen meddelar kompletterande föreskrifter om den statliga kvalitetsgranskningen.

22 § Statens skolinspektion får inhämta upplysningar och ta del av handlingar och annat material som behövs för kvalitetsgranskningen.

Bestämmelsen ger Statens skolinspektion en formell rätt att begära in de upplysningar, handlingar och annat material som behövs för kvalitetsgranskningen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 24.6.

Uppgiftsskyldighet

23 § Den som granskas ska på begäran av Statens skolinspektion, i den mån det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen, lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för granskningen.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för granskningen.

I paragrafens *första stycke* regleras skyldigheten att på begäran tillhandahålla Statens skolinspektion handlingar och annat material i ett granskningsärende. Även skyldigheten att lämna

muntliga upplysningar omfattas av bestämmelsen. Skyldigheten gäller dock bara om det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen att verket får ta del av det som begärs.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar etc. som ska tillhandahållas i Skolverkets granskning. Likaså innefattar bemyndigandet att meddela föreskrifter om vilken persongrupp utanför den som granskas som kan bli föremål för en skyldighet att lämna upplysningar, tillhandahålla material osv.

24 § Statens skolinspektion får förelägga den som avses i 23 § första stycket eller annan som ska lämna upplysningar med stöd av föreskrifter enligt 23 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

På motsvarande sätt som i tillsynsärenden har Statens skolverk en möjlighet enligt denna bestämmelse att rikta förelägganden mot den som enligt 23 § har en skyldighet att lämna upplysningar eller tillhandahålla skriftligt material eller mot den som har samma skyldighet enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 23 § andra stycket. Förelägganden som meddelas med stöd av förevarande paragraf kan dock inte förenas med vite.

Nationell uppföljning och utvärdering

Uppdrag

25 § Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp och utvärdera

1. skolväsendet,
2. övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolinspektionens tillsyn enligt denna lag, samt
3. pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om den nationella uppföljningen och utvärderingen.

I paragrafens *första stycke* regleras Statens skolverks uppdrag avseende nationell uppföljning och utvärdering av olika verksamheter som regleras i skollagen. Verket ska följa upp och utvärdera skolväsendet enligt *första punkten*. Vilka skolformer som ingår i skolväsendet framgår av 1 kap. 2 §. Där anges också att i skolväsendet ingår fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan samt i vissa särskilda utbildningsformer. Enligt *andra punkten* omfattar uppföljningen och utvärderingen övriga utbildningar och verksamheter som står under tillsyn av Statens skolinspektion. Exempel på övriga utbildningar är internationella skolor på grundskole- och gymnasienivå och utbildning vid särskilda ungdomshem. Enligt *tredje punkten* så ska Skolverket även följa upp och utvärdera pedagogisk verksamhet, t.ex. familjedaghem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet. Sistnämnda verksamheter regleras i 23 kap.

I *andra stycket* anges att regeringen meddelar kompletterande föreskrifter om den nationella uppföljningen och utvärderingen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.2.

26 § Statens skolverk får hos huvudmannen inhämta sådana uppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Bestämmelsen ger Statens skolverk en formell rätt att inhämta de uppgifter och verksamhetsredovisningar som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Uppgiftsskyldighet

27 § Huvudmannen för en utbildning eller en verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska till Statens skolverk lämna sådana uppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter och verksamhetsredovisning som ska lämnas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs.

I paragrafens *första stycke* regleras skyldigheten att på begäran lämna Statens skolverk uppgifter om verksamheten. Även skyldigheten att tillhandahålla skriftliga handlingar omfattas av bestämmelsen. Skyldigheten gäller dock bara uppgifter och handlingar som Statens skolverk behöver för uppföljningen och utvärderingen.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter och handlingar etc. som ska lämnas till Skolverket. Likaså innefattar bemyndigandet att meddela föreskrifter om vilken persongrupp som kan bli föremål för en skyldighet att lämna nu aktuella uppgifter och handlingar osv.

28 § Statens skolverk får förelägga den som avses i 27 § första stycket eller annan som ska lämna upplysningar med stöd av föreskrifter enligt 27 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

På motsvarande sätt som i ärenden om kvalitetsgranskning har Statens skolverk en möjlighet enligt denna bestämmelse att rikta förelägganden mot den som enligt 27 § har en skyldighet att lämna uppgifter eller tillhandahålla skriftligt material eller mot den som har samma skyldighet enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 27 § andra stycket. Förelägganden som meddelas med stöd av förevarande paragraf kan dock inte förenas med vite.

Vite

29 § Ett föreläggande som utfärdas av Statens skolinspektion, Statens skolverk eller av en kommun enligt detta kapitel får förenas med vite.

Om det finns anledning anta att en person som är föremål för föreläggandet har begått en gärning som är belagd med straff, får han eller hon inte föreläggas att vid vite medverka i en utredning som har samband med den gärningen.

Paragrafen reglerar möjligheterna att förena föreläggandena i detta kapitel med vite. Vite är ett hot om att betalningsansvar kan uppstå om någon inte följer föreläggandet. Tanken med ett vite är alltså att styra någons beteende för den händelse personen i fråga inte agerar på det sätt som föreläggandet anvisar. Vitesförelägganden kan riktas mot såväl fysiska som juridiska personer och kan därför utformas efter vad som är lämpligast i det enskilda fallet.

Enligt *första stycket* kan Statens skolinspektions förelägganden enligt detta kapitel, dvs. åtgärdsförelägganden enligt 12 §, förelägganden om att lämna upplysningar eller tillhandahålla material enligt 8 och 9 §§, förenas med vite. På motsvarande sätt får kommunens förelägganden förenas med vite. Även Statens skolverk har en möjlighet att förena förelägganden om uppgiftsskyldighet.

I enlighet med den ”trappa” som sanktionssystemet i detta kapitel har utformats som, bör i normalfallet ett föreläggande inte första gången förenas med vite. Det måste inledningsvis förutsättas att den som föreläggandet riktar sig mot lojalt försöker vidta de åtgärder som föreläggandet pekar ut. Om den som föreläggandet riktar sig mot tidigare inte självmant har medverkat i eller på annat sätt försvårat ett föregående tillsynsärende kan det naturligtvis finnas fog för att förena ett första föreläggande med vite.

I *andra stycket* anges att om det finns anledning till antagandet att den som fått ett föreläggande riktat mot sig har begått en straffbelagd gärning, så finns det ingen möjlighet att förena ett

föreläggande med vite när det gäller att lämna uppgifter osv. som har samband med den straffbelagda gärningen.

Vitesfrågor handläggs enligt lagen (1985:206) om viten. Av den lagen framgår bl.a. att vitesbeloppet ska fastställas till ett belopp som kan antas förmå adressaten att följa föreläggandet. Bedömningen ska göras utifrån vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och andra omständigheter i det enskilda fallet (3 §).

Vitesförelägganden får överklagas enligt 26 kap. 1 och 2 §§.

Paragrafen behandlas i avsnitt 24.6.

25 kap. Skolväsendets överklagandenämnd

Inledande bestämmelse

1 § För prövning av överklaganden av vissa beslut på skolväsendets område ska det finnas en särskild nämnd, Skolväsendets överklagandenämnd.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 14 § första stycket i 1985 års skollag. De beslut som kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd finns angivna i 26 kap. 11–17 §§.

Sammansättning m.m.

2 § Nämnden ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter, av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både vad gäller barns och elevers förhållanden och behov och vad gäller skolverksamheten i övrigt.

Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

Paragrafen reglerar sammansättningen av Skolväsendets överklagandenämnd. Av paragrafens *första stycke* framgår bl.a. att nämnden ska ha sex ledamöter varav en ska vara ordförande. Bestämmelsen innebär vidare att såväl ordföranden som ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Vad gäller de övriga ledamöterna ska de besitta särskild sakkunskap på skolområdet, både vad avser elevers förhållanden och behov och vad avser skolverksamheten i övrigt.

Enligt bestämmelserna i *andra stycket* ska det finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna. Några särskilda behörighetskrav har inte uppställts för dessa.

Nämndens sammansättning har tidigare reglerats i 1 kap. 14 § i 1985 års skollag, och i 3 § första stycket förordningen (2007:948) med instruktion för Skolväsendets överklagandenämnd.

3 § Ledamöterna i nämnden och deras ersättare utses av regeringen för en period om minst tre år.

Bestämmelsen innebär att den tid, tre år, som förordnandena för nämndens ledamöter vanligen avsett fastställs i lag. Föreskriften har införts i skollagen mot bakgrund av kravet i Europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) att en domstol ska vara oavhängig och opartisk. Även nämndens ordförande är ledamot i nämnden (se 2 § första stycket) och utses alltså för minst tre år.

Muntlig förhandling

4 § Nämnden ska hålla muntlig förhandling om enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

Paragrafen är ny. I *första stycket* behandlas rätten till muntlig förhandling i ärenden som handläggs vid Skolväsendets överklagandenämnd. Muntlig förhandling ska hållas hos nämnden om enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot att förhandling hålls. Bestämmelsen har utformats efter förebild av 9 § tredje stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291). Det är möjligt att begränsa förhandlingen till att endast gälla en eller ett par av de frågor som ärendet avser.

Såväl en person som har fyllt 16 år och därmed har talerätt enligt 28 kap. 11 § som personens vårdnadshavare har var och en för sig rätt att begära att nämnden håller muntlig förhandling, förutsatt att de är parter i ärendet. Som exempel på vem som är att betrakta som part kan nämnas klaganden, som kan vara en elev med egen talerätt. Om elevens vårdnadshavare i sådant fall inte överklagat det aktuella beslutet, men hos nämnden bestritt

bifall till elevens överklagande, blir vårdnadshavaren att betrakta som elevens motpart i ärendet.

Frågorna huruvida en muntlig förhandling är obehövlig eller inte och om särskilda skäl föreligger som talar mot att en förhandling hålls måste avgöras bl.a. mot bakgrund av artikel 6 i Europakonventionen. Såväl Europadomstolens som Regeringsrättens praxis i fråga om rätten till muntlig förhandling blir vägledande vid bedömningen av när muntlig förhandling ska anses obligatorisk.

Av *andra stycket* framgår att den som är part ska kallas till muntlig förhandling. Det framgår vidare att en parts utevaro inte utgör hinder för nämnden att handlägga och avgöra ärendet. Enligt 6 § ska en upplysning om detta tas in i kallelsen till förhandlingen.

5 § Muntlig förhandling enligt 4 § ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt sekretesslagen (1980:100) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

Paragrafen är ny och handlar om offentlighet och ordning vid förhandling.

I paragrafens *första stycke* tydliggörs att muntliga förhandlingar hos Skolväsendets överklagandenämnd är offentliga. Bestämmelsen har införts i skollagen mot bakgrund av Europakonventionens krav att en förhandling inför en domstol ska vara offentlig.

I *andra stycket* föreskrivs att nämnden kan förordna att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att lämnas en uppgift för vilken det gäller sekretess enligt någon bestämmelse i sekretesslagen (1980:100). Enligt 7 kap. 36 § sekretesslagen gäller t.ex. sekretess hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som överklagats dit, för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående

lider men om uppgiften röjs. Beslut i fråga om stängda dörrar fattas av ordföranden vid förhandlingen.

6 § En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 4 § andra stycket av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om nämnden finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen. Regeringen meddelar närmare bestämmelser om ersättning och förskott.

Paragrafen är ny. I *första stycket* behandlas utformningen av kallelser till muntlig förhandling. I kallelsen ska anges att partens utevaro inte utgör hinder för ärendets vidare handläggning. Förhandlingen kan följaktligen också hållas utan hinder av att parten inte kommer och ärendet får avgöras trots utevaron. Nämnden är emellertid oförhindrad att kalla parten till en ny förhandling om den kommit till slutsatsen att en förhandling i partens närvaro behövs för utredningen. Att kallelse till muntlig förhandling ska tillställas part i så god tid före förhandlingen att parten får skäligt rådrum att förbereda sig följer av allmänna processrättsliga grundsatser.

Bestämmelsen i *andra stycket* har utformats efter förebild av 15 § förvaltningsprocesslagen. Det är endast kostnad för resa och uppehälle som får ersättas. Ersättning utgår inte för förlorad arbetsförtjänst eller andra av tidsspillan vållade kostnader. Förskott på ersättning får beviljas. Enskild part har dock inte någon ovillkorlig rätt till förskott. Nämnden avgör diskretionärt om förskott ska utgå eller inte. Ofta torde skäl endast föreligga för förskott på resekostnadsersättningen och nämnden kan när den finner det lämpligt tillställa parten förskottet i form av en färdbiljett. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott finns i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. och kungörelsen (1973:261) om utbetalning av vissa ersättningar i mål eller ärende vid domstol, m.m.

26 kap. Överklagande

I kapitlet anges samtliga beslut enligt skollagen som kan överklagas i den ordning som gäller för s.k. förvaltningsbesvär. Bestämmelserna i 1–10 §§ gäller beslut som får överklagas hos länsrätt som första instans medan 11–17 §§ gäller beslut som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. I 18 § finns en bestämmelse om överklagandeförbud.

I 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns bestämmelser om laglighetsprövning. Ett beslut får inte överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning om det i lag eller annan författning finns särskilda föreskrifter om överklagande. Detsamma gäller om det finns ett förbud mot överklagande.

Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol

Beslut av Statens skolinspektion

1 § Beslut av Statens skolinspektion får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller 22 kap. 2 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 24 kap. 13–15 §§,
2. rätt till bidrag för huvudmannen för en internationell skola enligt 22 kap. 5 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 24 kap. 13–15 §§,
3. statliga åtgärder för rättelse enligt 24 kap. 17 §,
4. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 24 kap. 16 eller 18 §, eller
5. vitesföreläggande enligt 24 kap. 29 §.

Paragrafen anger de beslut av Statens skolinspektion som får överklagas hos länsrätt som första instans.

Första punkten gäller beslut i ärenden om godkännande av enskild som huvudman för utbildning eller återkallelse av sådant godkännande. Det gäller godkännande av enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller för sådant fritidshem som utgör komple-

ment till förskoleklassen, grundskolan eller grundsärskolan och som anordnas vid en skolenhet med någon av dessa skolformer (se närmare författningskommentaren till 2 kap. 5–6 §§). Punkten omfattar även beslut om godkännande av enskild som huvudman för en internationell skola på grundskolenivå (22 kap. 2 §). Dessutom omfattas Skolinspektionens beslut om återkallelse av godkännande av enskild som huvudman för utbildning (24 kap. 13–15 §§). Bestämmelsen har delvis sin motsvarighet i 2 b kap. 12 § andra stycket (förskoleklassen) och 9 kap. 17 § första stycket i 1985 års skollag. Enligt 24 kap. 15 § kan Skolinspektionen meddela interimistiska beslut om återkallelse av godkännande, dvs. förordna att beslut om återkallelse ska gälla omedelbart. Vid överklagande till domstol kan dock huvudmannen i sådana fall begära inhibition, dvs. ett förbud mot verkställighet. Domstolen kan då, innan den prövar målet slutligt, förordna att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla. Det följer av förvaltningsprocesslagen (1971:291) 28 § att en domstol, som har att pröva besvär, kan förordna att det överklagade beslutet, om det annars skulle lända till efterrättelse omedelbart, tills vidare inte ska gälla. Möjligheterna till inhibition generellt vid förvaltningsbesvär har kommenterats i avsnitt 26.1.

Andra punkten avser Skolinspektionens beslut enligt 24 kap. 17 § att statliga åtgärder ska vidtas mot en kommun eller ett landsting för rättelse på kommunens eller landstingets bekostnad.

Tredje punkten avser Skolinspektionens beslut om rätt till bidrag för en internationell skola på gymnasienivå enligt 22 kap. 5 § och beslut om återkallelse av sådan rätt. Bestämmelsen motsvarar delvis 9 kap. 17 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *fjärde punkten* framgår att Skolinspektionens beslut om tillfälligt förbud att driva verksamheten vidare enligt 24 kap. 16 eller 18 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen i nämnda paragraf och överklagandemöjligheten är ny. Ett beslut om tillfälligt förbud gäller omedelbart om inte

annat beslutas (24 kap. 16 § andra stycket och 18 § andra stycket).

Av *femte punkten* följer att vitesförelägganden som meddelats av Statens skolinspektion enligt 24 kap. 29 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Enligt nämnda paragraf får ett föreläggande som utfärdas av Statens skolinspektion enligt 24 kap. förenas med vite. Det rör sig således här om Skolinspektionens åtgärdsförelägganden samt om Skolinspektionens förelägganden om uppgiftsskyldighet i anslutning till tillsyn och statlig kvalitetsgranskning (se 2 § om Skolverkets vitesföreläggande samt 4 § 9 om kommuns vitesföreläggande). Bestämmelsen motsvarar delvis 2 § andra stycket förordningen (1992:1083) om viss uppgiftsskyldighet för skolhuvudmännen inom det offentliga skolväsendet m.m. Enligt den förordningen får beslut om vitesförelägganden överklagas hos regeringen.

Beslut av Statens skolverk

2 § Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om vitesföreläggande enligt 24 kap. 29 §.

Beslut om förelägganden om uppgiftsskyldighet vid nationell uppföljning och utvärdering meddelas även av Statens skolverk. Av paragrafen framgår att Skolverkets förelägganden får överklagas hos länsrätt som första instans.

Beslut av Högskoleverket

3 § Beslut av Högskoleverket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om utfärdande av behörighetsbevis enligt 2 kap. 15 §.

Paragrafen motsvarar i sak 2 kap. 4 d § första stycket i 1985 års skollag. Enligt 2 kap. 16 § ska en person med utländsk lärarutbildning få ett behörighetsbevis av Högskoleverket om utbild-

ningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar en svensk lärarutbildning. Högskoleverkets beslut i fråga om utfärdande av behörighetsbevis får överklagas enligt föreskrivande paragraf. Av 2 kap. 14 § 2 följer att en person som har fått ett behörighetsbevis är behörig att anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Beslut av en kommun eller ett landsting

4 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 24 kap. 13–15 §§,
2. bidrag enligt 7 kap. 21 §, 8 kap. 19 §, 9 kap. 34 §, 10 kap. 31 §, 13 kap. 16 §, 15 kap. 12 §, 17 kap. 26 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 16 eller 18 §,
4. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 6 kap. 22 §,
5. skolskjuts enligt 9 kap. 29 § första stycket, 9 kap. 30 § första stycket, 10 kap. 26 § första stycket, 10 kap. 27 § första stycket, 17 kap. 21 § första stycket eller 17 kap. 22 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 14 kap. 23 §,
7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 22 kap. 18 eller 19 §,
8. rätt till bidrag för en enskild huvudman enligt 23 kap. 10 eller 12 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 24 kap. 13–15 §§,
9. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 24 kap. 16 §, eller
10. vitesföreläggande enligt 24 kap. 29 §.

I paragrafen anges vilka beslut som en kommun eller ett landsting har fattat enligt denna lag som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i den för förvaltningsbesvär gällande ordningen. Samtliga punkter avser beslut av en kommun. Beslut enligt andra och fjärde punkterna kan även avse landstingsbeslut.

Första punkten avser en kommuns beslut om godkännande av enskild som huvudman för förskola respektive för fritidshem som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola (se närmare kommentaren till 2 kap. 6 §). Bestämmelsen motsvarar delvis 2 a kap. 19 § första stycket i 1985 års skollag. För fritidshem som anordnas vid nämnda skolenheter gäller dock – liksom för förskoleklassen – att prövningen i stället ska göras av Statens skolinspektion (se 26 kap. 1 § 1 ovan). Punkten gäller även beslut om återkallelse av de godkännanden som ska prövas av kommun enligt 2 kap. 5 § och 6 § andra stycket. Den bestämmelsen motsvarar delvis 2 a kap. 19 § första stycket i 1985 års skollag. En kommun kan enligt 24 kap. 15 § besluta att återkallelsen ska gälla omedelbart. Huvudmannen kan dock då i samband med ett överklagande begära s.k. inhibition (se närmare kommentaren till 26 kap. 1 § 1 och avsnitt 26.1 om möjligheterna till inhibition generellt).

En kommuns beslut om bidrag till en enskild huvudman inom skolväsendet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt *andra punkten* (jfr prop. 2008/09:171 s. 58 f.)

En beslut om att helt eller delvis stänga av en elev i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare får överklagas enligt *tredje punkten*. Huvudmannen får enligt 5 kap. 16 § andra stycket och 18 § andra stycket besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart. Bestämmelserna motsvarar delvis 12 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394), 9 kap. 1 § första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 6 kap. 8 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning och 5 kap. 1 § första stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Bestämmelserna om disciplinära åtgärder liksom överklagandebestämmelsen är helt nya vad gäller utbildning i svenska för invandrare. Möjligheten att överklaga beslut om avstängning gäller enligt kapitlet oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild (se efterföljande 4 § om överklagande av enskild huvudmans beslut).

Av *fjärde punkten* följer att en kommuns beslut om att enligt 6 kap. 22 § förelägga vårdnadshavare att se till att en skolpliktig elev fullgör sin skolgång får överklagas. Föreläggandet får förenas med vite och beslutet kan överklagas oavsett om vite har förelagts eller inte. Föreskriften motsvarar till viss del 3 kap. 16 § i 1985 års skollag, vilken dock enbart riktades mot vårdnadshavare till skolpliktiga elever i det offentliga skolväsendet. Vad gäller elever utanför det offentliga skolväsendet får hemkommunen enligt den ordning som hittills har gällt i stället ålägga eleven att fullgöra sin skolgång inom det offentliga skolväsendet. Av 6 kap. 22 § framgår att även vårdnadshavare till elever i skolor med enskilda huvudmän kan föreläggas att iakttå sina skyldigheter enligt lagrummet. Regleringen om överklagande omfattar således även beslut om förelägganden för sådana vårdnadshavare. Ett beslut om föreläggande enligt 6 kap. 22 § gäller enligt paragrafens tredje stycke omedelbart om inte annat beslutas.

Möjligheten att enligt *femte punkten* överklaga en kommuns eller ett landstings beslut om skolskjuts för elever i grundskola, grundsärskola eller gymnasiesärskola med offentlig huvudman genom förvaltningsbesvär är ny. Sådana beslut har hittills endast kunnat överklagas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 26.2.2.

Möjligheten att enligt *sjätte punkten* överklaga beslut som avser ekonomiskt stöd till inackordering är ny. Sådana beslut har hittills kunnat överklagas i enlighet med bestämmelserna om laglighetsprövning i kommunallagen. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 26.2.2.

Av *sjunde punkten* framgår att beslut som avser medgivande och återkallelse av medgivande av rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag får överklagas. Bestämmelsen motsvarar 10 kap. 6 § i 1985 års skollag. Ett beslut om återkallelse av medgivande gäller omedelbart om inte annat beslutas (22 kap. 19 § andra stycket).

Av *åttonde punkten* följer att en kommuns beslut enligt 23 kap. om bidrag till enskild som bedriver annan pedagogisk om-

sorg än förskola eller fritidshem (10 §) eller till enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem och i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet (12 §) får överklagas. Punkten gäller även en kommuns återkallelse av sådana beslut om bidrag (24 kap. 13–15 §§). Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 26.2.2.

I *nionde punkten* anges att beslut om tillfälligt förbud att driva verksamheten vidare enligt 24 kap. 16 § överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Sådana beslut kan ges inom ramen för en kommuns tillsyn över sådan pedagogisk verksamhet som kommunen har godkänt enligt 2 kap. 6 § andra stycket och sådan annan pedagogisk verksamhet som har förklarats ha rätt till bidrag (24 kap. 4 §). Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 26.2.2.

I *tionde punkten* anger att en kommuns vitesföreläggande med stöd av 24 kap. 29 § får överklagas. Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 26.2.2.

Beslut av en enskild huvudman

5 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om avstängning enligt 5 kap. 16 eller 18 §.

Paragrafen anger den typ av beslut av en enskild huvudman enligt denna lag som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, vilket är beslut om att helt eller delvis stänga av en elev i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. En huvudman får enligt 5 kap. 16 § andra stycket och 18 § andra stycket besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart. Bestämmelserna motsvarar delvis 12 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394) och 9 kap. 1 § första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. Möjligheten att överklaga beslut enligt 5 kap. 16 eller 18 § gäller dock oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild (se ovan 4 § 2 om kommuns eller landstings beslut om avstängning).

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

6 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 6 kap. 22 §,
2. kostnadsfria resor enligt 11 kap. 24 § första stycket, eller
3. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 22 kap. 18 eller 19 §.

Paragrafen anger vilka beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Av *första punkten* följer att Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut om att enligt 6 kap. 22 § förelägga vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter för att en skolpliktig elev fullgör sin skolgång får överklagas. Föreläggandet får förenas med vite och beslutet kan överklagas oavsett om vite har förelagts eller inte. Föreskriften motsvarar till viss del 3 kap. 16 § i 1985 års skollag.

Möjligheten att enligt *andra punkten* överklaga beslut som avser resor är ny. I 11 kap. 24 § första stycket anges att en elev i specialskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen och att staten ska svara för detta kostnadsfritt för eleven. Att sådana beslut går att överklaga genom förvaltningsbesvär överensstämmer med vad som föreslås gälla för grundskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Tredje punkten avser beslut om medgivande och återkallelse av medgivande av rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Bestämmelsen motsvarar 10 kap. 6 § i 1985 års skollag. Punkten gäller barn som har ett sådant funktionshinder som kan utgöra grund för mottagande i specialskolan.

Beslut av Sameskolstyrelsen

7 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 6 kap. 22 §, eller
2. kostnadsfria resor enligt 12 kap. 16 § första stycket.

Paragrafen anger vilka beslut av Sameskolstyrelsen som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Sameskolstyrelsens beslut om att enligt 6 kap. 22 § förelägga vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter för att en skolpliktig elev fullgör sin skolgång får överklagas enligt *första punkten*. Föreläggandet kan vara förenat med vite. Beslutet får överklagas oavsett om vite har förelagts eller inte. Föreskriften motsvarar till viss del 3 kap. 16 § i 1985 års skollag.

Av *andra punkten* framgår att beslut i fråga om kostnadsfria resor får överklagas i enlighet med vad som föreskrivits för grundskolan, grundsärskolan och specialskolan. Överklagandebestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 26.2.3.

Beslut av en rektor

8 § Beslut av en rektor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. brådskanie avstängning av en elev enligt 5 kap. 13 § eller 14 § tredje stycket,
2. befrielse från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen enligt 6 kap. 18 §.

I paragrafen anges den typ av beslut av en rektor som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Första punkten* gäller beslut om s.k. brådskanie avstängning av en elev enligt de förutsättningar som anges i 5 kap. 13 och 14 §§. En rektor får besluta att helt eller delvis stänga av en elev i grundskolan, grundsär-

skolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Ett rektorsbeslut om brådskande avstängning enligt 5 kap. 13 § får endast innebära avstängning under den tid som krävs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas och en elev får inte stängas av för en längre tid än en vecka. I de obligatoriska skolformerna är således möjligheten till brådskande avstängning begränsad till en tidsperiod om en vecka. Om det emellertid kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt 5 kap. 16 eller 18 § – som gäller elever i de frivilliga skolformerna – är uppfyllda och huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra människors säkerhet, får rektorn besluta att avstängningen förlängs. Den sammanlagda avstängningen får då dock inte omfatta längre tid än två veckor (5 kap. 14 §). Överklagande av rektors beslut om interimistisk avstängning har hittills skett med stöd av 12 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1994:741), 9 kap. 1 § första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 6 kap. 8 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning och 5 kap. 1 § första stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Överklagandebestämmelsen gäller oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild. När det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och utbildning i svenska för invandrare är bestämmelsen ny. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 26.2.4.

Enligt *andra punkten* kan rektors beslut i ärenden om elevs befrielse från skyldighet att delta i viss obligatorisk undervisning även i fortsättningen överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd

9 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt 1–8 §§.

Paragrafen innebär att det krävs prövningstillstånd för att kammarrätten ska pröva ett överklagande av ett beslut som länsrätten meddelat. Prövningstillstånd har även enligt 1985 års skollag krävts vid överklagande av beslut till kammarrätten.

Enligt 34 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) meddelas prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, om anledning förekommer till ändring i det slut vartill länsrätten kommit eller om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Motpart i vissa fall

10 § När en kommun överklagar ett beslut i ett ärende om godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § är förutom den enskilde även Statens skolinspektion motpart till kommunen hos allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelsen, som är ny, innebär att när en kommun överklagar Skolinspektionens beslut att godkänna en enskild som huvudman är inte bara den enskilde, utan även Skolinspektionen kommunens motpart.

Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd

Beslut av en kommun eller ett landsting

11 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. barns mottagande i grundsärskolan enligt 6 kap. 5 §,
2. uppskjuten skolplikt enligt 6 kap. 10 § andra stycket,
3. skolpliktens förlängning enligt 6 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 6 kap. 14 § första stycket,
4. rätt enligt 6 kap. 15 § att fullfölja utbildning efter skolpliktens upphörande,

5. mottagande av ett barn eller en elev från en annan kommun enligt 8 kap. 13 §, 9 kap. 23 § eller 10 kap. 21 §,
6. åtgärder enligt 9 kap. 27 § tredje stycket för en elev som inte bor hemma,
7. placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare önskar enligt 9 kap. 28 § andra stycket 1 och 2 eller 10 kap. 25 § andra stycket 1 och 2,
8. mottagande enligt 14 kap. 14 § första stycket såvitt avser en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever,
9. tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan enligt 16 kap. 8 § andra stycket,
10. mottagande till kommunal vuxenutbildning enligt 18 kap. 13 §, 14 § andra stycket eller 21 §, till särskild utbildning för vuxna enligt 19 kap. 7 § tredje stycket eller till utbildning i svenska för invandrare enligt 20 kap. 15 §,
11. upphörande av utbildningen för en elev i kommunal vuxenutbildning enligt 18 kap. 9 § andra stycket, i särskild utbildning för vuxna enligt 19 kap. 9 § andra stycket eller i utbildning i svenska för invandrare enligt 20 kap. 16 § andra stycket,
12. att på nytt bereda kommunal vuxenutbildning enligt 18 kap. 9 § tredje stycket, särskild utbildning för vuxna enligt 19 kap. 9 § tredje stycket eller utbildning i svenska för invandrare enligt 20 kap. 17 §,
13. åtagande om interkommunal ersättning enligt 18 kap. 20 § tredje stycket, eller
14. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1, 5 och 8–13 får överklagas endast av barnet, eleven eller sökanden.

Beslut enligt första stycket 8 i fråga om mottagande på annan grund än som anges i 14 kap. 9 § eller 15 kap. 6 § till nationella program som anordnas av en offentlig huvudman, får överklagas endast om det gäller att sökanden inte ska tas emot därför att han eller hon inte är behörig.

I paragrafens *första stycke* anges vilka beslut av en kommun eller ett landsting som kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten gäller en kommuns beslut om mottagande i grundsärskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Av *andra punkten* följer att en kommuns beslut om uppskjuten skolplikt får överklagas. Bestämmelsen motsvarar i sak 3 kap. 7 § tredje stycket i 1985 års skollag.

En kommuns beslut om skolpliktens förlängning enligt 6 kap. 13 § första stycket eller dess upphörande enligt 6 kap. 14 § första stycket får överklagas enligt *tredje punkten*. Denna möjlighet har hittills såvitt gäller skolpliktens upphörande reglerats i 3 kap.10 § i 1985 års skollag.

Fjärde punkten gäller en kommuns beslut om rätten att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildning i grundskola eller grundsärskola. För grundskolans del motsvaras bestämmelsen till viss del av 4 kap. 11 § i 1985 års skollag. För grundsärskolans del är överklagandemöjligheten ny (jfr 6 kap. 3 a § i 1985 års skollag).

Av *femte punkten* framgår att beslut som avser mottagande av ett barn eller en elev på grund av särskilda skäl i förskoleklass, grundskola eller grundsärskola med offentlig huvudman i en annan kommun får överklagas. Beslutet fattas av den kommun i vars skola barnet önskar bli mottaget. Bestämmelsen är ny vad gäller förskoleklassen och grundsärskolan. Den motsvaras såvitt avser grundskolan till viss del av 4 kap. 11 § i 1985 års skollag.

I *sjätte punkten* anges att beslut om åtgärder för en elev i grundskola med offentlig huvudman som inte bor hemma får överklagas. Föreskriften motsvarar delvis 4 kap. 11 § i 1985 års skollag.

I *sjunde punkten* regleras möjligheten att överklaga beslut som avser placering av en elev vid en annan skolenhet inom grundskola och grundsärskola med offentlig huvudman än den vårdnadshavaren önskar. Kommunen får enligt 9 kap. 28 § andra stycket 1 och 2 och 10 kap. 26 § andra stycket 1 och 2 frångå vårdnadshavarens önskemål, dels om det annars skulle innebära betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen och dels med hänsyn till övriga elevers trygghet och

studiero. Bestämmelsen motsvarar 4 kap. 12 § i 1985 års skollag såvitt gäller möjligheten att överklaga beslut att i grundskolan frångå vårdnadshavares önskemål med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. För grundsärskolans del är hela överklagandebestämmelsen ny.

Åttonde punkten avser beslut enligt 14 kap. 14 § första stycket av huvudmannen för en gymnasieskola i fråga om att ta emot sökande till en sådan utbildning som är avsedd för en grupp elever. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 5 kap. 11 och 13 d §§ i 1985 års skollag. Överklagandemöjligheten gäller dock nu oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild (se beträffande beslut av enskild huvudman nästföljande 12 § 1). I fråga om s.k. andrahandsmottagning till nationella program är överklagandemöjligheten såsom enligt 1985 års skollag begränsad till frågan om behörighet, se nedan kommentaren till paragrafens tredje stycke.

Kommunens beslut om huruvida en sökande till gymnasiesärskolan tillhör målgruppen för denna skolform får överklagas enligt *nionde punkten*. Föreskriften motsvarar 6 kap. 8 § i 1985 års skollag, med den skillnaden att det är hemkommunen som fattar beslutet och inte som tidigare styrelsen för utbildningen.

Tionde punkten avser beslut i fråga om mottagande till kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. I sak motsvarande bestämmelser finns i 11 kap. 15 och 23 §§ (komvux), 12 kap. 14 § första stycket (särvux) och 13 kap. 13 § (sfi) i 1985 års skollag. Ett beslut att inom kommunal vuxenutbildning ta emot en sökande till utbildning på gymnasial nivå innebär inte alltid att den sökande också antas till utbildningen. Ett beslut i fråga om antagning kan dock enligt 18 § inte överklagas, varken genom förvaltningsbesvär eller för laglighetsprövning enligt kommunallagen. På grundläggande nivå är det alltid hemkommunen som avgör frågan om mottagande, dvs. om den sökande har rätt att delta i utbildningen. Den som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå ska också antas till ut-

bildningen. En mottagen sökande till utbildning i svenska för invandrare ska alltid antas till utbildningen.

Huvudmannens beslut om att en kommunal vuxenutbildning, en särskild utbildning för vuxna eller en utbildning i svenska för invandrare ska upphöra om en elev inte gör tillfredsställande framsteg får överklagas enligt *elfte punkten*. Bestämmelsen motsvarar delvis 11 kap. 15 och 23 §§ (komvux), 12 kap. 14 § första stycket (särvux) och 13 kap. 13 § (sfi) i 1985 års skollag.

Enligt *tolfte punkten* kan huvudmannens beslut om att efter upphörande på nytt bereda en person vuxenutbildning också överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Bestämmelsen motsvarar delvis 11 kap. 15 och 23 §§ (komvux), 12 kap. 14 § första stycket (särvux) och 13 kap. 13 § (sfi) i 1985 års skollag.

Enligt *trettonde punkten* kan en hemkommuns beslut om åtagande att svara för kostnaderna för utbildning som tillhandahålls av annan kommun vid särskilda skäl, s.k. interkommunal ersättning, överklagas. Överklagandemöjligheten gäller endast utbildning på gymnasial nivå inom ramen för kommunal vuxenutbildning och finns endast för den sökande eller den studerande. Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 26.3.1.

Av *ffortonde punkten* framgår att beslut i fråga om en person har rätt till t.ex. utbildning enligt skollagen på grund av att personen kan anses bosatt i landet enligt 28 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om ett barn ska gå i grundsärskolan enligt första punkten, mottagande av en elev från en annan kommun enligt femte punkten, mottagande enligt åttonde och nionde punkterna och beslut i fråga om vuxenutbildning enligt tionde till tolfte punkterna överklagas av barnet, eleven eller sökanden. Detsamma gäller för beslut om s.k. interkommunal ersättning enligt punkten 13.

Bestämmelsen innebär en begränsning i förhållande till förvaltningslagens allmänna regler om vem som får överklaga ett beslut. I 22 § förvaltningslagen (1986:223) anges att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom

emot och beslutet kan överklagas. Denna föreskrift gäller dock endast om inte annat särskilt anges i lag eller förordning. Bestämmelsen i andra stycket medför att de aktuella besluten, i enlighet med vad som gäller för motsvarande beslut enligt 1985 års skollag, inte kan överklagas av t.ex. hemkommunen. Av 28 kap. 11 § framgår emellertid att t.ex. en elev som har fyllt 16 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt skollagen. Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller till skolformerna för vuxna och överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Av tredje stycket följer en begränsning av överklagandemöjligheten enligt första styckets åttonde punkt om mottagande till gymnasieutbildning. När det gäller mottagande till nationella program på annan grund än som anges i 14 kap. 9 § (om mottagande i första hand vid riksrekrytering) eller 15 kap. 6 § (om mottagande i första hand av behöriga sökande), får beslutet överklagas endast om det avser att sökanden inte ska tas emot för att han eller hon inte är behörig. Begränsningen gäller således vid s.k. andrahandsmottagning, dvs. för sökande som önskat bli mottagna i andra hand till platser som blir över sedan alla mottagna i första hand tagits in. Eftersom det är den anordnande huvudmannen som beslutar hur många platser dennes utbildning ska omfatta och således också om det alls ska finnas några platser som kan tas i anspråk för andrahandsmottagning, föreligger aldrig någon rätt för en sökande att bli mottagen i andra hand. Överklagandenämnden kan därför aldrig ålägga en huvudman att ta emot en sökande i andra hand. Av detta skäl är beslut om nekat andrahandsmottagande undantagna från möjligheten till överklagande. Däremot gäller skollagens regler om behörighet till nationella program lika för första- och andrahandsmottagning. En sökande som har ansetts sakna denna behörighet, kan därför få beslutet prövat av Skolväsendets överklagandenämnd oavsett om sökanden önskat ett mottagande i första eller andra hand. Bestämmelsen motsvarar delvis 5 kap. 11 § i 1985 års skollag.

Beslut av en enskild huvudman

12 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. mottagande enligt 14 kap. 14 § första stycket såvitt avser en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever, eller
2. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av sökanden.

Paragrafen anger i *första stycket* vilka beslut av en enskild huvudman som får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten avser beslut enligt 14 kap. 14 § första stycket av en enskild huvudman för en gymnasieskola i fråga om att ta emot sökande till en sådan utbildning som är avsedd för en grupp elever. Bestämmelsen har i sak sin motsvarighet i 5 kap. 11 och 13 d §§ i 1985 års skollag som dock endast gällt den offentliga gymnasieskolan. Överklagandemöjligheten enligt kapitlet gäller nu oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild (se närmare ovan kommentaren till 11 § 8).

Av *andra punkten* framgår att beslut i fråga om en person har rätt till t.ex. utbildning enligt skollagen på grund av att personen kan anses bosatt i landet enligt 28 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om mottagande enligt första punkten överklagas endast av sökanden (jfr kommentaren till 11 § andra stycket ovan).

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

13 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. barns mottagande i specialskolan enligt 6 kap. 6 §,
2. skolpliktens förlängning enligt 6 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 6 kap. 14 § första stycket,

3. rätt enligt 6 kap. 15 § att fullfölja utbildning efter skolpliktens upphörande,

4. åtgärder enligt 11 kap. 11 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller

5. rätt till utbildning för person som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

I paragrafens första stycke anges vilka beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten avser beslut om mottagande i specialskola. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Av *andra punkten* framgår att Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut i fråga om skolpliktens förlängning eller upphörande får överklagas. Möjligheten att överklaga beslut om skolpliktens upphörande har hittills reglerats i 3 kap. 10 § i 1985 års skollag. Möjligheten att överklaga beslut om skolpliktens förlängning är ny.

Tredje punkten gäller beslut om rätten att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildning i specialskolan. Bestämmelsen motsvaras delvis av 7 kap. 8 § i 1985 års skollag. Beslut enligt 6 kap. 15 § fjärde stycket kan inte heller fortsättningsvis överklagas.

I *fjärde punkten* anges att beslut som avser åtgärder enligt 11 kap. 11 § andra stycket för en elev i specialskolan som måste bo utanför det egna hemmet får överklagas. Föreskriften motsvarar delvis 7 kap. 8 § i 1985 års skollag.

Av *femte punkten* framgår att beslut i fråga om en person får gå i specialskolan på grund av att personen kan anses bosatt i landet enligt 28 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om en elev ska fullgöra sin skolplikt i specialskola endast överklagas av eleven. En liknande begränsning av överklaganderätten fanns tidigare i 3 kap. 5 § i 1985 års skollag (jfr i övrigt kommentaren till 11 § andra stycket).

Beslut av Sameskolstyrelsen

14 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 6 kap. 7 §,
 2. åtgärder enligt 12 kap. 15 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
 3. rätt till utbildning för person som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.
- Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

I paragrafens *första stycke* anges vilka beslut av Sameskolstyrelsen som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten avser beslut i fråga om ett barn får gå i sameskolan. Föreskriften motsvarar i huvudsak 8 kap. 6 § i 1985 års skollag.

I *andra punkten* anges att beslut avseende åtgärder enligt 12 kap. 14 § andra stycket för en elev i sameskolan som måste bo utanför det egna hemmet får överklagas. Bestämmelsen är ny.

Av *tredje punkten* framgår att beslut i fråga om ett barn får gå i sameskolan på grund av att barnet kan anses som bosatt i landet enligt 28 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om en elev får fullgöra sin skolplikt i sameskola endast överklagas av barnet. En liknande begränsning av överklaganderätten fanns tidigare i 8 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag (jfr i övrigt kommentaren till 11 § andra stycket).

Beslut av en rektor

15 § Beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. särskilt stöd i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 10 §, eller
2. anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 §.

I paragrafen anges vilka beslut av en rektor som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Det bör dock särskilt uppmärksammas att också rektors beslut i fråga om åtgärdsprogram kan överklagas med stöd av 16 §.

Av paragrafen framgår att beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd om beslutet rör antingen särskilt stöd i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 10 § (punkt 1) eller anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 § (punkt 2).

Regleringen i *första punkten* motsvaras delvis av 8 kap. 1 § grundskoleförordningen (1994:1194).

Överklagandemöjligheten enligt *andra punkten* av beslut om anpassad studiegång är ny. Sådana beslut har hittills kunnat överklagas endast genom laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Överklagandebestämmelserna i paragrafen gäller oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild.

Beslut i fråga om åtgärdsprogram

16 § Beslut i fråga om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Vid prövning av ett överklagande ska nämnden antingen fastställa eller upphäva beslutet. Om det överklagade beslutet upphävs ska ärendet, om det behövs, visas åter till rektor för ny prövning.

Paragrafen anger att ett beslut i fråga om åtgärdsprogram får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Sådana beslut kan antingen vara fattade av rektor eller av den som rektor gett i uppdrag att utföra denna uppgift, se 3 kap. 9 § andra stycket. Enligt första stycket nämnda paragraf ska åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Paragrafen innebär att en rätt till förvaltningsbesvär införs beträffande beslut om åtgärdsprogram. Nämnden har dock inte

möjlighet att sätta ett annat beslut i det överklagade beslutets ställe. Om nämnden anser att beslutet är felaktigt – om utredningen visar att eleven ska ges särskilt stöd i annan omfattning eller form än vad som skett – har nämnden att upphäva beslutet och återförvisa ärendet till rektorn vid skolenheten för ny handläggning. Rektorn måste då fatta ett nytt beslut i fråga om åtgärdsprogram. I sådana fall anger nämnden vad den anser att ett nytt beslut bör innehålla och nämndens beslut är i princip bindande för rektorns nya prövning av ärendet.

Bestämmelsen är ny och möjligheten att överklaga gäller för beslut fattade vid skolor med såväl offentlig som enskild huvudman. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 26.3.3.

Beslut av den särskilda nämnd som anges i 14 kap. 28 §

17 § Beslut av den särskilda nämnd som anges i 14 kap. 28 § i ärenden som avses i samma paragraf får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslutet får överklagas endast av den som har begärt utbildningen. Ett beslut om placering vid en viss skolenhet får dock inte överklagas.

Av paragrafen framgår att beslut av den nämnd som anges i 14 kap. 28 § i fråga om mottagning och antagning till Rh-anpassad utbildning och andra beslut i fråga om rätt till sådan utbildning får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 30 § andra stycket i 1985 års skollag.

Överklagandeförbud

18 § Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas endast om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Ett beslut i fråga om antagning får dock inte överklagas.

Beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande får inte heller överklagas.

Bestämmelsen i paragrafens första stycke är ny och tydliggör att andra beslut än de som räknas upp i kapitlet inte får överklagas annat än enligt föreskrifterna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen. Att beslut av bolag och andra enskilda organ endast med stöd av särskilda bestämmelser får överklagas till en förvaltningsdomstol eller till en förvaltningsmyndighet följer dock redan av lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Vidare framgår att beslut i fråga om antagning inte får överklagas, varken genom förvaltningsbesvär eller enligt bestämmelserna om laglighetsprövning. Förbudet mot att överklaga beslut i fråga om antagning motsvarar förbuden mot att överklaga beslut om intagning i 5 kap. 15 § fjärde stycket (gymnasieskolan), 11 kap. 23 § andra stycket (komvux) och 12 kap. 14 § andra stycket (särsvux) i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 1 kap. 14 § tredje stycket i 1985 års skollag. Av bestämmelsen följer att inte heller Skolväsendets överklagandenämnds beslut enligt 25 kap. i förslaget till ny skollag, eller eventuella andra beslut som har med handläggningen av ett ärende enligt förevarande lag att göra, får överklagas. Överklagandebeslutet gäller alltså även beslut om avvisning av ett överklagande. Även ett sådant beslut har ju tillkommit med anledning av ett överklagande.

27 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

I paragrafens första stycke anges att ändamålet med bestämmelserna i detta kapitel är att motverka kränkande behandling av barn och elever. Av andra stycket framgår att tillämpningsområdet är utbildning och annan verksamhet som regleras i den föreslagna skollagen.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 1 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 574 med där gjord hänvisning.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

Paragrafen innehåller en upplysning om att bestämmelser om förbud och andra åtgärder mot diskriminering finns i den angivna lagen.

Definitioner

3 § I detta kapitel avses med

elev: utöver vad som anges i 1 kap. 7 § avses den som söker utbildning enligt denna lag,

barn: den som deltar i eller ansöker om plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 23 kap.,

personal: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag,

huvudman: den som är huvudman för verksamhet enligt denna lag och

kränkande behandling: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

I paragrafen finns särskilda definitioner för detta kapitel. Beträffande *elev* är skillnaden i förhållande till den definition som finns i 1 kap. 8 § att elevbegreppet även omfattar den som söker till utbildning. När det gäller uttrycket *barn* finns inte någon uttrycklig definition på annat ställe i den föreslagna skollagen eftersom ordet används för att beskriva unga personer i olika sammanhang. I detta kapitel har en definition tagits in för att klart markera bl.a. vilka som utöver eleverna ingår i den skadeståndsberättigade kretsen. I begreppet *personal* ingår personer med ledningsfunktion i verksamheterna, dvs. även rektorer eller motsvarande, varför dessa inte behöver anges särskilt i övriga paragrafer där deras skyldigheter inte avviker från annan personals. I kapitlet finns också en särskild definition av begreppet *huvudman*. Med *huvudman* avses den som är huvudman för en skollagsreglerad verksamhet. Häri ligger att även den som ansvarar för annan pedagogisk verksamhet enligt 23 kap. omfattas av huvudmannabegreppet. Beroende på verksamhet kan huvudmannen vara en kommun, ett landsting, staten eller en enskild juridisk eller fysisk person, se 2 kap. 2–5 §§. Med *kränkande behandling* avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering kränker ett barns eller en elevs värdighet. Uppträdandet har inte samband med någon diskrimineringsgrund. Här avses mobbning och liknande beteenden som har sin grund i att någon exempelvis är överviktig, har en viss hårfärg eller är en ”plugghäst” etc. Kränkande behandling kan även föreligga utan att den som kränker anger någon specifik egenskap hos det barn eller den elev som utsätts för kränkningar. Att man utan verbala nedsättande omdömen över exempelvis någons hårfärg eller klädsel ger uttryck för sitt missnöje genom att t.ex. knuffa eller rycka någon i håret eller sätta krokben för personen i fråga kan också utgöra kränkande behandling i lagens mening. Även psykiska kränkningar genom t.ex. utfrysning omfattas av

uttrycket kränkande behandling. (Se prop. 2005/06:38 s. 136 f samt prop. 2007/08:95 s. 575.)

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 4 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 575 samt prop. 2005/06: 38 s. 138 f.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 5 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 575 f samt prop. 2005/06: 38 s. 137 f.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 6 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 576 samt prop. 2005/06: 38 s. 139.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 7 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 576 samt prop. 2005/06: 38 s. 139.

Årlig plan

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 8 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 576 f samt prop. 2005/06: 38 s. 139 f.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 9 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 577 samt prop. 2005/06: 38 s. 145.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechef eller rektor. En förskole-

chef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Det som sägs i första stycket ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

Paragrafen motsvarar delvis regleringen i 14 a kap. 10 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 577 samt prop. 2005/06: 38 s. 140 f. I paragrafen har även införts bestämmelser om anmälningsplikt för lärare och övrig personal samt för rektor och förskolechef. Tillkommit har även ett krav på att huvudmannen skyndsamt ska utreda anmälan och ev. vidta åtgärder.

Enligt andra stycket gäller skyldigheterna också i förhållande till trakasserier och sexuella trakasserier. Vad som avses med begreppen trakasserier och sexuella trakasserier anges i 1 kap. 4 § diskrimineringslagen (2008:567)

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med kapitlet.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 11 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 577 f samt prop. 2005/06: 38 s. 146.

Skadestånd

12 § Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 7–11 §§ ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den

kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid repressalier utgår dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 12 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 578 samt prop. 2005/06: 38 s. 146 f.

Tillsyn

13 § Statens skolinspektion ska se till att bestämmelserna i detta kapitel följs.

Huvudmannen och rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion i verksamheten är skyldiga att på uppmaning av Statens skolinspektion lämna de uppgifter om förhållandena i verksamheten som kan vara av betydelse för tillsynen.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 13 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 578 samt prop. 2005/06: 38 s. 149, som dock avser Statens skolverk.

Rättegången

14 § Mål om skadestånd enligt detta kapitel ska handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skälig anledning att få tvisten prövad.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 14 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 578 f samt prop. 2005/06: 38 s. 149 f.

Bevisbörda

15 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling enligt 9 § eller repressalier enligt 11 §, visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit utsatt för sådan behandling, är det huvudmannen för verksamheten som ska visa att kränkande behandling eller repressalier inte har förekommit.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 15 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 579 (jfr prop. 2005/06: 38 s. 150).

Rätt att föra talan m.m.

16 § I en tvist om skadestånd enligt detta kapitel får Statens skolinspektion som part föra talan för ett barn eller en elev som medger det. När Statens skolinspektion för sådan talan får myndigheten i samma rättegång också föra annan talan för barnet eller eleven om han eller hon medger det. För barn under 18 år som inte har ingått äktenskap krävs vårdnadshavares medgivande.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Statens skolinspektion för talan enligt detta kapitel såvitt gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När ett barn eller en elev för talan enligt detta kapitel får Statens skolinspektion inte väcka talan för barnet eller eleven om samma sak.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 16 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 579 f.

17 § Rättens avgörande i ett mål där Statens skolinspektion för talan för ett barn eller en elev får överklagas av barnet eller eleven, om det får överklagas av myndigheten.

När rättens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig barnet eller eleven eller Statens skolinspektion.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 17 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 580.

28 kap. Övriga bestämmelser

Bosättning m.m.

1 § Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet anses vid tillämpningen av denna lag även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,

2. vistas här enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),

3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EG-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, eller

4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3.

Begränsningar i rätten till utbildning för de som avses i andra stycket följer av 2 §.

Enligt äldre förarbetsuttalanden anses den vara bosatt i landet som rätteligen ska vara folkbokförd här (prop. 1985/86:10 s. 81). Genom bestämmelsen i *första stycket* lagfästs denna princip.

I *andra stycket* uppräknas vissa kategorier som vid tillämpning av denna lag ska likställas med bosatta och som således har samma möjlighet till utbildning m.m. som bosatta. Vissa begränsningar av denna möjlighet framgår av 2 §. Av 6 kap. 2 § tredje stycket framgår vidare att skolplikt inte gäller för de barn som likställs med bosatta enligt denna paragrafs andra stycke.

Personkretsen enligt *första* och *andra punkterna* är delvis densamma som har rätt till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar enligt förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn

m.fl. Begränsningar i dessa personers rätt till utbildning i gymnasieskola, gymnasiesärskola och utbildning för vuxna framgår nu av 2 § första stycket.

I *första punkten* avses personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:716), dvs. asylsökande, personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2–4 eller 6 § utlänningslagen samt personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

I *andra punkten* inbegrips de som utan att vara folkbokförda i Sverige vistas i landet enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 15 kap. 5 § utlänningslagen. Det är inte tillräckligt att dessa personer har tidsbegränsat uppehållstillstånd, utan de måste också rent faktiskt vistas i landet. Det är främst fråga om personer som vistas här enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. När tillståndstiden har löpt ut anses de inte längre som bosatta i landet.

Tredje punkten avser sådana personer som inte är folkbokförda i landet, men kan härleda sin rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen från EG-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer. Ett beslut i ett ärende om ett barn ska få gå i t.ex. grundskola, specialskola eller sameskola på grund av att barnet kan anses som bosatt i landet enligt denna bestämmelse får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 26 kap.

I *fjärde punkten* är det fråga om familjemedlemmar till personer som avses i 5 § folkbokföringslagen (1991:481) och som inte är folkbokförda i Sverige.

Paragrafens *tredje stycke* anger att begränsningar i rätten till utbildning för de personer som avses i andra stycket följer av 2 §.

2 § De personer som avses i 1 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare.

De personer som avses i 1 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

I paragrafen anges vissa begränsningar av den möjlighet till utbildning m.m. som följer av 1 §.

Första meningen i paragrafens *första stycke* motsvarar 6 § förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. Möjligheten till utbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller endast om ungdomarna faktiskt har kunnat påbörja utbildningen före 18 års ålder. Första styckets andra mening motsvarar i sak den begränsning som gäller enligt den nämnda förordningen, dvs. de berörda personernas rätt till utbildning omfattar inte skolformerna för vuxna.

Enligt *andra stycket* har de som är familjemedlemmar till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola. Någon sådan begränsning gäller dock inte för de som är familjemedlemmar till en person som är medborgare i en EU/EES-stat. Barn till diplomater med EU-medborgarskap har således samma rätt till utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som barn till andra EU-medborgare.

3 § Om en ansökan om uppehållstillstånd av en person som avses i 1 § andra stycket 1 avslås och beslutet om avvisning eller utvisning ska verkställas, ska personen anses som bosatt i landet under tiden fram till dess personen lämnar landet.

Den som håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas ska inte anses som bosatt i landet.

Paragrafen motsvarar 9 § förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt denna lag för personer som inte anses som bosatta i Sverige eller som inte har rätt till utbildning enligt 2 §.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 5 § i 1985 års skollag. Bemyndiganden av samma innebörd som i paragrafens första mening finns även i 11 kap. 10 och 19 §§ andra styckena, 12 kap. 6 § andra stycket samt 13 kap. 6 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som skett innebär att även enskilda framdeles kan godkännas som huvudmän för de flesta skolformer omfattar bemyndigandet nu även enskilda huvudmän.

Hemkommun och hemlandsting

5 § Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun i vilken personen är folkbokförd.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun i vilken han eller hon stadigvarande vistas eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun i vilken han eller hon för tillfället uppehåller sig. Detsamma gäller den som är kvarskriven i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Med hemlandsting avses det landsting till vilket hemkommunen hör.

Paragrafen innehåller definitioner av begreppen hemkommun och hemlandsting och motsvarar 1 kap. 15 § i 1985 års skollag. I paragrafen fastställs bl.a. till vilken kommun en i landet bosatt person ska anses höra.

För en person bosatt i Sverige avses med hemkommun enligt bestämmelsen i *första stycket* den kommun i vilken vederbörande är folkbokförd.

Är personen inte folkbokförd i landet avses enligt *andra stycket* med hemkommun den kommun i vilken personen stadigvarande vistas. Det sistnämnda gäller även för en person som är kvarskrivnen i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen. Det rör sig här om fall då någon på grund av risk för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier trots flyttning från en ort till en annan får fortsätta att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten. Kvarskrivning kan också avse medföljande familjemedlemmar.

I andra stycket regleras slutligen också det fall då en person förutom folkbokföringsort även saknar stadigvarande vistelseort. I sådant fall ska med hemkommun avses den kommun där personen för tillfället uppehåller sig. I förarbetena till 1 kap. 15 § i 1985 års skollag framhölls att fall då någon inte ens har en stadigvarande vistelseort var exceptionella och att det var svårt att få till stånd en meningsfull skolgång i ett sådant fall. Skolplikten och rätten till utbildning ansågs emellertid medföra att dessa personer inte kunde ställas utanför regelsystemet (se prop. 1985/86:10 s. 31).

I *tredje stycket* definieras begreppet hemlandsting.

Utlandssvenska elever

6 § Med utlandssvensk elev anses i denna lag en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare.

Regeringen får meddela föreskrifter om att också annan ska anses som utlandssvensk elev.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 17 § i 1985 års skollag.

Personer med begåvningsmässigt funktionshinder

7 § Det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funk-

tionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller ett sådant funktionshinder som avses i första stycket.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

Paragrafen motsvarar delvis 1 kap. 16 § i 1985 års skollag. För att ett barn med utvecklingsstörning ska tas emot i grundsärskolan krävs t.ex. enligt 6 kap. 5 § att barnet bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav. Detta villkor gäller också för barn som avses i förevarande paragraf. Skolformerna grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna är således förbehållna elever med utvecklingsstörning och elever med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd kan, till skillnad från regleringen i 1 kap. 16 § i 1985 års skollag, endast tillhöra personkretsen för nämnda utbildningsformer om de också har en utvecklingsstörning eller ett sådant funktionshinder som anges i förevarande paragrafs första stycke.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10.4.

Information om icke skolpliktiga ungdomar

8 § En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Kommunens skyldighet enligt första stycket omfattar inte de ungdomar som genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella eller specialutformade program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna genomföra sin skyldighet enligt första stycket.

Paragrafen har sin motsvarighet i 1 kap. 18 § i 1985 års skollag. Gymnasieskola och gymnasiesärskola kan dock här bedrivas såväl av en enskild som av en offentlig huvudman. Med anledning härav får begreppet ”motsvarande utbildning” en mer inskränkt betydelse än tidigare. Bestämmelsen har kommenterats i prop. 2004/05:2 s. 149.

Bestämmelser om handläggning

9 § I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt denna lag ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) tillämpas:

- 14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,
- 15 § om anteckning av uppgifter,
- 16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § om motivering av beslut,
- 21 § om underrättelse av beslut, och
- 26 § om rättelse av skrivfel eller liknande.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag.

Vad som sägs i första stycket gäller inte vid betygssättning. Bestämmelser om handläggning i samband med betygssättning finns i 3 kap. och i respektive skolformskapitel.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 11 § i 1985 års skollag, vilket dock endast avsåg förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Reglerna i förvaltningslagen (1986:223) om handläggning av ärenden har hittills gällt i begränsad omfattning i skolan. Det beror på att verksamheten till en mindre del avser handläggning av ärenden. Reglerna är vidare inte tillämpliga i ärenden där beslutet överklagas i den ordning som gäller för laglighetspröv-

ning. För dessa ärenden gäller i stället de regler om handläggning som finns i kommunallagen eftersom förvaltningslagen är subsidiär gentemot annat lagstiftning. Eftersom förvaltningslagen är subsidiär finns det inte heller något hinder mot att i skollagen föreskriva att vissa regler i förvaltningslagen likväl ska gälla på skolområdet.

Förvaltningslagen gäller inte enskilda huvudmän. För att stärka elevernas rättssäkerhet har tidigare bestämmelser avseende förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg utvidgats till att gälla alla ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda enligt skollagen. De uppräknade bestämmelserna i förvaltningslagen blir således tillämpliga även i ärenden som överklagas genom kommunalbesvär. Paragrafen gäller även enskilda huvudmän, t.ex. ärenden vid fristående skolor om särskilt stöd och mottagande av elev. I jämförelse med motsvarande lagrum i 1985 års skollag utvidgas även förvaltningslagens tillämplighet enligt paragrafen på så sätt att hänvisning görs till 15 och 21 §§ förvaltningslagen.

I 14 § första stycket förvaltningslagen anges att om en sökande, klagande eller annan part vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende ska han få tillfälle till det, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång.

Enligt 15 § förvaltningslagen ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ett ärende antecknas av myndigheten.

Enligt 16 § förvaltningslagen har en sökande, klagande eller annan part rätt att ta del av det som har tillförts ett ärende, med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

I 17 § förvaltningslagen anges bl.a. att ett ärende inte får avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har fått tillfälle att yttra sig över uppgiften. Myndigheten får dock i vissa särskilt angivna fall avgöra ärendet utan att så har skett. Underrättelseskyldigheten

gäller även här med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen.

Enligt 20 § förvaltningslagen ska ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången. Skälen får dock i vissa särskilt angivna fall utelämnas helt eller delvis.

I 21 § förvaltningslagen anges bl.a. att en sökande, klagande eller annan part ska underrättas om innehållet i det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, om det inte är uppenbart obehövt. Om beslutet går parten emot och kan överklagas, ska han underrättas om hur han kan överklaga det.

Ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får enligt 26 § förvaltningslagen rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker ska myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om åtgärden inte är obehövlig.

I *andra stycket* har undantag från 16 och 17 §§ förvaltningslagen gjorts beträffande uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i verksamhet enligt skollagen. Bestämmelsen avser att klargöra att det inte är nödvändigt att ge alla sökande till t.ex. en plats i förskola rätt att yttra sig innan platsen ges åt någon viss av dessa (jfr prop. 1979/80:1 s. 405 f. och 566).

Av *tredje stycket* framgår att det för handläggning i samband med betygssättning finns särskilda regler i 3 kap. och i respektive skolförordningskapitel.

10 § I ärenden där beslut får överklagas enligt 26 kap. tillämpas utöver vad som följer av 9 § också 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Paragrafen är ny. Den syftar i första hand på att reglera förfarandet när beslut som fattas av en rektor vid en skolenhet med enskild huvudman kan överklagas. Bestämmelsen har getts en allmän utformning och gäller i alla ärenden där beslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär vilket bl.a. innebär att även

förfarandet vid överklagande av beslut som fattas av enskild huvudman träffas av bestämmelsen.

I 23 § förvaltningslagen anges att ett beslut överklagas skriftligt. I skrivelsen ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han begär. Skrivelsen ska vidare ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Den ska ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna och beslutet överklagas till en länsrätt eller kammarrätt, ska överklagandet enligt lagrummet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Enligt 24 § förvaltningslagen prövar den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Har skrivelsen kommit in för sent, ska myndigheten avvisa den, om inte förseningen beror på att myndigheten har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar. Skrivelsen ska inte heller avvisas, om den inom överklagandetiden har kommit in till den myndighet som ska pröva överklagandet. I ett sådant fall ska denna myndighet vidarebefordra skrivelsen till den myndighet som har meddelat beslutet och samtidigt lämna uppgift om vilken dag skrivelsen kom in till den högre instansen.

Om skrivelsen inte avvisas enligt 24 § förvaltningslagen, ska enligt 25 § samma lag den myndighet som har meddelat beslutet överlämna skrivelsen och övriga handlingar i ärendet till den myndighet som ska pröva överklagandet.

Har en skrivelse med överklagande avvisats på grund av att den har kommit in för sent, får avvisningsbeslutet enligt 30 § förvaltningslagen överklagas i samma ordning som beslutet i huvudsaken. Har avvisningsbeslutet efter överklagande prövats av en högre instans, får den högre instansens beslut i frågan inte överklagas.

Talerätt

11 § Den som har fyllt 16 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare och överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen i *första stycket* har en underårig elev eller en annan person som har fyllt 16 år rätt att själv föra sin talan. Innan personen har uppnått 16 års ålder är det vårdnadshavaren som för personens talan.

Enligt förvaltningsprocessuella regler företräder vårdnadshavaren sitt barn som ställföreträdare med stöd av föräldrabalkens bestämmelser. Detta gäller enligt huvudregeln så länge barnet är omyndigt, dvs. till dess barnet fyller 18 år. Förevarande bestämmelse innebär att den ålder fram till vilken vårdnadshavaren ensam företräder barnet har sänkts till 16 år. Barnet har således från 16 års ålder en självständig rätt att överklaga domar och beslut enligt denna lag. Om den underåriga har fyllt 16 men inte 18 år kommer i allmänhet både vårdnadshavaren och den underåriga att ha ställning som part. Såväl en elev som elevens vårdnadshavare har i sådana fall en egen rätt att överklaga ett beslut även om de skulle ha motstridiga uppfattningar.

För vissa fall har åldern för när talerätt föreligger sänkts ytterligare. I *andra stycket* stadgas att denna rätt föreligger vid ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare samt vid överklagande av beslut i både ansökningsärenden och andra ärenden avseende sådan utbildning, oavsett om den underåriga har uppnått 16 års ålder eller inte. En underårig kan i dessa fall ansöka om att t.ex. delta i utbildning utan vårdnadshavarens underskrift.

I fråga om utbildning för vuxna blir bestämmelserna troligen främst aktuella när ungdomar som kommer till Sverige hellre vill

delta i utbildning i svenska för invandrare än gå i gymnasieskolan. De ska då ha möjlighet att själva ansöka om att delta i utbildningen och t.ex. överklaga ett beslut i fråga om mottagande till utbildningen.

Anmälan till socialnämnden m.m.

12 § Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 13 § och sekretesslagen (1980:100).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 2 a § i 1985 års skollag. Den finns kommenterad i prop. 2002/03:53 s. 114.

Första stycket innehåller en bestämmelse om samverkan mellan olika verksamheter i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Bestämmelsen har förtydligats genom att det nu uttryckligen anges att det är huvudmannen för verksamheten och anställda i verksamheten som på socialnämndens initiativ ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor om barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Andra stycket innehåller en hänvisning till bestämmelserna om anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen (2001:453). Syftet med hänvisningen är att öka kunskapen om anmälningsskyldighet inom verksamheter som rör barn och ungdomar enligt skollagen.

Enligt 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen bör var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd anmäla detta till nämnden. Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom är emellertid enligt andra stycket samma lagrum skyldiga att genast anmäla till nämnden om de i sin verksamhet får känne-

dom om något som kan innebära att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos en sådan myndighet. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga. Enligt fjärde stycket är myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Tystnadsplikt

13 § Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, enskilt bedrivit fritidshem eller enskilt bedriven förskoleklass eller inom sådan enskilt bedriven verksamhet som avses i 22 kap. 10 § och 23 kap., får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom annan enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag än som avses i första stycket får inte obehörigen röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Bestämmelser om tystnadsplikt finns i 1985 års skollag i 2 a kap. 18 § (enskilt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg), 2 b kap. 11 § (enskilt bedriven förskoleklass) och 9 kap. 16 a § (fristående skolor), samt i 5 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Förevarande paragraf ersätter de uppräknade bestämmelserna och blir tillämplig beträffande fristående skolor, andra skolor med enskild huvudman och all annan enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen,

även entreprenadverksamhet. Förslaget har behandlats i avsnitt 28.8.

Riksinternatskolor

14 § Efter ansökan från en kommun eller en enskild som har godkänts som huvudman för fristående skola med grundskola eller gymnasieskola och som bedriver utbildning vid en internatskola, får regeringen besluta att ge internatskolan ställning av riksinternatskola.

En riksinternatskola ska ha till uppgift att anordna grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer, för i första hand utlandssvenska elever.

Regeringen får medge att huvudmannen för en riksinternatskola vid sidan av gymnasieskolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Enligt 1985 års skollag utgjorde riksinternatskolorna en särskild utbildningsform. Riksinternatskolorna har hittills reglerats i 10 kap. 1–1 c §§ i 1985 års skollag och förordningen (1991:1080) om riksinternatskolor. Enligt förslaget till ny skollag utgör riksinternatskolorna inte längre en särskild utbildningsform utan ingår i skolväsendet för barn och ungdomar. En riksinternatskola kommer således att utgöra grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer. Samtliga bestämmelser som träffar dessa skolformer kommer även att gälla för riksinternatskolorna om inte annat följer av föreskrifter som utfärdas med stöd av 15 §.

Enligt *första stycket* kan en riksinternatskola bedrivas av en enskild eller en kommunal huvudman. Eftersom riksinternatskolorna nu kommer att ingå i skolväsendet för barn och ungdomar är det rimligt att en enskild huvudman som vill driva en riksinternatskola är godkänd av Statens skolinspektion såsom huvudman för de aktuella skolformerna enligt 2 kap. 6 §.

Andra stycket motsvarar 10 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag med den skillnaden att riksinternatskolorna ska anordna

grundskola eller gymnasieskola eller endera av dessa skolformer. Enligt 1985 års skollag ska utbildningen motsvara dessa utbildningar.

Paragrafens *tredje stycke* motsvarar 10 kap. 1 b § i 1985 års skollag. I 16 § finns bestämmelser om ersättning från en elevs hemkommun för kostnader för elevens utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 28.9.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildningen vid riksinternatskolor. Regeringens föreskrifter får avvika från bestämmelser i denna lag.

Riksinternatskolornas speciella ställning i utbildningssystemet innebär att bestämmelserna för grundskolan och gymnasieskolan inte alltid kan tillämpas fullt ut. Som exempel kan nämnas att det behövs särskilda bestämmelser om urval och mottagande. Därför har ett bemyndigande tagits in i förevarande paragraf. I den mån bestämmelser som meddelas med stöd av bemyndigandet strider mot en bestämmelse i skollagen har bemyndigandet begränsats till föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 28.9.

International Baccalaureate

16 § En elevs hemkommun är skyldig att betala ersättning för kostnader för elevens utbildning till anordnare av utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB). Skyldigheten gäller dock endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då IB-utbildningen påbörjades och endast om utbildningsanordnarens avgifter till International Baccalaureate Office betalas av staten.

Om parterna inte kommer överens om annat ska ersättning utgå med ett belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar.

För internationella skolor som motsvarar gymnasieskolan finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 26 a § i 1985 års skollag.

Överlämnande av betygshandlingar

17 § Huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska lämna över elevernas betygshandlingar till deras hemkommuner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om skyldigheten enligt första stycket.

Bestämmelsen är ny och ska garantera elever i fristående skolor rättssäkerhet vad gäller tillgång till betygshandlingar. Enligt paragrafens *första stycke* ska huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts lämna över elevernas betygshandlingar till deras hemkommuner. Bestämmelsen ger elever i fristående skolor samma möjligheter som elever i offentliga skolor att om t.ex. ett originalbetyg går förlorat i efterhand kunna begära ut uppgifter om genomförd skolgång. De till hemkommunen överlämnade betygshandlingarna omfattas där – till skillnad från vad som gäller i fristående skolor – av offentlighetsprincipen enligt tryckfrihetsförordningen, sekretesslagen (1980:100) och arkivlagen (1990:782). I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om denna skyldighet. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 28.11.

Informationsskyldighet

18 § Kommunen ska informera vårdnadshavarna om den förskola och om den verksamhet som avses i 23 kap. som kommunen anordnar eller vars huvudman kommunen har godkänt eller förklarat berättigad till bidrag. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att bedriva förskola eller sådan verksamhet

som avses i 23 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 7 kap. 21 § samt 23 kap. 11 och 13 §§.

Paragrafen innebär en skyldighet för kommunen att informera om dels den förskola, dels den pedagogiska verksamhet som kan anordnas enligt 23 kap. som finns att tillgå inom kommunen. Informationsskyldigheten gäller oavsett om verksamheten anordnas av kommunen eller av en enskild huvudman. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att starta och driva såväl förskola som annan pedagogisk verksamhet med offentlig finansiering genom kommunalt bidrag.

Övriga bemyndiganden

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om organisationen av skolväsendet samt om huvudmännens befattning i övrigt med utbildning som avses i denna lag.

I fråga om organ för samverkan eller annan liknande verksamhet inom skolväsendet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att ledamöter i organet eller andra företrädare utses och entledigas av enskilda.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 1 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som föreslås innebär att även enskilda huvudmän framdeles kan bedriva de flesta skolformer omfattar bemyndigandet dock här även enskilda huvudmän.

I 1985 års skollag anges särskilt i motsvarande paragraf att även omyndiga elever och sammanslutningar av dessa skulle betraktas som enskilda. Begreppet enskild föreslås nu definieras i lagen (1 kap. 7 §). Det finns därför inte längre något behov av att i bestämmelsen uttryckligen ange att omyndiga elever och sammanslutningar av sådana ska betraktas som enskilda vid tillämpningen av dessa bestämmelser, eftersom detta följer redan av definitionen i 1 kap. 7 §.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om möjligheter att inom skolväsendet bedriva utbildning, som bygger på samverkan mellan olika skolformer inom skolväsendet eller mellan en sådan skolform och någon annan utbildningsform. I sådana föreskrifter får göras undantag från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 3 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som föreslås innebär att även enskilda huvudmän framdeles kan bedriva de flesta skolformer omfattar bemyndigandet dock här även enskilda huvudmän. Ett mera långtgående samarbete mellan olika former av utbildning innebär att olika regelsystem måste anpassas till varandra och förutsätter därför särskilda föreskrifter. Undantag från denna lags bestämmelser kan i vissa fall behövas. Paragrafen ger utrymme för detta.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. I sådana föreskrifter får göras undantag från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Undantag får göras även från andra bestämmelser i denna lag för att möjliggöra en försöksverksamhet med sådan utbildning i gymnasieskolan som inte utgörs av utbildning på nationella, specialutformade eller individuella program.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 4 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som föreslås innebär att även enskilda huvudmän framdeles kan bedriva utbildning i de flesta skolformer omfattar bemyndigandet dock nu även enskilda huvudmän.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utöver vad som i övrigt följer av denna lag, meddela föreskrifter om

1. att enskilda får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,
2. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1, och

3. ytterligare villkor för att enskilda i sådana fall som avses i 1 och 2 ska få sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 8 § i 1985 års skollag.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudman för enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten.

Regeringen får också meddela föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelsen om uppgiftsskyldighet i första stycket.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 11 § i 1985 års skollag.

24 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 7 kap. 21 §, 8 kap. 19 §, 9 kap. 34 §, 10 kap. 31 §, 15 kap. 11 § och 17 kap. 26 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om bestämmande av det bidrag som kommunerna enligt bestämmelser i respektive skolformskapitel är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor. Avsikten är att regeringen i förordning ska precisera vilka kostnader som bidrag ska lämnas för inom ramen för de poster som ingår i grund- och tilläggsbelopp enligt de angivna lagbestämmelserna (se prop. 2008/09:171 s. 31 ff.).

25 § Vid extraordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheterna att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag, får regeringen meddela de föreskrifter som behövs för at till-

försäkra barn och elever den utbildning och annan verksamhet de har rätt till enligt denna lag. I sådana föreskrifter får undantag göras från bestämmelser om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Föreskrifterna ska vara tidsbegränsade.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bemyndigandet i paragrafen tar sikte på sikte på sådana mycket allvarliga situationer när undervisning eller annan verksamhet måste ställas in för viss tid, till exempel för att förhindra smittspridning eller för att en betydande del av personalen insjuknat vid en epidemi. För att göra det möjligt att låta barnen eller eleverna ta igen det de gått miste om, kan det vara nödvändigt att till exempel föreskriva om tidsbegränsade undantag från bestämmelser om skolarbetets förläggning från måndag till fredag. Ett annat exempel kan vara en förlängning av pågående eller nästföljande läsåret om ett avbrott inträffar sent under ett läsår.

Bilaga – Konsekvensutredning

Konsekvensutredning avseende förslag till ny skollag – fristående skolor

1. Beskriv problemet och vad man vill uppnå (jfr 6 § 1)

Förskoleverksamhet med enskild huvudman och fristående skolor är en del av den gemensamma förskoleverksamheten och skolväsendet för barn och ungdomar. De nationella målen är desamma för alla elever oavsett huvudman, därför bör i princip samma villkor gälla för fristående verksamheter som för förskolor och skolor med kommunal huvudman. Fristående förskolor och skolor är en naturlig och självklar del av det svenska skolväsendet. Enligt dagens reglering arbetar dock inte kommunala och fristående verksamheter under samma villkor. Reglerna speglar inte de fristående förskolornas och skolornas ställning i dag.

Exempel på det är att skollagens regler om rektor som pedagogisk ledare eller behörighetskrav för studie- och yrkesvägledare inte gäller verksamheter med enskild huvudman, ej heller garanterat antal undervisningstimmar eller timplanen i grundskolan, elevers rätt till inflytande över utbildningen, disciplinära bestämmelser, regler om skolskjuts, elevvårdskonferenser liksom regler om skyldighet att lämna ut allmänna handlingar, arkivering respektive sekretessbestämmelser. Utgångspunkten i dagens bestämmelser är att regelverket för kommunala skolor bara gäller fristående huvudmän när det särskilt anges.

Framväxten av allt fler fristående förskolor och skolor har medfört mångfald, konkurrensutsättning och ökad valfrihet för föräldrar och elever. Valfriheten innebär att varje förskola eller skola måste förtjäna sina barn och elever. Fristående verksamheter är idag så etablerade att starka skäl talar för att villkoren för kommunala och fristående skolor så långt som möjligt ska vara lika. Regeringen vill skapa goda förutsättningar för att starta och driva enskild verksamhet. Principen om likvärdiga och rättvisa villkor för alla verksamheter oavsett huvudman, liksom elevers rätt till en likvärdig utbildning, ska stärkas. Lika villkor är en förutsättning för likvärdig utbildning, men det innebär inte att utbildningen måste vara likformig. Inom ramen för likvärdigheten ska skolor kunna vara olika, ha pedagogisk frihet och kunna utveckla sin egen profil. Förslaget till ny skollag syftar till att skapa en gemensam reglering oavsett huvudman, men med vissa möjligheter till undantag för fristående skolor.

2. Alternativa lösningar eller inte reglera alls (jfr 6 § 2)

Att behålla dagens skillnader i förutsättningarna för offentlig och bedriven verksamhet inom utbildningsväsendet medför fortsatta skillnader i förutsättningarna för olika anordnares verksamhet, liksom skillnader i rättssäkerheten för de barn och elever som deltar i verksamheterna. Skillnader i kvalitet, till följd av skillnader i regelverket riskerar att drabba barn och elever i berörda verksamheter.

3. Ange vilka som berörs av regleringen (jfr 6 § 3)

Huvudmän för pedagogisk verksamhet och barn- och ungdoms-utbildning, anordnare av förskole- och fritidshemsverksamhet samt huvudmän inom den obligatoriska och frivilliga skolan för barn och ungdomar. Andra som berörs är Statens skolinspektion, Statens skolverk samt domstolar i den mån beslut överklagas.

4. Kostnader och andra konsekvenser, jfr regleringsalternativen (jfr 6 § 4)

Den förändrade regleringen anses inte innebära några ökade kostnader för företagen (verksamheter/skolor)

5. Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (jfr 6 § 5)

Berörs inte.

6. Ikraftträdande m.m. (jfr 6 § 6)

Den nya skollagen beräknas kunna träda i kraft den 1 juli 2011.

7. Berörda företag (jfr 7 § 1)

En stor del av den verksamhet som bedrivs inom förskola och fritidsverksamhet och barn- och ungdomsutbildningen utförs av fristående skolor samt enskilt bedrivna förskolor, fritidshem och förskoleklasser. Enligt Statens skolverks statistik avseende läsåret 2008/09 är omfattningen följande:

Verksamhet/skolform	Antal inst./skolor		Antal barn/elever	
	Fri/ensk	% av alla	Fri/ensk	% av alla
Förskoleverksamhet				
Förskola	2 502	25%	78 005	18%
Familjedaghem	.	.	4 019	18%
Öppen förskola	60	13%	.	.
Skolbarnsomsorg				
Fritidshem	551	13%	31 354	9%
Familjedaghem	.	.	179	9%
Öppen fritidsverksamhet	85	15%	.	.
Skola				
Förskoleklass	475	14%	8 135	8%
Grundskola	667	14%	89 444	10%
Obligatorisk särskola	38	5%	557	4%
Gymnasieskola	414	44%	77 454	20%
Gymnasiesärskola	28	10%	481	5%

En och samma ägare/huvudman kan bedriva flera institutioner/skolor inom en eller flera verksamhets-/skolformer. En trend är framväxten av friskolebolag och koncerner som äger många skolor. Samtidigt är fristående skolor genomsnittligt sett mindre än kommunala skolor, t.ex. var det genomsnittliga antalet barn i en kommunal skola 200 medan de var 132 i en fristående grundskola. I gymnasieskolan var skolgenomsnittet 187 elever i fristående skolor att jämföra med 628 i kommunala gymnasieskolor.

8. Tidsåtgång och företagens administrativa kostnader (jfr 7 § 2)

Företagens (enskild verksamhet/fristående skolor) bedöms inte få en ökad administrativ börda genom förslaget till ny skollag, utöver en den insats som inledningsvis krävs för att tolka den nya lagstiftningen och göra de eventuella förändringar i verksamheten som det nya regelverket kräver.

9. Andra kostnader och förändringar till följd av regleringen (jfr 7 § 3)

Se p. 4 ovan.

10. Påverkan på konkurrensförhållanden (jfr 7 § 4)

Lika villkor för enskilda och fristående huvudmän i förhållande till offentligt driven verksamhet ger ökad konkurrens och valfrihet. Förslaget till ny skollag syftar till att skapa en gemensam reglering av skolväsendet, oberoende av huvudman och anordnare, men samtidigt ska det finnas möjligheter till undantag och avvikelser för att bevara ett utrymme för frihet och ny-tänkande. De anordnare som inte kan eller avser att följa de tillkommande krav som förslaget innebär får inte fortsätta sin verksamhet.

11. Övrig påverkan på företagen (jfr 7 § 5)

De föreslagna regeländringarna bedöms inte påverka företagen i övrigt.

12. Särskilda hänsyn till små företag (jfr 7 § 6)

Det bedöms inte finnas något behov av särskild hänsyn till små företag (verksamheter/skolor).